

Fylkesmannen i Oppland

Verneforslag og konsekvensvurderinger
vern av tidligere Hjerkinn skytefelt

Verneplan - høringsdokument

<p style="text-align: center;">Verneforslag og konsekvensvurderinger Vern av tidligere Hjerkinnskytefelt Verneplan - høringsdokument</p>	<p>Rapportnr.: 1/17</p>
	<p>Dato: 30.01.2017</p>
<p>Forfattere: Line Andersen, Kolbjørn Hoff, Marit Vorkinn, Jørn Karlsen</p>	<p>Faggruppe: Naturforvaltning</p>
<p>Prosjektansvarlig: Ola Hegge</p>	<p>Område: Oppland fylke, Lesja og Dovre kommuner</p>
<p>Finansiering: Miljødirektoratet, Fylkesmannen i Oppland</p>	<p>Antall sider: 141</p>
<p>Emneord: naturvern, nasjonalpark, landskapsvernområde, biotopvernområde, verneplan, høring, Hjerkinnskytefelt, Snøheimvegen, Dovrefjell, verneplanarbeid, verneplanprosess, verneområder, naturrestaurering, tilbakeføring, naturforvaltning, naturmangfoldloven, villrein</p>	<p>ISSN-nummer: 0181 - 8367</p> <p>ISBN-nummer: 978-82-93078-78-4</p>
<p>Sammendrag: Dette dokumentet inneholder forslag om vern av tidligere Hjerkinnskytefelt etter naturmangfoldloven og konsekvensutredninger og -vurderinger av et framtidig vern. Det legges fram to vernealternativer til høring jf. egen prosess i Stortinget for Snøheimvegen med endelig vedtak høsten 2017 og føringer i brev av 2. juli 2015 fra Klima- og miljødepartementet. Fylkesmannen foreslår følgende alternativer for vern av tidligere Hjerkinnskytefelt:</p> <p><u>Vernealternativ 1:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Utvidelse av Dovrefjell-Sunddalsfjella nasjonalpark med ca. 159 km² i Lesja og Dovre kommuner. • Nytt Hjerkinnskapsvernområde på ca. 18 km² i Dovre kommune. • En mindre utvidelse av Fokstugu landskapsvernområde med ca. 0,65 km² i Lesja kommune. <p>Alternativ 1 innebærer at to mindre områder i Fokstugu landskapsvernområde, på til sammen ca. 2,2 km², inngår i forslaget til utvidelse av nasjonalparken.</p> <p><u>Vernealternativ 2:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Utvidelse av Dovrefjell-Sunddalsfjella nasjonalpark med ca. 122 km² i Lesja og Dovre kommuner. • Nytt Snøheimvegen biotopvernområde på ca. 6,8 km² i Dovre kommune. • Nytt Hjerkinnskapsvernområde på ca. 49 km² i Lesja og Dovre kommuner. • En mindre utvidelse av Fokstugu landskapsvernområde med ca. 0,37 km² i Lesja kommune. <p>Alternativ 2 innebærer at de mindre områdene i Fokstugu landskapsvernområde som i alternativ 1 inngår i nasjonalparken, inngår i henholdsvis utvidelsen av nasjonalparken (området lengst vest på ca. 0,80 km²) og i Hjerkinnskapsvernområde (området lengst øst på ca. 1,4 km²).</p> <p>Verneforslaget omfatter totalt ca. 180 km². De to alternativene omfatter det samme arealet. Alt er statlig grunn.</p> <p>Bakgrunnen for verneforslaget er Stortingets vedtak fra 1999 om å legge ned Hjerkinnskytefelt, tilbakeføre det til naturlig tilstand og innlemme det i eksisterende verneområder. Området inneholder store verneverdier, både når det gjelder landskap, biologisk mangfold, kvartærgeologi og kulturminner/kulturmiljøer. Fylkesmannen vil særlig påpeke verdien området har som leveområde og funksjonsområde for villreinen i Snøhetta villreinområde.</p> <p>Fylkesmannen kunngjorde oppstart av verneplanarbeidet i 2013. Det er siden gjennomført en omfattende verneplanprosess med møter, befaringer og innhenting av ny kunnskap. Eksterne utredere har utarbeidet full konsekvensutredning (KU) for henholdsvis reiseliv og landbruk. Fylkesmannen har selv gjort konsekvensvurderinger for de øvrige temaene. Et utkast til forvaltningsplan er vedlagt. Formålet med dette er å utdype bestemmelsene i de foreslåtte verneforskriftene.</p>	
<p>Referanse: Andersen, L., K. Hoff, M. Vorkinn og J. Karlsen. 2017. Vern av tidligere Hjerkinnskytefelt, verneforslag og konsekvensvurderinger. Fylkesmannen i Oppland, rapport nr. 1/17, 141 s.</p>	
<p>Kartarbeid: Ingrid Nerhoel, Norsk Villreinsenter Nord og Espen Gudevang, Fylkesmannen, der ikke annet er nevnt.</p>	
<p>Forsidebilder: Villrein, foto: Olav Strand, NINA. Grøndalen, foto: Line Andersen, Fylkesmannen. Dovreløvetann, foto: Rolv Hjelmsstad. Fjellrev, foto: Roger Brendhagen. Myrhawk, foto: Thor Østbye.</p>	

Verneforslag og konsekvensvurderinger
vern av tidligere Hjerkinns skytefelt

Verneplan - høringsdokument

Fylkesmannen i Oppland, januar 2017

Forord

Fylkesmannen har i tråd med retningslinjer fra Storting og regjering utarbeidet forslag om vern av tidligere Hjerkinns skytefelt etter naturmangfoldloven. Forslaget omfatter deler av Dovre og Lesja kommuner.

Verneplanen er en oppfølging av Stortingets vedtak i 1999 om å legge ned Hjerkinns skytefelt, tilbakeføre det til naturen og innlemme det i eksisterende verneområder.

Verneplanen

Det er verneverdiene i området som danner grunnlaget for et forslag om vern, men Fylkesmannen har lagt vekt på å ivareta næringsinteressene så langt det er mulig uten at det går ut over formålet med vernet. Området har en særlig viktig funksjon som leve- og trekkområde for villreinen i Snøhetta villreinområde. Verneverdiene er ellers knyttet særlig til kalkrike naturtyper, fugleliv, landskap, kulturminner og kvartærgeologiske forekomster.

Norgeshistoriens største naturrestaureringsprosjekt startet i 2006 og skal være ferdig i 2020. Forsvarsbygg gjennomfører dette arbeidet etter en allerede vedtatt prosjektplan. Prosjektplanen er basert på en omfattende planprosess i perioden 2001-2003. Dette er utgangspunktet for verneplanarbeidet. Snøheimvegen ble senere skilt ut i en egen prosess i Stortinget, som skal avgjøre spørsmålet om tilbakeføring av veien høsten 2017. Det er derfor utarbeidet to vernealternativer. Videre kom Klima- og miljødepartementet i 2015 med nye føringer om at det ene vernealternativet også skal åpne for at to andre vegstrekninger skal bestå. Fylkesmannen kan tilrå en kombinasjon av de to vernealternativene etter høring.

Miljødirektoratet har hatt en faglig gjennomgang av høringsdokumentene.

Medvirkning og prosess

Det er gjennomført en bred og involverende verneplanprosess. Fylkesmannen opprettet en bredt sammensatt referansegruppe som har fulgt hele prosessen. Vi har i tillegg vært i dialog med en rekke andre aktører. Reiselivs- og landbruksinteressene har blitt involvert i særlig grad. De har blitt invitert til åpne møter og hatt muligheten til å gi innspill både i forkant og underveis ved utarbeidelsen av nye statusrapporter, og de har blitt involvert på samme måte når eksterne utredere har gjennomført konsekvensutredninger. Fylkesmannen har selv belyst konsekvensene for øvrige temaer.

Det ble ved oppstart av verneplanarbeidet også opprettet et kontaktutvalg for å samordne ulike planprosesser som berørte området, med representanter for Dovrefjell nasjonalparkstyre, Statskog, Forsvarsbygg og politisk ledelse i begge kommuner, samt fylkeskommunen.

Høringsdokumentene

Dokumentene som sendes ut på høring består av følgende:

1. Verneplanen (dette dokumentet), som beskriver bakgrunnen for planarbeidet, hvordan arbeidet er gjennomført, verneverdiene og brukerinteressene, og som inneholder konsekvensvurderinger og selve verneforslaget.
2. Separate kartvedlegg for hvert av vernealternativene.
3. Separat vedlegg med tilhørende forslag til forskrifter.

Et utkast til forvaltningsplan er vedlagt høringsdokumentene. Dette er ikke på høring nå. Formålet med utkastet er å utdype bestemmelsene i de foreslåtte verneforskriftene. En fullverdig forvaltningsplan vil bli sendt på høring i etterkant av et vernevedtak.

Høring

Det er utarbeidet et eget høringsbrev med nærmere beskrivelse av høringen, samt et eget vedlegg med spesielle høringstemaer Fylkesmannen gjerne vil ha tilbakemelding på. Det er lokal og sentral høring samtidig.

Under høringsperioden vil Fylkesmannen holde ett åpent møte.

Forslaget er på høring fra 31. januar til 7. april 2017.

Kommunene og fylkeskommunen har utsatt høringsfrist for å kunne ta andre uttalelser med i betraktning når de behandler saken.

Forslaget innebærer en utvidelse av Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark og derfor også en fornyelse av gjeldende forskrift for nasjonalparken. Ny nasjonalparkforskrift sendes ut med et eget høringsbrev til de som blir berørt av dette.

Hilsen

Sigurd Tremoen
fylkesmann i Oppland

1 Innhold

1	Innledning og bakgrunn.....	9
1.1	Forslag	9
1.2	Bakgrunn for verneplanen.....	9
1.3	Utredningsområdet	10
1.4	Hjemmelsgrunnlag	11
1.5	Saksgang, organisering og medvirkning	12
1.6	Administrative og demografiske forhold.....	14
1.7	Grunneierforhold	15
1.8	Områdets planstatus	16
2	Naturrestaureringsprosjektet og andre prosesser av betydning for verneplanarbeidet	19
2.1	Naturrestaureringsprosjektet.....	19
2.1.1	Parallele planprosesser	19
2.1.2	Gjennomføring	21
2.1.3	Samordning med øvrige prosesser.....	22
2.1.4	Foreløpige resultater	23
2.2	Snøheim.....	26
2.3	Snøheimvegen.....	27
2.4	Einøvlingsdammen	29
3	Områdebeskrivelse – verneverdier og brukerinteresser	32
3.1	Verneverdier.....	32
3.1.1	Naturmiljø.....	32
3.1.2	Villrein.....	36
3.1.3	Landskap og geologi	39
3.1.4	Kulturmiljø og kulturminner	44
3.2	Brukerinteresser.....	46
3.2.1	Landbruk.....	46
3.2.2	Reiseliv.....	51
3.2.3	Annet næringsliv.....	58
3.2.4	Forsvarets virksomhet og annen operativ- og øvingsvirksomhet	59
3.2.5	Jakt, fiske og friluftsliv	60
3.2.6	Veger, masseuttak og annen infrastruktur	66
3.2.7	Bygninger og anlegg	68
3.2.8	Motorferdsel	69
3.2.9	Lokal identitet, bruk og framtidig forvaltning	74

4	Konsekvenser av vern	75
4.1	Om vurdering av konsekvenser.....	75
4.2	Grunnlag for vurdering av konsekvenser – alternativene.....	75
4.2.1	0-alternativet.....	75
4.2.2	Vernealternativ 1.....	76
4.2.3	Vernealternativ 2.....	77
4.2.4	Tilhørende utkast til forskrifter	77
4.3	Konsekvenser for verneverdiene	78
4.3.1	Naturmiljø.....	78
4.3.2	Villrein.....	80
4.3.3	Landskap.....	83
4.3.4	Kulturmiljø og kulturminner	83
4.4	Konsekvenser for brukerinteressene	85
4.4.1	Landbruk.....	85
4.4.2	Reiseliv.....	91
4.4.3	Annet næringsliv.....	95
4.4.4	Forsvarets virksomhet og annen operativ- og øvingsvirksomhet	96
4.4.5	Jakt, fiske og friluftsliv	97
4.4.6	Veger, massetak og annen infrastruktur	100
4.4.7	Bygninger og anlegg	104
4.4.8	Motorferdsel	105
4.4.9	Lokal identitet, bruk og framtidig forvaltning	110
5	Forslag til verneplan.....	111
5.1	Valg av verneformer	111
5.2	Forslag til avgrensninger	112
5.3	Navn	115
5.3.1	Navn på nye verneområder.....	116
5.4	Forslag til forskrifter	116
5.5	Forvaltning av verneområdene	117
5.5.1	Forvaltningsmyndighet.....	117
5.5.2	Forvaltningsplan	118
5.5.3	Naturoppsyn	118
5.5.4	Informasjon	119
5.6	Erstatning	119
5.7	Nærmere undersøkelser	121
5.8	Forslag til overvåkning.....	121
5.9	Innspill og merknader i verneplanprosessen	121
5.9.1	Søknader til uttalelse.....	121

5.9.2	Andre innspill.....	125
6	Enkeltområder.....	128
6.1	Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark, utvidelse	128
6.1.1	Avgrensning.....	128
6.1.2	Forskrift	130
6.1.3	Merknader og kommentarer.....	132
6.2	Hjerkinn landskapsvernområde, nytt.....	133
6.2.1	Avgrensning.....	133
6.2.2	Forskrift	133
6.2.3	Merknader og kommentarer.....	135
6.3	Snøheimvegen biotopvernområde, nytt (vernealternativ 2).....	135
6.3.1	Avgrensning.....	135
6.3.2	Forskrift	135
6.3.3	Merknader og kommentarer.....	136
6.4	Fokstugu landskapsvernområde, utvidelse.....	136
6.4.1	Avgrensning.....	136
6.4.2	Forskrift	137
6.4.3	Merknader og kommentarer.....	137
7	Økonomiske og administrative konsekvenser	137
8	Forslag til etterfølgende prosess.....	137
9	Referanser	139
10	Vedlegg	143

1 Innledning og bakgrunn

1.1 Forslag

Fylkesmannen i Oppland legger med dette fram forslag om vern av tidligere Hjerkinnskytefelt. Forslaget følger opp Stortingets vedtak i 1999 om å legge ned Hjerkinnskytefelt, tilbakeføre det til naturlig tilstand og innlemme det i eksisterende verneområder.

Det legges fram to vernealternativer til høring. Behovet for å utforme to alternativer hadde i utgangspunktet grunnlag i at spørsmålet om Snøheimvegen ble skilt ut i en egen prosess i Stortinget i 2007/2008. Endelig vedtak om hvorvidt vegen skal tilbakeføres eller bli liggende skal først gjøres høsten 2017. Videre kom Klima- og miljødepartementet med nye føringer for verneplanprosessen i brev av 2. juli 2015. Departementet ber i brevet om at verneforslaget, når det sendes på høring, inneholder et forslag om vern av hele eller deler av området som landskapsvernområde som et alternativ til vern av hele eller deler av området som nasjonalpark. Videre ber departementet om at det i et av alternativene åpnes for at følgende veier skal bestå: Snøheimvegen, Vålåsjøhøvegegen og veien frem til Veslie/Rolstadsætra.

Verneforslaget omfatter:

Vernealternativ 1:

- **Utvidelse av Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark** med ca. 159 km² i Lesja og Dovre kommuner.
- **Nytt Hjerkinns landskapsvernområde** på ca. 18 km² i Dovre kommune.
- En mindre **utvidelse av Fokstugu landskapsvernområde** med ca. 0,65 km² i Lesja kommune.

Alternativ 1 innebærer at to mindre områder i Fokstugu landskapsvernområde, på til sammen ca. 2,2 km², inngår i forslaget til utvidelse av nasjonalparken.

Vernealternativ 2:

- **Utvidelse av Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark** med ca. 122 km² i Lesja og Dovre kommuner.
- **Nytt Snøheimvegen biotopvernområde** på ca. 6,8 km² i Dovre kommune.
- **Nytt Hjerkinns landskapsvernområde** på ca. 49 km² i Lesja og Dovre kommuner.
- En mindre **utvidelse av Fokstugu landskapsvernområde** med ca. 0,37 km² i Lesja kommune.

Alternativ 2 innebærer at de mindre områdene i Fokstugu landskapsvernområde som i alternativ 1 inngår i nasjonalparken, inngår i henholdsvis utvidelsen av nasjonalparken (området lengst vest på ca. 0,80 km²) og i Hjerkinns landskapsvernområde (området lengst øst på ca. 1,4 km²).

De to vernealternativene framgår av vedlagte kart i A2-format. Verneforslaget omfatter totalt ca. 180 km² i begge alternativene og omfatter det samme arealet. Alt er statlig grunn, henholdsvis Dovrefjell og Dalsida statsallmenninger, Hjerkinns utmåling og et mindre areal der Jernbaneverket er grunneier.

1.2 Bakgrunn for verneplanen

Bakgrunnen for denne verneplanen er Stortingets vedtak fra 1999 om å nedlegge Hjerkinnskytefelt, tilbakeføre det til naturen og innlemme det i eksisterende verneområder. Stortingsvedtaket i 1999 ble gjort i forbindelse med opprettelsen av Regionfelt Østlandet og nedleggingen var et viktig

“avbøtende tiltak”. Opprettelsen av Regionfelt Østlandet innebar et svært stort naturinngrep, og tapet av naturverdier i det nye øvingsfeltet skulle kompenseres med gjenvinning og vern av naturverdier på Dovrefjell:

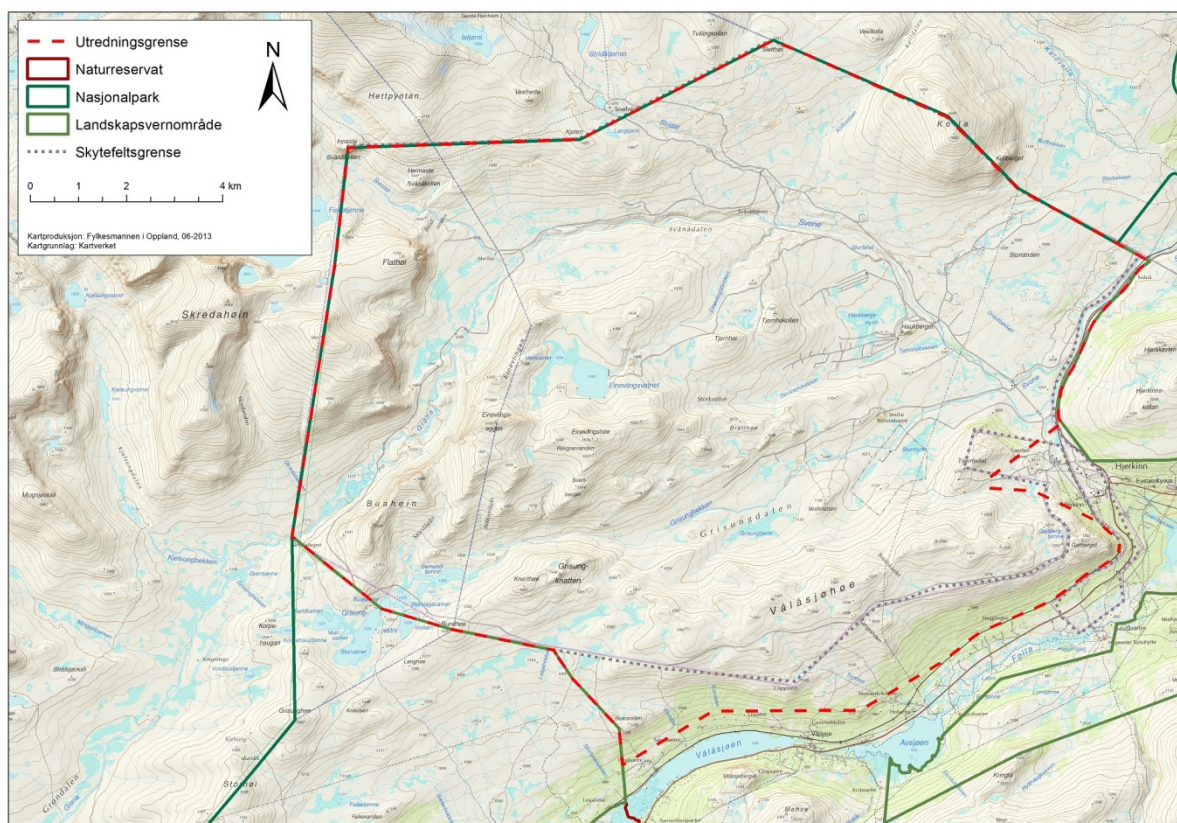
“Hjerkinnskytefelt legges ned i samsvar med pkt. 7.2 i St.meld. nr. 11 (1998-99) som ledd i en omfattende plan for utvidet vern av Dovrefjell gjennom Sunndalsfjella nasjonalpark, som forlengelse av Dovrefjell nasjonalpark, og landskapsområder vestover fra Rondane nasjonalpark, jf. Ny landsplan for nasjonalparker i St.meld. nr. 62 (1991-92).”

Skytefeltet var på dette tidspunktet i praksis omsluttet av eksisterende og planlagte verneområder jf. nasjonalparkplanen (NOU 1886:13 og St.meld. nr. 62 (1991-92)). Verneplanene for Dovrefjell og Rondane ble så vedtatt henholdsvis i 2002 og 2003 slik at skytefeltet i dag er omgitt av verneområder på alle kanter unntatt mot jernbanen og E6 i sør (se kart nedenfor).

Fylkesmannen i Oppland fikk i oppdrag å starte opp verneplanprosessen av Klima- og miljødepartementet / Miljødirektoratet gjennom embetsoppdraget for 2013.

1.3 Utredningsområdet

Selve skytefeltet er 165 km² stort. Utredningsområdet er på ca. 179 km² og ligger i Lesja og Dovre kommuner (se kart).

Figur 1. Området som er utredet for vern etter naturmangfoldloven. Utredningsområdet (innenfor rød stiple linje) er noe større enn tidligere Hjerkinnskytefelt (innenfor grå stiple linje).

Verneplanarbeidet omfatter i utgangspunktet tidligere Hjerkinnskytefelt. I tillegg har det vært naturlig å ta med naturområder som ligger i randsonen sør for skytefeltet som kan tilfredsstille kravene til et verneområde og som ennå ikke er vurdert etter naturmangfoldloven. Utredningsgrensa har vært en arbeidsgrensa som angir det området som skulle utredes. Utredningsgrensa ble fastsatt etter innspill i innledende møter med bl.a. kommunene, grunneier, fjellstyrene, villreinutvalget og -nemnda våren 2013.

1.4 Hjemmelsgrunnlag

Generelt om vern etter naturmangfoldloven

Naturmangfoldloven skal sikre viktige naturverdier, herunder variasjonsbredden av naturtyper og landskap, arter og genetisk mangfold, truet natur, større intakte økosystemer som også skal være tilgjengelige for enkelt friluftsliv, og natur preget av menneskers bruk gjennom tidene (kulturlandskap) eller som også har kulturhistoriske verdier.

Ved vedtak om vern vil det bli fastsatt forskrift for hvert enkelt verneområde. Forskriften gjelder for et gitt areal som blir avgrenset på kart. Forskriften skal hindre aktivitet/tiltak som skader eller kan skade verneverdiene. Aktivitet som ikke kan påvirke verdiene negativt, skal ikke reguleres. Vernet tar ikke eiendomsretten fra grunneierne, men kan avgrense råderetten.

Hjemlene for arealvern ligger i naturmangfoldlovens kapittel V. Etter loven kan det opprettes nasjonalparker, landskapsvernområder, naturreservater, biotopvernområder og marine verneområder. Det er nasjonalpark, landskapsvern og biotopvern som er de aktuelle verneformene i denne verneplanen. Paragrafene 41, 42 og 43 gir saksbehandlingsreglene for etablering av verneområder. En gjennomgang av saksbehandlingen i denne saken er gitt i kapittel 1.5.

Generelt om de aktuelle verneformene

Nasjonalpark

Vern av et område som nasjonalpark (NP) skjer med hjemmel i naturmangfoldloven § 35, som i første og annet ledd sier følgende:

«Som nasjonalpark kan vernes større naturområder som inneholder særegne eller representative økosystemer eller landskap og som er uten tyngre naturinngrep.»

I nasjonalparker skal ingen varig påvirkning av naturmiljø eller kulturminner finne sted, med mindre slik påvirkning er en forutsetning for å ivareta verneformålet. Forskriften skal verne landskapet med planter, dyr, geologiske forekomster og kulturminner mot utbygging, anlegg, forurensning og annen aktivitet som kan skade formålet med vernet, og sikre en uforstyrret opplevelse av naturen. Ferdsel til fots i samsvar med friluftslovens regler er tillatt. Slik ferdsel kan bare begrenses eller forbys i avgrensede områder i en nasjonalpark, og bare dersom det er nødvendig for å bevare planter eller dyr, kulturminner eller geologiske forekomster.»

Vern som nasjonalpark innebærer et relativt strengt områdevern. Formålet er å verne om økosystemet og landskapet som en helhet. Forbud mot tekniske inngrep står sentralt og skal håndheves særlig strengt ved eventuelle søknader om dispensasjon. Motorferdsel skal holdes på et minimum. Både organisert ferdsel til fots som kan skade naturmiljøet og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet kan reguleres i en nasjonalpark. Sikring av områder for friluftsliv og naturopplevelse er ellers et viktig delmål ved opprettelse av store verneområder. I denne verneplanen er det et særlig formål å ivareta en viktig del av leveområdet og viktige funksjonsområder for villreinen i Snøhetta.

Landskapsvern

Vern av et område som landskapsvernområde (LVO) skjer med hjemmel i naturmangfoldloven § 36, som i første og annet ledd sier følgende:

«Som landskapsvernområde kan vernes natur- eller kulturlandskap av økologisk, kulturell eller opplevelsesmessig verdi, eller som er identitetsskapende. Til landskapet regnes også kulturminner som bidrar til landskapets egenart.»

I et landskapsvernområde må det ikke settes i verk tiltak som alene eller sammen med andre tiltak kan endre det vernede landskapets særpreg eller karakter vesentlig. Pågående virksomhet kan fortsette og utvikles innenfor rammen av første punktum. Nye tiltak skal tilpasses landskapet. Det skal legges vekt på den samlede virkning av tiltakene i området. I forskriften kan det gis bestemmelser om hva som alene eller sammen med andre tiltak kan endre landskapets særpreg eller karakter vesentlig, om krav til landskapsmessig tilpassing, og om ferdsel som ikke skjer til fots.»

Landskapsvern kan også omfatte vern av et helhetlig økosystem, men er en mildere verneform. Kravet til urørthet (fravær av tekniske inngrep) og restriksjonsnivået er ikke like strengt som i en nasjonalpark. Bevaring av helheten i landskapet er viktig. Det er derfor forbud mot inngrep og tiltak som kan endre området sitt særpreg eller karakter vesentlig. I den forbindelse skal sumvirkninger vurderes. Motorferdsel skal fremdeles holdes på et lavt nivå, men det er ikke like strengt som i en nasjonalpark. Organisert ferdsel til fots kan ikke reguleres, mens det er hjemmel for å regulere ferdselsformer som ikke skjer til fots og som kan skade naturmiljøet. Friluftsliv og naturopplevelse er ellers et viktig delformål også ved opprettelsen av landskapsvernområder. Forskriftene blir i stor grad tilpasset de spesielle verneverdiene og brukerinteressene som finnes i hvert enkelt område.

Biotopvern

Vern av et område som biotopvernområde (BVO) skjer med hjemmel i naturmangfoldloven § 38, som sier følgende:

«Som biotopvernområde kan vernes et område som har eller kan få særskilt betydning som økologisk funksjonsområde for en eller flere nærmere bestemte arter. Det kan fastsettes forbud mot virksomhet og ferdsel som kan påvirke eller forstyrre arten eller dens livsbetingelser.»

Biotopvernområde er en sjeldnere brukt verneform. Kravet til urørthet (fravær av tekniske inngrep) er heller ikke her like strengt som i en nasjonalpark. Restriksjonsnivået vil imidlertid være tilpasset verneformålet og kan være strengt.

1.5 Saksgang, organisering og medvirkning

Innledende fase

Før kunngjøring av verneplanarbeid og utsendelse av oppstartmelding inviterte Fylkesmannen berørte aktører til innledende møter våren 2013, for informasjon og drøftinger om prosessen, herunder avgrensning av utredningsområdet og utredningstemaer. De som ble invitert til denne innledende runden var henholdsvis Lesja og Dovre kommuner og Oppland fylkeskommune (Toftemo turiststasjon, 3. mai), reiselivet og natur- og miljøorganisasjonene (Hjerkin fjellstue, 29. mai), samt fjellstyrene, allmeningsstyret, villreinutvalget, villreinnemnda, Jora beitelag, Grisungen sameige, hjelpekorpsene, Statskog, Forsvarsbygg, Statens naturoppsyn og Dovrefjell nasjonalparkstyre (Toftemo, 20. juni).

Oppstart og gjennomføring av verneplanprosessen

Melding om oppstart av verneplanarbeid for tidligere Hjerkinnskytefelt ble sendt bredt ut 1. juli 2013 med frist for innspill 15. oktober. Vi opprettet samtidig en egen internettside for verneplanarbeidet (fylkesmannen.no/hjerkinnskytefelt). Fylkesmannen inviterte også til åpent møte om oppstart av verneplanprosessen på Toftemo turiststasjon 10. oktober. Fristen for høringsinnspill til oppstartmeldingen ble utsatt fra 15. til 31. oktober. Fylkesmannen mottok en rekke innspill. Innspillene og en oppsummering av dem ble lagt ut på nettsida. Oppsummeringen ble også sendt ut til de som hadde sendt inn høringsinnspill (se vedlegg 1).

Fylkesmannen opprettet samtidig en bredt sammensatt referansegruppe. Gruppas sammensetning går fram i vedlegg 2. Referansegruppas oppgave har vært å gi opplysninger om lokale forhold og ulike brukerinteresser, gi råd om verneform, avgrensning, verneregler og å drøfte konsekvensene for lokal bruk og næringsliv. Referansegruppa har en rådgivende rolle. Gruppa er i tillegg et viktig bindeledd til ulike interessegrupper og befolkningen i området. Referansegruppa følger verneplanprosessen fram til Fylkesmannen sender sitt verneforslag til overordnede myndigheter. Det er hittil avholdt fem møter med referansegruppa og gjennomført to befaringsdager i utredningsområdet.

Det var i det første innledende møtet med kommunene og fylkeskommunen enighet om å opprette et overordnet kontaktutvalg for å samordne alle de ulike planprosessene som berører området (regionalplan, kommunedelplan og revisjon av forvaltningsplan for eksisterende verneområder, samt naturrestaureringsprosjektet). Hvem som har vært medlemmer i kontaktutvalget går også fram i vedlegg 2. Kontaktutvalget har hatt to møter og ellers fått invitasjon til å delta i møtene i referansegruppa. Det første møtet resulterte blant annet i at Forsvarsbygg har gitt plass til felles informasjon om planprosessene i sitt nyhetsbrev, som går ut til alle husstander i Lesja, Dovre og Follidal hvert år i forkant av ny ryddesesong. Formålet med dette har vært å gjøre det lettere for folk å forholde seg til og forstå formålet med de ulike planprosessene.

Fylkesmannen har lagt opp til en bred og åpen prosess og det er avholdt en rekke møter i tillegg til møtene i referansegruppa. Særlig har reiselivet og landbruksnæringen blitt involvert, først i forbindelse med utarbeidelse av oppdaterte statusrapporter for hver av disse næringene med fokus på deres bruk av utredningsområdet, siden i forbindelse med konsekvensutredningen (omtalt nærmere nedenfor). Fylkesmannen har videre hatt møter med flere enkeltaktører under arbeidet, blant annet DNT Oslo og omegn, Dombås røde kors hjelpekorps, Fuglehundklubbenes forbund, Dovrefjell fuglehundklubb, Dahlen husky og andre hundekjørere, Hjerkinnskytefelt & Fjellridning, Kvistli islandshester og Heimevernets skole- og kompetansesenter på Dombås. Flere av møtene er avholdt i samarbeid med sekretariatet til Dovrefjell nasjonalparkstyre. Det er også avholdt en rekke møter i forbindelse med forvaltningen av den sivile ferdselen på vegnettet i det tidligere skytefeltet, et ansvar Fylkesmannen overtok på vegne av Forsvarsbygg fra og med sommeren 2014. Fylkesmannen har hatt løpende kontakt med Forsvarsbygg, som gjennomfører naturrestaureringsarbeidet i skytefeltet, gjennom hele prosessen.

Konsekvensutredninger og -vurderinger

Fylkesmannen har engasjert eksterne utredere for å utarbeide konsekvensutredninger (KU) for reiseliv og landbruk, som er de to viktigste brukerinteressene. Størrelsen på utredningsområdet utløser ikke noe formelt krav om konsekvensutredning av et framtidig vern etter naturmangfoldloven. Likevel åpnet Fylkesmannen tidlig i prosessen for å gjennomføre ordinære konsekvensutredninger på samme måte som i tilsvarende verneplanprosesser for større områder (f.eks. Breheimen og Langsua). Konsekvensutredningene ble gjennomført høsten 2015 fram til februar/mars 2016. Det ble gjennomført et felles åpent møte for alle berørte innen disse to næringene ved oppstart av arbeidet, og deretter møter for gjennomgang av utkast til hver rapport. Det ble også gitt rom for å kommentere og gi innspill til KU-rapportene i sluttfasen av arbeidet.

Fylkesmannen har selv utredet og belyst konsekvenser for øvrige temaer; 1) naturmiljø, 2) villrein, 3) landskap og geologi, 4) kulturmiljø og kulturminner, 5) annet næringsliv, 6) Forsvarets virksomhet og annen operativ- og øvingsvirksomhet, 7) jakt, fiske og friluftsliv, 8) veier, masseuttak og annen infrastruktur, 9) bygninger og anlegg, 10) motorferdsel og 11) lokal identitet, bruk og framtidig forvaltning. I den sammenheng har vi hatt møter og annen kontakt med mange berørte aktører. Konsekvensvurderingene er drøftet med referansegruppa.

Videre prosess

På bakgrunn av verneplanprosessen, med innhenting av dokumentasjon, møter, befaringer og konsekvensvurderinger, har Fylkesmannen gjennom avveininger mellom verneverdier, brukerinteresser og inngrepsstatus utarbeidet et verneforslag som nå sendes på høring. Høringsforslaget følges av et utkast til forvaltningsplan jf. krav i naturmangfoldloven §§ 35 og 36.

Fylkesmannen vil under høringen arrangere et åpent informasjonsmøte i februar, og kan i tillegg informere om verneforslaget på eventuelle andre møter der det er behov. Etter høringen vil vi gå gjennom alle høringsuttalelsene som kommer inn, lage en oppsummering og utforme Fylkesmannens tilrådning om vern. Dette vil etter planen bli gjennomgått med kontaktutvalget og referansegruppa i midten/slutten av mai før Fylkesmannen sender sin endelige tilrådning om vern til Miljødirektoratet innen 15. juni 2017.

På dette grunnlaget vil Miljødirektoratet utforme sin tilrådning om vern som sendes til Klima- og miljødepartementet (KLD). KLD vil så gjøre sin vurdering av verneforslaget basert på tilrådingene fra Fylkesmannen og direktoratet. Forslaget blir deretter forelagt andre departement, før saken eventuelt vedtas av Kongen i statsråd (Kongelig resolusjon). Et eventuelt vernevedtak kan ventes i god tid før 2020.

1.6 Administrative og demografiske forhold

Kilde for areal, befolkningstall og sysselsetting: www.ssb.no/statistikkbanken

Oppland fylke

Oppland fylke har et areal på 25 192 km² og en befolkning på 188 953 personer (2016). Lillehammer er administrasjonssenteret. Det har vært en svak befolkningsøkning de siste 10 årene (3 %).

Tradisjonelt har primærnæringene vært viktige i Oppland med sine brede bygder, dalbygder og store skogområder. Pr. 2013 var andelen sysselsatte innen jordbruk, skogbruk og fiske på 5,8 %. Oppland har den laveste industrissysselsettingen blant østlandsfylkene. De viktigste industriområdene er Lillehammer-regionen og Gjøvik-Toten-distriktet med rundt 65 % av fylkets industrissysselsetting. Oppland er etter Oslo landets viktigste turistfylke etter antall gjestedøgn ved overnattingsstedene. Det er størst turisttrafikk i Gudbrandsdalen med Lillehammer, men også betydelig trafikk i Valdres. Andelen sysselsatte innen overnattings- og serveringsvirksomhet var på 3,9 % i 2013. Reiselivsnæringen er også av betydning for både transportbedrifter og varehandelen.

Oppland er et fjellfylke med bare en femtedel av arealet under 600 moh. Av arealet er videre 7 609 km² vernet etter naturvernloven eller naturmangfoldloven, noe som utgjør så vidt over 30 % av fylkets totalareal (pr. 2013). Utredningsområdet ligger helt nord i Oppland fylke, helt inntil fylkesgrensen mot Sør-Trøndelag. Det ligger også i nær avstand fra grensen til Hedmark og Folldal kommune (< 5 km på det korteste).

Dovre kommune

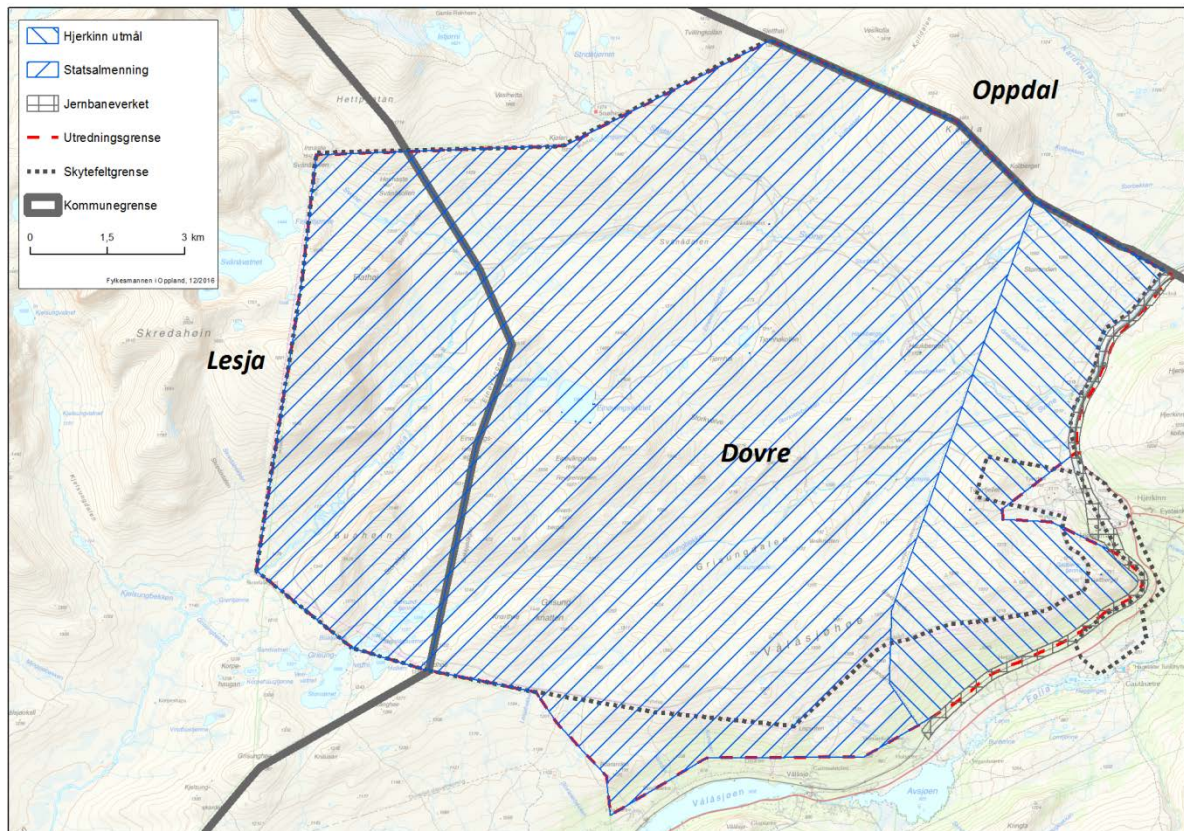
Dovre kommune har et areal på 1 364 km² og 2 701 innbyggere (2016). Den vesentlige del av bebyggelsen ligger på østsiden av Lågens dalføre mellom 450 og 650 moh. Drøye halvparten av innbyggerne i kommunen bor i de to tettstedene Dovre og Dombås. Dovre er administrasjons-senteret i kommunen, mens Dombås er vei- og jernbaneknutepunktet, og derfor også sentrum for turisme og handel. Landbruket er en langt viktigere næring i Dovre kommune enn i fylket som helhet, med 11 % av de sysselsatte (pr. 2013) innen denne næringen. Andelen sysselsatte innen overnattings- og serveringsvirksomhet i Dovre kommune ligger høyt over fylkesgjennomsnittet, med 12 % av de sysselsatte i kommunen pr. 2013. Dombås er videre et betydelig trafikkknutepunkt for turisttrafikken sommerstid. Av arealet i Dovre kommune er 1 364 km² vernet (pr. 2013). Det utgjør 64 % av arealet.

Lesja kommune

Lesja kommune har et areal på 2 260 km² og 2 055 innbyggere (2016). Det meste av bosetningen finnes på nordsiden av hoveddalføret med en større konsentrasjon i administrasjonssenteret Lesja. Landbruket er en særlig viktig næring i Lesja kommune med 22 % av de sysselsatte pr. 2013. Som i andre fjellbygder er jordbruket dominert av husdyrhold og fôrproduksjon. Når det gjelder sysselsatte innen overnattings- og serveringsvirksomhet ligger Lesja lavere enn fylkesgjennomsnittet med 1,7 % (pr. 2013). Bjorli har vokst frem som et viktig vintersportssted, med hytter, hoteller og alpinanlegg. Av arealet i Lesja kommune er 2 260 km² vernet (pr. 2013). Det utgjør 76 % av arealet.

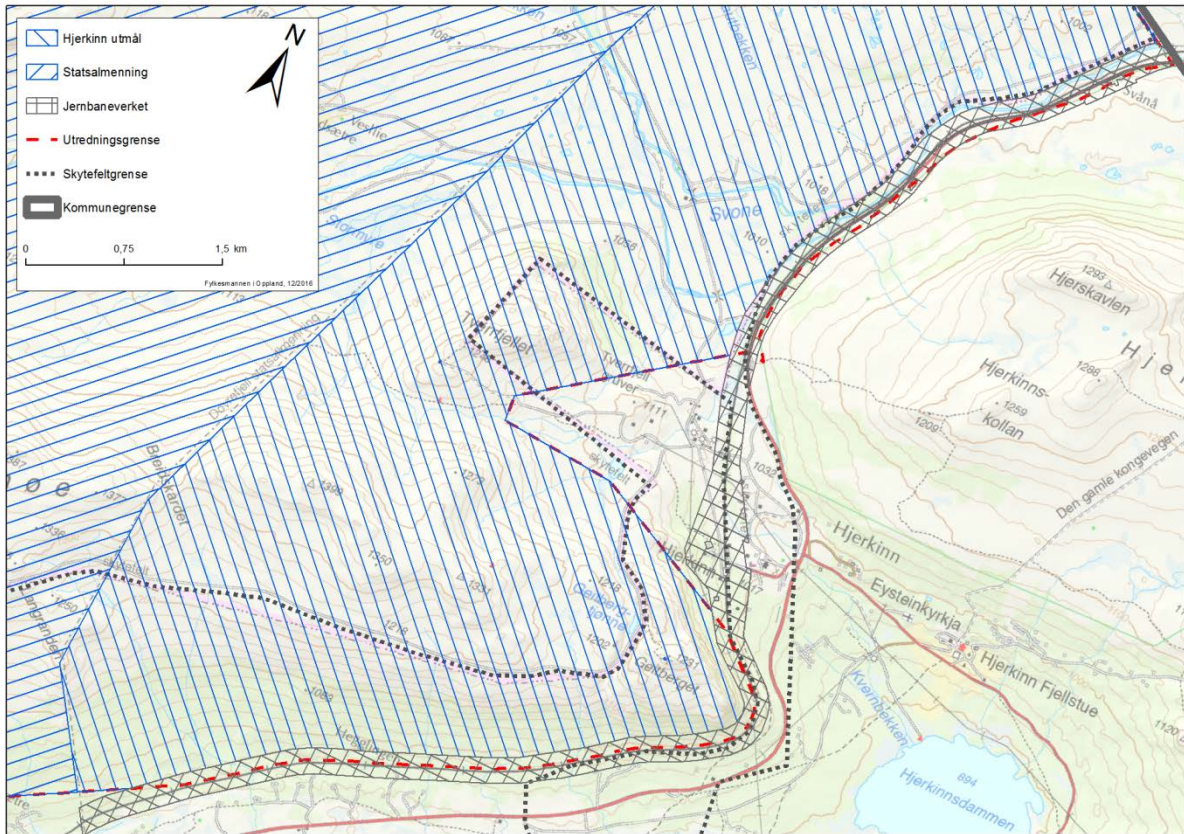
Det har vært en befolkningsnedgang i begge kommunene på ca. 5 % i løpet av de ti siste årene.

1.7 Grunneierforhold

Figur 2. Kart som viser grunneierforholdene i utredningsområdet. Statskog SF er grunneier i statsallmenning og Hjerkinns utmål.

Hele utredningsområdet er statlig grunn (se figur 2). Det meste er statsallmenning (Dalsida og Dovrefjell) med Statskog SF som grunneier. Lesja og Dovre fjellstyrer forvalter dette området. Grensen mellom statsallmenningene er ikke avklart og for grenseområdet har fjellstyrene inngått en egen avtale, «gråstoneavtalen» (Lorentzen, 2015). Videre er det i øst et mindre område som både eies og forvaltes av Statskog (Hjerkinnt utmål), samt en tynn stripe der Jernbaneverket er grunneier.

Figur 3. Kart i større målestokk som viser grunneierforholdene i ytterkant av området. Jernbaneverket eier grunnen der jernbanen går og arealer på begge sider av denne.

Figur 3 viser grunneierforholdene helt i ytterkant av utredningsområdet i sørøst, der Jernbaneverket er grunneier for grunnen der jernbanen går inkludert arealer på begge sider av denne. Nord for Hjerkinnt dekker dette også E6.

1.8 Områdets planstatus

Naturestaureringsplan og stortingsvedtak

Stortinget vedtok i 1999 å legge ned Hjerkinnt skytefelt, tilbakeføre det til naturlig tilstand og innlemme det i eksisterende verneområder. Etter en parallell planprosess i 2001-2003 (nærmere beskrevet under kapittel 2.1.1), ble Fylkesmannens naturestaureringsplan¹ med oppsummering og anbefalinger etter høring, lagt til grunn for naturestaureringsprosjektet Forsvarsbygg nå gjennomfører (jf. brev av 30. september 2005 fra Miljøverndepartementet til Forsvarsdepartementet).

¹ «Naturestaurering av Hjerkinnt skytefelt – høringsdokument – vurdering av muligheter for framtidig vern etter naturvernloven» (Fylkesmannen i Oppland, 2003)

Lesja og Dovre kommuner utarbeidet samtidig en felles kommunedelplan for Hjerkinnskytefelt («Hjerkinnskytefelt – tilbakeføring til sivile formål, Visjon- og tilbakeføringsplan»). Denne planen er en visjons- og tilbakeføringsplan og det framgikk ved kommunenes behandling av planen at den ikke har juridisk binding.

Forsvarsbygg har delt naturrestaureringsprosjektet inn i to faser. Fase 1 ble gjennomført i perioden 2006-2012 og omfattet fjerning av tunge anlegg og eksplosivrydding i hele feltet. Fase 2 gjennomføres i perioden 2013-2020, og omfatter videre eksplosivrydding, fjerning av resterende anlegg og fjerning av veger. Stortinget stadfestet vedtaket fra 1999 gjennom godkjenningen av prosjektplanen for fase 2 ved behandlingen av statsbudsjettet for 2013.

I ettertid er Snøheimvegen skilt ut i en egen prosess etter at det ble reist spørsmål om å beholde vegen i Stortinget høsten 2007. Stortinget har utsatt endelig vedtak i saken til 2017 og bestemt å opprettholde ordningen med stenging av vegen for privatbiler og videreføre bruken av skyttelbuss mellom Hjerkinnskytefelt og Snøheim i perioden 2014-2017². I denne perioden skal det innhentes mer kunnskap om effekten av skyttelbussregimet. Stortinget vedtok samtidig at øvrige veger skal tilbakeføres «i tråd med prosjektplanen for naturrestaureringsarbeidet».

Kommuneplaner

Dovre kommune

Gjeldende kommuneplan for Dovre er fra 2002. Skytefeltet er i denne planen vist som båndlagt område for Forsvaret. Den delen av utredningsområdet som ligger utenfor skytefeltgrensa i sør, er i hovedsak vist som LNF-sone 1 (med følgende bestemmelser: «ikke tillatt å oppføre eller fradele bolig-, ervervs- eller fritidsbebyggelse, forbudet gjelder ikke bolig og driftsbygning til stedbunden landbruksnæring»). Et mindre areal ved Geitberget omfattes av kommunedelplan for Hjerkinnskytefelt fra 1999 og er der vist som LNF-område med byggeforbud. Kommunen sendte ut varsel om oppstart og høring av planprogram for kommuneplan for Dovre 2012-2022 den 28. april 2010. Samfunnsdelen ble vedtatt september 2015. Kommuneplanens arealdel ble sendt på førstegangs høring 22. desember 2015. Utredningsområdet for verneplanarbeidet for tidligere Hjerkinnskytefelt er også her vist som båndlagt.

Lesja kommune

Gjeldende kommuneplan for Lesja er fra 2013. I denne planen er Lesja sitt areal i skytefeltet vist som LNFR-område. I plankartet er det innenfor dette området angitt en hensynssone for bevaring av naturmiljø, i området Einøvlingseggen-Buahøin (naturtypelokalitet med verdi A). Området langs vegen til Grisungen er angitt som hensynssone med særlig hensyn til friluftsliv. Det er i den forbindelse vist til at visjonsplanen opprettholdt vegen som turveg inn i området.

Reguleringsplaner

I forbindelse med planlegging av tilbakeføringsprosjektet ble det utarbeidet reguleringsplaner for noen spesielle områder i Dovre kommune. Kommunen vedtok reguleringsplan for tre nærmere avgrensede anleggsområder i de sentrale delene av skytefeltet (Haukberget, Storranden og HFK-sletta³) i 2008.

Kommunedelplan for Hjerkinnskytefelt

Dovre og Lesja kommuner sendte ut varsel om oppstart og høring av planprogram for kommunedelplan for Hjerkinnskytefelt 8. oktober 2014. Saken er ikke behandlet politisk etter høring

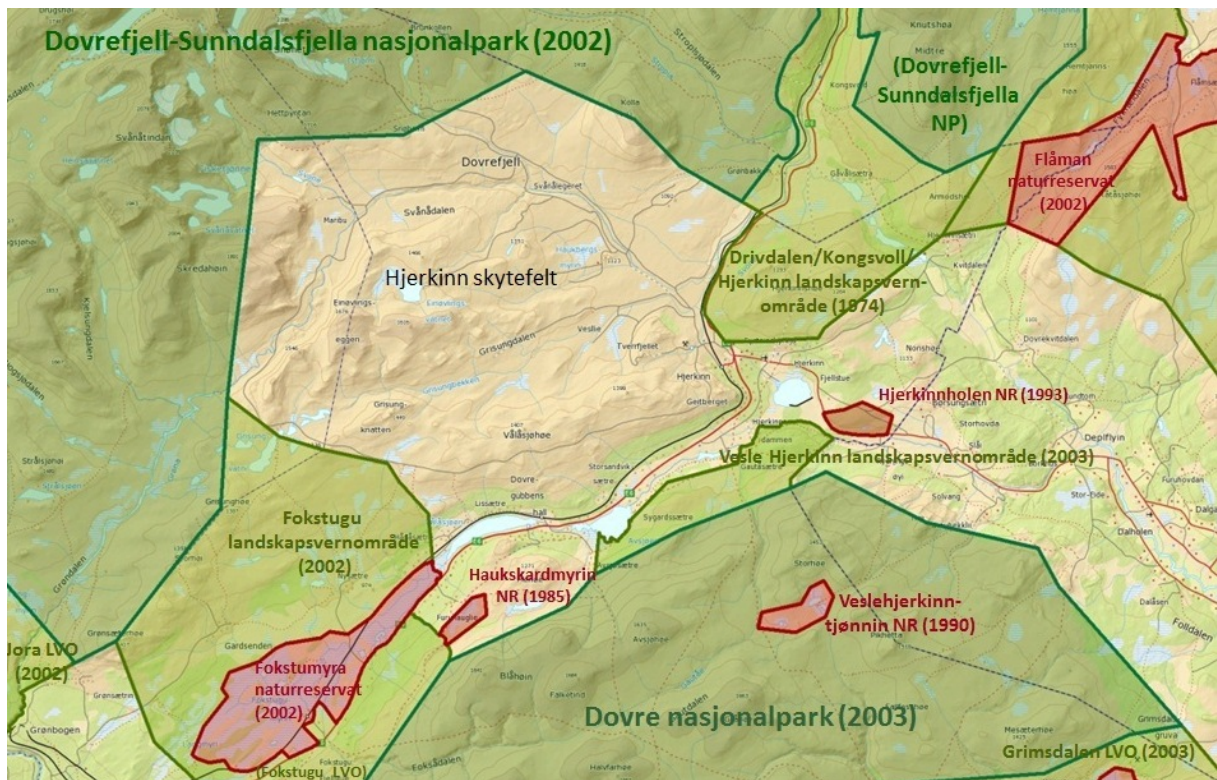
² Prop. 1 S (2013-2014) fra Miljøverndepartementet (s. 243-245), behandlet i Stortinget desember 2013.

³ HFK-sletta var et planert, gruset område på 400 x 600 m som ble benyttet av Hærens forsyningskommando (HFK) for testing av spesialammunisjon for Artilleriet, og blant de største fysiske inngrepene i skytefeltet.

og Dovre kommune opplyste våren 2015 at arbeidet med kommunedelplanen for skytefeltet er satt på vent inntil verneplanprosessen har kommet lenger.

Revisjon av forvaltningsplan for verneområdene på Dovrefjell

Dovrefjell nasjonalparkstyre vedtok i møte 6. mai 2013 å starte revisjon av forvaltningsplanen for eksisterende verneområder. Styret reviderte framdriftsplanen i 2015 slik at den skulle falle sammen med framdriftsplanen for verneplanprosessen for skytefeltet. Et eventuelt nytt nasjonalparkareal i utredningsområdet er foreslått som en utvidelse av eksisterende Dovrefjell-Sunddalsfjella nasjonalpark. Forvaltningen av eventuelt nytt verneområde vil måtte henge sammen med forvaltningen av omkringliggende verneområder. Verneplanarbeidet er derfor koordinert så langt det lar seg gjøre med forvaltningen av eksisterende verneområder på Dovrefjell og arbeidet med revisjon av forvaltningsplanen.

Figur 4. Kartet viser tidligere Hjerkinnskytefelt (utredningsområdet) med omkringliggende verneområder. Forvaltningsplanen for verneområdene på Dovrefjell omfatter verneområdene nordvest for E6 fram til Hjerkinnskjølen samt verneområdene på begge sider av E6 nord for Hjerkinnskjølen. Fokstumyra naturreservat forvaltes av Fylkesmannen og har en egen forvaltningsplan.

Regional plan for Dovrefjellområdet

Planen er en rullering av gjeldende fylkesdelplan for Dovrefjellområdet. Formålet er å ivareta fjelløkosystemet med villreinen som nøkkelart og samtidig legge til rette for bærekraftig næringsutvikling som ikke reduserer verneverdiene. Planområdet omfatter areal i ti kommuner og ansvarlig planmyndighet er fylkeskommunene i Oppland, Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag og Hedmark. Skytefeltet (utredningsområdet) utgjør kun en liten del av planområdet og er vist sammen med verneområdene som «Verneområder – eksisterende og planlagt». Utredningsområdet ligger også i sin helhet innenfor det som er avsatt som «nasjonalt villreinområde» (NVO). Planen ble lagt ut på 2. gangs høring høsten 2015. På grunn av ulike vedtak i fylkestingene og innvendinger fra fylkesmannsnivået, er planen i juni 2016 oversendt Kommunal- og regionaldepartementet (KMD) for avgjørelse. Det er ikke gjort endringer i retningslinjer eller avgrensninger fra det opprinnelige

forslaget som berører utredningsområdet. Regional plan vil være retningsgivende for kommunal planlegging og gi føringer for statlig og fylkeskommunal sektorplanlegging.

Det kan antas at områder som eventuelt ikke blir vernet, blir forvaltet som LNFR-områder, og etter retningslinjer for nasjonalt villreinområde i regionalplanen.

2 Naturrestaureringsprosjektet og andre prosesser av betydning for verneplanarbeidet

2.1 Naturrestaureringsprosjektet

FBT Region Østlandet⁴ fikk etter Stortingsvedtaket i 1999 i oppdrag å iverksette intern planlegging og gjøre nødvendige avklaringer overfor sentrale aktører for utfasing av militær aktivitet og tilbakeføring av Hjerkinnskytefelt. Deretter var det møter mellom Forsvarsbygg og berørte kommuner/fylkesmyndigheter. På grunnlag av dette lagde Forsvarsbygg i 2000 en situasjonsanalyse og strategi for plan- og prosjektarbeidet. I mars 2001 ble det sendt en felles oppstartmelding for arbeidet med kommunedelplan etter plan- og bygningsloven, verneplan etter naturvernloven og Forsvarets planlegging for sanering og opprydding.

2.1.1 Parallelle planprosesser

Lesja og Dovre kommuner fikk ansvaret for å utarbeide en felles kommunedelplan for Hjerkinnskytefelt. Planen hadde følgende hovedmålsetting: «Å avklare framtidig arealstatus, rammene for bruk og vern, samt legge grunnlaget for hvordan en skal prioritere istandsetting av skytefeltet». Planen viser kommunenes ønsker og behov knyttet til vern og etterbruk i feltet.

Fylkesmannen i Oppland hadde ansvaret for vurderingen av mulighetene for framtidig vern etter naturvernloven. Planen viser «hvilke krav som skal stilles til tilbakeføringen» for å oppnå en betydelig naturverngvinst.

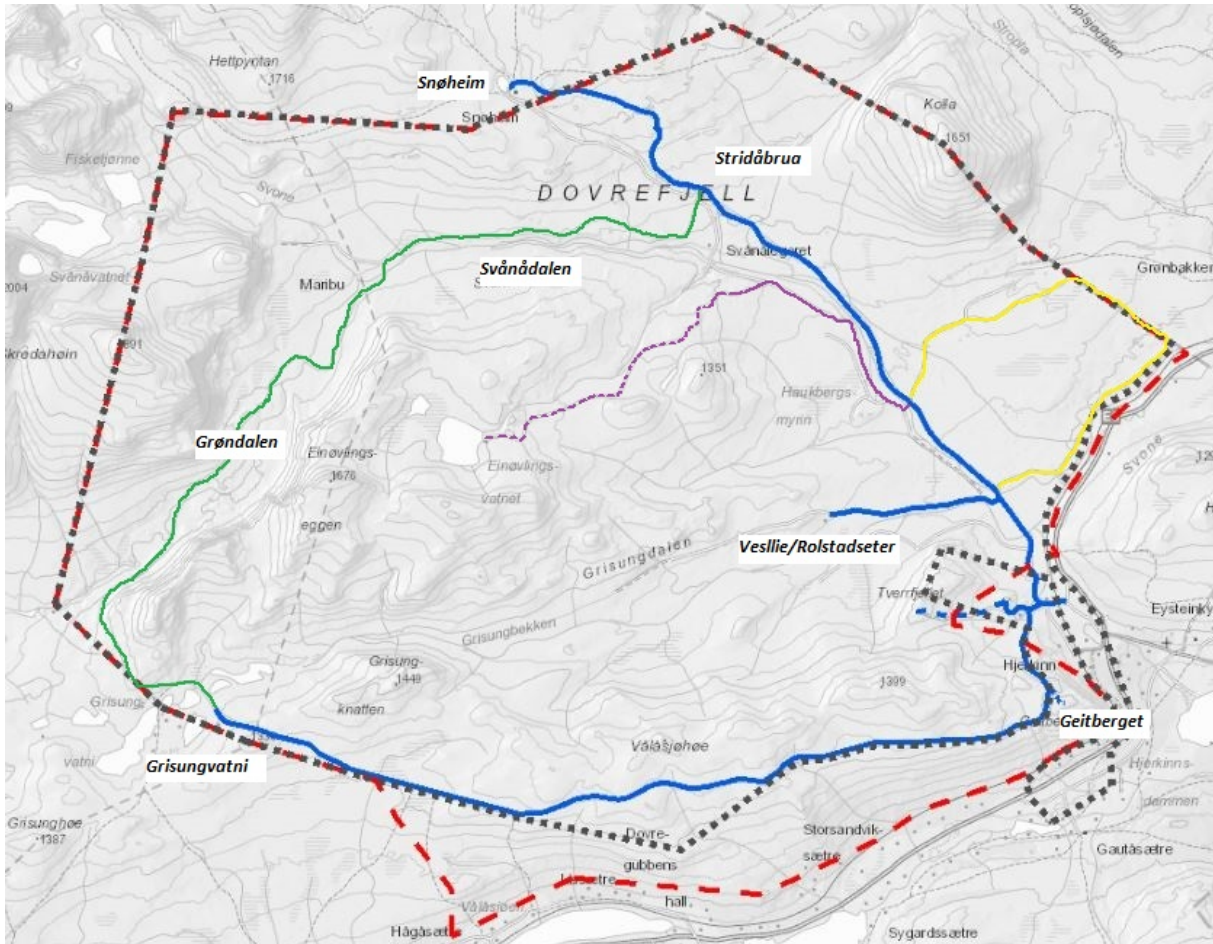
I august 2003 var det felles høring av plandokumentene "Visjons- og tilbakeføringsplan for Hjerkinnskytefelt: Kommunedelplan for Lesja og Dovre kommuner" og "Naturrestauring av Hjerkinnskytefelt: Vurdering av muligheter for framtidig vern etter naturvernloven" (Fylkesmannen i Oppland). De to plandokumentene stiller samme krav til opprydding av rester etter skyting, overvåking og bedring av forurensningssituasjonen, fjerning av anleggene ved Haukberget (skyttebaner og målområder) og HFK-sletta. Planene er derimot ulike når det gjelder tilbakeføring av veger i området (oppsummert i tabell 1 nedenfor).

I kommunedelplanen er Snøheimvegen opprettholdt, sammen med vegen inn til Vesllie og Rolstadseter. Naturrestaureringsplanen la opprinnelig opp til at Snøheimvegen fra avkjøringen til Rolstadseter til Snøheim ble fjernet. Ut fra signaler i høringsrunden tilrådte Fylkesmannen å fjerne Snøheimvegen fra Stridåbrua til Snøheim, og at tilbakeføringsstatus for resten av vegstrekningen fra Hjerkinnskytefelt til Stridåbrua ble avklart på et senere tidspunkt. Vegen inn til Rolstadseter ble foreslått erstattet av en sti.

⁴ Forsvarets bygningstjeneste (FBT) skiftet navn til Forsvarsbygg i 2002.

Kommunedelplanen la videre opp til å fjerne Store Ringveg gjennom Grøndalen og Svånådalen (fra Grisungvatna til Stridåbrue), og å tilrettelegge resten av vegstrekningen fra Geitberget til Grisungvatna for sykkel og vandring. Naturrestaureringsplanen anbefaler å fjerne Store Ringveg.

Både i kommunedelplanen og naturrestaureringsplanen blir øvrige veger i skytefeltet tilrådd tilbakeført. Begge la dessuten opp til at kjøresporet til Einøvlingvatnet skulle bli liggende og gro igjen av seg selv (naturlig revegetering), men at skjemmende steinblokker langs sporet skulle fjernes.

Figur 5. Vegstrekninger i tidligere Hjerinn skytefelt før tilbakeføring. Snøheimvegen, Vålåsjøhøvegen og vegen inn til Veslie er markert med heltrukken blå linje, Lille ringveg med gul linje og Store ringveg fra Grisungen til Stridåbrua, gjennom Grøndalen og Svånådalen, med grønn linje. Kjøresporet til Einøvlingen er markert med stiptet lilla linje.

Tilbakeføring av veger og andre inngrep har betydning for å gjenskape såkalte inngrepsfrie naturområder. Det ble beregnet at arealdisponeringen i kommunedelplanen ville øke andelen villmarkspregede områder (naturområder som ligger lengre enn 5 km fra et større teknisk inngrep som f.eks. veg) med 93 km² sammenlignet med 192 km² i naturrestaureringsplanen. Etter kommunedelplanen vil 128 km² kunne vernes som nasjonalpark og 43 km² som landskapsvernområde, mens naturrestaureringsplanen vil kunne gi 155 km² med ny nasjonalpark og 20 km² som landskapsvernområde.

Etter høringsrunden utarbeidet Fylkesmannen i Oppland en oppsummering med anbefalinger. Denne ble oversendt Direktoratet for naturforvaltning (26. oktober 2004), som sendte sin faglige tilråding til Miljøverndepartementet (10. august 2005). Samme høst anbefalte Miljøverndepartementet overfor

Forsvarsdepartementet (i brev av 30. september 2005) at tilbakeføringen av skytefeltet skulle skje i samsvar med naturrestaureringsplanen:

”Departementet slutter seg til fylkesmannens og direktoratets tilrådninger og anbefaler at tilbakeføringsprosjektet gjennomføres i samsvar med fylkesmannens plan og med de merknader som fylkesmannen har gjort i sin oppsummering”.

Tabell 1. Oppsummering av forskjeller og likheter mellom kommunedelplanen og naturrestaureringsplanen fra planleggingsfasen i perioden 2001-2005.

	Kommunedelplanen	Naturrestaureringsplanen
Snøheimvegen	Opprettholdt	<i>I planen:</i> Tilbakeført fra avkjøringen til Veslie/Roldstadseter <i>Etter høring:</i> Tilbakeføringsstatus for strekningen fra Hjerkinntil Stridåbrua avklares seinere
Vegen inn til Veslie/Rolstadseter	Opprettholdt	Tilbakeført og erstattet av en sti
Vålåsjøhøvegen (Store ringveg fra Hjerkinntil Grisungen)	Tilrettelagt for sykkel og vandring fra Geitberget til Grisungvatna	Tilbakeført
Store ringveg gjennom Grøndalen og Svånådalen	Tilbakeført	Tilbakeført
Øvrige veger, blant andre Lille ringveg	Tilbakeført	Tilbakeført
Kjøresporet til Einøvlingen	Ryddes langs med vegkantene, selve vegbanen blir liggende urørt slik at naturen selv over tid kan ta den tilbake	Revegeteres naturlig, skjemmende blokk langs sporet fjernes
Villmarkspregede områder	Øker med 93 km ²	Øker med 192 km ²
Aktuelt som nasjonalpark	128 km ²	155 km ²
Aktuelt som landskapsvern	43 km ²	20 km ²

2.1.2 Gjennomføring

Den militære bruken av Hjerkinntil skytefelt ble redusert fra 2006, og helt avsluttet høsten 2008. Av budsjettensyn ble naturrestaureringsarbeidet delt inn i to faser (Hjerkinntil PRO, 2016):

Fase 1: 2006-2012

Fase 1 omfattet første runde med rydding av blindgjengere, ammunisjonsrester og søppel, fjerning av bygg og fjerning av anleggene på Haukberget, HFK- sletta samt demoleringsplassene. Etablering og drift av masselagre på Storranden inngikk også i denne fasen. Denne fasen hadde en budsjetttramme på 321 millioner kr.

Fase 2: 2013-2020

Fase 2 omfatter nødvendige arbeider med slutføring av prosjektet fra 2013. Tiltakene omfatter fortsatt eksplosivrydding, gjenstående arbeider på Haukberget og HFK-sletta, fjerning og tilbakeføring av veger samt avslutning av masselagrene på Storranden. Avvikling av sivile avtaler om rettigheter til grunnen inngår også i denne fasen. Den økonomiske rammen for fase 2 er 373 millioner kr.

Forsvarsbygg har i forprosjektbeskrivelsen for fase 2 satt opp følgende mål for arbeidet:

«Hjerkinnskytefelt skal tilbakeføres til en tilstand som gjør at området blir en naturlig del av det nasjonalt og internasjonalt verneverdige høyyfjellsøkosystemet på Dovrefjell, med alle høyyfjellsøkosystemets funksjoner og opplevelseskvaliteter. Området skal ryddes slik at det blir sikkert for allmenn ferdsel».

Fase 2 ble innarbeidet i statsbudsjettet for 2013, og godkjent av Stortinget høsten 2012. I Prop. 1 S (2012-2013) fra Forsvarsdepartementet (forslag til Stortingsvedtak) vises det til Stortingsvedtaket fra 1998-1999:

«Nedleggelsen av skytefeltet ble vedtatt ved behandlingen av St.meld. nr. 11 (1998–1999) "Regionalt skyte- og øvingsfelt for Forsvarets avdelinger på Østlandet – Regionfelt Østlandet", jf. Innst. S. nr. 129 (1998–1999). Tiltaket er et ledd i en omfattende plan for utvidelse av vernet areal på Dovrefjell... Tilbakeføring av Hjerkinnskytefelt til sivile formål planlegges videreført i perioden 2013–2020 innenfor en kostnadsramme på 332 mill. kroner. For 2013 foreslås avsatt 43,8 mill. kroner til formålet».

Bruk og vedlikehold av vegnettet

Det er Forsvarsbygg som i utgangspunktet eier og bruker vegnettet i skytefeltet. De er blant annet avhengige av dette i forbindelse med eksplosivryddingen for effektiv ut- og inntransport av mannskaper. Forsvarsbygg står derfor også for vedlikeholdet, med unntak av Snøheimvegen de siste fire km fra Stridåbrua fram til Snøheim fra og med 2014⁵.

Forsvarsbygg har hatt en årlig vedlikeholdskostnad på ca. 14 000 kr pr. km veg i perioden 2008-2015. I gjennomsnitt utgjør dette ca. 1 100 000 kr i totale årlige utgifter for hele vegnettet. Det er store årlige variasjoner. Dette vegvedlikeholdet har kun opprettholdt en minimumsstandard på vegene.

2.1.3 Samordning med øvrige prosesser

Fylkesmannen i Oppland har gjennom embetsoppdraget, som gis årlig fra nasjonale myndigheter, hatt som oppgave å «følge opp planprosesser ifm. tilbakeføring av Hjerkinnskytefelt i påvente av fremtidig vern». Fylkesmannen har siden planlegging og oppstart av tilbakeføringsarbeidet hatt en tett dialog med Forsvarsbygg, særlig under planleggingsfasen og etter oppstart av verneplanarbeidet.

Forsvarsbygg opprettet tidlig en samordningsgruppe for naturrestaureringsprosjektet, som har fulgt arbeidet. Gruppen har representanter fra militære myndigheter, kommunene, regionale myndigheter (herunder Fylkesmannen), Miljødirektoratet (tidligere Direktoratet for naturforvaltning), Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap samt fjellstyrene og Statskog som grunneier. Forsvarsbygg innkaller til årlige møter, blant annet for en gjennomgang av status i prosjektet og eventuelle nødvendige avklaringer.

Ved oppstart av verneplanarbeidet tok Fylkesmannen initiativ til å opprette et kontaktutvalg i et innledende møte med blant annet kommunene og fylkeskommune, for å samordne de ulike planprosessene som da berørte skytefeltet, herunder også naturrestaureringsarbeidet (se også 1.4). Det første møtet i kontaktutvalget i februar 2014 resulterte blant annet at de ulike «planeierne» har fått plass til felles informasjon om de ulike planprosessene i nyhetsbrevet Forsvarsbygg sender ut til alle husstander i Lesja, Dovre og Folldal kommuner hvert år. Forsvarsbygg er også representert i referansegruppa opprettet for verneplanprosessen.

⁵ Kostnadene til brøyting og vedlikehold av denne strekningen deles mellom Villreinsenteret (overskuddet fra skyttelbussen) og DNT Oslo og omegn.

Forsvarsbygg og Fylkesmannen tok våren 2014 også sammen initiativ til et felles møte med Miljøverndepartementet, Forsvarsdepartementet og Kommunal- og regionaldepartementet om naturrestaureringsprosjektet og verneplanarbeidet. Møtet ble gjennomført 7. oktober 2014.

2.1.4 Foreløpige resultater

Samlet areal med ulike terrenginngrep som skulle tilbakeføres er grovt beregnet til ca. 1,3 km² (1300 daa). Dette omfatter først og fremst veger og plasser (853 daa), skyteanleggene på Haukberget (110 daa) og HFK-sletta (256 daa), samt enkeltinngrep, som demoleringsplassene og tomter for bygg.

Status i dag er at de aller fleste bygninger og konstruksjoner er fjernet fra det tidligere skytefeltet, skyteanleggene Haukberget I og II er så godt som tilbakeført og HFK-sletta er i ferd med å gro til. I perioden 2010-2013 ble masser fra kjøretreaser, voller m.v. ved Haukberget I og II fjernet og lagret på Storranden. På Storranden er disse massene brukt til å tilbakeføre gamle masseuttak og gi terrenget en naturlig utforming. Dette arbeidet er i slutfasen. HFK-sletta er, etter at de siste arbeidene ble gjennomført sommeren 2016, ferdig tilbakeført og skal framover bare gro til på egenhånd etter litt starthjelp. Terrenget ble opparbeidet i 2013 og sommeren 2014 ble den delvis tilsådd med stedegent grasfrø av arten sauesvingel og delvis tilplantet med vierstiklinger oppformert fra grønnvier, sølvvier og lappvier innsamlet i Hjerkinnskytefeltet. Etter Fylkesmannens vurdering er resultatene av naturrestaureringsarbeidene så langt svært gode.

Allerede i 2002 ble det gjennomført et pilotprosjekt der tre korte vegstrekninger og to typer kryssinger av elver i skytefeltet ble tilbakeført. Resultater fra pilotprosjektet vises ved de to første settene av «før- og etterbilder» nedenfor. Bildene viser at det er mulig å tilbakeføre vegstrekninger slik at de knapt er synlige bare noen få år i etterkant av tiltaket. Slike resultater er blant annet avhengig av kvaliteten på anleggsarbeidet. Hjerkinnskytefeltet har lagt stor vekt på å kurse de som sitter bak spakene, både i manuelt styrte anleggsmaskiner og der det har vært nødvendig å benytte fjernstyrte anleggsmaskiner på grunn av eksplosivfaren. Dessuten peker Forsvarsbygg på at det er et kvalitetskriterium å ha løpende og meget tett oppfølging av utførelsen av arbeidene gjennom entreprisen. Norsk institutt for naturforskning (NINA) har fungert som konsulent og veileder i naturrestaureringsarbeidene siden oppstarten, og har med sin kompetanse og kunnskap spilt en viktig rolle i planlegging, gjennomføring og oppfølging av tiltakene.

Figur 6. Vegstrekningen «Bjønnbrodd» som ble tilbakeført under planleggingsfasen for naturrestaureringsarbeidet som en del av pilotprosjektet. Bildet til venstre er tatt før tilbakeføringen i 2002 og bildet til høyre er tatt i 2006 (foto: Dagmar Hagen, NINA).

Figur 7. Tilbakeføring av en elvekryssing ved Veslefallet, også en del av pilotprosjektet. Bildet til venstre er tatt i 2002 og bildet til høyre i 2013 (foto: Dagmar Hagen, NINA).

Bildene nedenfor viser framrykningstraseer ved skyteanlegget på Haukberget I før og etter tilbakeføring i perioden 2010-2013, massetakene på Storranden under tilbakeføring og etter gjennomførte tiltak, samt HFK-sletta før, under og etter gjennomførte tiltak.

Figur 8. Framrykningstraseer m.v. ved Haukberget 1 før tilbakeføring. Bildet er tatt i 2004 (foto: Forsvarsbygg).

Figur 9. Oversiktsbilde og nærbilde av tilbakeførte traseer ved Haukberget (foto: Dagmar Hagen, NINA).

Figur 10. Storranden under tilbakeføring til venstre og etter tiltak til høyre (foto: Forsvarsbygg og Dagmar Hagen, NINA).

Figur 11. Den såkalte HFK-sletta slik den var før, til venstre, og etter terrengopparbeiding i 2013 i bildet til høyre (foto: Forsvarsbygg).

Sommeren 2014 ble det satt ut 25 000 vierstiklinger og sådd sauesvingel på HFK-sletta, fra lokalt oppformerte planter og frø. Etter dette ser det slik ut på den tidligere flate grussletta:

Figur 12. Nærbilde og landskapsbilde tatt fra den tidligere HFK-sletta i 2015 og 2016 (foto: Dagmar Hagen, NINA).

Etter noe mindre anleggsaktivitet i perioden 2014-2016, vil omfanget av anleggsarbeidet igjen øke betydelig i forbindelse med planlagt tilbakeføring av veger fram til og med 2020. Parallelt med verneplanprosessen har Forsvarsbygg arbeidet med en konkret strategi for de gjenstående naturrestaureringsarbeidene. Fylkesmannen har deltatt på flere befaringer i den forbindelse slik at omfang og standard på terrengarbeider, revegetering m.m. er avstemt i forhold til forventninger ut fra et framtidig vern etter naturmangfoldloven.

Når det gjelder forurensning er situasjonen ved HFK-sletta og Storranden og ellers i området stabil. Vassdragene overvåkes av Forsvarsbygg selv i samarbeid med Norsk institutt for vannforskning (NIVA). Overvåkingsprogram for hele Hjerkins skytefelt er godkjent av Fylkesmannen i 2015 og resultater fra prøvetakingen rapporteres årlig. Resultatene er i hovedsak svært gode. Det har vært benyttet en del tungmetallholdig gruvegrus på vegnettet som har utgjort et forurensningspotensiale. Mye av gruvegrusen er fjernet og deponert på Storranden, der det er gjennomført tiltak for å unngå framtidig utlekking. Det er imidlertid også naturlig høye nivåer av tungmetaller i grunnen i skytefeltet. Samtidig er grunnen i store deler av området svært kalkrik, noe som i stor grad hindrer frigjøring og utlekking av tungmetaller til vann og vassdrag.

Når det gjelder eksplosivryddingen er hele Hjerkins skytefelt nå å regne som ryddet én gang og det gjenstår kun 33,3 km² for å ha gjennomført hele feltet komplett to ganger. Samtlige funn av større blindgjengere er koordinatfestet og utgjør grunnlaget for videre analyser og valg av strategi for videre eksplosivrydding fram mot 2020. Forsvarsbygg samarbeider tett med Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) om beregning av restrisiko. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), som er den sivile myndigheten på feltet, holdes løpende orientert. Fylkesmannen har en klar oppfatning av at lokalbefolkning, lokale myndigheter og andre berørte parter har tillit til arbeidet.

2.2 Snøheim

Vurderinger rundt framtidig disponering av den tidligere turisthytta Snøheim (ligger ved enden av Snøheimvegen, se figur 5) var ikke omfattet av planprosessene for tilbakeføring av skytefeltet. I forbindelse med vedtaket om verneplan for Dovrefjell la departementet til grunn at Snøheim burde rives i forbindelse med tilbakeføringen av skytefeltet, av hensyn til verneverdiene i området. Dette framgår av foredraget til kronprinsregentens resolusjon av 3. mai 2002 (vernevedtaket). Miljøverndepartementet vedtok likevel i 2005 (jfr. brev 3. mars 2005 fra Miljøverndepartementet til Forsvarsdepartementet) at DNT Oslo og Omegn på gitte vilkår skulle få overta Snøheim og gjenåpne den som turisthytte. Vilkårene var:

- *«Den aktuelle bygningsmasse ved Snøheim skal overdras til Den norske turistforening som skal istandsette anlegget til tradisjonell turisthyttedrift innenfor rammen av nasjonalparkens bestemmelser og formål. De kulturhistoriske verdiene ved anlegget skal ivaretas på best mulig måte.*
- *Framtidig driftskonsept for Snøheim skal legge til grunn at det kun blir sommerdrift. Dette innebærer at turisthytta skal være stengt om vinteren og våren fram til sommersesongen (dvs. oktober - juni) av hensyn til dyrelivet i området og særlig ut fra ønsket om å reetablere arealene innenfor skytefeltet som vinter- og vårbeite og kalvingsområde for villreinen. Spørsmålet om utvidet åpningstid skal senere vurderes i lys av erfaringene med og kunnskapen om villreinens bruk av områdene omkring Snøheim, særlig innenfor-det nåværende skytefeltområdet*
- *Framtidig driftskonsept for Snøheim skal ikke forutsette at det etableres ytterligere turisthytter i nasjonalparken.*

- *Veien inn til Snøheim skal fjernes som ledd i tilbakeføringsprosjektet for skytefeltet. DNTs evt. bruk av veien for transport av materialer m.v. i forbindelse med ombygging av Snøheim må avklares direkte mellom foreningen og forsvaret.»*

Miljøverndepartementets brev av 4. februar 2010 (omtalt nedenfor) oppsummerer behandlingen av DNT Oslo og omegns søknad om reetablering og utvidelse av Snøheim turisthytte:

DNT Oslo og Omegn søkte Dovrefjellrådet om dispensasjon fra forbudet i verneforskriften for Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark om reetablering og utvidelse i 2007. Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø klagde så på Dovrefjellrådets vedtak om å gi dispensasjon, noe som endte med at det ved Kongelig resolusjon av 27. mars 2009 ble innført en særskilt forskriftshjemmel der det heter at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til «*nødvendig istandsetting/restaurering/utvidelse av Snøheim turisthytte*» (§ 3 pkt. 1.3 bokstav f i verneforskriften for Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark). Dovrefjellrådet behandlet saken på nytt i 2009 og vedtok å gi DNT Oslo og omegn tillatelse til istandsetting og utvidelse av Snøheim på gitte vilkår. Dette vedtaket ble påklaget av Interesseorganisasjonen «Bevar Dovrefjell mellom istidene», Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø og DNT Oslo og omegn. Klagene fra de to førstnevnte var direkte relatert til tillatelsen etter verneforskriften for selve byggesaken. DNT Oslo og Omegns klage var knyttet til vilkåret om åpningstid for den nye turisthytta.

Dovrefjellrådet behandlet klagene i møte 26. august 2009 og vedtok blant annet følgende: «*Klage fra DNT Oslo og omegn tas delvis til følge ved at åpningstiden fastsettes fra uke 26 til uke 40. Av hensyn til villreinen finner arbeidsutvalget ikke å gå inn for åpning før eller etter dette. Åpningstiden vil kunne tas opp til revisjon når FoU-prosjektet på villreinen i Snøhetta er konkludert.*» DNT Oslo og Omegn sa seg fornøyd med Dovrefjellrådets beslutning og opprettholdt derfor ikke lenger klagen.

Miljøverndepartementet avgjorde klagene fra «Bevar Dovrefjell mellom istidene» og Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø i endelig i vedtak av 4. februar 2010. Departementet viste blant annet til at Snøheim var fredet av Riksantikvaren (gjennom vedtak av 18. desember 2008) og at den formelle vernestatusen tilsier fortsatt vedlikehold av bygningsmassen, noe som i realiteten innebærer bruk av bygningene. Klagene ble ikke tatt til følge, men departementet anførte avslutningsvis følgende:

« (...) et sentralt vilkår for tillatelsen er at DNT Oslo og Omegn i samarbeid med villreinmyndighetene har en løpende evaluering av forholdet mellom turistferdselen og villreininteressene i området og iverksetter konfliktreduserende tiltak dersom det ansees nødvendig. Dette spørsmålet skal også være gjenstand for vurdering i forbindelse med senere revisjoner av forvaltningsplanen for nasjonalparken. Departementet legger videre til grunn Dovrefjellrådets vedtak punkt 1, av 26.08.09 om åpningstiden for Snøheim. Spørsmålet om eventuelt utvidet åpningstid skal senere kunne vurderes i lys av erfaringene med og kunnskapen om villreins bruk av områdene omkring Snøheim, særlig innenfor det nåværende skytefeltområdet. Det vises her også til resultatet av FoU-prosjektet om effekter og konsekvenser av menneskelige inngrep og ferdsel i Snøhetta-området i forhold til villrein. Driftskonseptet for Snøheim skal ikke forutsette at det etableres ytterligere turisthytter i nasjonalparken.»

2.3 Snøheimvegen

I prosjektplanen for naturrestaureringsarbeidet lå det opprinnelig inne at alle veger i området skulle fjernes, inkludert Snøheimvegen. Dette var også et sentralt vilkår for vedtaket fra 2005 om drift av Snøheim turisthytte (omtalt i kapittel 2.2 over). I ettertid er spørsmålet om Snøheimvegen imidlertid skilt ut i en egen prosess etter vedtak i Stortinget:

Stortinget behandlet i mars 2008 et representantforslag om å bevare Snøheimvegen på Dovrefjell (dokument 8:8 (2007-2008)). Parallelt med dette hadde Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø tatt initiativ til å få i gang et forskningsprosjekt med kartlegging av villreinsens arealbruk i Snøhetta-området bl.a. ved hjelp av GPS-sendere. Det ble under behandlingen av dokument 8-forslaget i Stortinget bestemt å innhente mer kunnskap for å få et bedre avgjørelsesgrunnlag, jf. Innst. S. nr.131 (2007-2008). Norsk institutt for naturforskning (NINA) gjennomførte så et FoU-prosjekt i samarbeid med Norsk senter for bygdeforskning i perioden 2009-2013, med samspillet mellom villrein, reinen sin arealbruk og menneskelig ferdsel som hovedtema. Sluttrapporten «Horisont Snøhetta» (Strand m.fl., 2013) ble offentliggjort i mars 2013 og spørsmålet om Snøheimvegen ble behandlet på nytt i Stortinget i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2014 (Prop. 1 S (2013-2014)), høsten 2013.

Prosjektet tok utgangspunkt i at turisthytta Snøheim er gjenåpnet, med de konsekvensene ferdsel i området har for villrein. I 2012 ble vegen, som ledd i forskningsprosjektet, stengt for privatbiler og folk ble fraktet mellom Hjerkin og Snøheim ved bruk av skyttelbuss. Prosjektet konkluderte med at den beste løsningen for villrein og folk ville være at Snøheimvegen består, med et strengt regime for regulering av ferdsel og bruk av skyttelbuss. Det ble påpekt at en avgjørende forutsetning for konklusjonen er at håndteringen av ferdsel ved hjelp av skyttelbuss blir nedfelt i langsiktige planer og bestemmelser, og at restriksjonene på bruk av vegen blir effektive. Konklusjonen i «Horisont Snøhetta» var imidlertid bare basert på data fra én sesong med bussdrift, som også falt sammen med gjenåpningen av Snøheim turisthytte. Stortinget vedtok derfor høsten 2013 å videreføre forsøket med forbud mot privatbiler og bruk av skyttelbuss inn til Snøheim for perioden 2014-2017, med samtidig overvåking av og innhenting av kunnskap om trafikk og ferdselsutvikling i området. Endelig avgjørelse om Snøheimvegen skal tas på bakgrunn av dette i 2017 (Prop 1 S (2013-2014), Miljøverndepartementet).

Skyttelbuss på Snøheimvegen august 2016. Foto: Line Andersen, Fylkesmannen.

Norsk Villreinsenteret Nord tok i 2013 på seg ansvaret for å drifte skyttelbussen i perioden 2014-2017. Villreinsenteret og DNT Oslo og omegn overtok samtidig ansvaret for å vedlikeholde strekningen fra Stridåbrua fram til Snøheim. Det er usikkert om Villreinsenteret er villige til å ta på seg ansvaret for drift av skyttelbussen etter 2017 (Skorem, pers.med.).

Overvåkingsprosjektet i Snøhettaområdet er videreført i denne perioden, herunder også GPS-merking av villreinen. Den samme forskergruppen som stod bak «Horisont Snøhetta» har nylig kommet med rapporten «Kunnskapsgrunnlag om ulike scenarier for Snøheimvegen» (Gundersen m.fl., 2016). Her konkluderer de med at skyttelbussregimet ser ut til å fungere tilfredsstillende med tanke på målet om å bevare villreinenens trekk og arealbruk i tidligere Hjerkinnskytefelt, og at det ikke er tilrådelig å reversere tiltakene med skyttelbussregime. Konklusjonen bygger på at det er vanskelig å finne gode alternativer når Snøhetta og turisthyttene Snøheim og Reinheim trekker folk inn i området, og har to viktige forutsetninger. Den ene forutsetningen er at det må sikres en stabil drift av skyttelbussen i overskuelig framtid, herunder at fordeling av ansvar for vegen og utgifter til vegvedlikehold er avklart. Den andre forutsetningen er at annen ferdsel på vegen (gående, syklist, andre kjøretøy utenom skyttelbussen) holdes på et lavt nivå. Gundersen m.fl. (2016) anbefaler at annen bruk av Snøheimvegen holdes på dagens nivå eller reduseres i framtiden. Rapporten vil sammen med denne verneplanen utgjøre kunnskapsgrunnlaget når Stortinget skal fatte endelig vedtak om Snøheimvegen høsten 2017.

2.4 Einøvlingsdammen

Einøvlingsvatnet ble demmet opp i 1968-69 i forbindelse med gruvedriften på Hjerkinnskytefelt. Statskog overtok ansvaret for dammen da gruva ble lagt ned på 90-tallet. Damkronen er ca. 150 m lang og bygd opp med en kjerne av leirblandet sandjord, med ytre soner av grus og stein. Masser til demningen ble sannsynligvis hentet fra overløpskanalen, som ligger på sørsiden, og fra området nedstrøms demningen. Vannflaten ble hevet fra 1384 m.o.h. til 1385 m.o.h.

Under siste hovedtilsyn i 2013 ble det påpekt at Einøvlingsdammen ikke har noen funksjon, og at et alternativ til jevnlig tilsyn og vedlikehold er å fjerne den. Dammen har aldri vært i bruk til det formål den ble bygget til, og har heller ingen praktisk bruksverdi i dag. Statskog orienterte om dette på det første møte i referansegruppa for verneplanprosessen i februar 2014. Sommeren 2014 inviterte Statskog og Fylkesmannen til en befaring med Dovre fjellstyre, kommunen og Forsvarsbygg. Siden har Fylkesmannen i samråd med Statskog engasjert konsulentfirmaet Structor for å utrede muligheter for å tilbakeføre anlegget (Snippen, 2015).

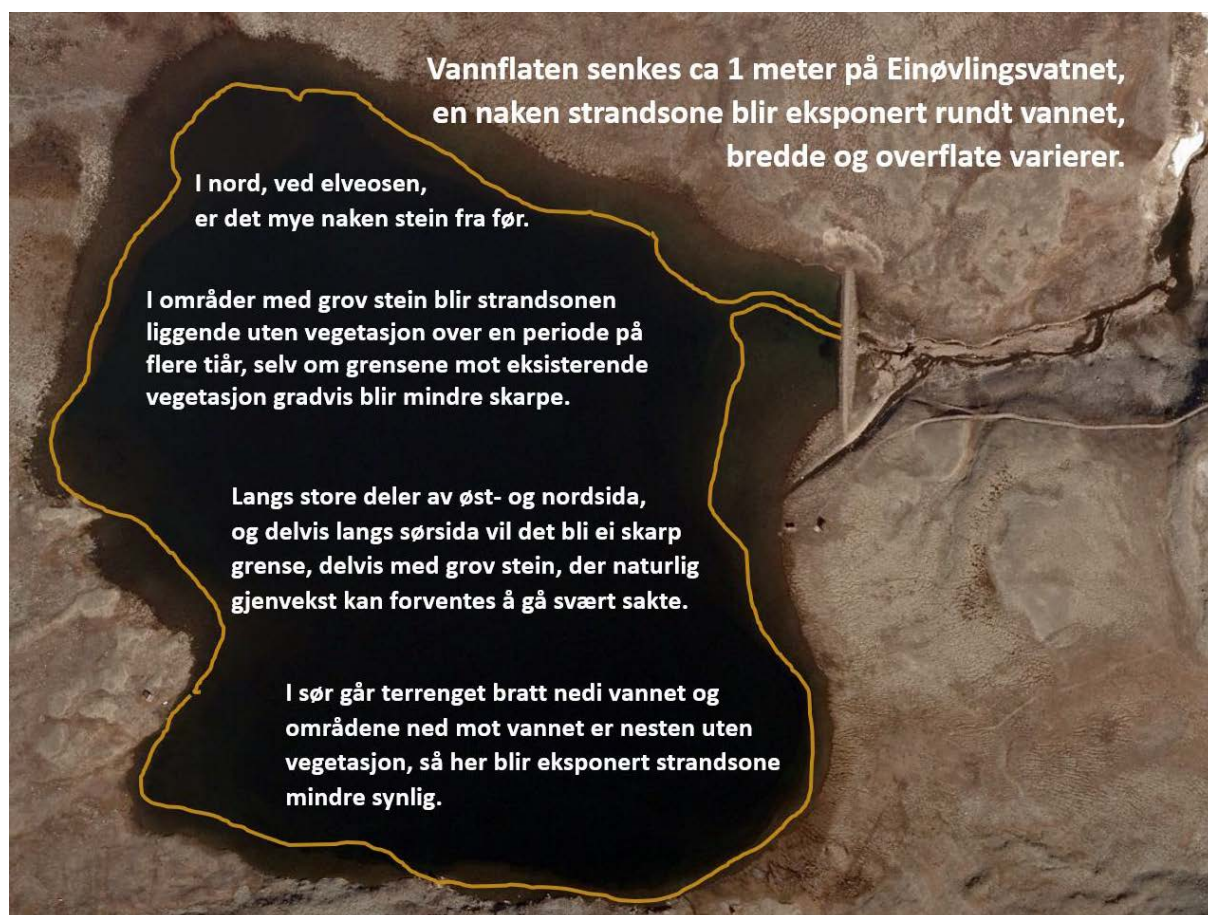
Figur 13. Einøvlingsdammen med fjellstyrets hytte og naust til høyre i bakgrunnen (foto: Harald Snippen, Structor).

Full fjerning av damkronen vil senke vannstanden med ca. én meter. Dette vil gi en ny, eksponert strandsone uten vegetasjon. Fylkesmannen og Statskog ønsket derfor også å få vurdert løsninger med mindre visuelle konsekvenser (1 og 2 nedenfor), ved å senke damkronen og bruke massene til å omforme den til et mer naturlig element i landskapet.

Følgende tre alternativer ble i utgangspunktet vurdert:

1. Senkning av damkronen, men forutsatt at nåværende vannstand opprettholdes.
2. Senkning av damkronen, gitt at vannstanden senkes til 0,5 meter under nåværende vannstand.
3. Fjerning av damkronen slik at vannstanden senkes ca. 1,0 meter til opprinnelig vannstand før 1969.

Sikkerhetsmessige vurderinger av de tre alternativene konkluderte med at det ikke er forsvarlig å redusere høyden på damkronen. Det gjensto derfor ett alternativ igjen å utrede (alternativ 3 ovenfor). Det er foreslått hvordan tiltaket kan gjennomføres, gjort kostnadsberegninger og hvilke konsekvenser det vil ha.

Figur 14. Illustrasjon av Einøvlingdammen som visualiserer dagens situasjon og ny vannkant dersom dammen fjernes helt (alternativ 3 i utredningen). Illustrasjonen er hentet fra Snippen (2015). Fjellstyrets hytte og naust ligger sør for dammen og øst for vatnet, til høyre i illustrasjonen. Det andre naustet ligger i sør.

Konsekvenser for verneverdier

Tilbakeføring av dammen vil ha positive konsekvenser med hensyn til verneverdiene i området, ved at en fjerner et tyngre teknisk inngrep i et område som er aktuelt som nasjonalpark. Potensialet for at det en gang i framtiden vil være nødvendig å transportere maskiner på barmark inn til dammen i forbindelse med nødvendig istandsetting eller vedlikehold, faller helt bort.

Kulturmiljøet som omfatter Einøvlingsvatna er vurdert å ha stor verdi (Jerpåsen m.fl., 2003; Jerpåsen, 2014), med funn av fiske- og fangstrelaterte kulturminner fra ulike perioder. Det er påpekt at Einøvlingsvatnet er demt opp, og at det derfor kan være kulturminner som ligger under vannet. Tiltaket vil derfor gi muligheter for funn av hittil ikke registrerte kulturminner.

Visuelle konsekvenser

Det er skaffet nye data over terrenget under vannflaten (bruk av drone og en kombinasjon av fotogrammetri og ortofoto), og det er gjort en vurdering av hvilke nye arealer som blir eksponert dersom vannflaten senkes (se figur 14). Området ligger høyt og en må regne med at revegetering vil skje svært sakte, både på ny eksponert strandsone og på nye inngrep på land. Det er foreslått tiltak for å redusere negative konsekvenser mest mulig.

Tiltaket vil dessuten vanskeliggjøre bruk av to naust som ligger ved vatnet. Ved fjellstyrets naust flyttes vannkanten 55-60 meter utover. Ved naustet i sør, ser det ut til at vannkanten flyttes 15-20 meter. Dette kan kompenseres ved å flytte naustene til ny vannkant.

Økonomiske konsekvenser og eventuell gjennomføring

Snippen (2015) har beregnet hvordan tiltaket kan gjennomføres, blant annet med masseberegninger basert på nye terrengdata. Kostnadene for å gjennomføre full tilbakeføring av Einøvlingsdammen, herunder nødvendig bruk av fjernstyrt utstyr, er beregnet til 3,5-4,0 millioner kr. Dersom den teknologiske utviklingen bidrar til at arbeidene kan gjennomføres med bemannet utstyr, blir kostnadene omtrent halvert til ca. 1,5 – 2,0 millioner kr. Når det gjelder finansiering, kan det være naturlig at forsvarssektoren dekker merkostnadene dersom det er behov for fjernstyrt utstyr. Statskog vil på sin side slippe ansvaret for sikkerheten til dammen, og unngår alle framtidige vedlikeholdskostnader, og bør også bidra.

Dersom tiltaket skal gjennomføres, må gjennomføringen samordnes med naturrestaureringen ellers i skytefeltet og før adkomstmulighetene for nødvendige anleggsmaskiner fjernes. Det betyr at en beslutning må gjøres så snart som mulig. Det er begrenset forståelse og til dels motstand mot tiltaket lokalt, både på grunn av de visuelle konsekvensene og kostnadene. Fylkesmannen legger imidlertid vekt på de positive konsekvensene i et langt tidsperspektiv og mener i utgangspunktet at Einøvlingsdammen bør tilbakeføres. Fylkesmannen vil ta endelig stilling til spørsmålet etter høring og vurdere et initiativ overfor sentrale myndigheter. En eventuell gjennomføring vil kreve at berørte departement (Klima- og miljødepartementet, Forsvarsdepartementet og Landbruks- og matdepartementet) blir enige om en finansiering. Etter Fylkesmannens vurdering er det bare Forsvarsbygg som kan stå for den praktiske gjennomføringen av tiltaket. Det vil kreve at det også blir gitt et tilleggsopdrag til Forsvarsbygg.

3 Områdebeskrivelse – verneverdier og brukerinteresser

Kunnskapen om både verneverdier og brukerinteresser i tidligere Hjerkinnskytefelt er meget solid. Kunnskapsgrunnlaget består blant annet av en rekke fagrapporter som ble utarbeidet under den første parallelle planleggingsfasen etter Stortingsvedtaket i 1999. For enkelte temaer er denne kunnskapen supplert både i forbindelse med naturrestaureringsarbeidet og verneplanprosessen. Det er også innhentet mye kunnskap gjennom det store, tverrfaglige forskningsprosjektet om villrein, ferdsl og samfunn i perioden 2009-2013 og den videre oppfølgingen av dette fram mot 2017.

Mange av rapportene som er utarbeidet er tilgjengelige på nettsida www.fylkesmannen.no/hjerkinnskytefelt, eller via lenke herfra til Forsvarsbygg sine nettsider.

3.1 Verneverdier

3.1.1 Naturmiljø

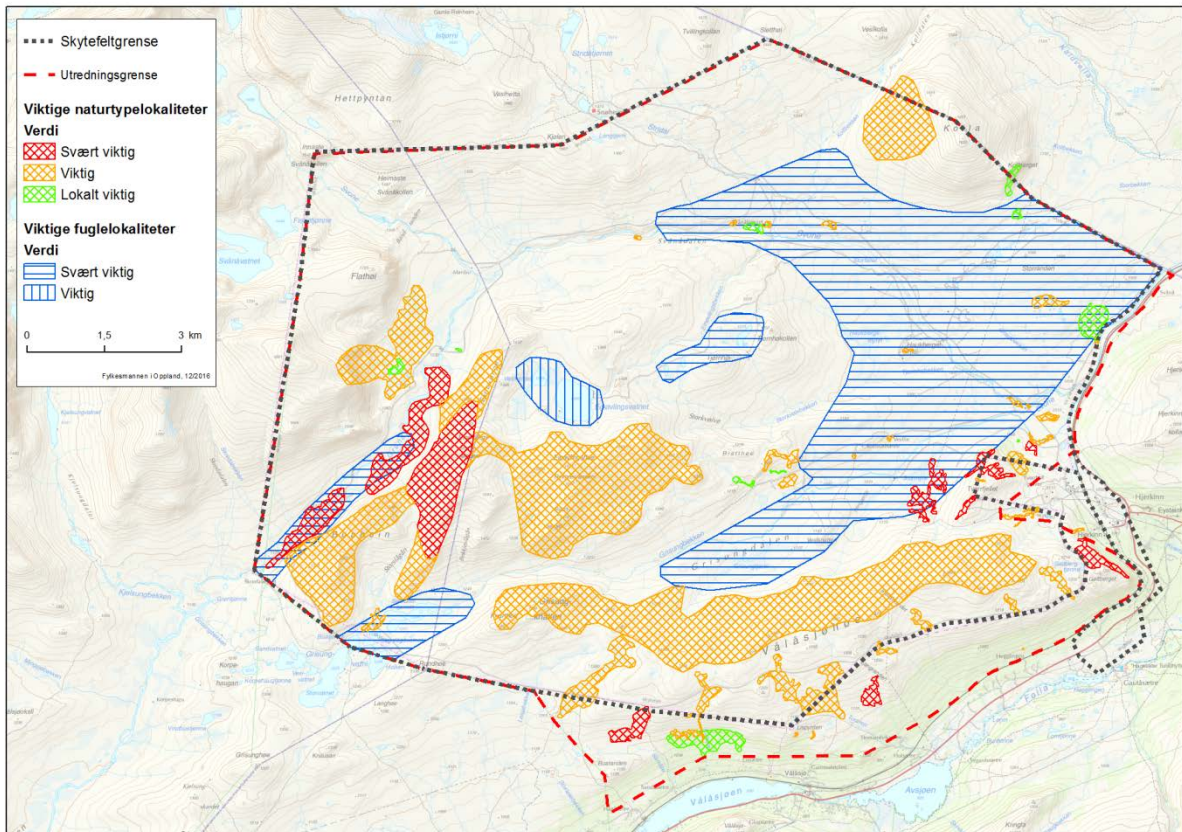
Villreinen er en del av naturmiljøet, men er i verneplanarbeidet skilt ut som et eget tema (omtales i kapittel 3.1.2).

Rapportene «Verneplan for Hjerkinnskytefelt – kunnskapsstatus for naturtyper, flora og fugleliv» (Reitan m.fl., 2014) og «Hjerkinnskytefelt – supplerende naturtypekartlegging i 2015 og vurdering av beitebruk i området» (Larsen, 2015) oppsummerer og supplerer kunnskapen om vegetasjon, flora, naturtyper og fugleliv i området. Sistnevnte rapport inneholder også en faglig vurdering av beitebrukens betydning for vegetasjon, flora og naturtyper. Her følger en kort oppsummering:

Naturtyper, vegetasjon og flora

Skytefeltet har store naturverdier, ikke minst knyttet til kalkrike fjellområder, herunder rike lesider og rabber spesielt. Men de store åpne sandområdene i Grøndalen er kanskje enda mer unikt for fjellområdet i nasjonal sammenheng. I tillegg finnes mange og store rikmyrer, samt en rekke rikkilder og kildemyrer. Det er til sammen kartlagt 63 verdifulle naturtyperlokalteter i utredningsområdet. Ni av disse er vurdert som svært viktige (A), 45 som viktige (B) og ni som lokalt viktige (C). Etter kartleggingene i 2015 forventes det fortsatt å være flere verdifulle naturtyperlokalteter som ennå ikke er kartlagt, først og fremst rikmyrer. Naturtyperlokaltetene vises i figur 15 og i vedlegg (temakart i stort format), og er opplistet i vedlegg (tabell).

Karplantefloraen er særdeles artsrik, noe som skyldes forekomsten av kalkholdige bergarter, næringsrikt jordsmonn og stor variasjon i klimatiske og hydrologiske forhold. Det er per i dag registrert 362 ulike karplanter i utredningsområdet. Her er også mange sjeldne fjellplanter og planter med en spesiell geografisk utbredelse. Av disse er 15 arter truede og derfor oppført på Norsk rødliste for arter (Henriksen & Hilmo, 2015). Noen ytterst få arter er endemiske for Dovrefjell. Det vil si at de ikke er funnet andre steder i verden. Dovreløvetann er en av våre sjeldneste fjellplanter og endemisk for nordre Jotunheimen, Dovrefjell og Trollheimen. Knutshørapp er også svært sjelden og endemisk for Dovrefjell.

Figur 15. Temakart med viktige naturtypelokaliteter og viktige fuglelokaliteter i utredningsområdet etter Reitan m.fl. (2014) og Larsen (2015). Temakartet er vedlagt bakerst i rapporten i større format.

Hovedtyngden av verdifulle naturtypelokaliteter finner vi rundt Tverrfjellet og langs Vålåsjøhøe, samt Einøvlingen-området, rundt Buahøin og i Grøndalen. Rundt Tverrfjellet og i området langs hele Vålåsjøhøvegen er det kalkrike fjellområder med en rekke rikmyrer, rikkilder og kildemyrer. Einøvlingseggen er botanisk sett det rikeste området innen skytefeltet. Rasmarka i den markerte dalen som skjærer inn i Einøvlingseggen fra Grøndalen er trolig den mest artsrike. Området inneholder en mengde kalkrevende fjellplanter og sjeldne arter med en helt spesiell geografisk utbredelse, blant annet dovreløvetannen nevnt over. I Grøndalen har vi de store åpne sandområdene, kroksjøer, flomdam og meanderende elveparti/elveslette, vurdert som svært viktige områder, samt en lokalitet med kalkrikt fjellområde.

Det er to palsmyrer i området, en ligger i et myrkompleks mellom Tverrfjellet og Grisungbekken registrert i forbindelse med naturtypekartlegging i 2002 (reinventert i 2015) og én nordvest for Einøvlingvatnet registrert i forbindelse med tidligere geologiske undersøkelser (se under kap. 3.1.3). Den siste er ikke undersøkt på nytt. Palsmyr er en sjelden vegetasjonstype i Norge. Den forekommer i høgfjellsområder i områder med lite nedbør og en årsmiddeltemperatur lavere enn $-1\text{ }^{\circ}\text{C}$. Vegetasjonstypen anses for å være akutt truet i Sør-Norge og er derfor av både nasjonal og internasjonal verdi. Andre palser i nærheten av skytefeltet overvåkes i eget overvåkingsprogram og flere av disse palsene er i dag tint bort.

Beitebrukens betydning for vegetasjonen

Beitebruken er med på å skape større variasjon i naturtyper i utredningsområdet, inkludert viktige naturtyper som naturbeitemark og boreal hei (Larsen, 2015). Både husdyr, villrein og moskus bidrar. Beitingen fremmer engvegetasjon, og i områder hvor dyrene beiter mye har det over tid utviklet seg semi-naturlig eng med et relativt stort artsmangfold, inkludert flere rødlistearter. Rødlisteartene

finnes også i opprinnelige naturtyper i skytefeltet, men beitingen er med på å bedre forholdene og skape flere aktuelle voksesteder. Mer utstrakt beitebruk med storfe vil øke den positive effekten, noe som skyldes at storfe beiter mindre selektivt enn sau og i større grad også beiter i våtmark, både i vannkanter og myr.

Beitingen vil også kunne bidra positivt og øke arts mangfoldet i områder som skal revegeteres som ledd i naturrestaureringen av det tidligere skytefeltet. Beiting vil blant annet bedre forholdene for ellers konkurransesvake arter som svever, fjellnøkleblom, marikåper og blåklukke.

Fugleliv

Reitan m.fl. (2014) har avgrenset fem områder som er av spesiell verdi i ornitologisk sammenheng. Verdivurderingen tar utgangspunkt i viktige funksjonsområder for de mest sårbare og utrydningstruede fugleartene. Fire av områdene er vurdert som svært viktige (A), det vil si at de er verdifulle i nasjonal sammenheng. Det gjelder Grisungvatni, Grøndalen mellom Skredalægeret og Einøvlingseggen («Grøna»), Tjørnhøtjørni, samt et større område som strekker seg fra Grisungdalen til Storranden og nordover delvis inn i Svånådalen («Storranden-Grisungdalen»). Det siste området, Einøvlingvatnet, er vurdert som viktig (B), dvs. verdifullt i regional sammenheng. Områdene vises i figur 15 og i vedlegg (temakart i stort format).

Fuglefaunaen i utredningsområdet er rik til å være et fjellområde. Det er ifølge Reitan m.fl. (2014) tidligere registrert 59 arter i skytefeltet hvorav 30 med sikkerhet hekket i området og ytterligere 18 trolig hekket. Fuglelivet har blitt overvåket før og etter hekking siden 2008 for å sikre at naturrestaureringsarbeidet ikke skal medføre skadevirkninger for sårbare fuglearter. Av denne grunn har vi spesielt god informasjon om truede og sårbare arter som bruker området i hekketida. Reitan m.fl. (2014) omtaler 27 arter nærmere hvorav ti står oppført på den norske rødlista (Henriksen og Hilmo, 2015). De peker på at utredningsområdets betydning for fugl er særlig viktig i sammenheng med andre områder på Dovrefjell, spesielt de rike områdene mot Fokstumyra i sør. Det er grunn til å framheve områdets betydning for jaktfalk, myrhauk og trane.

Myrhauk og trane er begge ansvarsarter for Oppland. Det betyr at fylket utgjør et tyngdepunkt for disse artenes utbredelse i Norge og at vi dermed har et særlig forvaltningsansvar. For myrhauken har Norge og Oppland også et internasjonalt ansvar. Oppland har landets viktigste hekkeplasser for myrhauk (bl.a. i Dovrefjellområdet) og i størrelsesorden 20-30 % av den norske hekkebestanden (Larsen og Gaarder, 2015). Ved revisjon av den norske rødlista i 2015 er statusen for myrhauken endret fra sårbar (VU) til sterkt truet (EN).

Fokstumyra er blant de viktigste hekkeplassene for trane i Oppland, som har ca. 20 % av den norske hekkebestanden (Larsen & Gaarder, 2015). Trane hekker også i utredningsområdet.

Jaktfalken hekker i bratte fjellvegger. Den er særlig utsatt for forstyrrelser i hekketida. Det er trolig tre reirlokalteter i utredningsområdet, men kun ett der det har vært registrert hekking de seinere år.

Moskus

Moskusen er i dag å anse som en introdusert art i Norge og populasjonen på Dovrefjell er langt unna dagens naturlige utbredelsesområder (Grønland, Canada). Moskusen fantes i Norge for 30 000 – 100 000 år siden, men overlevde ikke siste istid i Skandinavia (Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, 2006). I 1932 ble det satt ut ti dyr fra Grønland, og ytterligere to dyr ble satt ut i 1938, men disse forsvant i løpet av krigen. Dagens moskusstamme på Dovrefjell stammer fra 21 dyr som ble satt ut i årene 1947-53. Bestanden var lav fram til 80-tallet, men har vokst jevnt siden og er nå på opp mot 300 dyr. Ettersom bestanden har vokst fra 80-årene og fram til i dag, er skytefeltet i økende grad blitt tatt i

bruk som beite- og leveområde og utgjør nå en del av det definerte kjerneområdet (Jordhøy m.fl., 2003 og Fylkesmannen i Sør-Trøndelag, 2006).

Selv om moskus er en introdusert art i Norge er det et mål å beholde den etablerte stammen på Dovrefjell. Forvaltningen skal tilstrebe at moskusstammen ikke truer den naturlige variasjonen i økosystemet og konfliktnivået mellom moskus og mennesker skal også holdes på et lavt nivå.

Moskusen på Dovre er godt kjent både i inn- og utland, og besøkende kommer i stadig større antall for å se, fotografere og filme dyrene. Dette kan påføre unødig stress av moskusen i perioder hvor den er ekstra sårbar, og farlige situasjoner i møtet mellom mennesker og moskus kan oppstå. Både den organiserte og uorganiserte «moskusturismen» kan også bidra til at villreinen forstyrres og fortrenses fra områder den ønsker å benytte eller tidligere benyttet. Økende bestandsstørrelse aktualiserer behov for økt kunnskap om forholdet mellom villrein og moskus. Moskusen er også sårbar for smitte fra både husdyr, villrein og annet hjortevilt. Det har vært flere sykdomsutbrudd de siste årene av både munnskurv og lungebetennelse. Det mistenkes at saltsteiner satt ut av beitenæringen spiller en vesentlig rolle for smitteoverføring. Fylkesmannen i Sør-Trøndelag er forvaltningsmyndighet for moskusstammen på Dovrefjell. Forvaltningsplanen er fra 2006. Fylkesmannen har igangsatt arbeidet med å revidere denne i 2016.

Moskusens betydning i reiselivssammenheng er langt større enn moskusens betydning som en del av høyfjellsøkosystemet i vernesammenheng.

Jerv

Bestanden av jerv i Rondane, Dovrefjell og Sølknletten er de eneste i Europa som lever i et tilnærmet intakt høyfjellsøkosystem sammen med villrein og fjellrev. Norge har et særlig internasjonalt ansvar for jerv, først og fremst gjennom Bern-konvensjonen. Utredningsområdet ligger innenfor såkalt jerveprioritert område i Oppland, som dekker godt og vel den nordligste tredjedelen av fylket. Det er en målsetting om fire årlige ynglinger innenfor dette området jf. gjeldende forvaltningsplan for rovviltet i regionen. Ulv og bjørn skal i henhold til rovdyrpolitikken ikke ha ynglinger i Oppland, men kan forekomme enkeltvis som streifdyr. De store rovdirene forvaltes bestandsmessig uavhengig av verneområdeforvaltningen.

Fjellrev

Dovrefjell huser i dag Norges største fjellrevbestand. Bestanden på Snøhetta/Dovrefjell ble ansett for å være utdødd da utsetting av fjellrev startet i 2007, men utgjør nå en av tre kjernebestander i Skandinavia (Landa m.fl., 2015 og Eide m.fl., 2016). Fjellreven er en kritisk truet art, med ekstrem høy risiko for å dø ut. De senere årene har det vært en positiv utvikling for fjellrev på grunn av et eget avlsprogram som gjennomføres av Norsk institutt for naturforskning og Statens naturoppsyn på oppdrag fra Miljødirektoratet. Fjellreven benytter ofte det samme hiet og et hi kan ha vært i bruk i flere hundre år. Etter 2010 er det registrert mange ynglinger i det fri på Dovrefjell (Landa m.fl., 2015). Dette gir håp om at det er mulig å reetablere en levedyktig bestand av fjellreven her.

Avlsprogrammet ble etablert i nåværende form i 2005, og er blant annet beskrevet i årsrapporten for 2014 (Landa m.fl., 2015). Programmet bygger på innfanga valper fra naturen, med en geografisk spredning som skal fange opp den genetiske variasjonen som er igjen i Norge og Sverige.

Fjellreven fikk i 2015 status som prioritert art. Det er vedtatt en egen forskrift med bestemmelser for å ivareta fjellreven i samsvar med forvaltningsmålet for arter i naturmangfoldloven § 5. Det er stor tetthet av gamle fjellrevhi i store deler av det tidligere skytefeltet og området har historisk sett vært et viktig fjellrevområde (Landa, pers.med.).

3.1.2 Villrein

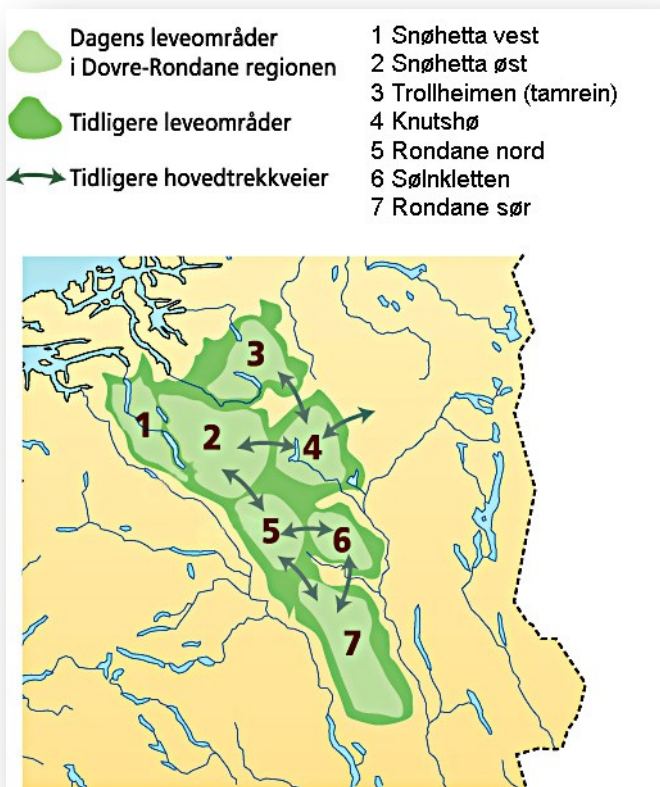
Det er innhentet mye ny kunnskap om villreinen i Snøhetta siden Stortingets vedtak i 1999. Jordhøy m.fl. (2003) utarbeidet en fagrapport i forbindelse med planleggingen av naturrestaureringsarbeidet. Siden ble det store tverrfaglige FoU-prosjektet om villrein, ferdsel og inngrep i Dovre-Rondane-regionen gjennomført i perioden 2009-2013 (også beskrevet under kapittel 2.3), med resultatene for Snøhetta-området oppsummert i «Horisont Snøhetta» (Strand m.fl., 2013). I 2012 ble Snøheimvegen, som ledd i forskningsprosjektet, stengt for privatbiler. Det ble isteden igangsatt en ordning med skyttelbuss for å frakte folk mellom Hjerkin og Snøheim. Forskningsprosjektet benyttet et bredt spekter av metoder, inkludert innsamling av GPS-data fra radiomerka villrein (i all hovedsak simler). Jordhøy m.fl. (2012) utarbeidet en ny rapport om status og leveområde for villreinen i Snøhetta- og Knutshøområdet på bakgrunn av disse dataene og innsamling av en rekke annen tilgjengelig kunnskap om villreinens arealbruk.

Overvåkingsprosjektet i Snøhettaområdet er, på grunn av utsettelsen av endelig beslutning om Snøheimvegen, videreført i perioden 2014-2017, herunder også GPS-merking av villreinen. Det er nylig publisert en ny rapport med fokus på Hjerkin-området og de ulike scenariene for Snøheimvegen (Gundersen m.fl., 2016).

I tillegg til GPS-merking er observasjoner av villrein i terrenget registrert i en egen database som driftes av Norsk Villreinsenter. Databasen «Sett Rein» inneholder stedfestede observasjoner av villrein, både tilfeldige observasjoner og systematiske registreringer fra ulike villreinområder over lang tid. De eldste observasjonene som er lagt inn for Snøhetta villreinområde går helt tilbake til begynnelsen av 1900-tallet.

Norge er det eneste landet i Europa som har intakte høyfjellsøkosystemer med bestander av villrein. Villreinen er en norsk ansvarsart og en ansvarsart for Oppland (Larsen og Gaarder, 2015). I alt 6 av 23 villreinstammer har hele eller deler av sitt leveområde innenfor Opplands grenser og fylket er leveområde for mer enn 10 % av landets populasjon. Av de norske villreinstammene står villreinen i Rondane, Sølknletten og på Dovrefjell i en særstilling, da den utgjør de siste restene av den mest opprinnelige ville europeiske fjellreinen. Villreinen her viser markerte genetiske forskjeller fra villreinen som lever i Langfjella, noe som tyder på en annen innvandringsveg etter siste istid. Villreinen i Dovre-Rondane-regionen, herunder villreinstammen i Snøhetta, er med andre ord svært verdifull både i et arts- og økosystemperspektiv.

I historisk tid hadde hovedmengden av villreinen i dette området trolig sine vinterbeiter østover og sørover i Rondane, Sølknletten og Knutshø, mens bestanden vandret vestover og inn i Snøhettaområdet for å finne kalvingsområder og sommerbeiter (se figur 16).

Figur 16. Kart over Dovre-Rondane som viser dagens villreinområder i forhold til en tidligere situasjon hvor leveområdene var mer sammenhengende, fra Jordhøy m.fl. (2012).

Snøhetta villreinområde avgrenses av Sunndalen i nord, Romsdalen og Lesja i sør, og Drivdalen/trafikkåren over Dovrefjell i øst. Aurautbyggingen skjærer diagonalt gjennom området og deler det i to – Snøhetta vest (1) og Snøhetta øst (2).

Den generelle fragmenteringen av reinens leveområder i Dovre-Rondane i moderne tid er dramatisk, ettersom et stort helhetlig leveområde nå er splittet opp i fire til seks delområder (Jordhøy m.fl., 2012). Det tidligere veldokumenterte trekket mellom Snøhetta og Knutshø og mellom Snøhetta og Rondane har opphørt på grunn av barriereeffekten av jernbanen og E6 over Dovrefjell. Villreinbestandene i disse områdene er derfor avhengig av å finne årstidsbeite innenfor fragment av det som før var et større og sammenhengende leveområde for reinen. Videre har vannkraftreguleringen av Aura- og Litledalsvassdraget og tilhørende veganlegg og senere kraftlinjer og hyttebygging splittet Snøhettaområdet i to (Jordhøy m.fl., 2012). Dalsida og Torbudalen var opprinnelig et viktig knutepunkt mellom Øst- og Vestområdet, som flokkene kunne vandre fritt mellom, uten vesentlige hindringer.

Det er heller ingen tvil om at aktiviteten i skytefeltet påvirket villreinen. Jordhøy m.fl. (2003) pekte på at områdene rundt Store ringveg, og spesielt området Stridåi-Hjerkinn-Kolla, hadde et større vinterbeitetilfang som følge av mindre beiting i den perioden Forsvaret hadde aktivitet her. Biomassen av lav var gjennomgående 5-20 ganger høyere enn noe annet sted i Snøhetta og indikerte «en klar unnvikelse og reduksjon i bruk av områdene inn mot midtre og nedre deler av Snøheimvegen, så vel som til E6». Et av de viktigste formålene med Stortingets vedtak om å legge ned Hjerkinn skytefelt, tilbakeføre det til naturen og innlemme det i eksisterende verneområder, var å bedre forholdene for villreinen i Snøhetta villreinområde.

Tidligere Hjerkinn skytefelt har en nøkkelfunksjon for villreinbestanden i Snøhetta (østområdet), både som beiteområde (vinterbeite) og som vandringsrom når flokkene beveger seg rundt Snøhattamassivet (Jordhøy m.fl., 2012); Reinens trekk rundt Dovremassivene og dermed utnyttelsen av de rike beiteområdene i skytefeltet og Grøndalen er av svært stor verdi for Snøhetta-reinen. I Snøhettaområdet er fordelingen av årstidsbeiter mer ujevn enn i Knutshøområdet. I Snøhetta utgjør vinterbeitet minimumsfaktoren, mens sommerbeitet har større utbredelse og lang vekstsesong. Det

er i områdene «lengst øst mot Dovreaksen», det vil si i utredningsområdet for vern av tidligere Hjerkinnskytefelt, at de største vinterbeiteressursene finnes.

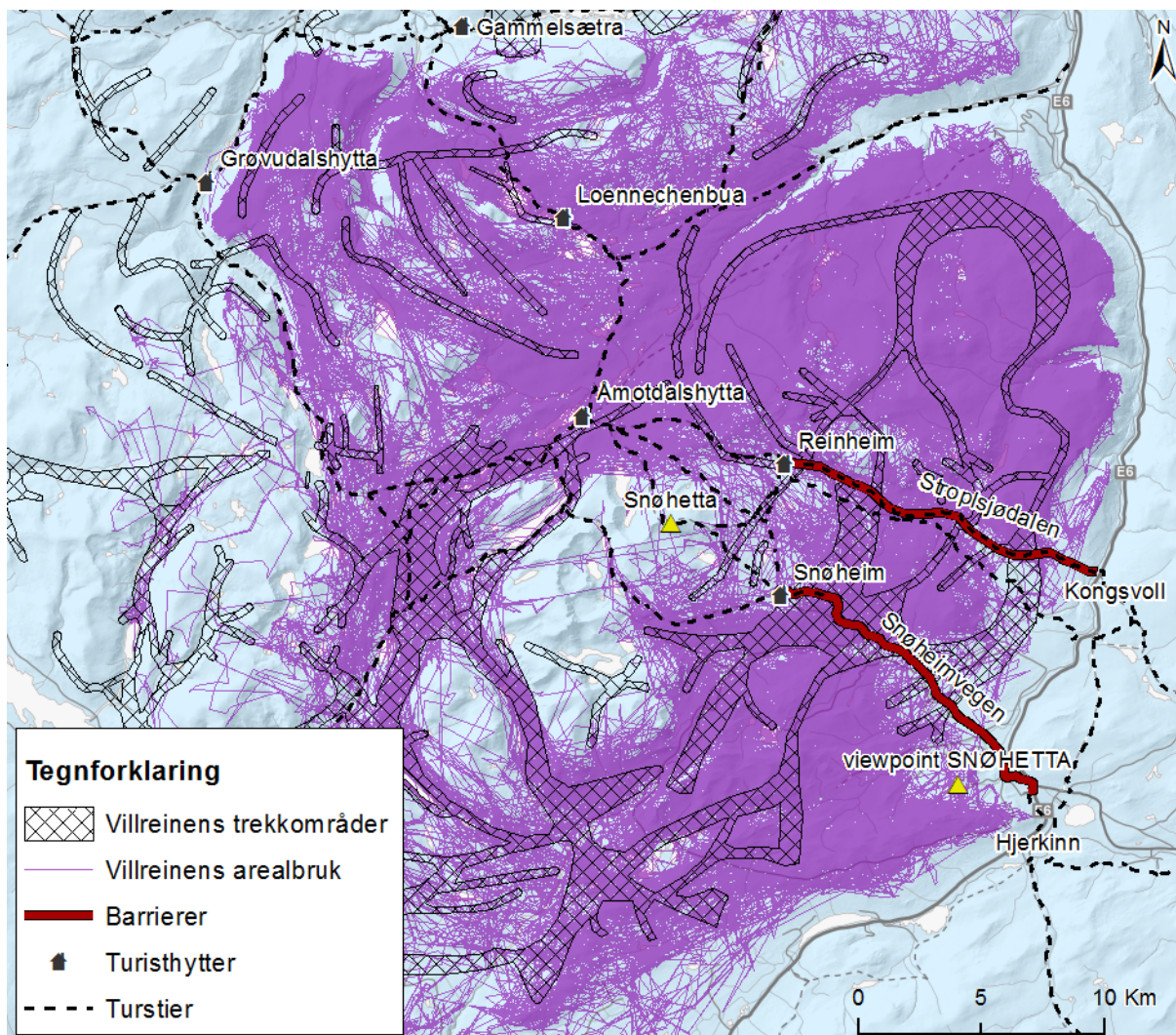

Villrein. Foto: Arne J. Mortensen, Statens naturoppsyn.

Jordhøy m.fl. (2012) beskriver nærmere hvordan villreinens forflytninger i området i hovedsak foregår i dag; Det viktigste trekket inn i utredningsområdet på ettersommeren går gjennom Kollaldalen (mellom Kolla og Sletthøi), forbi «Stridå-krysset» og videre på nordsida av Svånådalen. Men flokkene runder også øst- og videre sør for Kolla og inn Svånådalen. Videre trekker også flokker opp langs Einøvlingsbekken, inn i Einøvlingsmassivet og videre ned i Grisungdalen, alternativt mot Vålåsjøhøa. Hovedtrekket om sommeren og høsten er med sola rundt Dovremassivene, men det skjer også at trekkene kan gå motsatt noen dager, på grunn av vær og vind, for så å snu igjen når været endrer seg. Dette «rotasjonstrekket» rundt Snøhetta og fjellmassivene rundt varer til etter at jakta er ferdig. Når brunsten starter, endres trekkmønsteret igjen, og flokkene beveger seg mer uavhengig av rotasjonstrekket.

Kart med GPS-data og Sett Rein-observasjoner til ulike tider av året viser denne arealbruken. I utkast til forvaltningsplan har vi satt inn slike kart for hver måned gjennom hele året (kapittel 4). I denne rapporten har vi satt inn kartvedlegg bak som viser villreinens arealbruk i perioden juni – oktober, der juli, august og september er splittet opp i halve måneder (vedlegg 6 a-h bakerst i rapporten). Dette er viktig grunnlag for vurderinger av hvor og når villreinen er sårbar i utredningsområdet. Kart med alle GPS-data og Sett Rein-observasjoner viser for øvrig at villreinen bruker hele utredningsområdet over tid (vedlegg 6 i). Vi har også lagt ved et større temakart som viser funksjonsområder for villreinen i Snøhetta villreinområde etter Jordhøy m.fl. (2012), vedlegg 7c.

Villreinen er i dag sterkt presset av ferdsel og bruk i Snøhetta- og Hjerkinnområdet (Gundersen m.fl., 2016). Dette gjelder spesielt i siste halvdel av sommeren og utover høsten. På den tiden av året er det mye folk langs vegen og mye villrein som skal krysse denne. Villreinen er helt avhengig av å krysse over både Snøheimvegen (og Stroplsjødalen) for å komme til de gode vinterbeitene på østsida av Snøhettamassivet. Denne situasjonen er illustrert i figur 17 på neste side. Figuren er hentet fra Gundersen m.fl. (2016). Trekket over de to barrierene er avgjørende for å opprettholde det såkalte rotasjonstrekket rundt Snøhettamassiet, som er beskrevet over. Dette er en forutsetning for at villreinens funksjonelle bruk av dette nå begrensede villreinområdet, til kalving, sommerbeite og vinterbeite, kan bevares.

Figur 17. Situasjonsbeskrivelse av villreins trekkområder – det såkalte rotasjonstrekket rundt Snøhetta – og de to ferdelsårene Snøheimvegen og Stropsljødalen fra E6 og innover mot Reinheim, Snøheim og Snøhetta, fra Gundersen m.fl. (2016).

3.1.3 Landskap og geologi

I 2003 ble landskapsinngrepene i skytefeltet som følge av Forsvarets aktivitet i området dokumentert og vurdert med hensyn på aktuelle tiltak og metoder for å restaurere landskapet (Feste Lillehammer AS, 2003). Denne rapporten gir også en beskrivelse av ulike kvaliteter i landskapet, herunder opplevelseskvaliteter. På oppdrag fra Fylkesmannen gjorde Miljøfaglig utredning en ny verdivurdering av landskapet med utgangspunkt i hvordan dette vil framstå etter at naturrestaureringsprosjektet er gjennomført (Melby, 2014). Beskrivelsen her er kortfattet og basert på begge rapportene.

Opplevelseskvaliteter

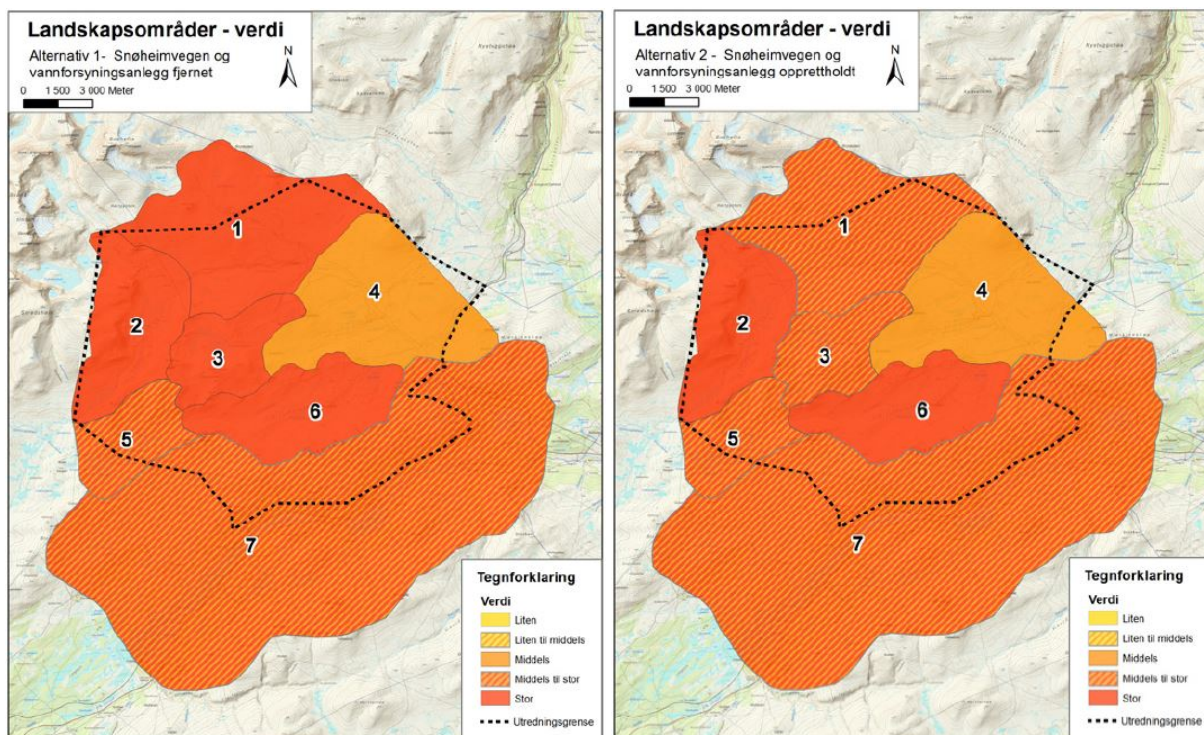
Generelt er det store fjellområdet som skytefeltet ligger i, unikt som et av de få gjenværende sammenhengende intakte høyfjellsøkosystemer i Europa. Nærhet til landskapsvernområder og Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark gir området en spesiell betydning og verdi. Snøheim ligger i et område med særlig inntryksstyrke som utgangspunkt og innfallsport til Snøhetta. Grøndalen gir en

fortettet opplevelse av urørt natur i det klart definerte og oppfattelige landskapsrommet. Kontrastene mellom de åpne områdene ellers i skytefeltet og de bratte fjellsidene i Grøndalen med Grøna i den flate dalbunnen har stor opplevelsesverdi. De sentrale fjellområdene i skytefeltet har relativt lav konsentrasjon av inngrep, og framstår som urørte og intakte naturområder. Rundt Einøvlingvatni og de indre deler av Grisungdalen er klart oppfattelige landskapsrom med stor opplevelsesverdi (Feste Lillehammer, 2003).

Verdivurdering av landskapet

Melby (2014) har delt utredningsområdet inn i syv enhetlige landskapsområder som så er beskrevet og verdivurdert. Flere av landskapsområdene utgjør en enhet med arealer utenfor utredningsområdet. Tilstand og egenskaper for landskapet utenfor bidrar til verdivurderingen for disse landskapsområdene. Under utarbeidelsen av rapporten forelå det følgende to alternativer for tilbakeføring av skytefeltet: Et alternativ 1 uten Snøheimvegen og et alternativ 2 der Snøheimvegen beholdes. For alternativ 1 ble det også lagt til grunn at Einøvlingdammen er fjernet. Dette har fått betydning for verdivurderingen av landskapsområde 1 og 3 nedenfor.

Beskrivelsen og verdivurderingen bygger på metodikk i rapporten «*Landskapsanalyse. Framgangsmåter for vurdering av landskapskarakter og landskapsverdi*» (Direktoratet for naturforvaltning og Riksantikvaren, 2010). Verdikriteriene er i noen grad skjønnsmessig tilpasset av Melby (2014) ut fra de dominerende landskapskvalitetene og med bakgrunn i 1999-vedtaket, nærmere uttrykt ved den overordnede målsettingen for naturrestaureringsprosjektet: «*Hjerkinn skytefelt skal tilbakeføres til en tilstand som gjør at området blir en naturlig del av det nasjonalt og internasjonalt verneverdige høyfjellsøkosystemet på Dovrefjell, med alle høyfjellsøkosystemets funksjoner og opplevelseskvaliteter. Området skal ryddes slik at det blir sikkert for allmenn ferdsel.*»

Figur 18. Inndelingen av utredningsområdet i enhetlige landskapsrom (Melby, 2014), med verdivurdering av alternativ 1 (både Snøheimvegen og Einøvlingdammen er tilbakeført, til venstre) og alternativ 2 (både Snøheimvegen og dammen er opprettholdt, til høyre).

Verdivurdering (Melby, 2014):

Landskapsområde 1 – Svånådalen/Snøheim: Alt. 1 Stor verdi, Alt. 2 Middels/stor verdi

- Beskrives som et storskala naturlandskap med lange siktlinjer, med få, men tydelige naturelementer, trebart og gjennomgående vegetasjonsfattig. Kulturelementet er representert med enkeltstående og historisk interessante innslag. Snøhetta i bakgrunnen er karaktergivende, visuelt og identitetsmessig.

Landskapsområde 2 – Grøna: Stor verdi

- En markert, dypt nedskåret dal med elva som særlig karaktergivende element. Området framstår uten synlige kulturspor. Elva, den vegetasjonssatte elveflaten i kontrast til de bratte og snaue dalsidene utgjør hovedtrekket gjennom hele dalføret.

Landskapsområde 3 – Einøvlingshøe: Alt. 1 Stor verdi, Alt.2 Middels/stor verdi

- Et rolig kupert heiområde omgitt av middels høye og haugformede fjell. Et overgangsparti mellom flere hoveddalfører uten dramatiske avsnitt. Få kontraster og dominerende elementer med unntak av Einøvlingvatni. Få og lite synlige kulturspor. Vanskelig tilgjengelig.

Landskapsområde 4 – Haukberget: Alt. 1 Middels verdi, Alt. 2 Middels verdi

- Et åpent, noe uklart avgrenset dallandskap, omgitt av små og middels store fjelltopper som dels innrammer landskapet. Store, flate senkninger med vegetasjon, delvis også i busk- og tresjiktet. Til sammen et mosaikkpreget landskap med flere tydelige naturelementer og -former representert, særlig i form av elver og avsetninger. E6 og jernbanen er eksponerte kulturelementer som blant annet underbygger opplevelsen av områdets lange ferdselshistorie.

Landskapsområde 5 – Grisungvatni: Middels/stor verdi

- Et rolig kupert terreng over skoggrensa hvor småskala naturelementene som fjellknauser, myrflater, mindre vann og bekker blir tydelige. En relativt omfattende hyttebygging og friluftslivsbruk preger området, eksponert også på grunn av det beskjedne vegetasjonsdekket.

Landskapsområde 6 – Grisungdalen: Stor verdi

- Et storlinjet landskap over skoggrensa med tydelig orientering og få, men karakteristiske naturelementer. Særlig tydelig demonstrert i vestlige deler, og overgangspasset mot Grisungvatni mellom Grisungknatten og Svartberget. Godt synlige kulturspor finnes ikke.⁶

Landskapsområde 7 – Vålåsjøen/Hjerkinn: Middels/stor verdi

- Landskapskarakteren er sammensatt av flere stor- og småskala natur- og kulturelementer som samlet beskriver en viktig nasjonal historie knyttet til industri, livsnæring og transport i fjellet. Rammene er gitt av et storlinjet landskap i skoggrensa med vide utsyn.

Inngrepsfrie naturområder (INON-status)

Inngrepsfrie naturområder (INON) er en etablert arealbruksindikator for å vise utviklingstrekk og status for større sammenhengende naturområder i Norge. I verneområdene som i praksis omslutter skytefeltet er avstand til tyngre tekniske inngrep en vesentlig kvalitet ved landskapet. Det er tidligere beregnet at når alle større tekniske inngrep er tilbakeført, vil områder i nasjonalparken og skytefeltet som ligger lengre enn 5 km fra et større teknisk inngrep (såkalte «villmarksprege områder»), øke med

⁶ Det er kommentert i referansegruppemøte at området har mange krater etter nedslag under skytefelttida.

ca. 192 km², fra 770 km² til ca. 962 km² (Fylkesmannen, 2003 – vist på kart s. 13 og 22, omtalt s. 21)⁷. Dersom Snøheimvegen beholdes vil de villmarksprega områdene bare øke med ca. 93 km².

Geologi

Følgende beskrivelse av berggrunnen her er hentet i sin helhet fra Reitan m.fl. (2014):

«Berggrunnen består for det meste av bergarter fra senproterozoisk (prekambrium og kambrium) til ordovicisk tid, 750 - 500 millioner år siden. Disse ligger fordelt i flere skyvedekker. De vanligste bergartene innen feltet er fylitt, glimmerskifer, grønnstein, øyegneis og feltspatholdig kvartsitt og helleskifer. Av disse danner fylitt, glimmerskifer og grønnstein et kalkholdig og næringsrikt substrat for plantevekst. Disse kalkholdige bergartene dominerer sør og øst for en linje fra Kollas vestlige skulder i nord til Einøvlingseggen og Buahøin i sørvest (Nilsen & Wolff 1989; Wanvik 1992, www.ngu.no).

I de lavalpine områdene i Grisungdalen, Svånådalen og Storranden er bergartene stort sett dekket av store kvartærgeologiske avsetninger som stammer fra de harde og kalkfattige bergartene i Snøhetta-massivet. Dette påvirker vegetasjonen i området, som her er av en relativt fattig karakter. De kalkholdige bergartene går i dagen på Kollas vestsulder og i Einøvlingseggen, Einøvlingshøe, Buahøin og Grisungknatten, noe som her avspeiles ved en frodig og rik fjellvegetasjon. Kildeframspring og små bekker med grunnvann, som stammer fra rike bergarter, renner ut i Vålåsjøhøes sørside og gir grunnlag for rik fuktmarksvegetasjon.»

Isaksen og Sollid (2002) beskriver landskapsutviklingen på Dovrefjell:

«I og omkring Dovrefjell er den tertiære landskapstypen godt representert så vel som den kvartære. Fokstummyras viddedal med avrundete fjellpartier omkring er en arv fra tertiær og skiller seg klart ut fra det yngre eller kvartære landskapet slik vi finner det i Svånåtindan, i Snøhettas botner og Drivdalens hengende daler. Området i og omkring Hjerkinns skytefelt har mange instruktive lokaliteter som har spesielt stor betydning når en skal rekonstruere isavsmeltingsforløpet i området. Dersom en også regner med nærområdene rundt skytefeltet (f.eks. Stroplesjødalen, Grøndalen og Fokstummyrin), utgjør området et av de mest formrike områdene i hele sørlige Norge når det gjelder morener og spor etter og smeltevann fra slutten av siste istid.»

Isaksen og Sollid (2002) har pekt ut syv løsavleiringer og formelementer av naturfaglig verdi i utredningsområdet (vist på kart i figur 19):

Lokalitet 1 – Haukberget – «Crag and tail» (drumlin): Stor regional eller nasjonal betydning

- I direkte fortsettelse av Haukberget, i nordlig retning, går en særdeles velutviklet enkeltstående langstrakt rygg eller drumlin, en såkalt «crag and tail». Materialet i denne ryggen er morene avlastet fra isen i le av bergknatten, Haukberget, mens isen var i bevegelse. Den langstrakte ryggen angir den siste isbevegelsesretning på stedet.

Lokalitet 2 – Sør og øst for Kolla – Gamle elveløp og terrasser: Faglig interessant, lokal betydning

- I områdene mellom Storranden og Kolla finnes det et stort nettverk av tørre gamle elveløp og terrasser som ble dannet under isavsmeltingstiden. Området er formrikt og av interesse for tolkingen av isavsmeltingsforløpet.

Lokalitet 3 – Sør for Sletthøi – Spylerenner og terrasser i: Faglig interessant, lokal betydning

- I områdene sør for Sletthøi finnes det mange velutviklede smeltevannsrenner (spylerenner) som viser drenering ut Kolldalen mot Stroplesjødalen under isavsmeltingstiden. Det er

⁷ Det er da sett bort fra Einøvlingdammen som ble demmet opp én meter på slutten av 60-tallet. Tilbakeføring av dammen inngår ikke i naturrestaureringsprosjektet fordi det er et sivilt anlegg.

terrengformer av denne typen som brukes til rekonstruksjon av den isdirigerte drenering. Dreneringen var i hovedsak styrt av isoverflatens helningsretning.

Lokalitet 4 – Sør og øst for Snøheim – Morenerygg: Høy faglig verdi, regional betydning

- På veien inn til Snøheim krysses en særdeles velutviklet morenerygg ca. 1 400 moh. Denne kan følges sammenhengende videre vestover innover mot Svåni. Denne moreneryggen, sørøst for Snøheim, inngår som del i et instruktivt system av morenerygger som viser sammenhengen mellom brefrontens beliggenhet og utviklingen av den isdirigerte drenering i området. Lokaliteten er godt egnet blant annet til undervisningsformål.

Lokalitet 5 – Grøndalen nordvest for Einøvlingseggen – Israndavsetning: Høy faglig verdi, regional betydning

- I Grøndalen, nedenfor Einøvlingseggen ligger noen mektige israndavsetninger midt i dalen. Avsetningene har en noe sammensatt opprinnelse. Lokaliteten må anses som viktig på Dovrefjell og lokaliseringen gjør at formene har betydelig faglig interesse. På begge sider av veien er det snitt som forteller om dannelsen av avsetningene.

Lokalitet 6 – Øst og nord for Einøvlingvatnet – Morenerygger: Høy faglig verdi, regional betydning

- En serie meget velformede endemorener ligger like øst og nord for Einøvlingvatnet, og kan følges opp mot toppen av Einøvlingshøi til en høyde av ca. 1 600 moh. Dette er den høyeste del av det preboreale morenesystemet på Dovrefjell.

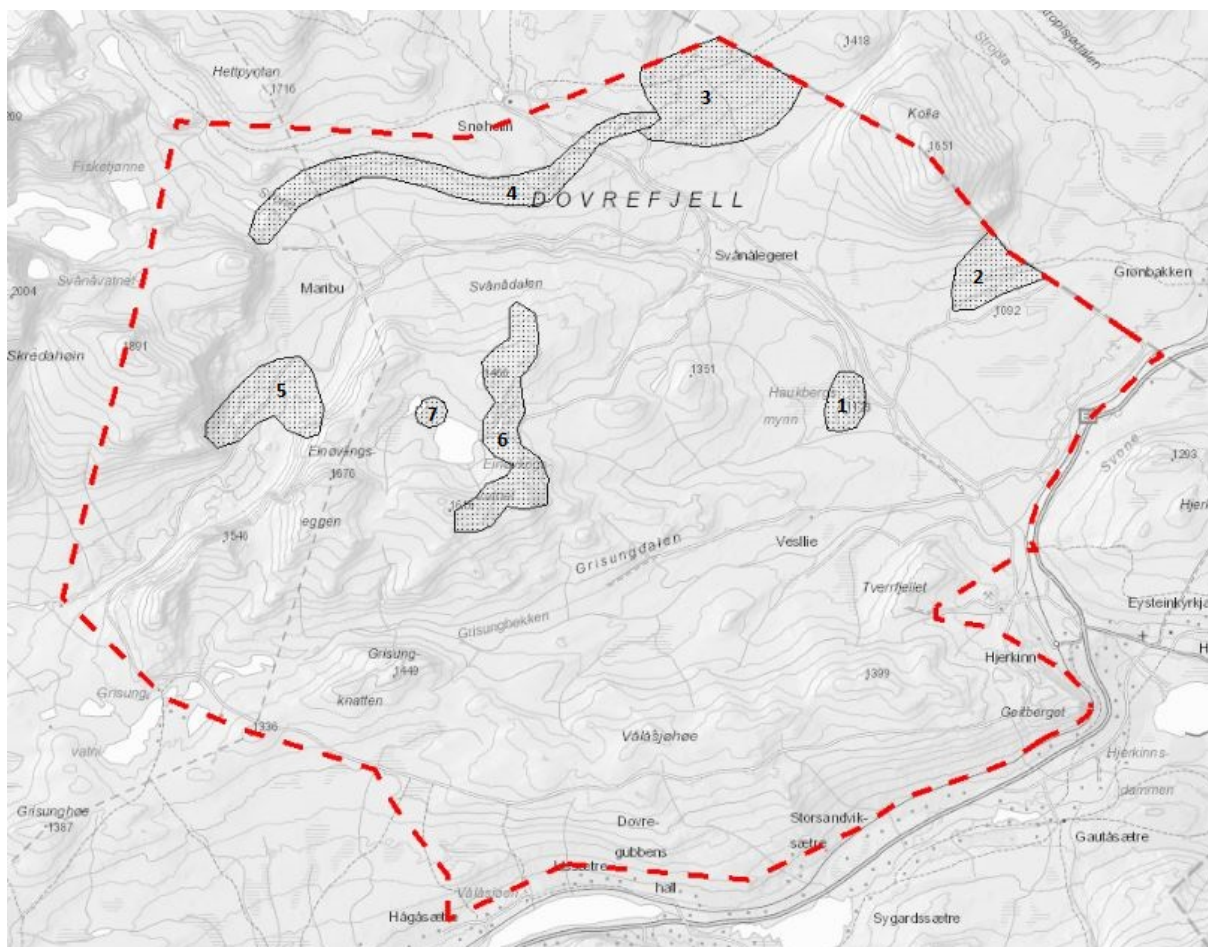
Lokalitet 7 – (Nord)vest for Einøvlingvatnet – Palsmyr⁸: Høy faglig verdi, regional betydning

- De lavestliggende palsmyrene på Dovrefjell er i ferd med å forsvinne helt. Det skyldes dagens klimaendring. Palsmyra vest for Einøvlingvatnet ligger på omkring 1 400 m o.h. og er derfor foreløpig skånet for bortsmelting. Palsenes endring over tid kan i noen grad brukes som klimaindikator.

Lokalitet 8 – Grøndalen – Meandrer og kroksjøer: Høy faglig verdi, regional betydning

- I Grøndalen i området mellom Søndre Grøna bru og Skredalægeret finnes flere velutformede elvesvinger, såkalte meandrer. Enkelte steder har meanderbuene blitt så store at to yttersvinger møtes eller er nær ved å møtes. Her vil elva kunne bryte gjennom "halsen" på buen slik at buen blir avsnørt fra elveløpet og danner en kroksjø. Meandrene og kroksjøene i Grøndalen er et fint eksempel på hvordan prosessene i et vassdrag virker på en elveslette og utformer dagens landskap.

⁸ Palsmyr kategoriseres som en egen naturtype innenfor naturtypekartlegging. Palsmyr regnes for å være en akutt truet vegetasjonstype i Sør-Norge. Slike lokaliteter får automatisk høyeste verdi (A). Lokaliteten ved Einøvlingvatnet er imidlertid ikke kartlagt som naturtyperlokaltet ifm. verneplanprosessen.

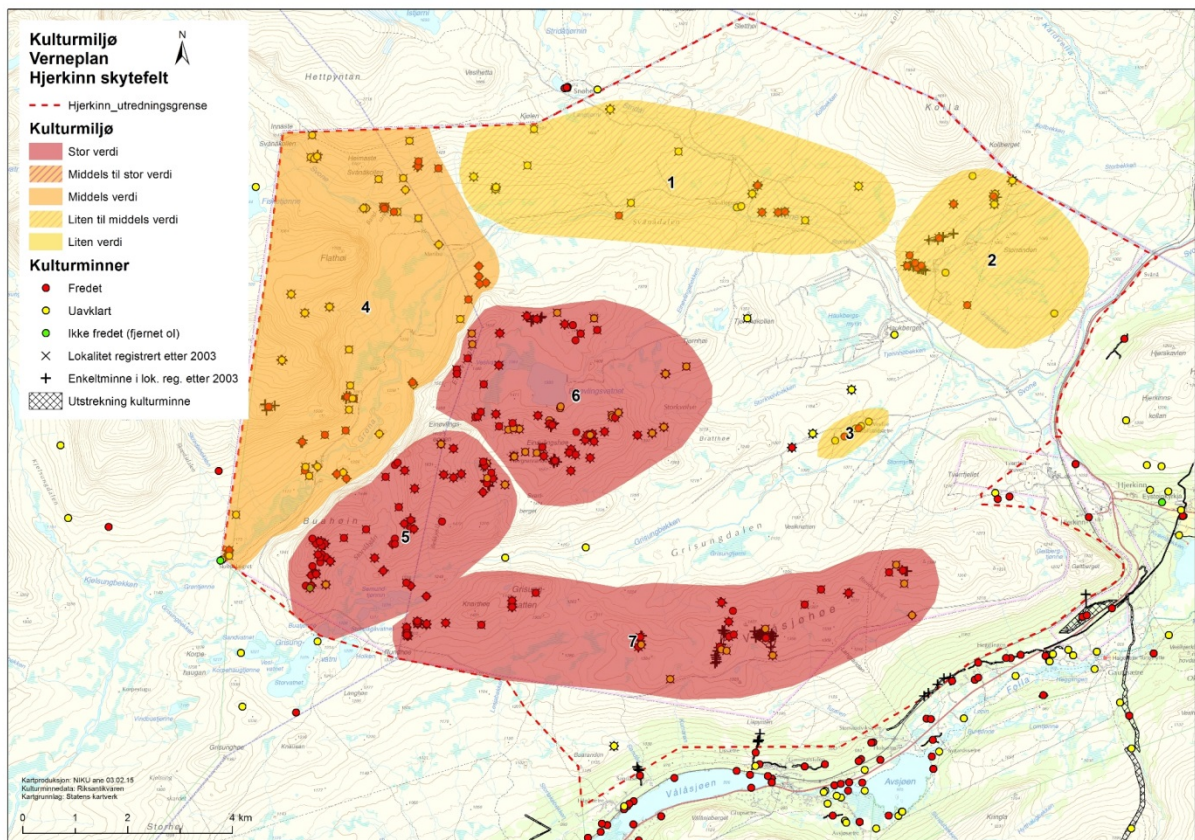
Figur 19. Kvartærgeologiske formelementer i utredningsområdet etter Isaksen og Sollid (2002). Rød stiplet linje er utredningsgrensa, lokalitetene har nummer jf. gjennomgangen foran.

3.1.4 Kulturmiljø og kulturminner

Kunnskapen om kulturminner og kulturmiljø i utredningsområdet er særdeles god. Norsk institutt for kulturminneforskning (NIKU) utredet temaet kulturmiljø og kulturminner i forbindelse med planlegging av naturrestaureringsprosjektet (Jerpåsen m.fl., 2003). Oppland fylkeskommune (OFK) har siden gjennomført en svært grundig kartlegging av kulturminner i hele det tidligere skytefeltet i perioden 2006-2012. Hovedformålet med denne kartleggingen var å unngå at automatisk fredede kulturminner skulle skades ved rydding av eksplosiver og fjerning av anlegg. Det er imidlertid ikke gjort steinalderregistreringer ettersom det av sikkerhetsmessige årsaker ikke var praktisk mulig å gjennomføre det nødvendige gravearbeidet (Aasen, 2015). Ca. 240 kulturminner fra førreformatorisk tid ble registrert i denne perioden. Sommeren 2014 gjorde OFK også en enkel kartlegging av kulturminner i den delen av utredningsområdet som ligger sør for skytefeltet, på oppdrag fra Fylkesmannen. På bakgrunn av ny kunnskap om kulturminnene i området har NIKU i 2014 gjennomført en ny vurdering av verdifulle kulturmiljøer i utredningsområdet (Jerpåsen, 2014).

Det kanskje mest spennende funnet i skytefeltet ligger på Vålåsjøhøi – et stort massefangstanlegg for villrein, bestående av steinsatte stolpefester i ruseform. Dette har vært en stor kve der reinen ble samlet og avlivet. En datering av en av de originale trestolpene viser at anlegget stammer fra 1200-tallet (Aasen, 2015).

Jakt og fangst er den eldste og mest omfattende næringsvirksomheten som har funnet sted i regionen, og vi finner mange spor i terrenget som vitner om ulike jakt- og fangstmetoder. Flest spor har vi i form av fangstanlegg med fangstgraver og fangstgroper for villrein. Bogasteller med spyd- og pilefunn samt spor fra styrtfangst og fangstfeller i terrenget viser andre jaktformer.

Figur 20. Oppdatert avgrensning og verdivurdering av verdifulle kulturmiljøer (Jerpåsen, 2014). Temakartet er også vedlagt bak i denne rapporten i større format.

Avgrensning og verdivurdering av verdifulle kulturmiljøer fra Jerpåsen (2014) er vist i figur 20.

Tre av kulturmiljøene er vurdert å ha stor verdi; kulturmiljø 5 («Grisungvatna, Buahøin, Storslågan, Bekkeslågan og Einøvlingseggen»), kulturmiljø 6 («Einøvlingvatna») og kulturmiljø 7 («Vålåsjøhøi og Grisungknatten»). I disse tre områdene er det registrert et stort antall automatisk fredete kulturminner knyttet til jakt og fangst, som er godt bevart både som enkeltminner og som kulturmiljøer. I de fire øvrige avgrensede kulturmiljøene er det registrert færre kulturminner og mange av dem har uavklart status. Disse områdene er også mer berørt av den tidligere aktiviteten i skytefeltet. Kulturmiljø 4 («Grøndalen og Maribu») er vurdert å ha middels verdi. Kulturmiljø 1 – «Svånådalen» er vurdert å ha liten til middels verdi. Det samme gjelder kulturmiljø 2 og 3 («Kollægeret og Storranden» og «Rollstadsetrene⁹»).

Jerpåsen (2015) legger vekt på at et historisk kart over Dovre fra 1834, som viser bebyggelse og vegger/stier i området, vitner om lang kontinuitet for en del av de viktigste vegene som finnes i området i dag. Det påpekes at det ut fra en kulturhistorisk vurdering vil være ønskelig om de historiske vegløpene kan bevares på en eller annen måte og ikke fjernes helt.

⁹ Dette er benevnelsen på området i rapporten (Jerpåsen, 2014), men det finnes kun én Rolstadseter i Vesllie, den andre heter Bentdalsseter.

3.2 Brukerinteresser

3.2.1 Landbruk

Fylkesmannens landbruksavdeling utarbeidet ny statusrapport for landbruket og beitenæringens bruk av utredningsområdet i 2014 (Lorentzen, 2015). Rapporten utgjorde grunnlaget for konsekvensutredningen for landbruket som senere ble utarbeidet av Østlandsforskning (Bråtå, 2016), men det ble også innhentet ytterligere opplysninger i forbindelse med konsekvensutredningen. Vi viser til disse to rapportene og gir et kort sammendrag her.

Historisk bruk av området

Området har vært nyttet som beiteareal for husdyr i lang tid, trolig alt fra 1700-tallet. Området hadde godt beite, og det var ingen som hadde setre inne i området. Det var derfor velegnet som beite for ungfø og okser, og ble nyttet både som sommerbeite for besetninger fra bygda og som beite for fedrifter. Fedriftene ble ført til fots til sommerbeite i fjellet, blant annet til Dovrefjell, for ut på høsten å bli drevet til flatbygdene eller byene og solgt som slakt eller livdyr. Omfanget var økende fra midt på 1800-tallet til ca. ved århundreskiftet. Da kunne det være opp til 8 – 10 fedrifter i området.

De som lå med buskap i området hadde behov for steder å overnatte. Det er nevnt opp til ni felæger i området. De største og mest brukte felægerne var nok Svånålægeret, Skredalægeret og Koll-lægeret.

I hovedsak var det okser og kviger som blei slept på beite her, men både sau, værer og hester var ofte med i flokken. I følge Allmenningsprotokollen kunne det i Svånådalen og Grøndalen på det meste være samlet opp til 600 storfe. I tillegg trakk det inn beitedyr fra omkringliggende setre inn i området.

På 60-tallet skjedde det en stor endring i landbruket. Mange av setrene ble lagt ned og melkekua forsvant fra fjellet. En del gardar sluttet og med ku og begynte med sau. I tillegg økte sauebesetningene i størrelse. Dette skjer samtidig med at det ikke lenger beiter storfe i området. Sautallet økte stadig utover på 60- og 70-tallet, og sauen begynte å trekke lenger og lenger inn i fjellet, og overtar til slutt beiteområdene i skytefeltet.

Vesllie var det opprinnelig et felæger. I 1871 startet Ole Rolstad arbeidet med å oppføre egen seter her, Rolstadsetra. Siste året setra var i drift var i 1959. Det var og trolig siste året det var organisert beite med storfe i området. Det ble og etablert ei seter til ved Vesllie, Bentdalssetra. Den ble utvist i 1931. Begge setrene ble avhenda i 1960.

Dagens beitebruk

Utredningsområdet brukes i landbrukssammenheng utelukkende til beite, i hovedsak saubeite i regi av Jora beitelag. Beitelaget har sine beiteområder fra Jora ved Dombås, innover Dovrefjell og inn i Hjerkinnskytefelt. Beiteområdet er avgrensa i sør-øst mot jernbanen/E6 og i nord-vest langs Grøndalen. I nord er området avgrensa mot Hjerkinns utmåling og fylkesgrensa mot Sør-Trøndelag. Beiteområdet er i størrelsesorden 250 km² - 270 km² (Lorentzen, 2015). Enkelte sauer fra Reindøl beitelag streifer innom den sørvestlige delen av området. Det kan også trekke inn sau fra Oppdal og fra Kvitdalen. Storfe fra Jora beitelag bruker den søndre delen av utredningsområdet ved Grisungen.

Beitelaget har tolv medlemmer. Antall medlemmer i beitelaget har gått ned de siste to årene mens størrelsen på besetningene har økt. Antall sau og lam sluppet på beite har variert mellom 1800 og 2000 de siste årene. Om lag 60-70 % av sauen trekker inn i utredningsområdet, eller er innom det, i

løpet av sommeren. Det utgjør 1 100-1 200 dyr. Sauen slippes normalt rundt 10. juni og hovedsakelig rundt Joramo. Det er sau fra i hovedsak fire besetninger som går helt inn i skytefeltet for å beite.

Sau på beite ved Snøheimvegen (foto: Line Andersen, Fylkesmannen) og sau på veg innover Grisungdalen (foto: Endre Amundgård, Jora beitelag).

Lorentzen (2014) gjorde en beregning av beitekapasiteten i området og anslo at det innenfor hele utredningsområdet trolig vil være nyttbart beite til over 5000 saueenheter. For å utnytte beitet best mulig, er det en forutsetning at det er sambeite med storfe og sau. Han påpeker at en uansett ikke vil kunne utnytte beitepotensialet fullt ut og at både moskus og villrein nytter de samme beiteområdene.

Storfe slippes i hovedsak i området rundt Jora, men de slippes også fra Grønsetra og Nysetra. Dyr som er sluppet der trekker innover Grøndalen og inn til Skredalægeret eller innover ved Grisungen og Grisungdalen. Anslagsvis 40 storfe trekker innom utredningsområdet (Lorentzen, 2015).

Hjerkinn fjellstue hadde i 2015 seks-sju hester som beitet i Stropsljødalen som en del av den organiserte hestebeitingen der. Noen av disse hestene trakk inn i skytefeltet. De hadde ettersyn en gang i uka ved at de red inn i området.

Storfebeiteprosjekt

Fra skytefeltet ble opprettet har Forsvaret gitt en årlig kompensasjon til fjellstyrene for at storfe ikke kan beite i området. Etter at skytefeltet ble lagt ned, har Forsvarsbygg i samarbeid med Dovre fjellstyre gjennomført et beiteforsøk. Forsvarsbygg har finansiert prosjektet og fjellstyret hatt ansvar for den praktiske gjennomføringen. Formålet var å avklare om beitende storfe kan få i seg splinter og andre metallfragmenter fra detonerte granater. Dyrene fikk lagt inn magneter i vomma før beiteslipp og de ble kontrollert av veterinær ved slaktning. Prosjektet ble avsluttet etter 2014-sesongen. Konklusjonen etter prosjektet er at det er trygt for storfe å beite i det tidligere skytefeltet, men Mattilsynet anbefaler fortsatt bruk av magnet i vomma på alle individ av storfe som skal beite i området.

Tilsyn og sanking

Utredningsområdet ligger innenfor det prioriterte jerveområdet i Oppland. Saueholdere er pålagt tilsyn med dyr på utmarksbeite etter forskrift. Tapstallene for Jora beitelag har enkelte år vært store. De har derfor krav fra Mattilsynet om å føre tilsyn flere ganger i uka. Problematikken med jerv har ført til at Jora beitelag (og Reindøl beitelag) har kjøpt radiobjeller til en del av beitedyrene. I 2015 er det innen Jora beitelag vel 200 sau som har slike bjeller og 35-40 storfe (Bråtå, 2016). Via disse bjellene får eieren varsel dersom dyra ikke har beveget seg det siste døgnet, noe som kan indikere et

skadd eller dødt dyr. Det er viktig å finne skadde og døde dyr så raskt som mulig, både av hensyn til dyrevelferd og for å dokumentere tap av dyr på beite (Lorentzen, 2015).

Radiobjeller er ulikt fordelt på besetningene innen beitelaget. Likevel gir radiobjellene en god oversikt over hvor hovedtyngden av sauene beveger seg slik antallet dyr er i dag. Kart med fordeling av sau med radiobjeller hhv. 1. juli, 1. august og 1. september 2014 er vist i Lorentzen (2015).

Gjennom hele beitesesongen har Jora beitelag organisert et tilsyn med beitedyrene. Medlemmene er delt inn i fire lag og det er satt opp en plan for hele beitesesongen slik at det er folk fra beitelaget ute hver dag. Det er dessuten leid inn to personer som til sammen har fire dagsverk pr. uke i tilsyn.

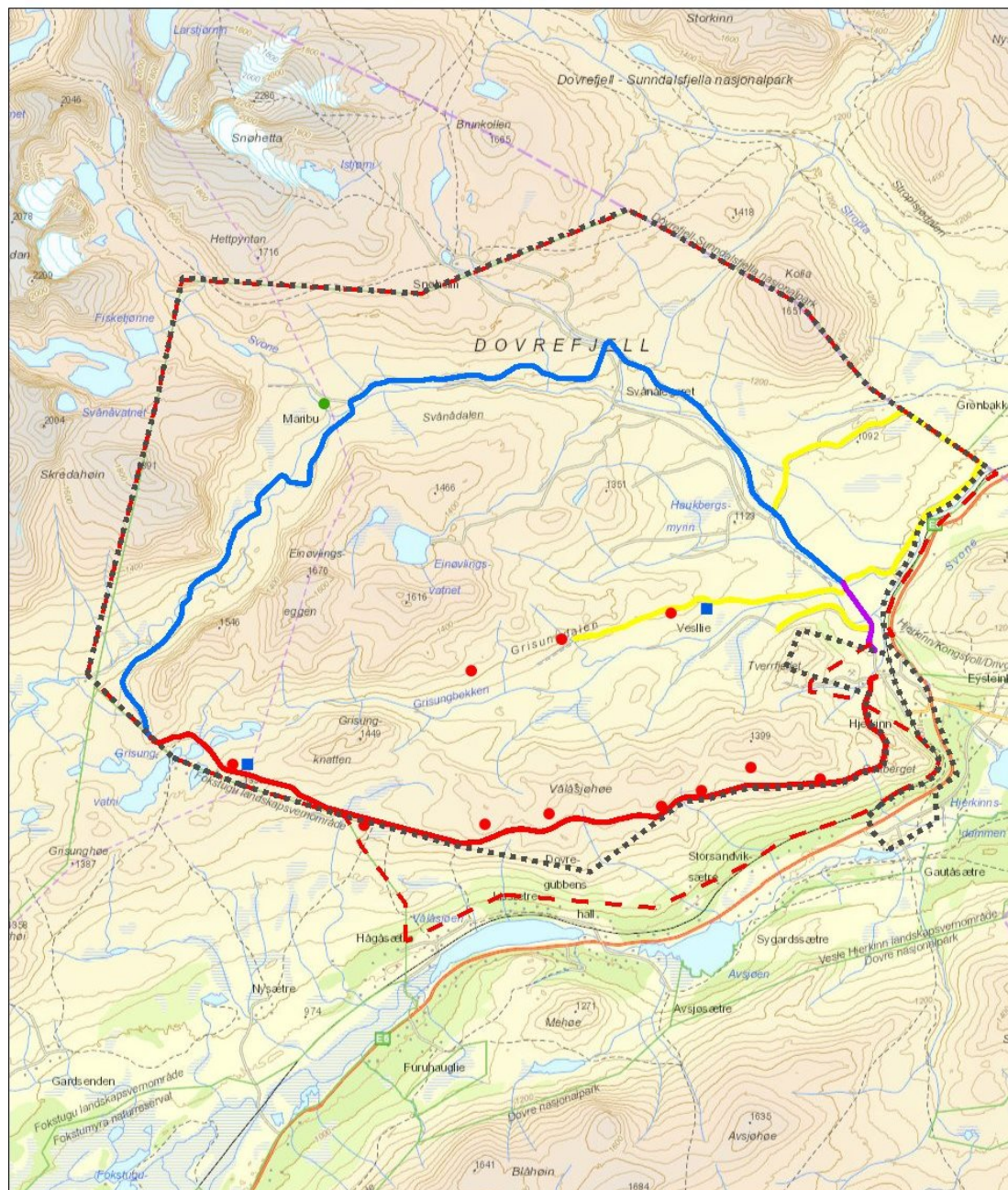
Normalt har beitelaget felles sanking rundt 10. september. Under sankingen samles sauene fra de innerste områdene i faste samlekvær ved Rollstadsætri (eksisterende inngjerdinger) og i mobile grunder ved Haukberget, ved Grisungen og i Grisungdalen. Sauen fra disse områdene kjøres hjem med lastebil. Resten av sauene blir drevet ned til Joramo. Ved Grisungen er det fra og med 2014 satt opp et provisorisk samlekvæ som har vært svært nyttig under sanking. Det er ønske om at denne skal bli fast. Ved Rollstadsætri samles mesteparten av sauene først i en mobil kve på toppen over Vesllie. Ved neste sanking i området blir etternølere samlet i eksisterende kvær ved Rollstadsætri. I tillegg til de nevnte stedene lastes det opp dyr ved Tverrfjellet, Maribu og Midtre Grøndøl bru og sporadisk andre steder ved behov (Lorentzen, 2015; Bråtå, 2016; Amundgård, 2016).

Bruk av vegnettet

Jora beitelag har tilgang til vegnettet i forbindelse med tilsyn og sanking. Det føres kjørebøker for all bruk av veger i skytefeltet. Lorentzen (2015) har utfra kjørebøkene til medlemmene i beitelaget framstilt hvilke vegstrekninger som er mest brukt (se figur 21 på neste side). I tillegg har Fylkesmannen også sammenstilt data fra kjørebøker i 2014 og 2015 (figur 22).

Hovedtrenden er at vegstrekningen fra Hjerkinns inn til Grisungen (Vålåsjøhøvegen) er den mest trafikkerte. Strekningen inn til krysset til Rollstadsætri er mye brukt. I forbindelse med tilsyn er det mange som kjører rundt hele Store ringveg (Vålåsjøhøvegen, Grøndalen og Svånådalen, samt Snøheimvegen mellom Hjerkinns og Stridåbrua). Lille ringveg og vegen inn til forbi Rollstadsætri og inn til HFK-sletta er de minst brukte vegstrekningene. Snøheimvegen videre innover mot Snøheim fra Stridåbrui ble ikke brukt til tilsyn fra medlemmer av Jora beitelag disse to årene.

Utredningsområdet er på 179 km². Å gå til Grisungen fra Gardsenden tar ifølge beitebrukere nærmere to timer. Men selv da er en bare kommet inn til utkanten av området. Dersom det antas en fart på ca. 4 km per time, vil turen gjennom Grøndalen til Stridåbrui ta 4-5 timer. Dette betyr at det uten tilgang på veger vil være vanskelig å basere seg på dagsturer med tilsyn. Dagens landbruk gir som regel bare arbeidsplass til en person. Ofte har gardbrukeren lønnet arbeid utenfor gården, hvilket medfører at tid blir en minimumsfaktor. Det er derfor ikke forenelig med dagens landbruk å bruke flere dager på tilsyn i løpet av uka. For næringa er det ifølge Lorentzen (2015) derfor et klart behov for å beholde veger for rask og enkel tilgang til området i forbindelse med tilsyn og sanking.

November 5, 2015

■ Skytefeltgrense

— Utredningsgrense

Saltsteiner/samlekv/tilsynsbu

● Saltstein utplassert i 2014

■ Samlekv

● Framtidig tilsynsbu

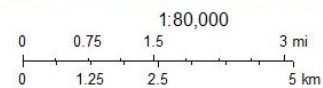
Passeringer med bil i 2014

— Flere enn 100

— 60 - 100

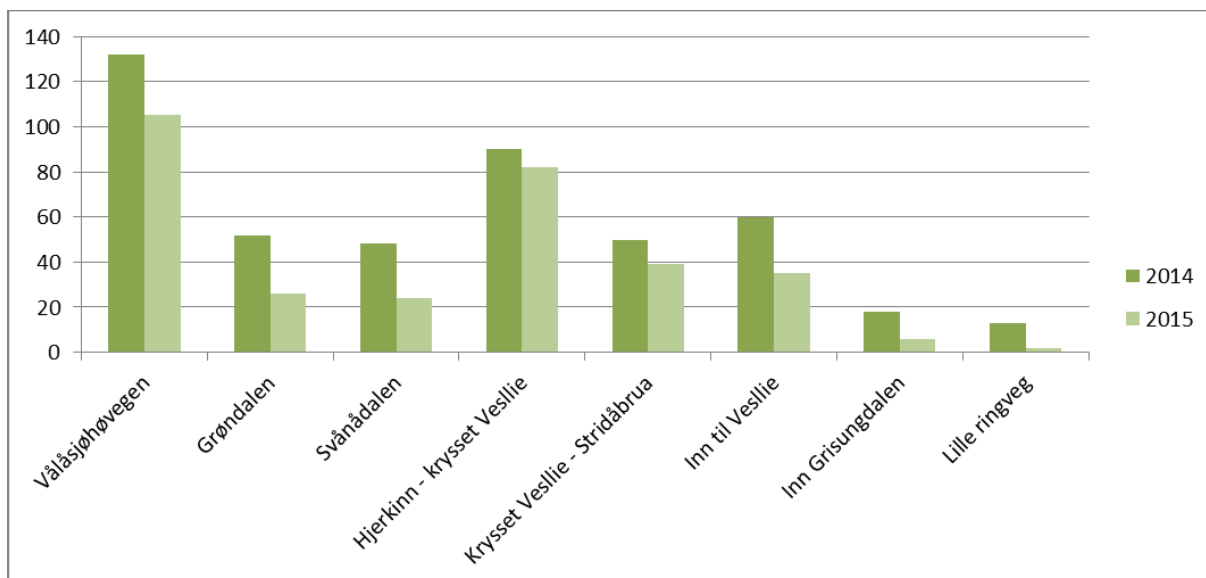
— 30 - 60

— Færre enn 30

Kartverket, Geovikst og Kommuner - Geodata AS

Figur 21. Oversikt over antall turer som medlemmer av Jora beitelag og innleid tilsyn hadde langs vegstrekninger i skytefeltet i 2014 jf. Lorentzen (2015), saltsteiner, samlekvør og framtidig tilsynsbu. Figuren er hentet fra Bråtå (2016).

Figur 22. Beitelagets bruk av vegnettet i tidligere Hjerkinn skytefelt i 2014 og 2015. Figuren viser antall passeringer på den enkelte strekning basert på føring av turer i kjørebøker (Fylkesmannen i Oppland 2016).

Saltsteiner og tekniske installasjoner

Plassering av saltsteiner, samlekvær og framtidig tilgjengelig tilsynsbu (Maribu) går fram av kartillustrasjonen i figur 21 på forrige side.

Jora beitelag kjører ut saltsteiner med snøskuter om vinteren og legges der det ferdes mest sau. *(Det er kommentert direkte til Fylkesmannen i etterkant av både fagrappport og konsekvensutredning at Jora beitelag også kjører ut saltstein om sommeren og går med steinene ut i terrenget.)* I beitesesongen 2014 og 2015 ble det lagt ut saltstein i Grisungdalen og langs vegen inn til Grisungen. Det har også vært saltstein i disse områdene tidligere. Dyrene oppholder seg i eller trekker innom de områdene hvor det er tilgang på salt (Lorentzen, 2015). Ifølge respondenter klarer en imidlertid ikke å styre sauens arealbruk via saltsteiner (Bråtå, 2016).

Jora beitelag har ingen egne faste samlekvær i området. De bruker de inngjerdede arealene ved Rollstadsætri samt mobile lemmer og gjerder. I 2014 ble det satt opp ei provisorisk samlekve ved Grisungen. Denne var svært nyttig under sankingen og beitelaget ønsker at denne blir en fast installasjon (Lorentzen, 2015).

Jora beitelag har ingen buer i utredningsområdet som kan benyttes ved tilsyn. Flere har imidlertid private buer/hytter ved Grisungen som kan brukes. Videre er Maribu overtatt av Lesja fjellstyre, og Dovre fjellstyre og Jora beitelag skal ha en begrenset bruksrett i forbindelse med tilsyn og sanking av bufe (omtalt nærmere under kapittel 3.2, avsnitt 3.2.7).

Andre relevante momenter

Muligheten for å flytte sauebesetninger til andre beiteområder er drøftet av både Lorentzen (2015) og Bråtå (2016). Det er en rekke utfordringer knytta til et slikt tiltak, blant annet til spørsmål om tilgjengelighet, beiterett og det å etablere besetningene i et nytt beiteområde. Flytting er vurdert som problematisk og mindre relevant i denne sammenhengen.

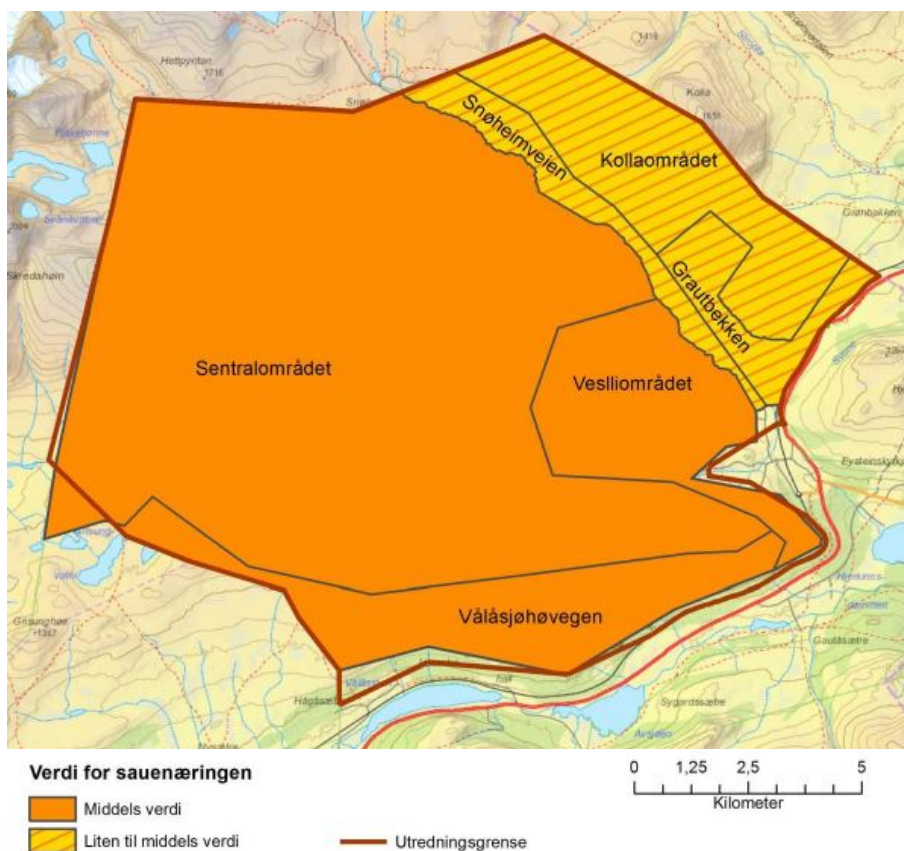
Dovre fjellstyre leier i dag et område innen Hjerkinn Utmåling for beiting med storfe. Dette er et inngjerdet område utenfor utredningsområdet som er tilstrekkelig stort til dagens behov for

storfebeiting. I hvor stor grad dette også vil gjelde i framtida vil avhenge av hvor stor interessen for storfedrift blir og hvor lenge Forsvaret kommer til å utbetale erstatning (Bråtå, 2016).

Jora beitelag har for øvrig benyttet de fleste støtteordningene i landbruket til beitebruk i utmark og til forebyggende og konfliktreduserende tiltak i forbindelse med rovvilt, såkalte FKT-midler (Bråtå, 2016).

Verdisetting

Bråtå (2016) har jf. metodikken for konsekvensutredninger delt utredningsområdet inn i seks delområder. Verdien av hvert enkelt delområde er for sau er vurdert med utgangspunkt i beitekapasiteten og etter kriterier for verdisetting av utmarksbeite for sau i konsekvensutredninger¹⁰ (antall sau pr. km²). Grunnlaget for å vurdere beitekapasiteten er både kunnskap om beitekvalitet og kunnskap om faktisk beiting. Resultatet er vist i figur 23 nedenfor, hentet fra Bråtå (2016). Det er ikke gjort tilsvarende verdisetting for storfe og hest.

Figur 23. Verdisetting av delområdene i forhold til verdi for sau (Bråtå, 2016).

3.2.2 Reiseliv

Marit Vorkinn hos Fylkesmannen utarbeidet ny statusrapport for reiselivet over Dovrefjell og reiselivets bruk av utredningsområdet (Vorkinn, 2015). Rapporten utgjorde grunnlaget for konsekvensutredningen for reiselivet som senere ble utarbeidet av Mimir (Olsson, 2016), men det ble også innhentet ytterligere opplysninger i forbindelse med konsekvensutredningen – spesielt om

¹⁰ Håndbok V712 fra Statens vegvesen

bruken av området til organiserte turer. Vi viser til disse to rapportene og gir et kort sammendrag her.

I tillegg har Fylkesmannen gjennomgått bruken av området til hundekjøring og organiserte rideturer med de berørte aktørene i et møte på Hjerkin i april 2016.

Vorkinn (2015) peker på at i reiselivssammenheng er Hjerkin skytefelt en del av Dovrefjell og fastsetter skytefeltets influensområde i denne sammenhengen til overnattingsbedrifter på akse Dombås - Kongsvoll og aktivitetsbedrifter som tilbyr aktiviteter i skytefeltet. Rapporten påpeker at overnattingsbedriftene over Dovrefjell er sårbare i den forstand at de både er små, sesongavhengige og avhengig av det norske markedet:

- De fleste bedriftene er familiedrevet, med opptil 5 ansatte. Omsetningen i de 6 bedriftene som er organisert som aksjeselskap varierte i 2013 fra 2,9 til 8,8 mill.kr, mens driftsresultatet varierte fra ca. 200 000 til 2 mill. kr.
- Omsetningen i sommersesongen (barmarksesongen) utgjør mellom 80-100 % av den årlige omsetningen.
- En bedrift anslår at utenlandske gjester står for ca. en tredjedel av omsetningen, mens i de øvrige bedriftene står utlendinger for 20 % eller mindre av omsetningen.

Overnattingsbedriftene på Dovrefjell retter seg mot ulike markeder; pilgrims-markedet, campinggjester (langtidsopphold viktig), aktivitetsturisme, fjellvandrere og gjennomfartsturister. En bedrift særlig profilerer seg på matopplevelser. Eksternt organiserte kurs og seminarer har betydning for et par av bedriftene. Organiserte grupper på bussturer har stadig mindre betydning. De årlige hundeprovne på Dovrefjell gir overnattingsgjester til de fleste bedriftene. Moskussafariene er en viktig attraksjon for alle bedriftene.

Vorkinn (2015) peker på at reiselivets bruk av skytefeltet er tredelt:

- Individuell bruk av turister som overnatter på bedriftene
- Transitområde til Snøhetta/indre deler av Dovrefjell (transport med skyttelbuss)
- Område for organiserte aktivitetstilbud

Olsson (2016) tar utgangspunkt i denne inndelingen i konsekvensutredningen.

Individuelle turistars bruk av området

Hjerkin og utredningsområdet har attraksjoner som framstår som viktige besøksmål for individuelle turister. I reiselivsbedriftenes markedsføring har moskusen nå hovedfokus, mens Snøhetta fortsatt er blant attraksjonene som framheves særskilt sammen med Viewpoint Snøhetta og Pilegrimsleden (Vorkinn, 2015).

Antall besøkende på Viewpoint Snøhetta har vært jevnt økende i perioden 2011-2015, noe som er sjelden ettersom antall besøkende normalt går ned etter en oppstartsperiode. De besøkende på Viewpoint Snøhetta er sannsynligvis en stor del rundereiseturister, noen baseturister på dagsbesøk samt også gjester som har gått i fjellet / på Snøhetta og som «tar med seg» et besøk på Viewpoint samtidig (Olsson, 2016). Av de 10-11 000 som kommer til Dovrefjell for å se moskus, går omtrent to tredjedeler på egenhånd (Vorkinn, 2015). En tilrettelagt sti gjennom Fokstumyra naturreservat og pilegrimsleden er attraksjoner som ligger utenfor utredningsområdet, men som også trekker turister til Dovrefjell.

Det er imidlertid begrenset kunnskap om hvilken effekt besøk på ulike turistattraksjoner har for reiselivsbedriftene i området (Vorkinn, 2015). Blant de som benyttet skyttelbusstilbudet sommeren

2013, var det nesten halvparten som var på dagstur fra hjemmet. 20 % overnattet på en privat hytte. Vel en fjerdedel hadde benyttet seg av et kommersielt overnattingstilbud (Gundersen m.fl., under utarbeidelse).

Den individuelle bruken av utredningsområdet og besøkstall er nærmere beskrevet under kap. 3.2.5 (jakt, fiske og friluftsliv).

Transittområde til Snøhetta / indre deler av Dovrefjell

Snøhetta og områdene rundt har stor betydning for reiselivsbedriftene både med hensyn til markedsføring og opplevelsesmuligheter (Vorkinn, 2015). Dette kom klart til uttrykk under intervjuene i forbindelse med denne utredningen. For bedriftene fra Kongsvold til Hjerkin er Snøhetta klart trafikkgenererende. Reiselivsbedriftene rapporterte også at skyttelbusstilbudet fungerer godt og at gjestene aksepterer dette.

På skyttelbussen til Snøheim har det siden oppstarten i 2012 blitt solgt 18-19 000 billetter årlig. Det antas at de fleste reiser tur/retur, noe som tilsvarer 9-10 000 personer pr. år. Dette er i all hovedsak besøkende til turisthyttene Snøheim (i overkant av 5 000 overnattinger sommerstid), Reinheim (ca. 1 200 overnattinger) og Åmotsdalshytta (ca. 1 200 overnattinger). Ifølge Norsk institutt for naturforskning (NINA) går ca. 80 % av passasjerene på skyttelbussen opp mot Snøhetta (Olsson, 2016).

Den nest viktigste innfallsporten til Snøhetta er stien fra Kongsvold fjellstue/stasjon gjennom Stropsljødalen nord for utredningsområdet. Stiene som ligger *innenfor* utredningsområdet utgjør et begrenset volum sammenlignet med de som tar skyttelbuss. NINAs tellinger viser at noen få sykler og går langs Snøheimvegen (ca. 700) mens svært få går langs den gamle Snøheimvegen (ca. 100) (Olsson, 2016).

Det har imidlertid vært en økning av folk som går, sykler eller rir inn i området på Snøheimvegen i perioden 2014-2016 (Vorkinn, 2016). Fylkesmannen har gjennomført observasjonsstudier for å følge utviklingen i ferdselen på Snøheimvegen i denne perioden, som supplement til de registreringer NINA gjennomfører lengre inn på veien (teller ved nasjonalparkgrensa). Observasjonspunktet har vært ved bommen som ligger ved starten av veien ved Hjerkin. Tabell 2, hentet fra Vorkinn (2016), viser at det har vært nær en fordobling av antall passeringer ved bommen inn til Snøheimvegen fra 2014 til 2016. Dette til tross for dårligere vær i 2016 enn 2014. En stor del av økningen skyldes større turfølger (både til hest og til fots), som vi for stor del antar er guidete turer. Men også for den uorganiserte ferdselen er det en økning i perioden på 20 %, målt både i antall turfølger, personer og passeringer. Her kom imidlertid økningen mellom 2014 og 2015. Mellom 2015 og 2016 er det små endringer.

Tabell 2. Antall turfølger, personer og passeringer gjennom bommen inn på Snøheimvegen i observasjonsperiodene (Vorkinn, 2016).

	2014	2015	2016	Økning fra 2014-2016
Antall turfølger som gikk/syklet/red	141	164	178	26 %
-antall mindre turfølger (< 10 personer)	139	164	168	21 %
-antall store turfølger (≥10 personer)	2	0	9	
Antall personer totalt	300	324	546	82 %
-antall personer i mindre turfølger (< 10 personer)	265	324	315	19 %
-antall personer i store turfølger (≥ 10 personer)	35	-	231	
Antall passeringer i 14 observasjonsperioder (a 8 timer)	396	425	815	106 %
-antall passeringer av mindre turfølger (< 10 personer)	361	425	438	21 %
-antall passeringer av store turfølger (≥ 10 personer)	35	-	377	
Estimert gjennomsnitt, antall passeringer pr. dag (8.00-19.00) (store grupper inkl.)	38	40	74	95 %

Bruk av området til organiserte aktiviteter

I følge nasjonalparksekretariatet for Dovrefjell nasjonalparkstyre er det totalt tolv aktører som har tillatelse til å drive organisert aktivitet i nasjonalparken i 2015. Ni av disse har vært aktive i 2015, en har drevet med hest og resten med moskussafari. Olsson (2016) mener det er naturlig å ta utgangspunkt i at disse aktørene bruker eller kan komme til å bruke utredningsområdet. Ut fra rapportering til nasjonalparkstyret gjennomførte disse aktørene totalt 347 turer i eksisterende Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark med til sammen 3 429 deltakere i 2015. Til sammenligning går anslagsvis 7 000 personer på egen hånd for å se moskus. Olsson (2016) peker på at den individuelle trafikken i området er nesten dobbelt så stor som den organiserte, og dermed at *den volummessige utfordringen knyttet til ferdsl i området primært er knyttet til individuell trafikk, og ikke til den organiserte aktiviteten.*

De ulike organiserte aktivitetene i utredningsområdet som beskrives av Vorkinn (2015) og Olsson (2016) er følgende:

- Rideturer
- Moskussafarier
- Kjøring med hundespann
- Fotosafarier/-turisme

I tillegg er de tradisjonelle hundeprevene i regi av Fuglehundklubbenes forbund (FKF) og fuglehundtreningen i regi av Dovrefjell fuglehundklubb av stor betydning for reiselivsbedriftene.

Rideturer

Det er to aktører som tilbyr organiserte rideturer i området. De traséene som ble nedtegnet i forbindelse med reiselivsutredningen (Vorkinn, 2015) er vist i figuren nedenfor. Aktørene har jobbet systematisk med å etablere Hjerkin som et sted for «rideferier», dvs. som en type resortferie der man bor på et overnattingsanlegg i nærheten og tar dagsturer inn i området. Aktørene som jobber med organiserte rideturer har nå opp mot 70 % gjenkjøp. Fordi det koster fire ganger mer å finne en ny gjest enn å beholde en eksisterende gjest er dette en ønskesituasjon. Utfordringen er imidlertid at

det krever variasjon i turer og tilbud for å beholde attraksjonskraften. Sesongen for rideturer i utredningsområdet er juni til september, med mest intensiv bruk i juli og august (Olsson, 2016).

Fylkesmannen har gått nærmere gjennom bruken av utredningsområdet i et møte med de to aktørene i april 2016. Det er de fremre, sentrale delene av utredningsområdet som er mest brukt:

For Hjerkind Fjellstue & Fjellridning varer sesongen fra midten av juni til ca. 20. september. Fra ca. 20. august er det kun helgeturer (fredag-søndag). I høysesongen går turene inn i skytefeltet tre-fire dager i uka og i andre områder to-tre dager i uka. Fjellstua har i tillegg til høyt gjenbesøk noen gjester på langtidsopphold. I tillegg må turer tilpasses vær og vind. Det er derfor svært viktig å ha mange ulike traseer og type turer å velge mellom. Området Geitberget, Tverrfjellet, Viewpoint Snøhetta og ned i Grisungdalen benyttes mest. Traseene som brukes kan variere noe fra de som er nedtegnet på kart. Turen langs Vålåsjøhøvegen fram til Vålåsjøhøi og deretter ned mot E6 og tilbake rir de ca. 10 ganger i løpet av sommeren. Andre litt lengre turer går mot Grønbakken eller Vålåsjøen, eller på andre sida (Hjerkindhøi eller lenger østover). En heldagstur er sjelden lenger enn 3 mil, dvs. 1,5 mil fra utgangspunktet. Eventuelle dagsturer helt inn til Snøheim og tilbake krever erfarne ryttere. Sist gang en slik tur ble gjennomført var ved åpningen av Snøheim i 2012. De har oftere turer langs Gamle Snøheimvegen fram til Svånålægeret der det er fint å raste (ca. sju ganger i løpet av en sesong). Traseen på nordsiden av Kolla brukes rundt fire-fem ganger i løpet av én sesong.

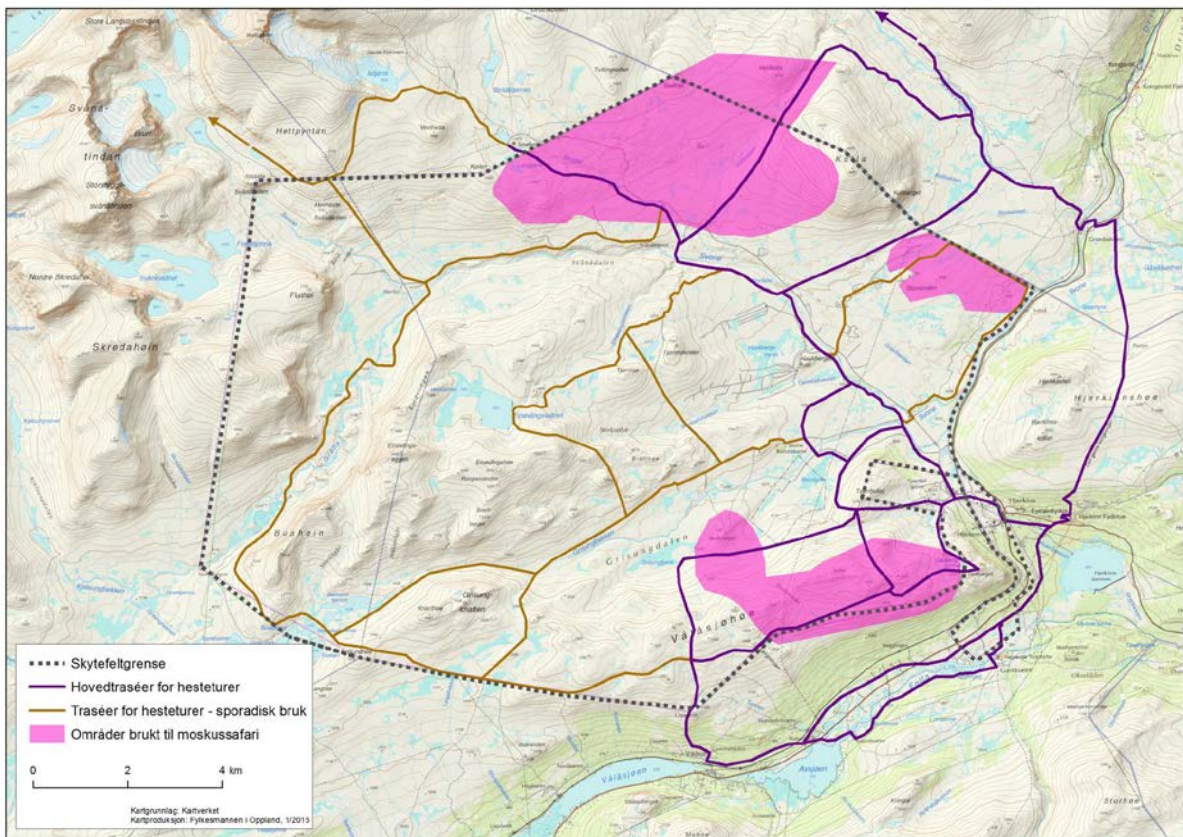
På ridetur med utsikt til Snøhetta. Foto: Kirsti Vik Hjerkind.

Kvistli Islandshester holder til i Folldalen. De benytter nærområdet til kortere turer og har også turer gjennom Dovre nasjonalpark til Grimsdalen. Kvistli har noen dagsturer til Viewpoint i løpet av sesongen (ca. seks ganger). I løpet av én sesong kan de i tillegg ha tre-fire lengre turer som går inn i utredningsområdet fra Furuhaugli mot Grisungknatten, og deretter gjennom Grisungdalen til Stroplsjødalen via traseen sørøst for Kolla. Traseen nord for Kolla benyttes av og til. De forsøker å ha to alternativer hver dag, en godværstur og en styggværstur. Kvistli har en svært sjelden hatt en mangedagers langtur gjennom Grøndalen med teltovernatting (omlag én gang på ti år). terj

Moskussafarier

De fleste moskussafariene starter fra Kongsvoll eller Grønbakken. Årsaken er både at det her er stor sannsynlighet for å se moskus, og at det er et hyggelig område å gå inn fra (Vorkinn, 2015). Av de 314 turene som ble rapportert for 2014 (inkl. Dombås Fjellskole), startet 8-9 %¹¹ av turene fra Hjerkin, mens 4 % av turene startet fra Snøheim, med bruk av skyttelbuss til Snøheim. Områder som har vært brukt til moskussafarier enten i 2014 eller tidligere er vist i figur 24 nedenfor. Flere av bedriftene uttrykker imidlertid at det er aktuelt å benytte skytefeltet mer til moskussafarier i framtida. Olsson (2016) peker på at moskusen er en hovedattraksjon på Dovrefjell og at det er et stort potensial for å øke antall deltakere på organiserte turer. Dette vil ha positiv effekt både for gjestens opplevelse og sikkerhet, økonomien i reiselivet og det å ivareta naturkvalitetene.

Utgangspunkt og trasevalg varierer ut fra hvor moskusen står. Endrer moskusen lokalisering vil dette kunne endres. Aktørene har derfor behov for fleksibel bruk av området. Utgangspunktene for safariene er imidlertid også begrenset av infrastruktur og parkeringsmuligheter. Vanlig gangtid på safariene er fra en halvtime til to timer, noe som setter grenser for hvor langt inn i området de rekker.

Figur 24. Hovedtraseer (lilla) og mer sporadisk brukte traseer (brune) for rideturer tegnet inn på kart av aktørene selv, samt områder brukt til moskussafarier (Vorkinn, 2015). Kartet ble utarbeidet i 2014 og viser i hovedsak benyttede områder innenfor utredningsgrensa (moskusguiding har særlig foregått i Stroplsjødalen som ikke er markert her, nord for og inntil det avgrensede området lengst øst). I 2016 har moskusguiding i større grad enn tidligere foregått i området rundt Snøheim, fordi moskusen har stått langt til fjells.

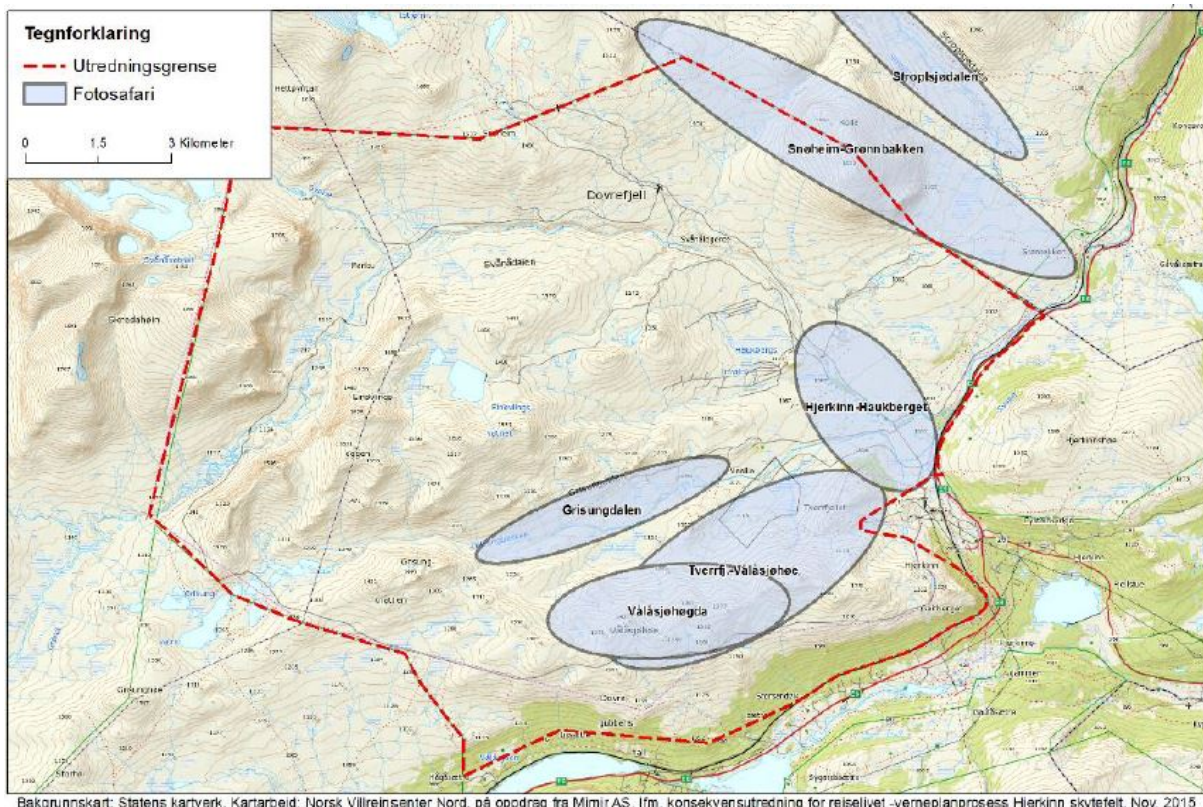
¹¹ En bedrift har kun angitt alle områder brukt, ikke fordelt på turer.

Kjøring med hundespenn

Det er økende interesse for kjøring med hundespenn, men dette er et tilbud der etterspørselen i markedet er under uttesting (Vorkinn, 2015). Tre aktører fikk i 2015 dispensasjon fra Dovrefjell nasjonalparkstyre til organiserte turer med hundespenn i et avgrenset område i eksisterende nasjonalpark, mellom Kongsvoll og Høgsnyta i Stroppljødalen. Samtaler med aktørene indikerer at hundespenn i reiselivssammenheng brukes både som opplevelse i seg selv, i forbindelse med moskussafari og i forbindelse med fotosafarier. En aktør kjører med egne hunder, andre leier hundespenn (Olsson, 2016). Kombinasjonen av vakker natur og moskus gjør hundespenn til en viktig «reason to go» for Dovrefjell. En av overnattingsbedriftene oppgir at hundespenn tilførte dem 200 gjestedøgn i 2014, og at det ventelig blir flere i 2015. Ett av guideselskapene regner med 40 såkalte privatsafarier i 2016 hvorav 10-13 skal gå med hundespenn. Dette er ifølge Olsson (2016) et godt eksempel på hvordan en opplevelse gir «reason to go» som også har effekt for andre aktører i reiselivets økosystem. Hun presiserer at dette er eksempler for å illustrere omfang, og at kjøringen nødvendigvis ikke er knyttet til skytefeltet.

Fylkesmannen har fått en nærmere gjennomgang av de organiserte turene i møte med den ene aktøren som driver i dette området, Dahlen husky, i april 2016:

Hundekjøringen foregår ofte bygdenært og de traseene med godt føre brukes gjerne hyppig, blant annet rundløypa ved Hjerkin (øst for E6, utenfor utredningsområdet). Rundløypa brukes i januar og februar fram til vinterferien da den overlates til skiløpere. I 2016 hadde de ingen organiserte turer i skytefeltet, men ti turer inn til flata foran Nystugguhø jf. dispensasjonen fra nasjonalparkstyret og i samarbeid med et av guidefirmaene. Sesongen starta 10. februar og varte fram til slutten av april. Sesongen kan vare lenger ved gode snøforhold. I 2014 hadde de flere lengre turer innover i skytefeltet med et filmselskap og noen få turer med andre gjester inn Grisungdalen dette året. Turene i 2016 har generert rundt 300 gjestedøgn på Hjerkin fjellstue og Furuhaugli.

Figur 25. Attraktive områder for fotosafari i og i tilknytning til utredningsområdet (Olsson, 2016).

Fotosafari/-turisme

Moskusen er et attraktivt fotoobjekt. Flere av overnattingsbedriftene har gjester som kommer for å fotografere. Olsson (2016) har vært i kontakt med to aktører som organiserer fototurer, der begge bruker lokale guider med tillatelse til guiding innenfor nasjonalparken. Den ene forteller at han arrangerer fotosafari/kurs på Dovrefjell tre-fire helger/korturer hvert år med maksimum 15 personer pr. helg. For å sikre gode opplevelser ledsages gruppene av to autoriserte moskusguider og to fotoguides. Tungt og dyrt utstyr gjør at kort avstand fra parkering og til natur er viktig. Alternativt bruker en hund eller hest for å flytte seg inn i området. Fotogrupperne er betalingsvillige og har en oppholdstid på 3-5 dager, dvs. relativt lenge. En betydelig del av omsetningen går til det lokale reiselivet; guider, overnatting, transport og bespising. Attraktive områder for fotosafarier er vist i figur 25 over.

Det er flere utenlandske operatører på internett som tilbyr guida fototurer på Dovrefjell. Dette er små firmaer som arrangerer små turer og som ikke ser ut til å søke verneområdestyret om tillatelse til organisert virksomhet (Vorkinn, 2015). Vi vet derfor ikke om disse bruker skytefeltet eller ei.

Hundeprøver og fuglehundtrening

De tradisjonelle hundepøver i Kongsvold-Hjerkinn-terrengene trekker mange gjester til området og bidrar til stor omsetning både for handelsstand, overnattings- og serveringsaktører (Olsson, 2016). For reiselivsbedriftene over Dovrefjell er denne aktiviteten av stor betydning fordi den genererer mange overnattingsgjester. Utreder har sammen med Fuglehundklubbenes forbund beregnet at denne aktiviteten representerer rundt 1 000 gjestedøgn.

Se nærmere beskrivelse av selve aktiviteten under kap. 3.2.5 (jakt, fiske og friluftsliv).

Annet

Dombås fjellskole er en annen ikke-kommersiell aktør som gir store ringvirkninger. Leirskolen har base på Trolltun gjestegård og har årlig besøk av 1 200 elever i alderen 11-16 år. Viktige aktiviteter er moskussafari med Grønnbakken, Kongsvoll og Snøheimvegen som aktuelle utgangspunkt, samt toppturer til Snøhetta.

DNT har også organiserte turer i området, både sommer og vinter. Utfra dagens forvaltningspraksis blir disse turene ikke begrenset av et ev. vern, selv om de pakkes og markedsføres på samme måte som turene til kommersielle aktører (Olsson, 2016).

3.2.3 Annet næringsliv

Det har vært gruvedrift på Tverrfjellet fra 1960-tallet til slutten av 1980-åra¹². Da ble det ikke gjort flere funn av betydning og gruvedriften ble lagt ned.

Strategi for mineralnæringen, utgitt av Nærings- og handelsdepartementet i 2013, beskriver strategiske innsatsområder for å nå målet om en verdiskapende og lønnsom mineralnæring med god vekstkraft i Norge. Samfunnsansvar og miljø, betydningen av et forutsigbart rammeverk og kartlegging av mineralressurser er blant viktige innsatsområder. Norges geologiske undersøkelse har som hovedoppgave å gjennomføre geologisk oversiktskartlegging og å produsere og distribuere kunnskap om Norges berggrunn, løsmasser, grunnvann og mineralressurser. Pr. 2013 er 22 % av landarealet i Sør-Norge kartlagt. Det langsiktige målet er at 75 % av landarealet i Sør-Norge skal kartlegges.

¹² «Folldal verk gjennom 240 år, Historiske trekk, 1748-1988» (ISBN: 8299173809)

Store deler av Norge er ikke dekket med geofysiske målinger som kan danne grunnlaget for vurdering av potensial for utnyttelse av geologiske ressurser¹³. På bakgrunn av overordnede vedtak og de ressursene som er lagt inn i å tilbakeføre tidligere Hjerkinnskytefelt til naturen med sikte på å kunne innlemme området i eksisterende verneområder, vurderer vi det som lite aktuelt å kartlegge akkurat dette området. Fylkesmannen har heller ikke fått noen innspill til oppstartmeldingen eller gjennom verneplanprosessen vedrørende dette temaet.

3.2.4 Forsvarets virksomhet og annen operativ- og øvingsvirksomhet

Gjennomføring av naturrestaureringsprosjektet

Fylkesmannen har hatt en løpende og tett dialog med Forsvarsbygg om gjennomføringen av naturrestaureringsprosjektet både før og under verneplanarbeidet (jf. kap. 2.1.3). Forsvarsbygg sendte i tillegg innspill til oppstartmeldingen i 2013, og beskriver gjenstående arbeider også i sin miljørapport for 2015 (Hjerkinnskytefelt, 2016):

Det videre naturrestaureringsarbeidet som skal gjennomføres fra sommeren 2016 til 2020 omfatter fortsatt eksplosivrydding, gjenstående arbeider på Haukberget og HFK-sletta, fjerning og tilbakeføring av veger samt avslutning av masselagrene på Storranden. Ammunisjonsiglo på Storranden brukes som sorteringsanlegg under eksplosivryddingen, og vil bli revet når dette arbeidet er avsluttet. Sambandsinstallasjon på Tverrfjellet vil også bli fjernet ved prosjektets slutt. Kraftledningen fram mot Snøheim og blenderingene ute i feltet blir værende, og omtales derfor nærmere under kap. 3.2.6 (veger, masseuttak og annen infrastruktur) og 3.2.7 (bygninger og anlegg).

Fase 2 kan teoretisk være «så lenge som nødvendig», men det er lagt opp til at arbeidene skal avsluttes i 2020. Det er eksplosivrydding som antas å kreve lengst tid, og ferdigstillingen av denne aktiviteten avhenger av fastsettelse av endelig ryddenivå og restrisiko. Eksplosivryddingen er også sterkt koplet til fjerning av vegnettet, og disse to prosessene avhenger av svært god koordinering i tiden framover.

Eksplosivryddingen foregår i all hovedsak ved bruk av manngard, seks-syv uker hver sommersesong. Ved eventuelle funn av eksplosivrester i området etter 2020, må såkalte lensmannsoppdrag kunne gjennomføres.

Forsvarets virksomhet forøvrig

I innspillet til oppstartmeldingen for verneplanarbeidet i 2013 formidlet Forsvarsbygg også følgende om Forsvarets øvrige virksomhet og behov i og i tilknytning til utredningsområdet:

Forsvarets radiolinjestasjon på Snøhetta («Snøhetta-linken») ligger i eksisterende Dovrefjell-Sunnalsfjella nasjonalpark. Adkomsten dit går imidlertid gjennom utredningsområdet. I sitt innspill til oppstartmeldingen i 2013 skriver Forsvarsbygg følgende: «Verneforskriften for Dovrefjell-Sunnalsfjella nasjonalpark gir (...) Forsvaret rett til motorferdsel til og fra dette anlegget. En tilsvarende bestemmelse må også inkluderes i vernebestemmelsene for det nye verneområdet. Forsvaret har for drift av anlegget på Snøhetta behov for helårs ferdselsrett på Snøheimvegen fram til Snøheim. Dersom Snøheimvegen vedtas fjernet vil en ferdselsrett kunne utøves med terrenggående kjøretøy.» Sekretariatet for Dovrefjell nasjonalparkstyre har liten kjennskap til Forsvarets aktivitet ved Snøheim (Bjurstedt, pers.med.).

¹³ metaller, industrimineraler, naturstein, puk, grus og grunnvann

Forsvaret viser til at områder egnet for lavflyging blir stadig innskrenket. Forsvaret ønsker derfor i utgangspunktet at det ikke innføres restriksjoner mot lavflyging også i dette området. Forsvaret ser imidlertid at hensynet til villreinen kan medføre nødvendig forbud mot lavflyging, men ber om at et slikt forbud vurderes kun i de områder og perioder av året hvor dette er nødvendig.

Videre ble det i innspillet formidlet at Forsvaret fortsatt ønsker å benytte fjellområdene ved Hjerkinntil overlevelsestrening vinterstid, samt en avtale om å kunne benytte en eller begge setrene i Vesllie i den forbindelse:

Ifølge Heimevernets skole- og kompetansesenter (HVSKS) på Dombås er Forsvarets bruk av området av en begrenset karakter (Bentdal, pers.med.). Etter at skytefeltet ble avviklet har HVSKS stort sett brukt terrenget til vinterøvelser. Det dreier seg i hovedsak om trening av utenlandske offiserer fra NATO og fra Partnership for peace (PFP) programmet. HVSKS sine egne vinterkurs arrangeres fortrinnsvis i Joramo bygdealmenning (Fokstugu landskapsvernområde) og andre mindre sårbare områder. Områder i skytefeltet er imidlertid viktig som reserveområde når det ikke er brukbare forhold i primærområdene. Vinterøvelsene samkjøres stort sett, og totalt er det snakk om 20-40 elever som deles inn i mindre grupper på 9-10 personer. Det er i all hovedsak snakk om ferdsele på ski gjennom Grisungdalen, opp mot Einøvlingen, langs Vålåsjøhøe og videre sørvestover inn i Joramo bygdealmenning. Den mest aktuelle perioden er fra januar til medio mars, 2-3 uker pr. sesong hvorav 7-8 dager innenfor utredningsområdet. Overnatting foregår i telt eller snøhuler. Bygningene i Vesllie benyttes ikke. Det er ikke gjennomført vinterøvelse for PFP-nasjoner og NATO i perioden 2014-2016 på grunn av økonomiske prioriteringer. For 2017 er det planer om å gjenoppta aktivitetene. Forsvarets vinterskole har brukt terrenget til vintertrening av samme karakter som HVSKS. Trening av NATO offiserer utføres av både vinterskolen og HVSKS som støtte til NATO's kompetansesenter for vinteroperasjoner. (Det brukes et fåtall snøskutere og bandvogner under vinterøvelsene – se kap. 3.2.8.) Telemark Bataljon har gjennomført fotmarsj med avdelinger fra Hjerkinntil og ned til Dombås, primært i den østre randsonen av området. HVSKS ser ikke for seg en omfattende bruk av området i framtiden, men påpeker at tilgangen til begrenset bruk er viktig for HVSKS sin eksistens.

Annen operativ- og øvingsvirksomhet

Dombås Røde kors hjelpekorps har hatt tilnærmet årlige vinterøvelser i skytefeltet den siste 10-årsperioden, med 3-12 snøskutere og 3-20 personer. Ny øvingsplan for årene 2015-2019 er for første gang samordnet og felles for Lesja, Brennhaug og Dombås Røde kors hjelpekorps. Denne samordningen av øvingsaktiviteten har redusert behovet for motorferdsel betydelig. Dombås Røde kors har ansvaret for gjennomføring av én stor vinterøvelse i løpet av perioden. Øvingsområdet for denne vinterøvelsen er flyttet fra skytefeltet til et område i Reinheimen, øst for Slådalsvegen, der konflikten med villrein er vesentlig mindre.

Øvingsplanen for 2015-2019 legger opp til én kjentmannstur med bruk av snøskutere i perioden som berører utredningsområdet («Dovrefjell NP øst»). Traseen for denne kjentmannsturen ble drøftet og justert i felles møte mellom Dombås Røde kors, sekretariatet for Dovrefjell nasjonalparkstyre og Fylkesmannen i november 2014. Turen ble gjennomført lørdag 28. februar – søndag 1. mars 2015, med noen avvik fra den fastsatte traseen pga. vær- og snøforhold. I tillegg skulle det etter øvingsplanen gjennomføres en kjentmannstur på barmark opp på Snøhetta 9. juni 2015. Turen på Snøhetta ble imidlertid ikke gjennomført på grunn av svært sein vår og for mye snø i området.

3.2.5 Jakt, fiske og friluftsliv

Østlandsforskning utredet temaet friluftsliv under planleggingen av tilbakeføringen av skytefeltet til sivile formål (Vorkinn og Flygind, 2003). Denne rapporten hadde hovedfokus på to av de viktigste brukerne av området; Brukere av Snøheimvegen (som da var åpen for vanlig biltrafikk i perioden 1.

juli – 30. september) og villreinjegerne i området. I perioden 2009-2012 er det gjort en grundig kartlegging av ferdselen i Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark med tilliggende fjellområder som en del av det store, tverrfaglige forskningsprosjektet om villrein, ferdsel og inngrep – oppsummert i «Horisont Snøhetta» (Strand m.fl., 2013). Ferdselen er kartlagt gjennom en rekke spørreundersøkelser, bruk av automatiske tellere, GPS-logger (turer i Hjerkinnsområdet) og observasjoner ute i felt (Gundersen m.fl., 2013). Kartleggingen har omfattet hele Snøhetta villreinområde, men hatt spesielt fokus på Hjerkinnsplatået. Som en del av det tverrfaglige forskningsprosjektet beskriver Flemsæter m.fl. (2013) bl.a. Snøhettaområdets kulturelle og sosiale betydning, inkludert bruken av området i friluftslivssammenheng.

Innhenting av kunnskap om ferdselen i området er fulgt opp i perioden fra 2013 fram til i dag med bakgrunn i Stortingets vedtak om å utsette endelig avgjørelse i saken om Snøheimvegen til 2017 (Gundersen m.fl., under utarbeidelse).

Sommerbruk

Det er store variasjoner i bruken av det tidligere skytefeltet, fra de typiske turistlokalitetene i området Hjerkinns-Snøheim-Snøhetta og Tverrfjellet, til de vanskeligst tilgjengelige områdene i de indre og vestlige delene. Vorkinn og Flygind (2003) konkluderer med at skytefeltets hovedfunksjon for friluftslivet sommerstid (fram til villreinjakta) er som transittoområde inn til Snøhettamassivet, og at den friluftslivsmessige bruken av selve feltet er begrenset. Slik er det i stor grad også i dag. Gjenåpningen av Snøheim turisthytte i 2012 og samtidig innføring av forsøksordning med stenging av vegen for privatbiler og bruk av skyttelbuss, har imidlertid hatt stor betydning for ferdselen langs vegen. Videre har utsiktspaviljongen «Viewpoint Snøhetta» som ble satt opp på Tverrfjellet i 2011, blitt en attraksjon. Tradisjonene knyttet til høsting av naturressursene, som jakt, fangst og fiske, står ved siden av turisttrafikken sterkt i dette området (Flemsæter m.fl., 2013).

Det er ingen T-merka stier i utredningsområdet med unntak av en nokså lite brukt sti mellom Snøheim og Reinheim sør for Sletthøi og stien mellom Snøheim og Stortstyggsvånådalen, som går nord for Heimaste Svånåkollen og har noe større ferdsel.

Ferdselen i hele Snøhetta-området er samlet sett på et lavt nivå sammenlignet med internasjonale verneområder og andre norske nasjonalparker. Ferdselen er imidlertid svært ujevnt fordelt. Hjerkinnsplatået, som dekker 10 % av arealet, står alene for mer enn 70 % av alle besøk (Gundersen m.fl., 2013). Trafikken inn mot Snøheim og Snøhetta utgjør en vesentlig andel av dette. De telte turene for hele Snøhetta-området totalt har variert mellom 40 000 og 50 000 (antall passeringer forbi tellere) i løpet av sommersesongen i 2009-2012, noe som gir til sammen 20-25 000 turbesøk inn de mest brukte innfallsportene. Trafikken innover Snøheimvegen til Snøheim alene har til sammenligning ligget nokså stabilt på ca. 9-10 000 turbesøk gjennom sommersesongen, både da vegen var åpen for biltrafikk og etter at det ble innført forbud mot privatbiler og bruk av skyttelbuss mellom Hjerkinns og Snøheim ble innført i 2012.

Ferdselen inn til Snøheim har etter gjenåpning av hytta og innføring av skyttelbuss forandret karakter, fra mye parkering, stopp og opphold i terrenge langs Snøheimvegen med privatbil (Vorkinn og Flygind, 2003; Nerhoel, 2011), til at hele trafikken ble forskjøvet inn til bussens endestasjon ved Snøheim. Derfra går de aller fleste besøkende oppover mot Snøhetta. Ferdselen fra Snøheim mot Snøhetta økte kraftig, fra 4-5 000 passeringer sommerstid i perioden 2009-2011, til over 15 000 i 2012. Det ble også observert noe større ferdsel fra Snøheim mot Svånådalen, samt en økning inn Ringvegen ved Stridåbrua (Gundersen m.fl., 2013).

Bruksmønsteret i skytefeltet er ustabil etter at Snøheim åpnet og skyttelbussregimet ble innført. Fortsatt er det restriksjoner på ferdsel i skytefeltet i lengre perioder om sommeren pga. Forsvarets

oppdydding. Det er derfor vanskelig å si om den bruk en ser av skytefeltet i dag vil endres når oppdyddingen er ferdig (Vorkinn, 2015). Overnattingstall fra DNT Oslo og omegn viser jevnt synkende tendens for Snøheim, fra 5 782 overnattinger i 2012 til 4 827 overnattinger i 2015.

Ferdselen opp mot Viewpoint Snøhetta på Tverrfjellet, helt i ytterkant av utredningsområdet, kommer i tillegg til ovennevnte tall. Fra åpningsåret 2011 til 2012 økte antall passeringer på gangvegen opp dit fra nesten 12 000 til i overkant av 25 000 passeringer gjennom høysesongen (juli, august, september). Ferdselen opp til Viewpoint Snøhetta har siden fortsatt å øke til i overkant av 33 000 passeringer i 2015.

Den øvrige ikke-motoriserte ferdselen i utredningsområdet er langt mindre og i stor grad kanalisert til Snøheimvegen og Store ringveg, samt noe ferdsel fra Gardsenden og Nysætra, samt fra Grønnbakken inn mot Storranden (Gundersen m.fl., 2013). Store ringveg benyttes av gående, men er også populær blant syklistene som sykler hele eller deler av runden. Observasjonsstudier gjennomført ved bommen inn på Snøheimvegen i 2014 og 2015, viser at ferdselen til fots og på sykkel inn på Snøheimvegen ligger i området rundt 30 passeringer om dagen (Gundersen m.fl., under utarbeidelse). I overkant av 60 % var på sykkel og ca. 30 % var på tur til fots, mens øvrige registrerte aktiviteter var jogging, ridning, fuglehundtrening, jakt og hundespann.

Beregninger som er gjort for hele Dovrefjell-området viser at inntil 20 % ferdes hovedsakelig utenom merkede stier og veger. Denne ferdselen kommer i tillegg til tallene over. Siden hovedparten av ferdselen i utredningsområdet er turisttrafikk mellom Hjerkin og Snøheim, er andelen som går utenom merkede stier og veger i utredningsområdet trolig mindre. Likevel bidrar villreinjegere og særlig fuglehundmiljøene til en god del ferdsel utenom stier. Fuglehundmiljøene bruker i hovedsak to avgrensede områder til hundepøver og dressurtrening (se nærmere beskrivelse nedenfor).

Selv om Snøhetta er et viktig mål for mange besøkende til området, er muligheten til å se moskus også noe som trekker folk hit. Dette gjelder i større grad utlendinger enn nordmenn. Blant de utenlandske bilistene som brukte Snøheimvegen i 2002, oppga hele tre fjerdedeler at det å se på moskus var et formål med å besøke Dovrefjell, mens det å gå på Snøhetta var et formål med å besøke Dovrefjell for «kun» en tredjedel (Vorkinn og Flygind, 2003). Mange av de som tar skyttelbussen inn til Snøheim er tilfredsstillt når de har sett moskus fra bussvinduet på veien inn (Hjellødegård, pers.med.). Vi har likevel et klart inntrykk av at det er en økende trend at fotografer og filmfolk besøker området for å få sine bilder av både moskus og andre sjeldne arter de kan finne på Dovrefjell og i skytefeltet. Dette gjelder både sommer og vinter. Selv om dette er en liten gruppe, har denne aktiviteten et potensiale for å forstyrre dyrelivet i langt større grad enn andre friluftslivsutøvere i området.

Når det gjelder jakt, fangst og fiske står villreinjakta i området sentralt. Den foregår i perioden 20. august – 22. september. Kvoten for Snøhetta-området har variert mellom ca. 800 og 1 700 dyr de siste ti årene, hovedparten i Snøhetta Øst som omfatter skytefeltet. Antall felte dyr har i samme periode variert mellom ca. 350 og 850 (Snøhetta villreinområde, Driftsplan 2014-2018).

Villreinjegerne går inn i utredningsområdet fra mange kanter, blant annet fra Hjerkinhus mot Vesllie, Grisungen og Einøvlingen, samt inn fra Gardsenden, Dovregubben, Lisynten og Geitberget (Svendsgard, pers.med.). En del villreinjegere benytter skyttelbussen mellom Hjerkin og Snøheim. Under villreinjakta får jegere gå av/på bussen på to stoppesteder mellom Hjerkin og Snøheim; Haukberget og Stridåbrua. Villreinjegerne har fått bruke skyttelbussen gratis fram til og med 2015, men må betale ordinær billettpris fra og med 2016. Antall turer (én vei) med bussen for villreinjegere hver sesong har variert mellom 580 og 730.

Elgjakta i utredningsområdet er svært begrenset. Det er ett jaktlag i «Dovrefjell nord» som dekker et større område og kvoten er kun et fåtall dyr. I dette området er det ellers rike muligheter for småviltjakt, blant annet fjellrype. En stor andel av småviltjegerne er utenbygdsboende. Populære områder er Vålåsjøhøe, området innover mot Kolla og områdene mot Veslie og Grisungen (Svendsgard, pers.med.).

Fiske med stang og håndsnøre er tillatt i elver og bekker i hele området i perioden fra isgang til og med 14. september. Det selges også kort for fiske med garn i Einøvlingvatnet (overbefolket røyevann og derfor fritt antall garn hele året), Veslevatnet på Einøvlingen og i Fisketjønne. Sistnevnte vann ligger rett utenfor utredningsområdet mot Storstyggsvånådalen. Fiske i disse vannene er imidlertid av svært lite omfang (Svendsgard, pers.med.). Fisket i Grisungvatna er forbeholdt Grisungen sameie og her fiskes det aktivt med både oter og garn. Sameiet setter ut ørret i Holken og Storvatnet i Fokstugu landskapsvernområde, og det er tidligere satt ut fisk i Simontjørnin som ligger i utredningsområdet (Nørstebø, pers.med.). Et flertall av de tretten medlemmene i sameiet har naust og båt i Grisungen. Ved Einøvlingvatnet er det to naust, ett eies av fjellstyret og ett er privat. Ved Fisketjønne og Veslevatnet på Einøvlingen ligger det ikke båter.

Fjellstyrehytta ved Einøvlingvatnet står åpen under villreinjakta. Hytta leies ut ellers i året, men bruken er svært begrenset. Fjellstyrehytta leies ut med både båt og garn.

Vinterbruk

Ut fra målinger ved bruk av tellere i elleve vinterlokalteter i hele Snøhettaområdet, har Gundersen m.fl. (2013) anslått at vintertrafikken (1. oktober til 31. juni) utgjør om lag 25 % av den totale årlige ferdselen. Det er imidlertid ingen merka eller kvista skiløyper i vårt utredningsområde.

Ifølge Gundersen m.fl. (2013b) ble det tidlig klart ved hjelp av observasjonsstudier og telling av skispor (2009), at ferdselen er svært begrenset i villreins vinterbeiteområder, herunder skytefeltet, i perioden fram til påske. De gjennomførte derfor observasjonsstudier av vinterbruken i sørøstlige deler av Snøhetta øst på ettervinteren i 2010, 2011 og 2012. Observasjonsområdet dekker sørlige deler av skytefeltet. Oppkjørte løyper sørvest for utredningsområdet hadde høy intensitet, mens områdene lenger inn i fjellet hadde lav intensitet. Totalt sett var det svært få personer som beveget seg langt innover fjellet i årene 2009 til 2012. Vær- og føreforhold påvirker ferdselen i stor grad, og resultatene er ikke nødvendigvis representative for år med gode skareforhold. Men selv påsken 2012 med relativt gode vær- og løypeforhold ga lav ferdsel i Grøndalen og omkringliggende fjellområder. I tillegg til skiløpere ble det observert hundespenn gjennom hele Grøndalen.

Hundekjøring

Det er et stort hundekjøringsmiljø i Folldal, hvorav en del som har hundekjøring som idrett, men bruken av skytefeltet til hundekjøring er svært begrenset. Fylkesmannen har fått en orientering om aktiviteten i møte med hundekjørere som bruker området i et møte på Hjerkin i april 2016. Det er flere oppkjørte hundekjøringsløyper i Folldal som bl.a. er knyttet sammen med en rundløype rundt Hjerkinnhøe rett øst for utredningsområdet. Det er derfor kun et par som bruker skytefeltet til aktiv trening. De trener også i løypenettet i Folldalen. På barmark kjører de korte turer langs Snøheimvegen til Haukberget eller Stridåbrua, eller gjennom Lille ringveg, i perioden fra august litt utover høsten. Det er begrensa trening på vegene fordi grusen ikke er bra for potene. Fra oktober/november foregår treningen på snø. Når det er gode forhold i skytefeltet, kjører de gjennom Grisungdalen og Grøndalen, eventuelt ned mot Dombås. En god treningstur kan være på opp til 7-10 mil. Under gode forhold kan de trene opp mot 3-5 dager i uka i skytefeltet, men de er mye på reise

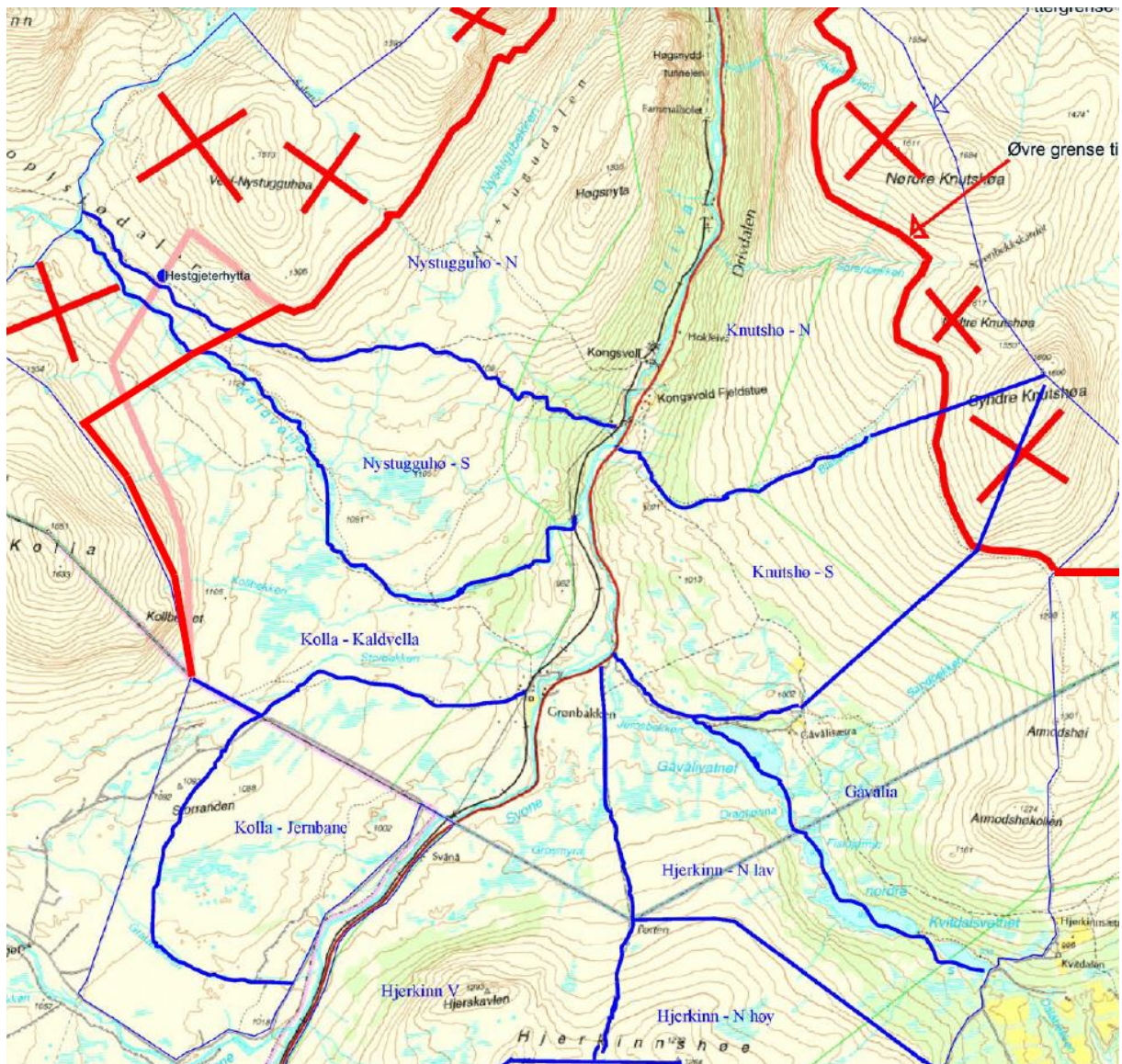
ifm. hundeløp slik at det totalt kan dreie seg om rundt ti turer gjennom Grøndalen i løpet av en vinter. Det er svært varierende snøforhold i skytefeltet fra år til år. De har hatt én tur rundt hele Store ringveg i løpet av fire år.

Utover seinvinteren er det flere av de aktive hundekjørerne i Folldal som også drar på «koseturer» med en eller flere hunder innover i skytefeltet. Ved gode forhold er det også mange i fuglehundmiljøet som snørekjører med sine hunder innover fra Hjerkin. De to hundekjørerne som driver med organiserte turer kan også ha egne turer i området, både i forbindelse med de organiserte turene (rundtur før de henter gjestene igjen) og utenom.

Hundeprøver og dressurtrening av fuglehunder

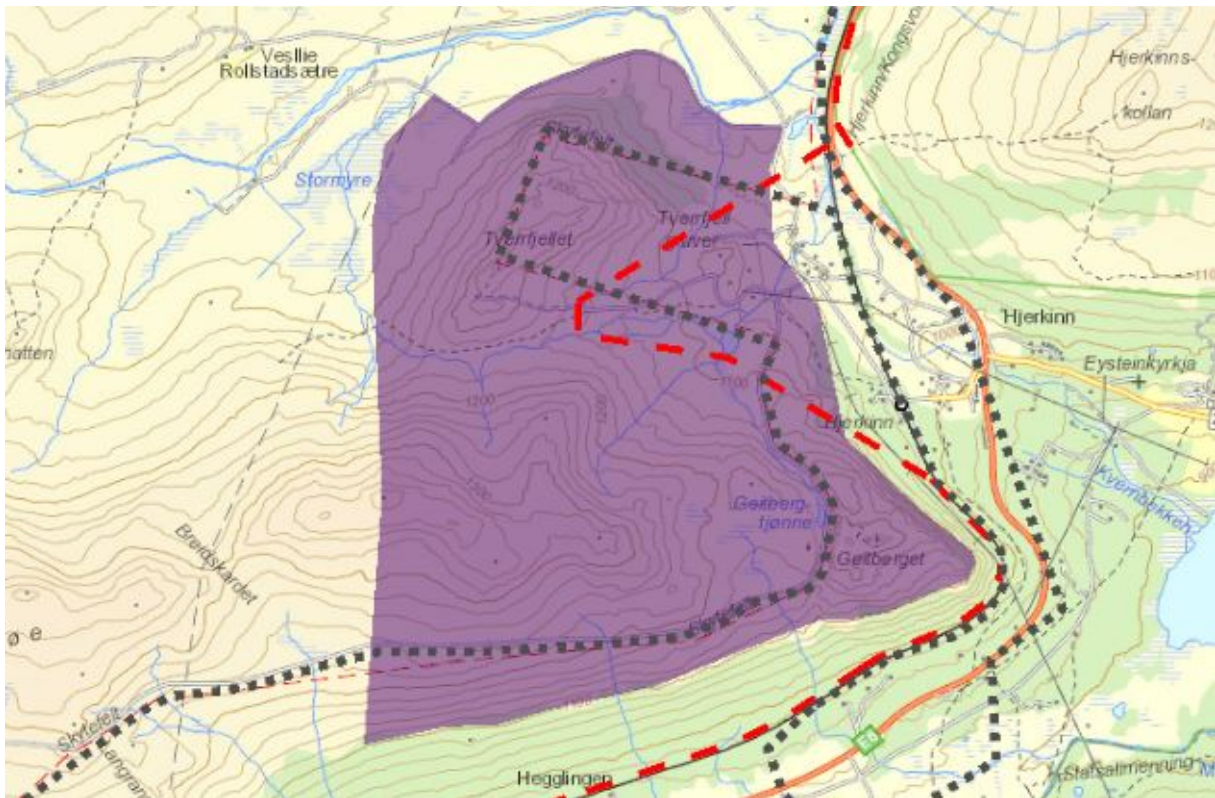
Fuglehundklubbenes forbund (FHF) og Norsk kennel klub (NKK) har lange tradisjoner i å arrangere prøver for stående fuglehunder med terrengene mellom Kongsvoll og Hjerkin som hovedarena. Terrengene leies av Statskog. Bruk av terrengene som ligger i Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark krever dispensasjon til organisert virksomhet. Aktiviteten er beskrevet i innspill til oppstartmeldingen i 2013 og også orientert om på et møte i regi av sekretariatet for Dovrefjell nasjonalparkstyre november 2015. Ett av terrengene ligger i utredningsområdet, nærmere bestemt området Storranden-Snøheimvegen-jernbanen og fylkesgrensa mot Sør-Trøndelag (se figur 26). Dette og de to andre terrengene som går opp mot Kolla er ifølge aktørene selv av god kvalitet og viktige for gjennomføring av prøvene. Terrengene ligger på begge sider av E6 fra Hjerkin og nordover et stykke forbi Kongsvoll.

Aktiviteten starter med dommeropplæring og -autorisasjon over sju dager i midten av august. I løpet av september og oktober arrangeres det fire store prøver. Prøvene går over tre dager og hver dag stilles det inntil 200 ekipasjer (fører med hund) til start. Terrengene benyttes ikke samtidig og utgjør også reserveterreng for hverandre dersom det oppdages villrein og prøvene må flyttes. Dovrefjell nasjonalparkstyre har satt vilkår om nært samarbeid med jakt- og fjelloppsyn, Statens naturoppsyn og vernemyndigheten i den forbindelse. Gjeldende dispensasjon fra nasjonalparkstyret er gitt for perioden 2016-2018.

Figur 26. Terrengene som Fuglehundklubbenes forbund (FKF) leier av Statskog (tynn blå linje), samt avgrensning i tillatelse fra Dovrefjell nasjonalparkstyre for perioden (rød linje). «Kolla-Jernbane» lengst sørvest i dette kartet, er terrenget som ligger i utredningsområdet.

Dovrefjell fuglehundklubb leier et areal rundt Tverrfjellet og Geitberget av Statskog til dressurområde for fuglehund. Klubben selger kort for trening av fuglehund i periodene 1. – 30. april og 15. juni – 19. august og har leid dressurterreng i dette området siden slutten av 1990-tallet. Bruken krever dispensasjon fra båndtvangsbestemmelsene i hundeloven fra Dovre kommune. Feltet ble utvidet i 2009. Det har vært noen uenigheter om utstrekningen av området av hensyn til villrein, men etableringen av dressurområdet har også fungert som et kanaliseringstiltak for å unngå bruk av andre mer sårbare områder. Grensene for dressurfeltet ble ytterligere justert i 2014/2015. Grensen for dressurområdet jf. gjeldende dispensasjon datert 9. april 2015 vises i figur 27. De senere årene har bruken gått noe ned og stabilisert seg på rundt 350 personer med 500 hunder over 20 dager på sommeren (15. juni – 19. august). Fuglehundklubben antar at nedgangen skyldes bruk av andre terreng. Hjerkin fuglehundklubb har blant annet tilgang til tilsvarende terreng på andre siden av E6. I april er feltet på Tverrfjellet åpent alle dager og bruken hatt et omfang på rundt 150-200 personer med mellom 200 og 330 hunder. Avtalen med Statskog gjelder ut 2018. Dispensasjonen fra Dovre kommune, fra båndtvangsbestemmelsene i hundeloven, gjelder også ut 2018.

Figur 27. Gjeldende avgrensning av dressurområdet jf. dispensasjon fra Dovre kommune for perioden 2015-18.

3.2.6 Veger, masseuttak og annen infrastruktur

E6 og jernbanen over Dovrefjell går gjennom utredningsområdet fra Hjerkinn til fylkesgrensa mot Sør-Trøndelag. I dette området er utredningsgrensa lagt sammen med vernegrensa for Hjerkinn, Drivdalen og Kongsvoll landskapsvernområder, som ligger på østsida av E6 og jernbanen. Dette er gjort for, gjennom vern etter naturmangfoldloven, å legge til rette for at gamle trekkveger for villreinen kan gjenåpnes og at villreinområder som tidligere utgjorde et større sammenhengende villreinområde på den måten kan bindes sammen igjen. Det er allerede lagt til rette for det samme lenger sør, i området Hjellesettrin-Furuhaugli, der jernbanen og E6 går gjennom Fokstumyra naturreservat og Fokstugu landskapsvernområde.

Tidligere Hjerkinn skytefelt har et vegnett som i hovedsak er lagt av Forsvaret (Nerhoel og Gundersen, 2012). Forsvarets vegnett består foruten Snøheimvegen, i hovedsak av Store ringveg (Geitberget – Grisungen – Maribu – Stridåbrui), Lille ringveg (Storrandvegen), vegen inn til setrene i Vesllie og videre innover Grisungdalen, samt adkomstveger til HFK-sletta og Haukberget I og II. (Store ringveg mellom Hjerkinn/Geitberget og fram til Grisungen er den strekningen som kalles Vålåsjøhøvegen.) Forsvarsbygg vedlikeholder alle vegstrekninger, utenom den siste biten av Snøheimvegen, så lenge det er behov for disse i tilbakeføringsarbeidet. Villreinsenteret og DNT Oslo og omegn deler ansvaret for å brøyte og vedlikeholde Snøheimvegen fra Stridåbrua fram til Snøheim.

Alle veger i Hjerkinn skytefelt er planlagt og vedtatt tilbakeført som en del av naturrestaureringen Forsvarsbygg gjennomfører, med unntak av Snøheimvegen. Klima- og miljødepartementet har i brev av 2. juli 2015 gitt føringer om at det i et av vernealternativene til høring skal åpnes for at også Vålåsjøhøvegen og vegen fram til Vesllie/Rolstadsetra skal bestå.

Unntaket er Gamle Snøheimvegen, som ble ryddet som kjerreveg/slepe fra Hjerkinntil Gamle Reinheim lenge før Forsvaret tok området i bruk som skytefelt på 1920-tallet. Kjøresporet til Einøvlingen ble videre anlagt av Follidal verk i forbindelse med bygging av Einøvlingdammen i 1969. Verken de opprinnelige delene av gamlevegen eller kjøresporet til Einøvlingen omfattes derfor av naturrestaureringsarbeidet (kjøresporet skal revegeteres naturlig uten nærmere tiltak jf. tabell 1 under kap. 2.1.1).

Statskog har behov for å kunne benytte kjøresporet til Einøvlingen for å få fram maskiner i forbindelse med eventuelt vedlikehold eller nødvendige tiltak på Einøvlingdammen. Det er derfor viktig at traseen er framkommelig uten store stein og andre hindringer så lenge dammen ligger der. Det er i dag vegadkomst fra Snøheimvegen til kjøresporet via bru over Svåni ved Haukberget, men brua er ikke nødvendig for å få fram større maskiner til kjøresporet videre til dammen. Dersom Snøheimvegen tilbakeføres vil gamlevegen likevel utgjøre en sammenhengende adkomst til kjøresporet.

Gamlevegen utgjør i dag ikke et fullstendig sammenhengende kjørespor, men er aktuell som trase for begrenset motorferdsel på barmark for transport mellom Hjerkinntil Snøheim dersom Snøheimvegen fjernes. Det er i tilfelle behov for befaringsfelt på enkelte plasser for å avgjøre nærmere trasevalg over enkelte bløte partier og plasser der vege er brutt opp av nyere vegstrekninger anlagt av Forsvaret. Disse nye vegstrekningene tilbakeføres fullt ut dersom Snøheimvegen beholdes.

Gangvege opp til Viewpoint Snøhetta går også inn i utredningsområdet. Det benyttes i all hovedsak av folk som går opp til utsiktspunktet, men kan også tåle motoriserte kjøretøy. Fylkesmannen har definert denne som en traktorveg i forbindelse med verneplanprosessen.

Det går 22 kV-luftledning over Hjerkinntil Kongsvoll. Den ligger innenfor utredningsområdet nord for Hjerkinntil og går her langs jernbanelinja og E6, på nordvestsiden av disse. Det går videre en 22 kV-ledning i luftlinje fra denne mot Veslfallbrui, der strømmen føres videre i kabel mot Snøheim (22 kV). En ny strømkabel ble lagt ned i Gamle Snøheimvegen på begynnelsen av 2000-tallet. Strømmen føres via denne til Snøheim og videre derfra til Forsvarets anlegg på Snøhetta. Forsvaret har via Forsvarsbygg sitt innspill til oppstartmeldingen forutsatt at både strømkabelen og tilhørende transformator blir værende. Eidefoss AS har ansvaret for ettersyn, vedlikehold og istandsetting ved feil av linjene og kabelen fram til og med transformatoren i Forsvarets bygg ved Snøheim. De gjennomfører lovpålagt årlig befaringsfelt med helikopter sommer/høst. Hvert 5. år befares imidlertid ledningen fra bakkenivå, fortrinnsvis med snøskuter, alternativt med seks-hjuling. Ved utbedring av feil kan det være nødvendig å bruke gravemaskin, stolpereisemaskin, lastebil, vinsj, muskegg, bandvogn eller lignende avhengig av feilens karakter (Skamsar, pers.med.). Dersom transformatoren ved Snøheim i verste tilfelle skulle gå og må byttes ut, er det nødvendig å kunne komme fram med lastebil med kran. I tillegg til dette går det en strømkabel fra Viewpoint Snøhetta langs kanten av HFK-sletta og videre fram til Vesllie.

På Geitberget står det en basestasjon som eies av Norkring. De leier ut plass på basestasjonen til Nødnett, Jernbaneverket (GSM-R), Telenor mobil, Netcom, ICE, Eidsiva bredbånd og kringkastingstjenestene DAB og FM. Norkring og de øvrige aktørene er avhengige av jevnlig besøk på stasjonen for drift, vedlikehold og ved behov for feilretting. Det går et kjørespor (ca. 400 m) fra Vålåsjøhøvege opp til basestasjonen. Samme trase for adkomst benyttes sommer og vinter.

Dovre fjellstyre har i sitt innspill til oppstartmeldingen pekt på at det er viktig at statlig infrastruktur (gjerding mot E6/jernbanen) over Dovrefjell blir ivaretatt.

Statens vegvesen viste i sitt innspill til at de har planlagt utbedring av rasteplasser langs E6 over Dovrefjell på strekningen som går gjennom utredningsområdet. Det foreligger ingen planer for større tiltak på E6 på strekningen, men framtidige tiltak kan bli aktuelt. Vegvesenet forutsatte derfor at E6 med nødvendig sideareal ikke blir en del av selve verneområdet, slik at det ikke oppstår hindre for vanlig vedlikehold og eventuelle utbedringer og utbygginger som i framtida kan vise seg å bli nødvendige.

Alle grus-/massetak i skytefeltet er i dag nedlagt og omfattes av naturrestaureringsprosjektet.

3.2.7 Bygninger og anlegg

Det er til sammen 25 bygninger innenfor utredningsområdet som ikke er omfattet av naturrestaureringsprosjektet. Delvis er dette små buer/hytter med eventuelle uthus og naust i privat eie, delvis hytter/buer som eies av fjellstyrene. I tillegg kommer utsiktspaviljongen på Tverrfjellet – Viewpoint Snøhetta, samt bygningsmassen på de to tidligere setrene i Vesllie.

Maribu er overdratt fra Forsvaret til Lesja fjellstyre. I endelig vedtak om fradeling av festetomt til Maribu i 2010 ble det presisert at bua kun kan benyttes til oppsynsvirksomhet og for tilsyn med beitedyr. Det ble satt vilkår om at både Dovre fjellstyre og Jora beitelag skal ha betinget bruksrett. Maribu kan verken leies ut eller lånes ut til andre formål, heller ikke i forbindelse med jakt og fiske. Lesja fjellstyre har i mai 2016 fått tillatelse til å rive eksisterende bu og bygge opp igjen tilsvarende bygg på eksisterende ringmur, samt å rive eksisterende utedo og bygge tilsvarende utedo nærmere bua. Fylkesmannen hadde ingen innvendinger til tiltaket forutsatt ovennevnte vilkår.

De to tidligere setrene i Vesllie (Rolstadsetra og Bentalsetra) har vært i Forsvarets eie siden 1950-tallet. Her er det totalt fem bygninger. Rammer for etterbruken skal drøftes gjennom verneplanprosessen. Eiere av de to gardsbrukene setrene tidligere lå under har framsatt ønske om å få de tilbakeført til sine eiendommer og tilrettelegge for aktivt beitebruk her. Jora beitelag benytter eksisterende inngjerdingen ved Rolstadsetra. Inngjerdingene er også benyttet under beiteforsøket med storfe som Dovre fjellstyre har gjennomført i samarbeid med Forsvarsbygg (2012-2014). Dovre fjellstyre har også framsatt ønske om å overta bygningsmassen i Vesllie.

Viewpoint Snøhetta ble satt opp i 2011 og eies og drives av Norsk Villreinsenter Nord. Utsiktspaviljongen ligger i ytterkanten av utredningsområdet på Tverrfjellet med en mindre bygning med toalettanlegg ved siden av.

Øvrige bygninger i skytefeltet er Bandbui, en bu på Haukberget, fire buer/hytter og to naust ved Einøvlungen, to buer ved Svånålægeret og en bu ved Tjørnhøi (falleferdig og ikke i bruk). Ved Grisungen ligger det to buer med naust i sørenden av Storslågåvatnet, innenfor utredningsgrensa. De øvrige buene og hyttene ved Grisungen ligger i eksisterende Fokstugu landskapsvernområde. Dovre fjellstyre eier den ene av hyttene ved Einøvlingsvatnet som ligger med et naust nærmest dammen, samt Svånålægeret. Fjellstyrehytta ved Einøvlingsvatnet står åpen for villreinjegere under jakta og leies ut ellers i året. Svånålægeret benyttes bare som oppsynsbu, både av Dovre fjellstyre og andre fjellstyrer, først og fremst under villreinjakta. De andre bygningene er i privat eie.

I 1969 bygde Folldal Gruver Einøvlingsdammen, som demmer opp Einøvlingsvatnet med ca. 1 meter. Dammen er en fyllingsdam med en ca. 150 meter lang damkrone. Den ble bygd for vannforsyning til Hjerkin gruver, men har aldri vært i bruk. Nåværende eier er Statskog. Siden dammen er et sivilt anlegg, omfattes den ikke av naturrestaureringsprosjektet. Så lenge dammen blir liggende, har Statskog ansvar for damsikkerheten. Det innebærer ansvar for jevnlig tilsyn og eventuelle tiltak dersom det skulle være nødvendig.

Det vil forøvrig bli liggende 32 blenderinger (små skuddsikre rom i betong) igjen ute i terrenget etter bruken av området som skytefelt. Ut fra størrelse og beliggenhet, samt de terrenginngrep som arbeidet med å fjerne disse ville ha medført, er det avgjort at blenderingene blir liggende.

3.2.8 Motorferdsel

Motorferdsel i forbindelse med gjennomføring av naturrestaureringsprosjektet

I forbindelse med naturrestaureringsarbeidet benytter Forsvarsbygg/Forsvaret både helikopter, bandvogner og biler (kun i barmarkssesongen). Bruken av vegnettet registreres og rapporteres til Fylkesmannen på lik linje med sivil ferdsel på vegnettet (se nedenfor). Mye av denne motorferdselen er begrenset til seks-sju ryddeuker i juni, august og september hvert år. Det er nødvendig for rask transport av mannskap ut til ryddefeltene for at eksplosivryddingen skal bli effektiv nok. I tillegg kommer noe motorferdsel i forbindelse med anleggstrafikk og nødvendige befaringer. All denne motorferdselen vil opphøre når naturrestaureringsprosjektet er gjennomført i 2020. Omfanget av Forsvarets motorferdsel på vegnettet i denne forbindelse er grovt sett av samme omfang som den sivile motorferdselen på vegnettet (Gundersen m.fl., under utarbeidelse).

Forsvarets motorferdsel forøvrig

Forsvaret har unntak fra motorferdselsforbudet i eksisterende nasjonalpark for «bruk av beltekjøretøy på snødekt mark og helikopter til nødvendig transport til og fra Forsvarets radiolinjestasjon på Snøhetta» (§ 3 pkt. 6.2 b i gjeldende verneforskrift for Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark). Bruken av helikopter berører ikke utredningsområdet forutsatt at eventuell losseplass / startsted for flygingen ligger utenfor. Forsvaret har videre i praksis hatt tilgang til nødvendig motorferdsel på Snøheimvegen fram til Snøheim. Den siste 1,5 km av Snøheimvegen ligger i nasjonalparken, men det har vært liten eller ingen dialog med forvaltningsmyndigheten for eksisterende verneområder om denne motorferdselen (Bjurstedt, pers.med.), jf. også kap. 3.2.4.

Forsvaret gjennomfører fremdeles øvelser med lavflyging over utredningsområdet. Slik lavtflyging ikke tillatt i eksisterende Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark.

Under vinterøvelser benytter Heimevernets skole- og kompetansesenter (HVSKS) og Forsvarets vinterskole 1-2 bandvogner av sikkerhetshensyn. Vognene følger samme hovedtrase som elevene (Grisungdalen, opp mot Einøvlingshøe og langs Vålåsjøhøe), men det korrigeres for å unngå uheldige konsekvenser som terrengskader og forstyrrelse av dyreliv. Bandvognene kjører med seg nødvendig sikkerhetsutstyr, de er sambandsbærere og evakueringsvogner. Snøskuter benyttes i forkant av øvelsene for å rekognosere. Hovedhensikten er å kartlegge snøforhold, skredfarlige områder og områder som må unngås blant annet på grunn av dyreliv og sårbar topografi.

Sivil motorferdsel sommer

Forsvarsbygg har fram til og med sommersesongen 2013 forvaltet den sivile motorferdselen på Snøheimvegen og de øvrige vegene. Snøheimvegen var åpen for sivil biltrafikk fra 1. juli til 1. oktober i perioden 2006/2007 – 2011, jf. føringer i brev fra Forsvarsdepartementet til Forsvarsstaben og Forsvarsbygg av 15. september 2006. Det har i tillegg vært ferdselsforbud i området av sikkerhetsmessige grunner under eksplosivrydding. I 2012 ble vegen, som et ledd i det store forskningsprosjektet om villrein og ferdsel oppsummert i «Horisont Snøhetta» (Strand m.fl., 2013), stengt for privatbiler og det ble satt opp skyttelbuss mellom Hjerkin og Snøheim. Stortinget vedtok i desember 2013 å videreføre forbudet mot privatbiler og bruk av skyttelbuss mellom Hjerkin og Snøheim i perioden 2014-2017 (jf. kap. 2.3 over).

Bruken av det øvrige vegnettet ble strammet inn på initiativ fra blant andre fjellstyrene i 2013, gjennom en «avtale om sivil motorferdsel på vegger i Hjerkinnskytefelt med unntak av Snøheimvegen og Einøvlingssvegen». Avtalen trådte i kraft 5. juli 2013 og gjelder «så lenge det ikke er innført andre bestemmelser etter naturmangfoldloven eller motorferdselloven» (sitat fra avtalen). Den generelle regelen i henhold til avtalen er at all sivil motorferdsel på vegger i skytefeltet er forbudt. Det listes opp følgende unntak:

- Bruksrettshavere som er medlem i Jora beitelag og som har beitedyr i skytefeltet
- Beitetilsyn som er engasjert av Jora beitelag
- Offentlig forvaltning
- Forskning
- Fjelloppsyn, Statens naturoppsyn, politi og redningspersonell på oppdrag
- Medlemmer av Grisungen sameie og andre bueiere kan få inntil to turer på strekningen bom Geitberget – bom Grisungvatna pr. år, men kan søke om flere turer dersom det er nødvendig på grunn av vedlikeholds-/byggetiltak
- Grunneier

Etter at verneplanarbeidet var kunngjort og igangsatt, overlot Forsvarsbygg til Fylkesmannen å forvalte den sivile ferdsele på vegene, dvs. fra og med 2014-sesongen. Fylkesmannen la Stortingsvedtaket fra 2013 og ovennevnte avtale om sivil motorferdsel til grunn for nærmere ferdelsesregler for vegene i skytefeltet i 2014 (fylkesmannen.no/ferdselsregler2014), og innførte samtidig en mer grundig registrering av all motorisert ferdsel på vegene. Ferdelsesreglene er videreført med samme opplegg for registrering av turer i 2015 og 2016 (fylkesmannen.no/ferdselsregler2016). Det er gjennomført evalueringsmøter med berørte aktører lokalt etter hver sesong. Beitelaget, fjelloppsyn, Statens naturoppsyn og eiere av hytter/buer ved Grisungen har enten egen nøkkel eller tilgang til bomåpner/nøkkel og bruker vegnettet i henhold til avtalen fra 2013. Fylkesmannen behandler søknader om kjøring på vegene i skytefeltet for de øvrige med utgangspunkt i ferdelsesreglene. Det har stort sett vært søknader fra type aktører som er omfattet av avtalen om sivil ferdsel, blant annet forskere som har pågående prosjekter i området og offentlig forvaltning. Det er også gitt noen andre typer enkelttillatelser etter en konkret vurdering av behov opp mot hensynet til allmenn aksept for ferdelsesregimet og villreinens bruk av området.

Motorferdsel langs kjøresporet opp til Einøvlingssdammen regnes som motorferdsel i utmark. Dovre kommune har hatt praksis på å gi dispensasjon etter motorferdselloven til én tur pr. bu/hytte pr. år med bil/traktor for nødvendig transport av varer og utstyr langs kjøresporet fram til demningen. Dovre fjellstyre har kjørt til sin hytte på hjemmelen de har for motorferdsel i utmark i forbindelse med oppsyn.

Siste 1,5 km av Snøheimvegen ligger i Dovrefjell-Sunddalsfjella nasjonalpark der motorferdsel i utgangspunktet er forbudt. Kjøring fram til Snøheim krever derfor dispensasjon fra Dovrefjell nasjonalparkstyre. DNT Oslo og omegn har slik dispensasjon til nødvendig kjøring og transport i forbindelse med vedlikehold og drift av Snøheim turisthytte, samt gjenstående håndverksarbeider som har hengt igjen fra restaurering og gjenåpning. Dispensasjonen gjelder for perioden 2014-2017 og omfatter også servicefolk på tekniske anlegg, driftspersonell fra DNT Oslo og omegn og bestyrerne selv, så langt det ikke passer å ta skyttelbussen. Øvrig personale utenom de to bestyrerne må ta skyttelbuss. Åpningstida følger av dispensasjon som i sin tid ble gitt av Dovrefjellrådet i forbindelse med istandsetting, restaurering og utvidelse av Snøheim, på bakgrunn av rammer gitt av Miljøverndepartementet (i brev av 3. mars 2005). Åpningsperioden er fra og med uke 26 til og med uke 40. Bestyrerne, DNT Oslo og omegn, samt servicepersonell og håndverkere kan i henhold til dispensasjonen kjøre inn fra to uker i forkant av sesongåpning for å klargjøre hytta og inntil 10 dager for å stenge ned hytta i etterkant. Dispensasjonen til DNT Oslo og omegn omfatter også tilsynet på Reinheim turisthytte, som fortrinnsvis skal ta skyttelbussen i den perioden den går. Dispensasjonen

omfatter også brøyting og åpning av stikkrennene på Snøheimvegen når det er nødvendig for å unngå flomskader etter 1. mai.

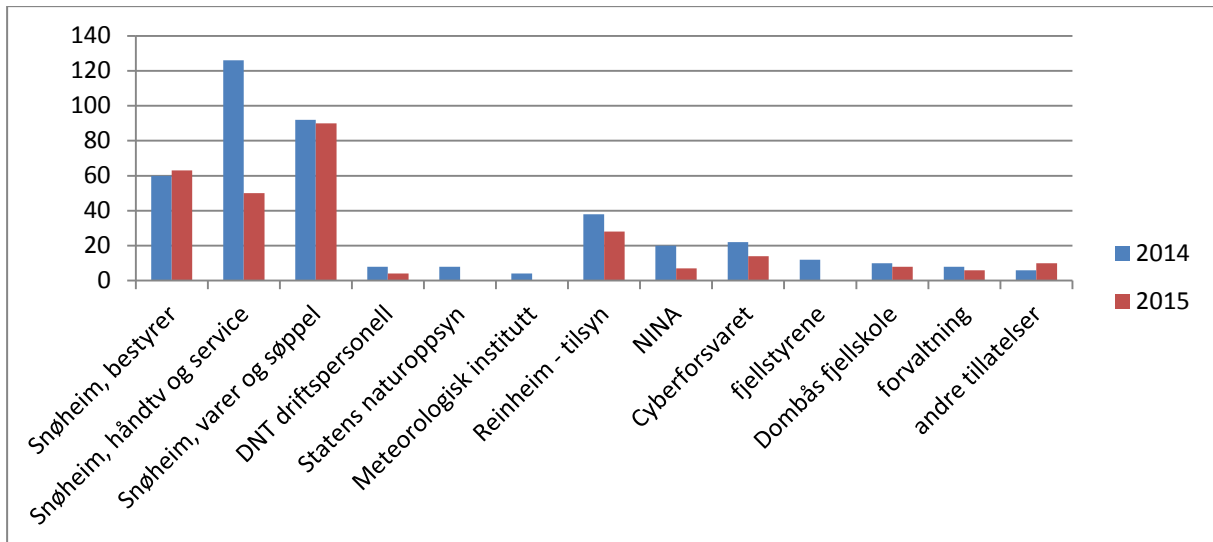
På grunn av at uke 26 kommer noe senere på året i 2016 og 2017 enn tidligere år, har DNT fått dispensasjon til å åpne fredagen i uke 25 disse to årene. Det samme vil skje i 2018 og 2019. Åpningsperioden varer fremdeles til uke 40. Fylkesmannen har i den sammenheng påpekt at åpningsperioden vil bli drøftet gjennom verneplanprosessen og kommende forvaltningsplanprosess for eksisterende og eventuelt nye verneområder, samt at bruk av vege er mer konfliktfylt i forhold til villreinen om høsten sammenlignet med forsommeren (brev av 26. mai 2016).

Enkelte andre aktører som Meteorologisk institutt, Dombås fjellskole og Norsk institutt for naturforskning, har også dispensasjon fra Dovrefjell nasjonalparkstyre til å kjøre den siste 1,5 km helt inn til Snøheim. Dette er delvis resultat av at det er en målsetting å unngå stopp i området ved nasjonalparkgrensen av hensyn til villreinen. Meteorologisk institutt fikk dispensasjon fra Dovrefjell nasjonalparkstyre til å sette opp en ny automatisk værstasjon ved Snøheim i 2014, samt nødvendig motorferdsel i den forbindelse. Det er satt klare rammer i dispensasjonen for kjøring i forbindelse med drift og vedlikehold av værstasjonen.

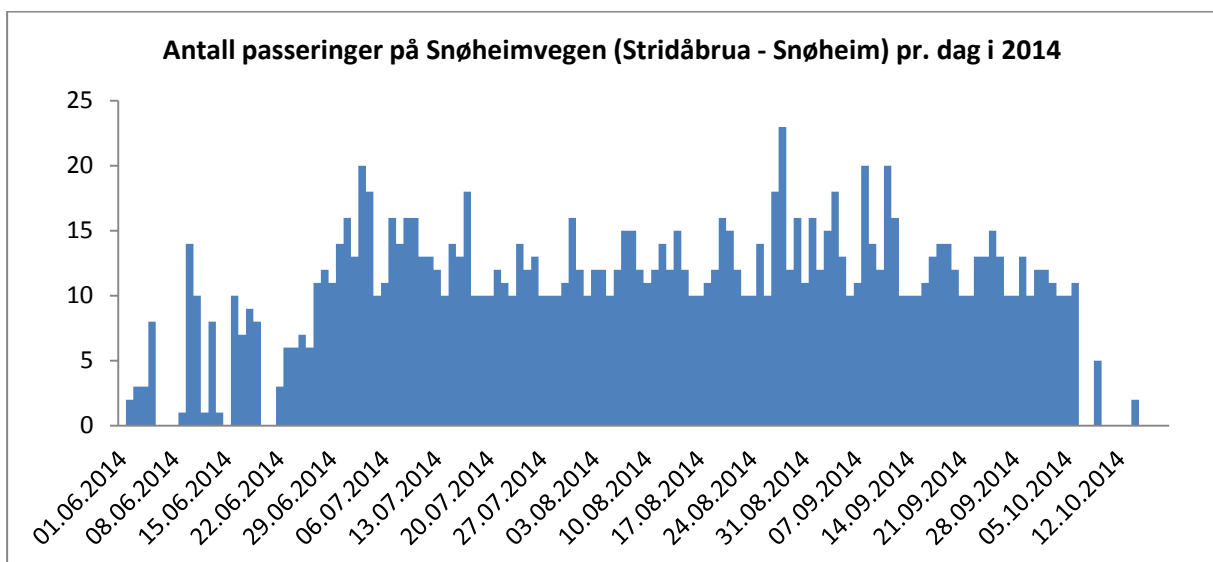
Dovrefjell nasjonalparkstyre har også gitt nødvendig dispensasjon for den siste 1,5 km i nasjonalparken for kjøring med skyttelbuss fra 2012. Dispensasjonen til Norsk Villreinsenter Nord gjelder for årene 2014-2017. I den forbindelse har Dovrefjell nasjonalparkstyre for øvrig presisert at de ikke kan gi generell dispensasjon til funksjonshemmede som er avhengige av egen bil for å komme seg inn til Snøheim. De må dermed sende egen søknad om dispensasjon for å kunne kjøre etter skyttelbussen. Skyttelbussen kan ta med vanlige rullestoler, og det er hittil ikke kommet inn slike søknader. Skyttelbussen har hatt fem daglige avganger mellom Hjerkin og Snøheim i 2014, 2015 og 2016, og perioden med drift av skyttelbuss følger åpningsperioden for Snøheim.

For alle dispensasjoner om kjøring på Snøheimvegen fram til Snøheim er det satt vilkår om i størst mulig grad å kjøre rett etter skyttelbussen begge veger. Enkelte har fått dette som et absolutt vilkår for dispensasjonen, blant annet Dombås fjellskole. I 2014 var det likevel bare i 19 % av alle passeringene med annet kjøretøy at skyttelbussen ble fulgt. Blant annet var store deler av transporten til og fra Snøheim turisthytte ikke koordinert med skyttelbussen.

Stortingets vedtak om å følge opp trafikkutviklingen i området har gjort det nødvendig å registrere omfanget av den motoriserte trafikken. Omfanget av motorferdselen på vegene kartlegges både gjennom bruk av kjørebøker og automatiske tellere. Kartleggingen har også omfattet Forsvarets kjøring og all kjøring på vegene i forbindelse med naturrestaureringsprosjektet (Gundersen m.fl., under utarbeidelse). Figur 28 og 29 viser omfanget av motorferdselen av sivil kjøring på den innerste strekningen på Snøheimvegen basert på rapportering via kjørebøker til Fylkesmannen.

Figur 28. Sivil ferdsel til Snøheim utenom skyttelbussen i antall passeringer på strekningen Stridåbrua – Snøheim, fordelt på ulike aktører i 2014 og 2015, basert på rapportering via kjørebøker til Fylkesmannen. (NINA = Norsk institutt for naturforskning.)

Figur 29. Sivil ferdsel til Snøheim inkludert skyttelbuss i antall passeringer på strekningen Stridåbrua – Snøheim pr. dag i 2014. Her er skyttelbussen lagt inn med de ordinære fem avgangene pr. dag (= ti passeringer). I tillegg kommer ekstraavgangene som ble kjørt ved stor pågang, slik at skyttelbussen i gjennomsnitt faktisk passerte tolv ganger på strekningen pr. dag i 2014.

Dombås Røde kors hjelpekorps søkte om å få kjøre inn med egne biler til Snøheim i forbindelse med kjentmannsturen opp på Snøhetta 9. juni 2015. Begrunnelsen var at hjelpekorpsset ønsket å gjennomføre turen tidlig i juni, før skyttelbuss mellom Hjerkin og Snøheim begynte å gå. Turen ble imidlertid ikke gjennomført pga. sein vår og mye snø i området.

DNT Oslo og omegn har på dispensasjon fra Dovrefjell nasjonalparkstyre brukt helikopter for frakt av ved til Reinheim september 2013 og 2014. I 2013 ble veden mellomlagret på buss-snuplassen ved Snøheimvegen, nær nasjonalparkgrensa. I 2014 ble det satt vilkår om at mellomlagring og losseplass måtte legges utenfor skytefeltet, i dispensasjonen som gjelder for perioden 2014-2016.

Filming ved bruk av droner er en ny aktivitet som øker i omfang. Det har kommet noen henvendelser om dette som berører skytefeltet, blant annet filming ut fra Viewpoint Snøhetta på Tverrfjellet og i Grøndalen. Bruk av drone krever ikke dispensasjon fra motorferdselloven.

I forbindelse med drift og vedlikehold av installasjoner på basestasjonen på Geitberget (omtalt under 3.2.6), kjører en rekke aktører opp dit langs dagens vegtrase og kjørespor med henholdsvis bil, ATV og snøskuter.

Sivil motorferdsel vinter

DNT Oslo og omegn har dispensasjon fra Dovrefjell nasjonalparkstyre for vinterkjøring til Reinheim (for transport av varer) som gjelder for perioden 2013-2016. DNT Oslo og omegn fikk senere dispensasjon til inntil seks turer for nødvendig ettersyn med Snøheim om vinteren, og inntil to ekstra turer dersom det oppstår behov for å utbedre eller sikre anlegget etter for eksempel skader fra vær og vind eller tekniske problemer. Denne gjelder perioden 2014-2016. Det ble i den forbindelse satt vilkår om å samordne motorferdselen til og fra Snøheim og Reinheim, og med Forsvarets tilsyn på Snøheim, på den måten at det blir så få snøskuterturer som mulig. Forsvaret har tilgang til anlegget på Snøheim pga. felles vannanlegg og etterser bygningene når de er der inne (jf. søknad fra DNT av 29. november 2013). Ifølge innleverte kjørebøker for vinteren 2016 kjørte tilsynet på Reinheim inn fem turer (tur/retur) og bestyrer på Snøheim kjørte inn seks turer (tur/retur) hvorav tre turer sammen (i perioden 3. februar – 13. april).

Snøskutere ved Snøheim turisthytte. Foto: Arne J. Mortensen, Statens naturoppsyn.

Meteorologisk institutt har også dispensasjon fra nasjonalparkstyret for bruk av snøskuter vinterstid fram til Snøheim (inntil to turer dersom behov for reparasjoner og ekstraordinær oppfølging pga. tekniske problemer). Oppfølging av den automatiske værstasjonen skal etter vilkårene fortrinnsvis gjennomføres om sommeren. Eventuell vinterkjøring skal samordnes så langt det lar seg gjøre med DNT Oslo og omegn slik at det blir så få snøskuterturer som mulig. Dispensasjonen gjelder sommer og vinter for perioden 2014-2017.

Dombås Røde kors hjelpekorps har tidligere kjørt varer til Åmotdalshytta i forbindelse med vinterøvelsene de gjennomførte i skytefeltet fram til og med (mars) 2014, på oppdrag fra Kristiansund og Nordmøre turistforening (KNT). KNT har dispensasjon fra Dovrefjell nasjonalparkstyre til bruk av snøskuter eller helikopter for transport av varer til Åmotdalshytta. I henhold til gjeldende

dispensasjon for perioden 2014-2016 kan KNT benytte snøskuter eller helikopter fra Hjerkinns eller Sæterfjellet. Dispensasjonen omfatter 30 turer (tur/retur) med snøskutere og/eller inntil 12 turer (tur-retur) med helikopter for transport av ved, proviant og materialer til vedlikehold. Det er satt vilkår om samordning med DNT Oslo og omegn når transportene går fra Hjerkinns, samt vilkår om bruk av leiekjører. I 2014 og 2015 har KNT benyttet helikopter og transporten er så langt det har latt seg gjøre samordnet med tilsvarende transport til Reinheim (Bjurstedt, pers.med.). Det er gitt en ny dispensasjon for perioden 2016-2020 for inntil fire turer med snøskuter for ettersyn, drift og vedlikehold av Åmotdalshytta og supplerende transport av brensel, materialer til vedlikehold, proviant og retur av avfall. Denne dispensasjonen forutsetter at annen transport skjer med helikopter og at tilsynsturene kjøres i forbindelse med tilsyn på Reinheim.

Norsk institutt for naturforskning (NINA) har dispensasjon fra Dovrefjell nasjonalparkstyre for bruk av snøskuter fra 1. desember til 20. april, i forbindelse med oppfølging av fjellrev som er satt ut på lokaliteter i Dovrefjell. Dispensasjonen gjelder for perioden 2014-2017. Det er satt ut føringsautomater som krever regelmessig oppfølging, derav fem automater i og i tilknytning til skytefeltet. Disse følges i hovedsak opp av Dovre fjellstyre. Oppfølgingen består av å etterfylle før i automatene samt følge opp viltkamera og microchip-lesere tilknyttet foringsautomatene. Det kjøres ut før og utstyr også for sommeren da oppfølging gjøres til fots.

I tillegg til ovennevnte har det dukket opp et fåtall andre søknader om bruk av snøskuter til ulike formål, bl.a. ulike film- og tv-prosjekter.

Omfanget av motorferdsel vinterstid går i hovedsak fram av innsendte kjørebøker til Dovrefjell nasjonalparkstyre i den grad motorferdselen berører nasjonalparken og krever dispensasjon fra verneforskriften. Fylkesmannen har ikke gjennomført systematisk innrapportering av motorferdsel som berører skytefeltet på tilsvarende måte som for motorferdsel på vegene sommerstid.

3.2.9 Lokal identitet, bruk og framtidig forvaltning

Flemsæter m. fl. (2013) utarbeidet forskningsrapporten «Dovrefjells moralske landskap» som en del av det store tverrfaglige FoU-prosjektet som ble gjennomført i perioden 2009-2013, og oppsummert i «Horisont Snøhetta» (Strand m.fl., 2013). I forbindelse med oppfølgingen av Overvåkingsprosjektet i Snøhettaområdet for perioden 2014-2017 gjennomførte Bygdeforskning en spørreundersøkelse om lokalbefolkningens forhold til Dovrefjell våren 2016. Resultatene fra denne spørreundersøkelsen vil imidlertid ikke bli publisert før i forbindelse med sluttrapporten for prosjektet høsten 2017 (Flæmseter, pers.med.).

Følgende beskrivelse er hentet fra Flemsæter m.fl. (2013): «Naturressursene på Dovrefjell har i 9000 år blitt høstet, først og fremst gjennom jakt og fangst, seinere gjennom landbruk. Landskapet på Dovrefjell har også vært en ferdselsåre, et friluftslivsområde, et symbol både for nasjonen og lokalsamfunn, skytefelt, industriområde, verneområde og forskningsarena. Landskapet på Dovrefjell har altså tjent mange ulike formål. En gjennomgang av menneskets lange bruk av og forhold til Dovrefjell viser at fjellets ressurser har blitt de- og revaluert mange ganger, langs en rekke akser. Vi ser også at hvordan Dovrefjell til en hver tid har blitt vurdert og verdsatt har endret seg i takt med endringer i samfunnet for øvrig, og hvilke behov de som har hatt makt og innflytelse til å bestemme bruken av fjellet til ulike tider har hatt.»

Flemsæter m.fl. (2013) peker på at matauken fra fjellet i tidligere tider var av avgjørende betydning, og at det innebar en frihet som hadde stor betydning for selvoppfattelse, identitet og livskvalitet – og har det fortsatt. Villreinjakta som kulturell praksis er videreført og av stor betydning i lokalsamfunna som sogner inn til Dovrefjell.

4 Konsekvenser av vern

4.1 Om vurdering av konsekvenser

Dette kapittelet omtaler konsekvenser dersom området vernes etter naturmangfoldloven.

Fylkesmannen utarbeidet to vernealternativer sommeren 2015, som skulle legges til grunn for konsekvensutredningene for landbruk og reiseliv. Vernealternativene består av verneformer med grenser på kart med tilhørende verneforskrifter, samt et notat som utdyper enkelte av bestemmelsene i verneforskriftene. Dette grunnlaget er tilgjengelig på nettsiden som er opprettet i forbindelse med verneplanprosessen (se under 4.2.4 nedenfor). Fylkesmannen har belyst konsekvensene av et vern for de øvrige temaene på det samme grunnlaget.

Fylkesmannen vil vurdere justeringer av verneformer, grenser og/eller forskrifter etter drøftinger av konsekvensvurderingene og forslag til avbøtende tiltak med referansegruppa. Avbøtende tiltak er tiltak som enten kan forsterke positive konsekvenser eller redusere negative konsekvenser. Avbøtende tiltak kan være både justeringer av grenser, justeringer av verneregler og forslag til føringer i en forvaltningsplan.

Det endelige høringsforslaget fra Fylkesmannen, til blant annet grenser og forskrifter vil bli beskrevet i et kapittel 5 *Forslag til verneplan*.

Størrelsen på utredningsområdet (ca. 179 km²) utløser ikke krav om konsekvensutredning¹⁴ av et vern etter naturmangfoldloven. Fylkesmannen har likevel tidlig i verneplanprosessen imøtekommet lokale ønsker om å få en full konsekvensutredning med eksterne utredere for reiseliv og landbruk, som begge er viktige næringer i Lesja og Dovre kommuner og berørt av verneplanprosessen. Fylkesmannen har selv belyst konsekvensene for naturmiljø, villrein, landskap, kulturmiljø, Forsvarets virksomhet og annen operativ- og øvingsvirksomhet, motorferdsel og øvrige temaer opplistet i oppstartmeldingen for verneplanarbeidet. Det kom ingen innspill til oppstartmeldingen om andre temaer som burde ha vært belyst.

4.2 Grunnlag for vurdering av konsekvenser – alternativene

4.2.1 0-alternativet

0-alternativet (sammenligningsgrunnlaget) innebærer at utredningsområdet ikke blir vernet. Dagens aktivitets- og planstatus er lagt til grunn for å belyse konsekvensene av et framtidig vern. Konsekvensutredningene for landbruk og reiseliv skal beskrive forventet utvikling ut fra faglige utredninger, konkrete planer, retningslinjer og virkemidler som er aktuelle. Konsekvenser for øvrige temaer skal belyses ut fra det samme perspektivet. Tidsperspektivet skal minst være fram til et eventuelt vern blir vedtatt (2-3 år fram i tid).

For 0-alternativet må det videre legges til grunn at naturrestaureringsprosjektet er gjennomført i henhold til vedtatte planer. Det betyr blant annet at veger, bygninger, anlegg og innretninger, samt sår og inngrep i landskapet er tilbakeført i den grad de omfattes av prosjektplanen for restaureringsarbeidet. Det er lagt til grunn for 0-alternativet at Snøheimvegen består med forbud

¹⁴ Forskrift om konsekvensutredninger etter sektorlover, § 2 bokstav d.

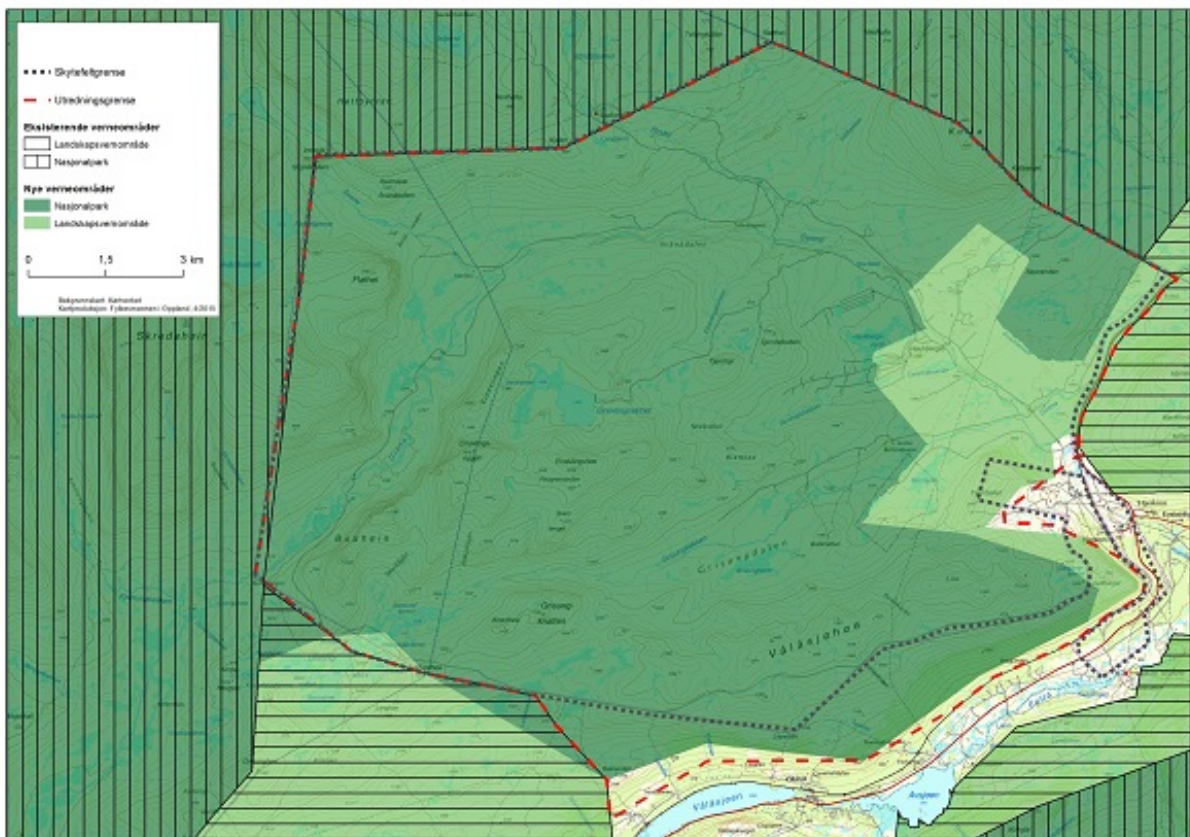
mot privatbiler og bruk av skyttelbuss som i dag, jf. konklusjonen i Horisont Snøhetta (Strand m.fl., 2013).

Konsekvensene av alternativer til et framtidig vern, er vurdert med 0-alternativet som sammenligningsgrunnlag. Årsaken til dette er at vi ikke skal belyse eller utrede konsekvenser av allerede vedtatte planer for naturrestaureringen, men konsekvenser av et framtidig vern av området.

4.2.2 Vernealternativ 1

Store deler av utredningsområdet foreslås vernet som nasjonalpark (ca. 159 km²). Dette nasjonalparkarealet omfatter også et mindre areal utenfor utredningsgrensa nordvest for Grisungen og som i dag ligger i Fokstugu landskapsvernområde, samt et mindre areal sørøstover fra Rundhøe som også ligger i Fokstugu landskapsvernområde. De sentrale delene av utredningsområdet mot Hjerkin, som er sterkt berørt etter bruken av området som skytefelt, foreslås vernet som landskapsvernområde. Det omfatter blant annet den tidligere HFK-sletta, deler av kavalerianlegget ved Haukberget I og deponiene ved Storranden, samt Geitberget med et større teknisk anlegg. I tillegg foreslås et lite område ved Grisungen som landskapsvern. Til sammen utgjør dette ca. 18 km².

I dette alternativet er alle veger, inkludert Snøheimvegen, tilbakeført i tråd med prosjektplanen for naturrestaureringsarbeidet.

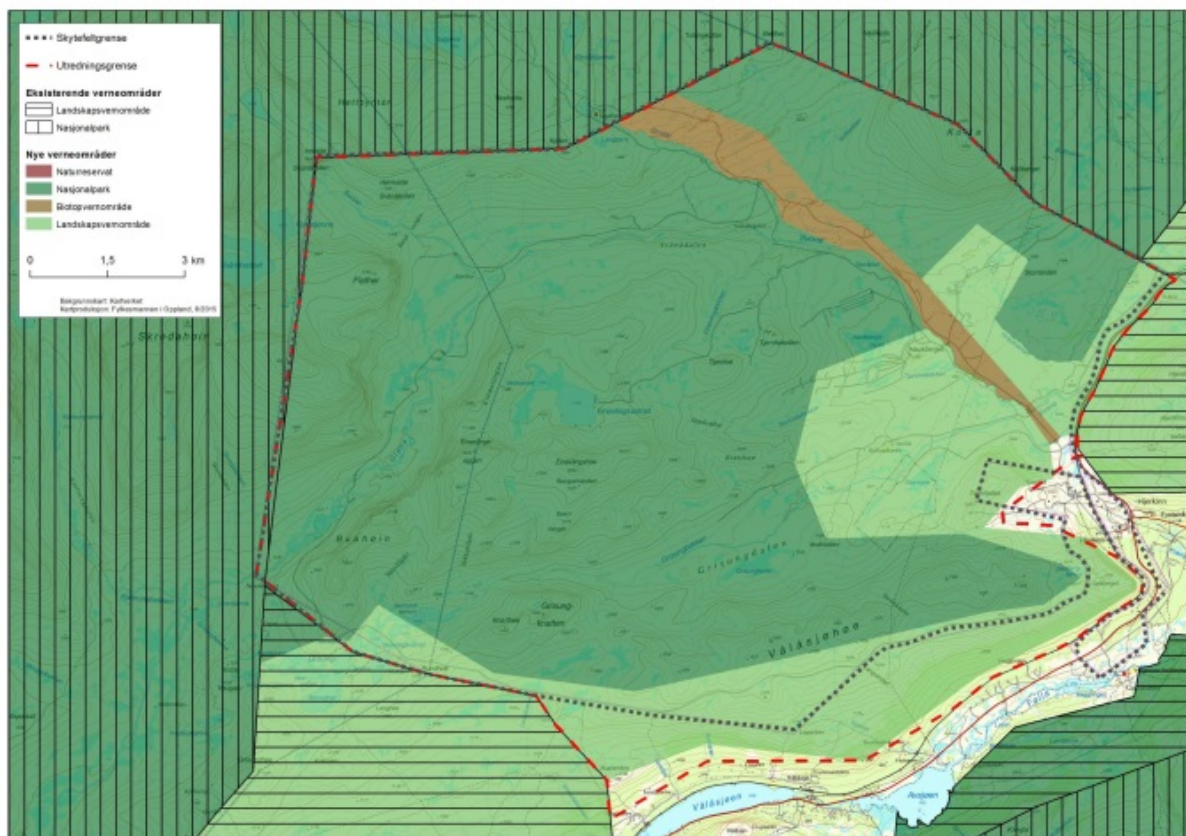

Figur 30. Vernealternativ 1 – alle veger inkludert Snøheimvegen er tilbakeført. Nasjonalpark er markert med mørkegrønn farge, landskapsvernområde med lysegrønn farge. (Eksisterende verneområder er i tillegg skravert med vertikal skravering for nasjonalpark og horisontal for landskapsvern).

4.2.3 Vernealternativ 2

En noe mindre del av utredningsområdet foreslås vernet som nasjonalpark (ca. 130 km²). Dette nasjonalparkarealet omfatter arealet utenfor utredningsgrensa nordvest for Grisungen som i alternativ 1, men ikke arealet sørøst for Rundhøe. Snøheimvegen legges i et biotopvernområde fra ytterkant av verneområdet fram til nåværende nasjonalparkgrense (ca. 6.1 km²), mens landskapsvernområdet fra alternativ 1 er utvidet til å omfatte arealene langs Vålåsjøhøvegen fra Geitberget fram til Grisungen, samt området rundt de tidligere setrene i Vesllie (ca. 40 km²).

Dette alternativet åpner for at følgende vegstrekninger skal bli liggende: Snøheimvegen, Vålåsjøhøvegen og vegen fram til Vesllie/Rolstadsetra jf. brev fra Klima- og miljødepartementet av 2. juli 2015.

Figur 31. Vernealternativ 2 – som åpner for at Snøheimvegen, Vålåsjøhøvegen og vegen fram til Vesllie skal bestå. Nasjonalpark er markert med mørkegrønn farge, landskapsvernområde med lysegrønn og biotopvern med oransje. (Eksisterende verneområder er i tillegg skravert med vertikal skravering for nasjonalpark og horisontal for landskapsvern).

4.2.4 Tilhørende utkast til forskrifter

Fylkesmannen utarbeidet forskrifter for de aktuelle verneformene i henholdsvis alternativ 1 og alternativ 2. Disse to settene med forskrifter ble lagt ut på internetsida for verneplanprosessen sammen med kart og øvrig grunnlag for konsekvensvurderingene i oktober 2015

(www.fylkesmannen.no/hjerkinn/konsekvenser).

Et notat utdyper *hva som skulle legges til grunn for konsekvensvurderingene* når det gjelder praktisering av enkelte av bestemmelsene i forskriftene.

For begge vernealternativer gjelder blant annet følgende jf. dette notatet:

- Ferdsel til fots og på ski er tillatt i hele området (jf. allemannsretten). Bruk av hest til kløving og gjeting vil være tillatt i hele området.
- Bruk av store telt som skal stå utover én uke krever tillatelse etter søknad uavhengig av antall persondøgn. Det samme gjelder overnatting i telt av samme person/gruppe i mer enn 30 persondøgn (persondøgn = antall personer x antall døgn).
- Kjøring med hundespenn er ikke tillatt.
- Organisert bruk av hest er bare tillatt i de fremre, sentrale delene av utredningsområdet (se kart nedenfor).
- Området sør for Kolla og øst for Snøheimvegen, som i dag brukes til hundepøver f.o.m. første fredag i august t.o.m. første søndag i oktober, avgrensnes noe (se kart nedenfor).
- Området på Tverrfjellet/Geitberget som i dag brukes til dressurtrening, kan benyttes i april med dagens avgrensning jf. vedtak i Dovre kommune, men dette kan ikke lenger benyttes i juli/august.
- Moskusguiding/-safari defineres som organisert ferdsel / ferdselsformer som kan skade naturmiljøet og krever tillatelse etter søknad. Moskusguiding kan bare tillates innenfor et nærmere avgrenset område inntil eksisterende nasjonalpark i øst og et nærmere avgrenset område ved Geitberget / Vålåsjøhø i sør. Moskusguiding kan ikke tillates mellom Kolla og Snøheim.
- Beiting er tillatt i alle verneformer.
- Vernebestemmelsene er ikke til hinder for skadefelling av store rovdyr.
- Det kan videre gis tillatelse til å sette opp båser for å effektivisere jakt og uttak av rovdyr etter søknad, tilsvarende de rammene som er gitt for rovdyrforvaltning i de sist vedtatte nasjonalparkene i Oppland.

For vernealternativ 2 gjelder i tillegg følgende:

- Sykling er tillatt på Vålåsjøhøvegen (sykling er ikke tillatt i vernealternativ 1).
- I biotopvernområdet (Snøheimvegen) er sykling, ridning og kjøring med hundespenn forbudt og ingen organiserte turer kan tillates etter søknad.

4.3 Konsekvenser for verneverdiene

4.3.1 Naturmiljø

Konsekvenser av et framtidig vern generelt

Konsekvensene av et framtidig vern for naturmiljøet skal vurderes ut fra hvilken påvirkning et vern vil ha på aktiviteter og tiltak i området som kan ha betydning for naturmiljøet, sammenlignet med en framtidig situasjon uten vern (0-alternativet).

Det er imidlertid mange usikkerheter knyttet til hva 0-alternativet vil innebære. Vi kan vurdere hvordan et eventuelt vern vil berøre de aktuelle aktivitetene og tiltakene vi kjenner til, men det kan være andre mulige aktiviteter og tiltak som vi ikke har fanget opp. Det er derfor vanlig i konsekvensutredninger av vernetiltak å konkludere med at vernets største virkninger ikke berører dagens bruk, men mulighetene for ny og annerledes bruk i framtida (Fjeldstad, 2008).

Konsekvenser av vernealternativ 1

Vernealternativ 1 vil ha positive konsekvenser for de naturbetingede delene av naturmangfoldet fordi det bedrer inngrepssituasjonen i forhold til 0-alternativet. Et vern vil også innebære større sikkerhet for å unngå nye inngrep og være et bedre virkemiddel for å regulere ferdselen. Dette vernealternativet innebærer at Snøheimvegen fjernes og tilbakeføres til natur. Det vil trolig i seg selv medføre noe mindre ferdsel i de indre delene av området og inn mot Snøheim, noe som vil kunne ha positive konsekvenser for fuglelivet særlig i området «Grisungen-Storranden» inkl. fremre deler av Svånådalen, som er vurdert som svært viktig for trane, dobbeltbekkasin og rovfugl. Færre folk i de indre delene av området mot Snøheim vil også kunne innebære mindre forstyrrelser for fjellreven.

Fjerning av veger har generelt en langsiktig økologisk effekt ettersom naturlige prosesser og gjenvekst kommer i gang (Reitan m.fl., 2014). Det arealet som vegene utgjør vil på sikt få et naturlig vegetasjonsdekke med forekomst av lokale arter. Snøheimvegen er en større veg enn de andre vegene i skytefeltet, men det er ikke utfigurert noen spesielt verdifulle naturtypelokaliteter langs denne vegstrekningen. Konsekvensen av å fjerne Snøheimvegen i denne sammenheng vurderes derfor som liten positiv.

Vernealternativ 1 kan medføre at beitebruken i området reduseres over tid på grunn av at beitebrukere gir opp når tilgjengeligheten inn i området reduseres. Det er imidlertid bare Snøheimvegen som utgjør forskjellen mellom 0-alternativet og vernealternativ 1. Både moskus og villrein vil samtidig fortsette å beite i området. Et noe færre antall husdyr i vernealternativ 1 sett i forhold til 0-alternativet vil kunne ha en liten negativ påvirkning på naturtypene naturbeitemark og boreal hei, samt dårligere forhold for enkelte rødlistearter (Larsen, 2015), men dette vil innebære en marginal påvirkning på naturmiljøet i området generelt. Verneverdiene i dette området er i mye større grad knyttet opp mot det naturbetingede naturmangfoldet enn det kulturbetingede naturmangfoldet. Eventuelt bortfall av beitebruk i vernealternativ 1 (sammenlignet med bortfall av beitebruk i 0-alternativet) vil derfor ha ubetydelig konsekvenser for naturmiljøet.

Forbud mot Forsvarets lavflyging i området vil ha positive konsekvenser for fuglelivet og annet dyreliv.

Konsekvenser av vernealternativ 2

Vernealternativ 2, som legger til rette for at Vålåsjøhøvegen skal opprettholdes til forskjell fra 0-alternativet, vil ha stor negativ konsekvens for naturmiljøet. Det er en rekke verdifulle naturtypelokaliteter nær eller inntil denne vegstrekningen med ekstremrik myr og rike myrsig/kilder. Opprettholdelse av Vålåsjøhøvegen vil hindre gjenoppretting av naturlig dreneringsmønster der vegen krysser myrterreng eller fuktsig. Her ligger vegen ofte på fylling og med rør som kanalisere vannet på enkelte punkter. Dette har ført til omfordeling av vannet og endret funksjon for områdene på begge sider av vegen. Ved å fjerne veglegemet ned til opprinnelig terreng, vil naturlig drenering på sikt gjenopprettes. Dette har positiv effekt på fordeling av vegetasjonssamfunn og arter like i nærheten av vegen (Reitan m.fl., 2014). Vernealternativ 2 har derfor stor negativ påvirkning på naturmiljøet i dette området.

Vernealternativ 2 legger også til rette for at vegen inn til Vesllie opprettholdes. Dette har samme type påvirkning på naturmiljøet, men verneverdiene langs denne strekningen er langt mindre. Konsekvensen av vernealternativ 2 i dette området vurderes derfor som ubetydelig til liten negativ.

Når det gjelder Snøheimvegen er det ingen forskjell mellom vernealternativ 2 og 0-alternativet.

Gjennom at Vålåsjøhøvegen og vegen inn til Vesllie opprettholdes med hjemmel for motorferdsel på vegene i forbindelse med beitebruk i regi av beitelaget, innebærer dette vernealternativet bedre

forhold for beitebruken i området. Verneverdiene i dette området er i mye større grad knyttet opp mot det naturbetingede naturmangfoldet enn det kulturbetingede naturmangfoldet, men dette vurderes likevel å ha en liten positiv konsekvens for naturmiljøet, jf. Larsen (2015).

Ut over dette har vernealternativ 2 positive konsekvenser for dyrelivet på samme måte som vernealternativ 1, ved at vern gir et bedre grunnlag for å regulere ferdselen i området.

Forslag til avbøtende tiltak

...

Innspill til forvaltningsplan

...

4.3.2 Villrein

Overvåkingsprosjektet i Snøhetta er videreført i perioden 2013-2017 og forskergruppen har i januar 2017 lagt fram en delrapport med fokus på ferdsel og villrein i Hjerkinnområdet (Gundersen m.fl., 2016). Se nærmere omtale under kapittel 2.3. Rapporten utgjør en viktig del av kunnskapsgrunnlaget for en endelig avgjørelse om Snøheimvegen og det framtidige forvaltningsregimet. Etter det Fylkesmannen kjenner til har det ikke framkommet vesentlig ny kunnskap i denne perioden. Våre vurderinger rundt villreinen bygger derfor i all hovedsak på kunnskapen bak «Horisont Snøhetta» (Strand m.fl., 2013). Vi viser for øvrig til Gundersen m.fl. (2016).

Konsekvenser av et vern generelt

Et av hovedmålene med å legge ned skytefeltet og tilbakeføre det til naturen er å bedre forholdene for Snøhetta-reinen. Villreinen er en svært sentral del av det naturbetingede naturmangfoldet i dette området og vurderes derfor som et eget tema. Det er summen av all ferdselen på Hjerkin-platået som i dag utgjør hovedutfordringen. Effekten av en enkelt forstyrrelse er kortvarig, mens det er barriereeffekter og sum-effekter som vil kunne ha store konsekvenser over tid (Jordhøy m.fl., 2003). Samtidig er det en målsetting at folk skal kunne bruke området, både til næringsvirksomhet og friluftsliv.

Konsekvensene av et framtidig vern for villreinen dreier seg derfor i all hovedsak om at man gjennom et vern vil kunne begrense og styre ferdselen i tid og rom i større grad enn i en framtidig situasjon uten vern av området (0-alternativet). I et mer langsiktig perspektiv vil et vern også hindre utbygging og inngrep som kan innebære negative effekter for villreinen. I et langsiktig perspektiv er det også viktig så langt som mulig å ta hensyn til at villrein har en vekslende arealbruk.

Konsekvenser av vernealternativ 1

For å vurdere konsekvensene av de to vernealternativene for villreinen, må vi se på hvilken påvirkning vernealternativene har på aktiviteter og tiltak som kan medføre forstyrrelser i sårbare områder/tider på året for villreinen.

I vernealternativ 1 er Snøheimvegen tilbakeført og motorferdselen mellom Hjerkin og Snøheim redusert til et svært begrenset antall turer for noen få aktører på barmark langs et kjørespor (Gamle Snøheimvegen). Det vil være forbud både mot å sykle og å kjøre hundspann langs denne traseen. Vernealternativet åpner heller ikke for organiserte rideturer i området langs Snøheimvegen nord for Haukberget eller moskusguiding i området mellom Kolla og Snøheim. På den annen side vil ferdselen til fots mellom Hjerkin og Snøheim sannsynligvis bli mer omfattende enn i dag. Et grovt regnestykke ut fra anslaget om antall overnattingsdøgn på Snøheim (kap. 4.4.5) og med forutsetningen om at de besøkende til Snøheim ved vernealternativ 1 i all hovedsak går tur retur langs en trase mellom

Hjerkinn og Snøheim, tilsier at ferdselsnivået her i gjennomsnitt vil bli liggende over den første terskelverdien på 30 passeringer pr. dag der tydelige effekter på villreinenes kryssing av sti er observert, men under terskelverdien på 220 passeringer pr. dag der det ikke lenger kan observeres at reinen krysser jf. Strand m.fl. (2013). Summen av begrensninger både på motorferdsel og annen ferdsel/aktivitet i området rundt den innerste delen av Snøheimvegen, som har særlig stor verdi for villreinen, vurderes å ha stor til meget stor positiv konsekvens for villreinen.

I hvilken grad tilbakeføring av Snøheimvegen vil kunne bidra til økt individuell ferdsel til fots i de ytre og mer tilgjengelige deler av utredningsområdet, er uvisst. Dersom den frie ferdselen i hovedsak øker i det sentrale området rundt Hjerkinn, der ferdselen i 0-alternativet likevel er stor samtidig som området brukes lite av villrein, vil dette innebære en ubetydelig konsekvens. Det er ingen forskjell mellom vernealternativet og 0-alternativet ellers når det gjelder ferdselen opp til Viewpoint Snøhetta. (Den viktigste konsekvensen av vernealternativ 1 vil være at organisert ferdsel og annen ferdsel flyttes fra de indre delene av utredningsområdet til de sentrale og ytre deler av området jf. avsnittet over.)

Vernealternativ 1 vil videre begrense hvor store områder som kan brukes til moskusguiding og hundepøver opp mot Kolla fra sørøst. Dersom dette skal ha noe effekt for villreintrekket sørøst for Kolla, må tilsvarende begrensning i bruken av de to terrengene lenger nord avgrenses tilsvarende gjennom revisjon av forvaltningsplanen for eksisterende verneområder og ved neste søknadsbehandling (2019). Dette alternativet begrenser også området som kan benyttes til moskusguiding fra Tverrfjellet/Geitberget mot Grisungdalen sørfra. Bruken av dressurtreningsfeltet for fuglehund ved Tverrfjellet begrenses ved vernealternativet til april, mens det i 0-alternativet trolig fortsatt ville kunne brukes både i april og i perioden fra 15. juli – 19. august. Dette området har vært / er benyttet i stor grad av villreinen i august. På den annen side går gangvegen til Viewpoint Snøhetta, med over 30 000 passeringer av folk gjennom sommersesongen, tvers over området. Organiserte rideturer vil bli begrenset til den sentrale delen av området og sykling vil ikke være tillatt. Vernealternativet vil innebære at villreinjegere mister mulighet til å benytte skyttelbussen eller sykle inn i området, men mange jegere går i dag inn i området fra andre kanter slik at effekten på villreinjegerens bruk av området sannsynligvis er liten. Annen ferdsel i utredningsområdet sommerstid er marginal. Vernealternativ 1 vurderes på grunnlag av dette å ha middels til stor positiv konsekvens for villreinen når det gjelder ferdsel i området for øvrig (utenom Snøheimvegen og det sentrale området rundt Hjerkinn) sommerstid.

Utredningsområdet har stor verdi for villreinen om vinteren (fram til mars/april). I begge vernealternativene er hundekjøring, både organisert og uorganisert, forbudt. Bruken av området til Forsvarets vinterøvelser vil være søknadspliktig. I henhold til sentrale føringer skal Forsvarets øvelser i hovedsak legges utenfor verneområder. Vernet vil også medføre begrensninger i bruken av området til øvelser for redningstjenesten, i tråd med tiltak som allerede er gjennomført i dialog med Dombås Røde kors hjelpekorps. Dette vil redusere omfanget av både ferdsel på ski og motorferdsel i området vinterstid og vurderes å ha meget stor positiv konsekvens for villreinen.

Transport av varer og utstyr m.v. til buer/hytter ved Einøvlingvatnet vil trolig skje med snøskuter (framfor luftfartøy), til forskjell fra 0-alternativet der praksis trolig fortsatt vil være å gi dispensasjon til transport med bil eller traktor langs kjøresporet opp til dammen til hver av eierne her sommerstid. Omfanget av denne transporten er uansett liten og ferdsel så langt inn har betydning for villrein både sommer og vinter. Vi vurderer derfor konsekvensen av vernealternativet i denne sammenheng som ubetydelig til liten positiv for villreinen.

Forbud mot Forsvarets lavflyging over området i begge vernealternativer vil innebære middels til store positive konsekvenser for villreinen avhengig av i hvilket omfang og når på året denne aktiviteten vil foregå i 0-alternativet.

Konsekvenser av vernealternativ 2

I vernealternativ 2 blir Snøheimvegen liggende som i 0-alternativet, men et vern etter naturmangfoldloven gir et mye sterkere grunnlag for å regulere ferdsel på vegen enn annet lovverk i et 0-alternativ. Fylkesmannen har erfaring med at det stadig dukker opp folk eller aktører som mener å ha et særskilt behov for å få tillatelse. Det vil med andre ord i et langt tidsperspektiv innebære en større utfordring å begrense ferdselen på Snøheimvegen til et lavt nivå med 0-alternativet enn med et vern. Motorferdselen mellom Hjerkin og Snøheim vil sannsynligvis kunne begrenses ytterligere gjennom at færre får dispensasjon til å kjøre enn i 0-alternativet også i et kort tidsperspektiv. Blant annet vil et vern sannsynligvis også innebære et sterkere press på DNT Oslo og omegn om å effektivisere og begrense sin kjøring på vegen i forbindelse med vedlikehold og drift av Snøheim turisthytte og tilsynet med Reinheim turisthytte. Verken sykling eller kjøring med hundespenn er tillatt. I sum vil påvirkningen være liten til middels positiv for villreinen. Siden deler av traseen er av stor verdi for villreinen denne tiden på året, vil dette innebære middels positiv konsekvens for villreinen.

I vernealternativ 2 opprettholdes imidlertid Vålåsjøhøvegen, i motsetning til i 0-alternativet. Dette innebærer motorferdsel, i hovedsak i forbindelse med beitebruk, transport av ved varer og utstyr til buer og hytter ved Grisungen. Dette vil trolig også innebære noe mer sommer- og høstbruk av buene og hyttene her enn i 0-alternativet. Sykling på Vålåsjøhøvegen er også tillatt i dette alternativet. Vegen vil også kunne kanalisere noe mer ferdsel av gående her enn i 0-alternativet. Hele Vålåsjøhøvedet fra Tverrfjellet til Grisungen brukes mye av villreinen fra seinsommeren og utover høsten. Konsekvensen av dette vurderes derfor til å være middels til stor negativ for villreinen.

I vernealternativ 2 opprettholdes også vegen inn til Vesllie. Omfanget av motorferdselen på denne strekningen vil trolig bli lite og først og fremst i forbindelse med beitebruk. Antall tur/retur inn til Vesllie lå i 2015 på i underkant av 20 turer (40 passeringer). Denne vegstrekningen kan imidlertid bidra til å kanalisere folk lenger innover mot Grisungdalen. Dette vurderes som en middels negativ konsekvens.

Konsekvenser av vernealternativ 2 for villreinens bruk av området vinterstid er i all hovedsak som i vernealternativ 1. En liten forskjell er at vernealternativ 2 har noe mindre påvirkning på Forsvarets vinterøvelser fordi organisert ferdsel på ski ikke er søknadspliktig i landskapsvernområdet som disse øvelsene delvis foregår i.

Utover dette vil konsekvensene av vernealternativ 2 for villreinen være tilsvarende som av vernealternativ 1.

Forslag til avbøtende tiltak

Det bør enten gjennom verneplanprosessen og/eller gjennom arbeidet med revisjon av forvaltningsplanen for eksisterende verneområder, gjøres en vurdering om åpningsperioden for Snøheim bør innskrenkes på høsten da ferdsel og motorferdsel i området inn mot Snøheim er mest konfliktylt i forhold til villreinen.

Innspill til forvaltningsplan

Det er viktig at tiltak for å regulere ferdsel av hensyn til villreinen i utredningsområdet ses i sammenheng med og følges opp av tiltak i eksisterende omkringliggende verneområder. Det er blant annet viktig å styre organisert ferdsel i større grad i tid og rom enn det er praksis for i dag. Det gjelder

blant annet bruken av området opp mot Kolla fra sør og øst til hundepøver og bruken av det samme området til moskusguiding.

Selv om DNT-stien fra Snøheim til Stroplsjødalen som går sør for Sletthøi er relativt lite brukt, kan det forsterke de positive effektene av andre tiltak for å redusere ferdselen her, om denne stien fjernes. Dette tiltaket er tidligere nevnt forbindelse med videreføring av overvåkingsprosjektet i Snøhetta.

4.3.3 Landskap

Melby (2014) har til slutt i landskapsevalueringen for skytefeltet vurdert betydningen av å fjerne «øvrige vegnett». Denne vurderingen kan vi bruke når vi vurderer konsekvenser av de to vernealternativene med 0-alternativet som sammenligningsgrunnlag. Melby skriver at «å fjerne vegene fra skytefeltet (...), vil påvirke verdifulle områder innenfor samtlige landskapsområder, både vurdert ut fra absolutte kriterier og vurdert med bakgrunn i den omtalte strategien for landskapsutvikling i dette området». Melby understreker at dette gjelder spesielt de områdene som ligger mest avsides og som ikke er omfattet av andre fysiske inngrep.

Konsekvenser av vernealternativ 1

Påvirkningen av vernealternativ 1 for landskapet sammenlignet med 0-alternativet er i hovedsak knyttet til at Snøheimvegen tilbakeføres. Dette innebærer en positiv konsekvens for det landskapet vegen går gjennom i 0-alternativet. Konsekvensen av vernealternativ 1 kan vurderes som stor positiv særlig for det landskapsrommet Melby kaller «Svånådalen/Snøheim» (nr. 1). Verdien av dette landskapsrommet er i 0-alternativet satt til «middels til stor», mens verdien er satt til «stor» i det alternativet i landskapsrapporten som tilsvarer vernealternativ 1 (jf. figur i kap. 3.1.3).

Konsekvenser av vernealternativ 2

Påvirkningen av vernealternativ 2 for landskapet sammenlignet med 0-alternativet er i hovedsak knyttet til at Vålåsjøhøvegen og vegen inn til Vesllie opprettholdes. Dette alternativet vil ikke ha noen konsekvenser for landskapsrommet «Svånådalen/Snøheim» fordi Snøheimvegen opprettholdes som i 0-alternativet. For landskapsrommet «Vålåsjøen/Hjerkinn» (nr. 7) vil konsekvensen av å opprettholde Vålåsjøhøvegen være negativ. For landskapsrommet «Grisungdalen» (nr. 6) vil konsekvensen av å opprettholde vegen inn til Vesllie være negativ. Verdien av dette landskapsrommet er i det som tilsvarer 0-alternativet av Melby satt til stor, og konsekvensen av å opprettholde et inngrep her kan vurderes som stor negativ.

Ut over dette vil et vern ha betydning for landskapet, som for de øvrige verneverdiene, ved at et vern etter naturmangfoldloven vil hindre eventuelle nye utbygginger og inngrep som kunne ha kommet i området i et langt tidsperspektiv.

4.3.4 Kulturmiljø og kulturminner

Konsekvenser av vern generelt

Et vern av området vil til en viss grad innebære en økt beskyttelse av kulturmiljø og kulturminner gjennom bestemmelsen om vern av kulturminner i verneforskriftene for nasjonalpark og landskapsvern. Den viktigste betydningen av et vern for kulturmiljø og kulturminner er imidlertid knyttet til beskyttelsen mot endret arealbruk i området i et langsiktig perspektiv.

I et kortere tidsperspektiv vil konsekvensene av vernealternativene sett i forhold til 0-alternativet også for dette temaet i stor grad knytte seg til om veger fjernes eller opprettholdes. Et framtidig vern etter naturmangfoldloven har ingen virkemidler for å styre den frie ferdselen til fots i området som

kan tenkes å berøre kulturminner som ligger utenfor stier og eventuelle veger. Men et vern vil i større grad begrense eventuell motorferdsel på barmark, som kan ha potensiale for å skade kulturminner, enn forvaltning etter motorferdselloven alene i 0-alternativet. Særlig gjelder dette nasjonalpark, der terskelen for å tillate motorferdsel på barmark skal være høy.

Konsekvenser av vernealternativ 1

I vernealternativ 1 vil Snøheimvegen være tilbakeført og Gamle Snøheimvegen vil utgjøre et sammenhengende kjørspor og transporttrase mellom Hjerkinns og Snøheim turisthytte. Dette innebærer bevaring av et av de historiske vegløpene der traseen er kjent, samtidig som tilbakeføring av nye Snøheimvegen vil kunne gi en høyere opplevelsverdi av kulturmiljøet. Samlet sett gir dette stor positiv påvirkning for kulturmiljø 1 («Svånådalen»), som er vurdert å ha middels-liten verdi (Jerpåsen, 2014). Konsekvensene av vernealternativ 1 for dette kulturmiljøet er dermed middels positiv.

I tillegg innebærer vern av store deler av utredningsområdet som nasjonalpark i dette alternativet en viss beskyttelse av kulturminner ved at søknader om motorferdsel på barmark, som potensielt kan ødelegge kulturminner, behandles strengere enn i 0-alternativet for store deler av området. I 2010 ble det påvist nye spor etter kjøring og forstyrrelser i grunnen ved massefangstanlegget på Vålåsjøhøi, noe som viser at dette er en reell problemstilling. Økt beskyttelse mot slik skade gjennom vern vil kunne ha en liten positiv påvirkning for alle kulturmiljøene. Disse er verdivurdert ulikt, fra liten-middels til stor verdi. Sammenstilling av påvirkning og verdi gir i sum liten positiv konsekvens for kulturmiljøene.

Konsekvenser av vernealternativ 2

I vernealternativ 2 beholdes Snøheimvegen som i 0-alternativet. Dette vernealternativet vil derimot påvirke kulturmiljø og kulturminner ved at Vålåsjøhøvegen og vegen inn til Vesllie opprettholdes. Vålåsjøhøvegen berører to kulturmiljøer av stor verdi, spesielt kulturmiljø 7 («Vålåsjøhøi og Grisungknatten»). Jerpåsen (2014) skriver at dette området/kulturmiljøet er ganske enhetlig i sin historiske bruk og at de aller fleste kulturminnene mest sannsynlig knyttet til jakt og fangst i jernalderen/middelalderen. Det er også her det store massefangstanlegget for villrein, bestående av steinsatte stolpefester i ruseform, er funnet. Det bevarte massefangstanlegget er sjeldent i nasjonal sammenheng og er dermed svært verdifullt, noe som bidrar til å gi området særlig høy kulturhistorisk verdi. Det historiske kartet fra 1834 viser ingen gamle vegløp i dette området. Det å opprettholde Vålåsjøhøvegen i dette området vil innebære et klart brudd og vurderes å ha stor negativ påvirkning på dette kulturmiljøet. En sammenstilling av verdi og påvirkning gir stor til meget stor negativ konsekvens av vernealternativ 2 for dette kulturmiljøet.

Det andre området som berøres av Vålåsjøhøvegen er kulturmiljø 5 («Grisungvatna, Buahøin, Stårslågan, Bekkeslågan og Einøvlingseggen»). Dette området/kulturmiljøet består i hovedsak av fiske- og fangstrelaterte kulturminner, men fra ulike perioder, og er et av kulturmiljøene i utredningsområdet med størst tidsdybde (Jerpåsen, 2014). Her viser det historiske kartet et vegløp, men det er ikke kjent hvor dette ligger i terrenget i forhold til dagens veg. Dersom traseene er sammenfallende, er det historiske vegløpet allerede ødelagt og opprettholdelse av vegen vil ikke innebære noen positiv påvirkning i noen særlig grad i forhold til 0-alternativet. Dersom den gamle traseen er bevart helt eller delvis og kan bli funnet, vil det at en ny trase er opprettholdt kunne virke negativt inn og vurderes å ha liten negativ påvirkning. Vegen inn til Vesllie berører kulturmiljø 3 («Rollstadsetrene»¹⁵), hvor det historiske kartet også viser et vegløp. Her er vurderingen den samme som for kulturmiljø 5 i avsnittet over. Dette betyr at konsekvensene av vernealternativ 2 når det gjelder opprettholdelse av veger for øvrig er ubetydelig til liten negativ.

¹⁵ Dette er benevnelsen i Jerpåsen (2014), men det finnes bare én Rollstadseter i Vesllie, den andre heter Bentsdalsseter.

I vernealternativ 2 er nasjonalparkarealet mindre og landskapsvernarealet større. Dette betyr at beskyttelsen av kulturminner mot potensielle skader fra motorferdsel på barmark er noe mindre, men innebærer fremdeles en liten positiv påvirkning i forhold til 0-alternativet. Samtidig kan opprettholdelsen av Snøheimvegen, Vålåsjøhøvegen og vegen inn til Vesllie innebære mindre behov for motorferdsel på barmark enn 0-alternativet (og vernealternativ 1). Vernealternativ 2 vurderes derfor også å ha en liten positiv konsekvens i denne sammenheng.

Avbøtende tiltak

...

Innspill til forvaltningsplan

Det kan med fordel foretas en gjennomgang av hvilke kulturminner/kulturmiljøer som tåler ferdsel og andre forstyrrelser godt og hvilke kulturminner/kulturmiljøer som tåler dette i mindre grad. Det kan også vurderes om det er behov for tiltak for å beskytte spesielle kulturminner i området.

4.4 Konsekvenser for brukerinteressene

4.4.1 Landbruk

Østlandsforskning har utredet konsekvensene av et framtidig vern for landbruket (Bråtå, 2016). Rapporten er tilgjengelig på nettsida opprettet for verneplanprosessen (fylkesmannen.no/hjerkinn). Metodikken som er brukt er den samme som er brukt i større verneplanprosesser, som f.eks. Breheimen og Langsua, og er nærmere beskrevet i rapporten. Her gjengis kun en sammenstilling av konsekvensene, forslag til avbøtende tiltak og innspill til forvaltningsplan fra rapporten.

Konsekvenser generelt

Konsekvensene er en sammenstilling av verdi (f.eks. av delområder for sauebeite) og hvor stor negativ eller positiv påvirkning vern får for det aktuelle temaet.

Følgende temaer vurderes:

- rett til å beite (*påvirkes ikke, se forutsetninger nedenfor*)
- om det er veg
- adgang til å anlegge bruer/klopper
- adgang til og behov for å sette opp nye bygninger for bruk i landbruket
- utbedre/utvide eksisterende bygninger
- adgang til motorferdsel i utmark sommer og vinter
- adgang til å sette ut saltsteiner
- adgang til samlekvær/gjerder
- adgang til å sette ut jervebåser

Påvirkningen av de to vernealternativene sammenlignet med 0-alternativet er så gjennomgått for disse temaene for hvert enkelt av de seks delområdene utredningsområdet er delt inn i (jf. kap. 3.2.1). For detaljer viser vi til gjennomgangen i kap. 5 i Bråtå (2016).

Sammenligningene av vernealternativ 1 og vernealternativ 2 i forhold til 0-alternativet bygger videre på følgende forutsetninger:

- Ved alternativ 0 forutsettes det at Snøheimvegen kan benyttes ved ettersyn og sanking.

- Det forutsettes at Maribu kan benyttes ved tilsyn og sanking, samt at flere i beitelaget har egne buer/hytter ved Grisungen som benyttes. Vi forutsetter videre at Dovre fjellstyres hytter ved henholdsvis Einøvlingen og Svånålægeret kan benyttes ved tilsyn og sanking, men her er det en potensiell usikkerhet, kap. 4.5.1.
- Det antas at motorferdsel i terrenget sommerstid også vil være problematisk etter motorferdselloven, mens det er mindre kontroversielt vinterstid.
- Det er rett til å beite etter alle alternativer og dette kommenteres derfor ikke spesielt.
- Alle alternativene gir adgang til mindre utvidelse av bygninger.
- Det er også adgang til mindre utvidelse av klopper og bruer samt å sette ut saltsteiner, ha samlekever og jervefeller. Dette kommenteres derfor ikke spesielt.
- Motorferdsel vinterstid i forbindelse med landbruk vil være ved skadefelling, utkjøring av saltsteiner, materialer og ved. Det er adgang til dette i henhold til verneforskriftene, etter søknad. Motorferdsel sommerstid er tillatt i forbindelse med utkjøring av skadet bufe. Motorferdsel på barmark er så kontroversielt også når en bare vurderer etter motorferdselloven at det neppe blir særlig forskjell i forhold til landskapsvernområde eller nasjonalpark.

Konsekvenser av vernealternativ 1 for sauenæringen

Konsekvensen av alternativ 1 sammenlignet med 0-alternativet er i første rekke knyttet til at ved alternativ 1 vil adkomsten innover langs Svone skje på et kjørespor, mens den ved «0»-alternativet vil skje på Snøheimvegen. Dessuten er det ved alternativ 1 ikke hjemlet for bruk av Gamle Snøheimveg til tilsyn og sanking av bufe, men uttransport av syke/skadde dyr er tillatt. Ved 0-alternativet kan det ha blitt for lange avstander å gå fra veg og dermed behov for nye overnattingssteder inne i Grisungdalen/Veslli/Einøvlingen området. Ved en forvaltning etter plan- og bygningsloven ville det trolig vært lett å få tillatelse til oppsetting av ei bu inne i området for tilsyn i forbindelse med utøvelse av beitenæringen.

Dette er ikke tillatt etter verneforskriftene og vil trolig gi dårligere mulighet for tilsyn med sau. Tilsynet vil også kunne bli mer tids- og arbeidskrevende, hvilket kan svekke interessen for sauedrift. Det er imidlertid et åpent spørsmål om hvor omfattende sauedriften ville vært når de aller fleste vegene allerede er fjerna som følge av naturrestaureringsprosjektet.

Dårligere adgang til sentralområdet og Veslli området ved alternativ 1 øker behovet for ei oppsynsbu i området Einøvlingen/Grisungdalen/Veslliområdet. Hvor det er mest aktuelt med ei slik bu må vurderes når en ser hvordan beitingen utvikler seg. Det er imidlertid grunn til å anta at det er mer aktuelt med ei bu lenger inne i Grisungdalen enn ved dagens Veslli/Rollstadsæter fordi det gir kortere gangveg til sentrale beiteområder. Utfra et slikt perspektiv er det trolig ikke behov for dagens bygninger ved Veslli/Rollstadsæter, men innhengningen kan være god å ha til oppbevaring av sau ved samling.

Tillegg fra Fylkesmannen: Det er hjemmel i forskriftene for både nasjonalpark og landskapsvern for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til ombygging og oppføring av anlegg og innretninger i regi av beitelag i forbindelse med beitebruk. Dette inkluderer eventuell gjerding mot E6/jernbane dersom det er behov for dette jf. innspill fra Dovre fjellstyre til oppstartmeldingen. Konsekvensene av vernealternativ 1 ligger i at det må søkes om dette, dvs. ubetydelig til litt negativ.

Konsekvenser av vernealternativ 2 for sauenæringen

Konsekvensene av alternativ 2 i forhold til alternativ 0 er at deler av utredningsområdet blir mye bedre tilgjengelig og at andre deler blir bedre tilgjengelig. Dette skyldes at alternativet åpner for at Vålåsjøhøvegen og vegen til Veslli/Rollstadsæter skal kunne bestå i tillegg til Snøheimvegen jf.

føringene fra KLD. Dermed er det også lett tilgang til eksisterende hytter ved Grisungen samt Svånålægeret, og lettere tilgang til hytte ved Einøvlingen. Dette reduserer behovet for ny hytte i Grisungdalen og tilgrensende områder. Vegene letter tilsynet med sauene, hvilket er tidsbesparende i forhold til om en måtte gå inn i områdene fra ytterkantene. Dermed syns det heller ikke behov for å opprettholde dagens bygninger ved Rollstadsæter og Vesli av hensyn til ettersyn og sanking av husdyr. Innhengningene vil imidlertid fortsatt være nyttige i den sammenheng.

Vegene gjør det også lettere å ivareta hensyn som dyrevelferd ved at en raskere kan finne skadde og døde sauer og at sankingen blir mer effektiv og tidsbesparende. Dette burde virke positivt i forhold til å bevare og utvikle sauene, hvilket trolig vil styrke landbruket og bygdene.

Tillegg fra Fylkesmannen: Konsekvensene av vernealternativ 2 for eventuell gjerdning mot E6/jernbane av hensyn til beitedyr er den samme som for vernealternativ 1 (krever søknad).

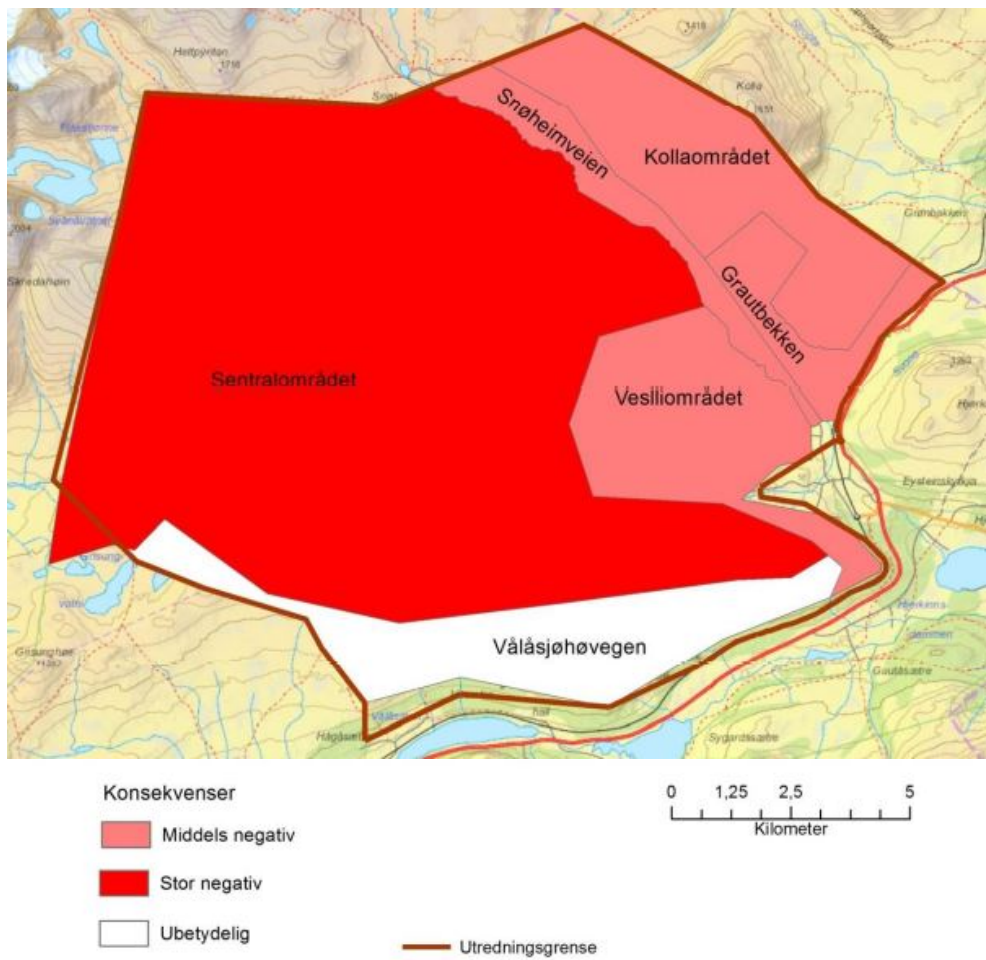
Fylkesmannen vil også peke på at dersom vegstrekninger skal beholdes, krever det at noen overtar ansvaret for vegen og bærer kostnadene for vegvedlikeholdet. Vi viser i den sammenheng til erfaringstall fra vegvedlikeholdet under kapittel 2.1, avsnitt 2.1.2 i dette dokumentet, under innspill til forvaltningsplan under dette kapittelet og for øvrig til Bråtå (2016). Ifølge Forsvarsbygg er det også en viss risiko for omsetning av blindgjengere ved vegvedlikehold. Dette varierer mellom ulike vegstrekninger. Forsvarsbygg vil vurdere hvordan dette kan håndteres for de eventuelle vegstrekninger som blir liggende. Faren for avrenning fra tungmetallholdig gruvegrus er vurdert som liten. Forsvarsbygg har redegjort nærmere for forhold knytta til vedlikehold av vegene i forbindelse med konsekvensutredningen for landbruket, se kapittel 6 i Bråtå (2016).

Sammenstilling og rangering

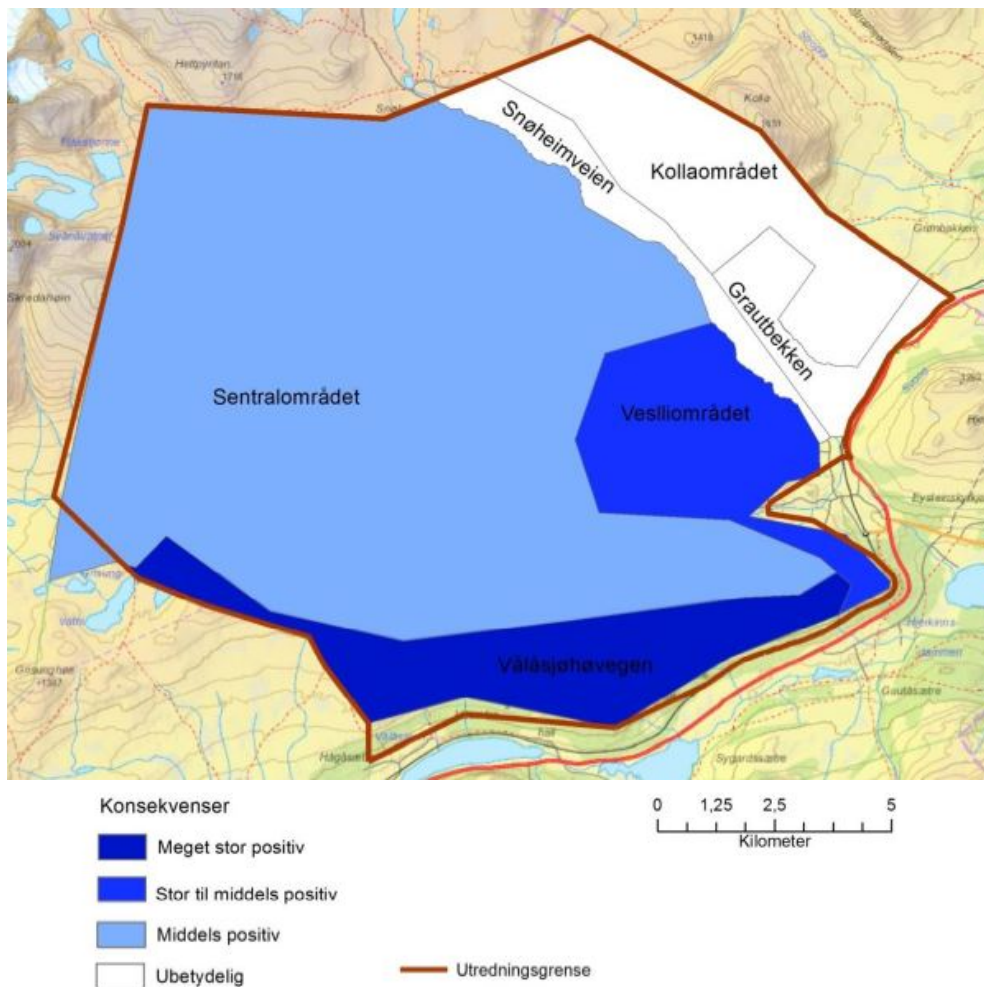
Tabell 3 og kartene i figur 32 og 33 nedenfor viser hvordan konsekvensene av vernealternativ 1 og vernealternativ 2 er vurdert for de enkelte delområdene.

Tabell 3. Samlet konsekvensvurdering og rangering av alternativ 1 og 2 i forbindelse med sauedrift i forhold til alternativ «0». De enkelte delområdene vises i figurene nedenfor.

Delområde	Alternativ 1	Alternativ 2
1. Vålåsjøhøvegen	0	++++
2. Sentralområdet	---	++
3. Vesliområdet	--	++++/+++
4. Snøheimvegen	--	0
5. Kollaområdet	--	0
6. Grautbekkenområdet	--	0
Samlet konsekvens	---/--	+++
Rangering	Dårligst	Best

Figur 32. Samlet konsekvens for sauedrift av vernealternativ 1, for hvert av de seks delområdene, i forhold til 0-alternativet.

Figur 33. Samlet konsekvens for sauedrift av vernealternativ 2, for hvert av de seks delområdene, i forhold til 0-alternativet.

Konsekvenser av et vern for storfe

Det er per 2015 begrenset med beiting av storfe i utredningsområdet. Dette skyldes usikkerheten omkring opptak av metallfragmenter hos storfe. Gjennomføringen av storfebeiteprosjektet har vært varierende, men hovedtrekket er at det er få skader på dyr som har gått med magnet.

Fra rettighetshaverne er det framholdt at det kan bli aktuelt med storfebeiting igjen. Det er imidlertid en del usikkerhet knyttet til dette. Det gjelder blant annet hvem som kan si at området igjen kan åpnes i større skala og hvordan en skal finansiere eventuelle økte utgifter i forbindelse med bruk av magneter i vomma. Utfra dagens beiting av storfe er det arealet som leies i Hjerkinnt utmåling stort nok. I hvor stor grad dette også vil gjelde i framtida vil avhenge av hvor stor interessen for storfedrift blir og hvor lenge Forsvaret kommer til å utbetale erstatning dersom skytefeltet likevel tas i bruk til storfe.

I hovedtrekk er det samme geografiske mønster mht. beiteverdi for sau og storfe. Det er grunn til å anta at gjennomføring av storfedrift til en viss grad avhenger av den samme infrastruktur som for sau, med unntak av at det ikke i samme grad vil være behov for jervefeller samt oppsyn i forhold til jerv. Ved storfedrift vil det også være behov for ettersyn, men i mindre grad enn for sau. Tilgangen til veg vil være viktig også for storfedrift, men det er ikke mulig å si mer detaljert hvordan det vil slå ut

for delområdene. På bakgrunn av det vi vet om beiteverdier og antatt omfang av de to vernealternativene, vil alternativ 2 være det beste og alternativ 1 er dårligst.

Konsekvenser av et vern for hest

Vurderingene av betydningen for hest har et meget begrenset empirisk grunnlag. Når det gjelder framtidig bruk mener en rettighetshaver at de mest aktuelle områdene er nedre del av Grisungdalen og deler av Svånådalen samt mot Lille ringveg/Kolla. I forhold til de tre vegene som kan være aktuelle å beholde vil vegen inntil Veslli/Rollstadsætri sammen med deler av Snøheimvegen være de aktuelle strekningene. Opprettholdelse av kve på Veslli/Rollstadsætri vil være en fordel. Dette tilsier at alternativ 2 er det beste også her.

Forslag til avbøtende tiltak for vernealternativ 1

Det vil være behov for å sette opp ei bu/tilsynshytte i området Grisungdalen – Einøvlingen –Veslli fordi lang avstand til gode veger fører til større behov for overnatting ute i terrenget. I et slikt perspektiv er det trolig mer aktuelt med ei bu inne i Grisungdalen-området enn å beholde Veslli/Rollstadsæter. Ettersom Veslli/Rollstadsæter vil bli liggende nærmere veg enn resten av Grisungdalen bør det være aktuelt å bevare kvea der for oppsamling av sau. En eventuell økt satsing på storfe og hest vil forsterke behovet for ei oppsynshytte inne i dette området.

Maribu er overført til Lesja fjellstyre og skal kunne tjene som overnattingssted og utgangspunkt for tilsyn og innsamling av husdyr. Ettersom det ikke er tillatt med bruk av Gamle Snøheimveg til tilsyn og sanking så blir det behov for lengre opphold på Svånålægeret og fjellstyrehytta ved Einøvlingen. Vernereglene gir grunnlag for mindre utvidelser.

Når Snøheimvegen fjernes øker behovet for mobile samlekeveer. Det kan tenkes slike blant annet flere steder ved Snøheimvegen og ved Maribu. Den endelige plasseringen av samlekeveer og saltsteiner er et spørsmål for mer løpende beslutninger utfra hvordan beitebruk og tilsyn/sanking utvikler seg. Vernereglene gir mulighet for dette og det bør bli et tema i forvaltningsplanen.

Et avbøtende tiltak ved alternativ 1 er at Gamle Snøheimveg får en standard som gjør den tilgjengelig med flere typer kjøretøy og at vernereglene gir adgang til å bruke den i forbindelse med ettersyn og sanking av husdyr.

Et avbøtende tiltak i forhold til ettersyn, særlig av hest, er at vernereglene for landskapsvernområdet og forvaltningsplanen får en presisering som gir mulighet til bruk av hest og *kjerre* ved ettersyn og at bruk av sykkel er tillatt når formålet er ettersyn.

Forslag til avbøtende tiltak for vernealternativ 2

Verneregler for biotopvernområde og landskapsvernområde, samt forvaltningsplanen, bør inneholde en presisering av at gjeting også inkluderer bruk av hest og *kjerre*. Videre at bruk av sykkel er tillatt i forbindelse med ettersyn av husdyr.

Et tiltak som bedrer forholdet for sauenæringen kan være at Vålåsjøhøvegen fra Grisungen forlenges til noe nedenfor Buahøin. Den aktuelle strekningen er bratt og det vil lette utøvelsen av beitenæringen i et område med gode beiter dersom vegen forlenges. Det medfører at grensene for landskapsvernområdet må endres tilsvarende.

Videre vil det bedre muligheten for sauenæringen dersom det blir mulig å kjøre til høgde 1138 ved Veslli og beholde den mobile samlekevea der samt å bruke det inngjerda området på Veslli ved ettersanking. Veg til Veslli/Rollstadsætri reduserer behovet for overnatting i det området, hvilket også er situasjonen i dag, selv om en i dag kjører relativt langt innover Grisungdalen.

Det kan også tenkes en mobil samleleve ved Svånålægeret samt ved Maribu. Det samme kan gjelde ved Buahøin, men både saltsteiner og samleleve er et spørsmål for mer løpende beslutninger utfra hvordan beitebruk og tilsyn/sanking utvikler seg.

Innspill til forvaltningsplan

Tillatelsen til bruk av vegene bør skje på bakgrunn av flerårige tillatelser. For at en bruk av vegene i forbindelse med utøvelse av saueneringen skal gi allmenn aksept også hos andre bør en lage et forvaltningsregime som gir allmenn aksept på lang sikt. Dette må være en del av arbeidet med forvaltningsplanen.

Når det gjelder vedlikehold og drift av veger vil Statskog avgi grunn, men vil ha rett til å bruke veger ved ettersyn og drift. Det bør etableres et andelslag. Forsvarsbygg sine data gir grunn til å anta omlag kr. 14 000 per kilometer for drift og vedlikehold. Dette er ifølge Forsvarsbygg basert på en minimumsstandard på vegene. Det er framholdt at med noen unntak vil de tre aktuelle strekningene i alternativ 2 antagelig ikke kreve så mye vedlikehold som enkelte andre strekninger. Forurensningsfaren anses som lav, mens det er noe mer usikkerhet om mulige blindgjengere i vegene.

Når vegene og bruene er fjerna, uansett hvor omfattende dette blir – jf. hvilket alternativ som velges - så vil det gi et nytt utgangspunkt for ferdselsmønsteret i området. Det gir grunnlag for å diskutere den nærmere plassering av bl.a. bruer og klopper slik at disse får best mulig plassering i forhold til forventet ferdsel. Dette må følges opp i forbindelse med forvaltningsplanen.

4.4.2 Reiseliv

Mimir AS har utredet konsekvensene av et framtidig vern for reiselivet (Olsson, 2016). Rapporten er tilgjengelig på nettsida opprettet for verneplanprosessen (fylkesmannen.no/hjerkinn). Her gjengis kun et kort sammendrag. Metodikken som er brukt er den samme som er brukt i større verneplanprosesser, som f.eks. Breheimen og Langsua, og er nærmere beskrevet i rapporten. Her gjengis kun et kort sammendrag av konsekvensene og forslag til avbøtende tiltak.

Konsekvenser generelt

Konsekvensene er en sammenstilling av verdi og hvor stor negativ eller positiv påvirkning vern får for det aktuelle temaet.

Vurderingen av områdets verdi er gjort med bakgrunn i 0-alternativet. For reiselivet er det kort oppsummert som:

- Alle veger er tilbakeført med unntak av Snøheimvegen, de opprinnelige delene av Gamle Snøheimvegen og gangvegen opp til Tverrfjellet med Viewpoint Snøhetta.
- Transport mellom Hjerkin og Snøheim skal skje ved hjelp av skyttelbuss.
- Organisert trafikk til fots, med hest, hund, sykkel og lignende er tillatt med mindre kommunen utarbeider en særskilt reguleringsplan for området.

Verdien vurderes som høy også om noe er viktig for den enkelte bedrift, selv om det er få aktører som driver med den aktuelle aktiviteten. Et mangfold av aktiviteter er ofte også viktig for å utvikle et helårlig reisemål. Olsson peker på at det er minst like viktig å se på gjestenes oppholdstid og konsum på reisemålet enn på antall besøkende på en enkelt attraksjon eller opplevelse.

Utredningen av konsekvenser er videre delt inn etter områdets ulike funksjoner for reiselivet:

- Individuell bruk av turister som overnatter på bedriftene
- Transittområde til Snøhetta og indre deler av Dovrefjell
- Område for organiserte aktiviteter

Konsekvenser, begge vernealternativ

For reiselivet er det liten forskjell mellom vernealternativ 1 og 2, med unntak av konsekvensene av å fjerne Snøheimvegen i vernealternativ 1 og konsekvensene av å beholde Vålåsjøhøvegen i vernealternativ 2.

En oppsummering av betydningen av 0-alternativet og de to vernealternativene for reiselivet i området er gitt i en tabell i utredningen (s. 30-32).

Konsekvensene av et vern for [den individuelle bruken](#) vurderes i hovedsak som ubetydelig, fordi et vern vurderes å ha verken negativ eller positiv påvirkning. Det gjelder vandring/fotturer, skigåing, besøk på Viewpoint Snøhetta og egne turer for å se moskus. Eneste unntak fra dette er sykling. Området er vurdert å ha middels verdi med hensyn til sykling. Alternativ 2 er vurdert å ha litt positiv konsekvens siden det er lagt til grunn at sykling er tillatt på Vålåsjøhøvegen, som blir liggende i dette alternativet til forskjell fra i 0-alternativet. *(Fylkesmannens kommentar: I 0-alternativet er Snøheimvegen tilgjengelig for sykling, mens alle veger er tilbakeført i vernealternativ 1. Dermed vil vernealternativ 1 kunne vurderes å ha middels negativ påvirkning. Utreder har vurdert sykling for turister i området til å være av middels verdi og konsekvensen blir da middels negativ. I vernealternativ 2 ligger Snøheimvegen i biotopvernområde der det er forbudt å sykle, men sykling vil være tillatt på Vålåsjøhøvegen. I hvilken grad muligheten av å sykle på Vålåsjøhøvegen veier opp for at Snøheimvegen ikke er tilgjengelig, har betydning for om konsekvensen av alternativ 2 vurderes som ubetydelig, liten negativ eller liten positiv når det gjelder sykling.)*

Konsekvensene av et vern for skytefeltets funksjon som [transittområde til Snøhetta og indre deler av Dovrefjell](#) vurderes som ubetydelig når det gjelder adkomst til indre deler til fots eller på ski, men alternativ 1 har stor negativ konsekvens. Verdien med hensyn til turister som kommer til Snøheim med skyttelbussen er stor. Alternativ 1 vil ha stor negativ påvirkning fordi Snøheimvegen og skyttelbussen blir borte. All ferdsel til Snøheim og indre deler av Dovrefjell må i dette alternativet skje til fots. Det betyr at Snøheim må opparbeide seg et trafikkgrunnlag mer lik den tradisjonelle hytte-til hytte-turismen man har for eksempel på Hardangervidda. Alternativ 1 vurderes å ha stor negativ effekt både for tilgjengeligheten til Snøhetta og for antall gjestedøgn på Snøheim.

Konsekvensene av et vern for skytefeltets funksjon som [område for organiserte aktiviteter](#) vurderes gjennomgående som stor negativ (meget stor for moskussafarier), med unntak av hundepøver og dressurtraining av fuglehunder. Verdien området har for alle typene av organiserte aktiviteter som drives i området – riding, moskussafari, kjøring med hundespenn, fotosafari og hundepøver/-training – er vurdert som stor. Samtidig er vurderingene at begge vernealternativene har stor negativ påvirkning på alle aktivitetene, med det ene unntaket nevnt over.

De to aktørene som driver med organiserte rideturer har jobbet systematisk med å øke antall gjester på rideferie. De har pr. dato nesten ikke drop-in trafikk samt høy grad av gjenkjøp, noe som er positivt i forhold til lokal verdiskaping. Dette gjør det imidlertid nødvendig å ha et bredt utvalg av turer for å sikre variasjon. Flesteparten av de traseene som brukes ofte (lilla) vil være tillatt for organiserte turer i begge alternativer (gult område i figur). Disse traseene tilsvarer omtrent halvparten av det arealet som brukes mye. Ingen av traseene som brukes sporadisk (brune) er tillatt brukt. Det er ingen forskjell mellom de to vernealternativene. Vernet vil ha stor negativ påvirkning for organiserte rideturer.

Organisert moskussafari er i grunnlaget til konsekvensutredningen definert som ferdsel som kan skade naturmiljøet. Aktiviteten får tilgang til et betydelig mindre areal etter vern. Hele det indre området rundt Snøhettamassivet utgår (dvs. området mellom Snøheim, Stridåbrua, Kolla og Sletthøi). De to andre områdene rundt Tverrfjellet og inn mot Grønnbakken som i dag brukes til safarier reduseres i omfang. Dette er også likt for begge alternativer. Vernet vil ha stor negativ påvirkning.

Det er få aktører som driver organisert kjøring med hundespann i og rundt utredningsområdet i dag. Flere aktører påpeker imidlertid at hundespann er viktig for attraksjonskraft og «reason to go» i vintersesongen. Kjøring med hundespann er forbudt i begge vernealternativene og et vern har derfor stor negativ påvirkning.

Tabell 4. Sammenstilling av verdi og omfang (påvirkningen et vern vil få) for å få fram konsekvens for de ulike interessene for reiselivet (Olsson, 2016).

	Interesse	Verdi	Omfang Alternativ 1	Konsekvens	Omfang Alternativ 2	Konsekvens
Individuell bruk av området	Vandring	Middels	0	Ubetydelig	0	Ubetydelig
	Sykling	Middels	0	Middels negativ	Litt positiv	Litt positiv
	Ski	Lav	0	Ubetydelig	0	Ubetydelig
	Viewpoint Snøhetta	Høy	0	Ubetydelig	0	Ubetydelig
	På tur for å se moskus	Høy	0	Ubetydelig	0	Ubetydelig
Transitt område	Skyttelbuss	Høy	Stor negativ	Stor negativ	0	Ubetydelig
	Til fots/på ski	Middels	0	Ubetydelig	0	Ubetydelig
Organiserte aktiviteter	Riding	Høy	Stor negativ	Stor negativ	Stor negativ	Stor negativ
	Moskussafari	Høy	Stor negativ	Stor/meget stor negativ	Stor negativ	Stor/meget stor negativ
	Hundespann	Høy	Stor negativ	Stor negativ	Stor negativ	Stor negativ
	Fotosafari	Høy	Stor negativ	Stor negativ	Stor negativ	Stor negativ
	Hundeprøver/-trening	Høy	Litt negativ	Litt negativ	Litt negativ	Litt negativ*

(* Vurderingen i alternativ 2 forutsetter at ikke aktiviteten rammes av bestemmelsen om at arrangement er forbudt i Biotopvernområdet.)

Fotosafari har heller ikke noe stort volum som organisert aktivitet i utredningsområdet i dag. Epperspørselen er imidlertid økende og flere av overnattingsbedriftene rapporterer om gjester fra

dette segmentet. Det rapporteres også at gjester som har vært med på fotosafari ofte kommer tilbake på individuell basis. Ved et vern vil fotosafari defineres som organisert ferdsel og må i begge alternativer skje etter særskilt tillatelse. I biotopvernområdet i alternativ 2 er organisert ferdsel forbudt. For begge vernealternativer vil det også være begrensninger på å komme seg inn i området med hund eller hest sammenlignet med mulighetene under 0-alternativet. Konklusjonen er at vern vil ha stor negativ påvirkning.

Hundeprøver og –dressurtrening tilfører turistbedriftene over Dovrefjell mange gjestedøgn, delvis i lavsesong, og aktiviteten er derfor svært viktig for reiselivet i området. Feltet som Dovrefjell fuglehundklubb leier av Statskog for dressurtrening er beholdt i sin helhet, men bruken er under vernealternativene begrenset til april. Under 0-alternativet kan feltet brukes også i perioden 15. juli – 19. august som i dag. Feltet som leies av Fuglehundklubbenes forbundt (FKF) mellom jernbanen, Snøheimvegen og Kolla, begrenses til et mindre areal under vernealternativene. I 0-alternativet kan dette brukes med avgrensningen i leieavtalen med Statskog. Forutsatt at Fylkesmannen finner gode alternative løsninger med fuglehundmiljøene, er et vern vurdert å ha liten negativ påvirkning med hensyn til reiselivsbedriftene.

Til slutt gjør utrederen en overordnet vurdering av vernets betydning for området som opplevelsesrom. Her legges det vekt på at vernet vil redusere tilgjengeligheten til området (*Fylkesmannens kommentar: dette må særlig gjelde alternativ 1*), mens den positive betydningen av nasjonalparkstatus er tillagt liten betydning.

Forslag til avbøtende tiltak

På bakgrunn av kunnskapen om villreins arealbruk, som beskrives under kap. 7.2 som kriterier for vurdering av avbøtende tiltak sammen med innspill fra aktørene, foreslår Olsson følgende avbøtende tiltak:

- I juni-juli kan aktørene benytte hele området, gitt at det ikke er villrein der. Det bør da også vurderes om terrengsykling kan være tillatt i denne perioden.
- For perioden 1.august og ut barmarksesongen utvikles soner i randområdet Vålåsjøhø, Tverrfjellet, østsiden av Kolla for riding, moskussafari, fotosafari og eventuelt også sykling og andre organiserte aktiviteter.
- Parallelt brukes resten av prosjektperioden for GPS-prosjektet til å innhente mer kunnskap om effekten av hundespenn gjennom å utstyre aktører i hundekjøringsmiljøet med GPS. For å få mest mulig data er det hensiktsmessig at prosjektet omfatter både aktive hundekjørere og aktører som jobber med turisme. Slik vil en få større datatilfang og også kunne se om det er ulikheter i bruk av området og dermed også konsekvenser for villreinen.

På bakgrunn av dette bør det utvikles et årshjul som sier hvilke arealer som kan benyttes når.

For fuglehundprøvene bør det også avklares at prøvene ikke rammes av bestemmelsen om at arrangement og organisert aktivitet er forbudt i biotopvernområdet, jf. vernealternativ 2.

Det bør for øvrig også vurderes om biotopvernområdet i alternativ 2 er begrunnet i forhold til verneformålet og om det skal opprettholdes.

Innspill til samarbeid med reiselivsaktørene

Det bør være et mål å få flere av gjestene i skytefeltet til å velge *organiserte opplegg fremfor* å gå på egen hånd. Særlig gjelder dette moskussafariene. Reiselivsaktørene bør få anledning til å utvikle enda

mer attraktive konsepter basert på de unike historiene knyttet til forsvaret, vernet, villreinen, moskusen osv. Ved hjelp av verktøy for opplevelsesutvikling kan både organiserte turer fremstå som enda mer attraktive og som arenaer for læring og ny forståelse. Et slikt arbeid kan også se på muligheten for økt verdiskaping både knyttet til opplevelsene og til understøttende leveranser som mat, kultur, overnatting, transport med mer. Arbeidet kan utformes som et program med mål å gjøre reiselivet i område til Norges beste hva angår attraktive, bærekraftige, og lett tilgjengelige naturbaserte opplevelser.

Olsson foreslår videre å utvikle en såkalt «bred samarbeidsmodell» på Dovrefjell. Utredningen peker på at det tidligere skytefeltet og Dovrefjell er i positiv utvikling som naturbasert reisemål. Det er godt tilgjengelig og lett å komme til unike opplevelser som Viewpoint Snøhetta, Snøhetta og moskus. Aktørene er langsiktige og opptatt av å finne bærekraftige løsninger. Mange av dem er knyttet til familiebedrifter med lange røtter i området. Reiselivsnæringen er liten, men viktig for lokal verdiskaping og sysselsetting (Vorkinn, 2015). Den står også overfor betydelige utfordringer når det gjelder å erstatte det antall gjestedøgn som forsvaret har representert. Gjennom å utvikle et samarbeid mellom forskningsprosjekter, reiselivsaktører og forvaltningsmyndigheter vil en kunne utnytte mulighetene i området på en for alle parter bærekraftig måte.

Olsson viser til at en kvalitetsordning for aktivitetsbedrifter er under utvikling på nasjonalt nivå. Dette er et omfattende arbeid som tidligst vil være ferdigstilt i desember 2017. Gjennom å bruke den pågående verneprosessen som en mulighet til å utvikle egne kriterier vil aktørene rundt Dovrefjell ligge i forkant av utviklingen. Dersom aktørene selv setter seg i førersetet for å utvikle slike kriterier, bør det være mulig for nasjonalparkforvaltningen å utvikle liknende kriterier på utvalgte områder for aktører som skal få konsesjon til å jobbe med organisert aktivitet i nasjonalparken. Slik vil aktører og forvaltningsmyndigheter i fellesskap gjøre det vanskeligere for useriøse aktører, samtidig som man i samarbeid med forskningsmiljøene tar en posisjon i forhold til arbeidet med bærekraftig reiseliv i verneområder. Med en slik tilnærming vil verneprosessen både kunne bidra til å beholde et godt samarbeidsklima i regionen, sikre bærekraftig næringsutvikling i området og i tillegg være en bidragsyter i arbeidet med å utforme en ny nasjonal politikk.

4.4.3 Annet næringsliv

Konsekvenser generelt

Det er noen forskjeller mellom de tre aktuelle verneformene nasjonalpark, landskapsvernområde og biotopvern når det gjelder inngrep i form av grus- og masseuttak, leting og utvinning av mineraler og lignende. Nasjonalpark innebærer at området er vernet mot inngrep av enhver art. Landskapsvern er en mildere verneform og innebærer vern mot inngrep som vesentlig kan endre eller virke inn på landskapets særpreg eller karakter. Det betyr at det kan være rom for å åpne for leting etter mineraler i landskapsvernområder så lenge det ikke virker vesentlig inn på landskapets særpreg eller karakter. Men utgangspunktet er forbud mot graving, sprenging, boring, uttak og fjerning av større stein og blokker, mineraler eller fossiler, m.m. også i landskapsvernområder. I vernealternativ 1 og 2 er det ikke noen bestemmelser i landskapsvernforskriftene som gir unntak eller kan hjemle dispensasjon til uttak, leting eller utvinning av mineraler eller lignende. I biotopvernområdet i alternativ 2 er det forbud mot ethvert til tak som kan påvirke eller forstyrre villreinen og dens livsbetingelser.

I tillegg til en rekke andre lover reguleres mineralvirksomhet også av kulturminneloven. I store deler av utredningsområdet er det kartlagt et stort antall automatisk fredede kulturminner. Videre er området ikke fullt ut undersøkt for kulturminner fra steinalderen på grunn av eksplosivfare ved graving. Det vil i framtida dessuten være en viss risiko for å treffe på gjenværende blindgjengere som ligger under bakkenivå ved gravevirksomhet for hele eller store deler av området. Det er ut fra dette

sannsynlig at uttak av masser eller utvinning av mineraler i dette området vil være uinteressant også uten et framtidig vern (0-alternativet).

Fylkesmannen har gjennom verneplanprosessen ikke mottatt noen henvendelser om behov for nye grus- eller massetak i utredningsområdet. Vi har heller ikke mottatt noen innspill til oppstartmeldingen med ønsker om kartlegging av mineralressurser eller lignende. Fylkesmannen legger ut fra dette til grunn at et framtidig vern i dette området har ubetydelige konsekvenser for temaet annet næringsliv.

4.4.4 Forsvarets virksomhet og annen operativ- og øvingsvirksomhet

Konsekvenser for gjennomføring av naturrestaureringsprosjektet

Vernesaken og prosjektet for tilbakeføring av Hjerkinnskytefelt til sivile formål er begge forankret i Stortingsvedtaket fra 1999 om å legge ned Hjerkinnskytefelt, tilbakeføre det til naturlig tilstand og innlemme det i eksisterende verneområder.

Selv om et vernevedtak fattes før Forsvarsbygg er ferdig med naturrestaureringsarbeidet, vil et vern ikke ha noen konsekvenser for gjennomføring av de resterende arbeidene.

Naturrestaureringsprosjektet er iverksatt for å oppnå den naturtilstanden som er formålet med vernet. Alle aktiviteter og tiltak vil derfor være tillatt etter § 6 om skjøtsel i verneforskriftene for nasjonalpark og landskapsvern, og tilsvarende etter § 9 i verneforskriften for biotopvernområdet. (Se også under kap. 4.4.8 om motorferdsel i den forbindelse.)

Konsekvenser for Forsvarets virksomhet for øvrig, begge alternativ

For Forsvarets operative virksomhet vil ingen av vernealternativene ha noen betydning og konsekvensene av et framtidig vern vil være ubetydelig. Reglene om ferdsel (og forbudet mot motorferdsel) gjelder ikke / er ikke til hinder for blant annet «gjennomføring av militær operativ virksomhet og tiltak i forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet». Bestemmelsene som hjemler disse oppgavene vil også hjemle eventuelle lensmannsoppdrag ved funn av eksplosivrester i området etter 2020.

Konsekvenser av et vern for Forsvarets adkomst til Snøheim og Snøhetta-linken, som begge ligger utenfor utredningsområdet, vurderes under kap. 4.4.8 (motorferdsel). Det samme gjelder lavflygingsaktiviteten.

Et framtidig vern vil kunne ha middels negative konsekvenser for Forsvarets bruk av området til overlevelsestrening vinterstid. Her er det imidlertid noe forskjell mellom vernealternativ 1 og vernealternativ 2. Øvelsene går i hovedsak i områder som er foreslått som nasjonalpark i begge vernealternativ (Grisungdalen, områdene opp mot Einøvlingen), men i vernealternativ 2 ligger deler av Vålåsjøhøe fra Hjerkinnskytefeltet til Grisungen i landskapsvern. I nasjonalpark er bestemmelsene om ferdsel ikke til hinder for «organisert turvirksomhet til fots så lenge naturmiljøet ikke blir skadelidende», men «organisert ferdsel og ferdselsformer som kan skade naturmiljøet» må ha særskilt tillatelse av forvaltningsmyndigheten etter søknad. I landskapsvern er det kun «organisert ferdsel og ferdselsformer som ikke skjer til fots dersom det kan skade naturmiljøet» som må ha slik tillatelse. Skigåing regnes som ferdsel til fots. Uavhengig av tilhørende motorferdsel er derfor kun nødvendig å søke om tillatelse for gjennomføring av den ikke-motoriserte delen av øvelsene i nasjonalparken. Siden vernealternativ 2 inneholder arealer som er tilgjengelige og ikke krever slik tillatelse, er vurderingen at konsekvensene for øvingsvirksomheten er noe mindre i dette vernealternativ 2. Se også vurderinger av øvingsaktiviteten under 4.4.8 (motorferdsel).

Utredningsområdet har særlig stor betydning som vinterbeite for villreinen i Snøhetta. Det er derfor ønskelig med en dialog med Forsvaret om tilpasninger av øvingsvirksomheten for i større grad å ta villreinhensyn.

Annen operativ- og øvingsvirksomhet

Vernealternativene har ubetydelige til små negative konsekvenser når det gjelder øvingsvirksomheten til Dombås Røde kors hjelpekorps. Den årlige vinterøvelsen de har hatt i utredningsområdet er redusert til én øvelse de er ansvarlige for i perioden 2015-2019, i forbindelse med ny og felles øvingsplan med Lesja og Brennhaug hjelpekorps. Øvelsesområdet ble i den forbindelse også flyttet ut av utredningsområdet og lagt til et mindre sårbart område i tråd med «retningslinjer om redningstjenestens bruk av snøscooter i utmark og i verneområder» (brev av 31. januar 2013 fra Miljøverndepartementet). I øvingsplanen gjenstår imidlertid én kjentmannstur vinterstid som berører både utredningsområdet og eksisterende nasjonalpark. Det er hjemmel i verneforskriftene og i tråd med retningslinjene fra overordnede miljømyndigheter å gi tillatelse til slike kjentmannsturer etter søknad og slik søknad må uansett sendes både berørte kommuner og forvaltningsmyndigheten for eksisterende verneområder på Dovrefjell. Vernealternativene vil derfor ha liten påvirkning på gjennomføring av kjentmannsturer i området.

Kjentmannsturen på barmark opp på Snøhetta skulle etter øvingsplanen vært gjennomført medio juni 2015, dvs. før perioden med skyttelbussen begynte å gå mellom Hjerkin og Snøheim. Gjennomføring ville dermed krevd bruk av privatbil fra Hjerkin til Snøheim. Turen bør under vernealternativ 2 kunne flyttes til den perioden skyttelbussen går uten at det får særlig betydning for gjennomføring og antall deltakere.

Vernealternativ 1 har noe større konsekvens på grunn av at kjentmannsturen opp på Snøhetta må gå til fots hele vegen fra Hjerkin.

Avbøtende tiltak

Felles drøfting av alternative områder som kan fungere like godt som øvingsområde for Forsvaret for overlevelsestrening vinterstid, som områdene inne i det tidligere skytefeltet. Se også vurderinger av konsekvenser for Forsvarets øvelser og forslag til avbøtende tiltak under 4.4.8 (motorferdsel).

Innspill til forvaltningsplan

...

4.4.5 Jakt, fiske og friluftsliv

Konsekvenser av vernealternativ 1

Hovedforskjellen mellom 0-alternativet og vernealternativ 1 er at Snøheimvegen er tilbakeført og at strekningen mellom Hjerkin og Snøheim må tilbakelegges til fots. I vernealternativ 1 er det derfor behov for å etablere en DNT-sti fra Hjerkin til Snøheim. En naturlig trase er langs Gamle Snøheimvegen. Det er ingen traseer som er pekt ut som tillatt å sykle på i dette alternativet. Vernealternativ 1 vil sannsynligvis ha stor negativ konsekvens for en betydelig andel av dagens brukere av skyttelbussen til Snøheim. De som tar skyttelbussen inn til Snøheim for et kort dagsbesøk (de såkalte «kaffe og vaffel-turistene») vil bli borte. Det samme gjelder folk som ønsker rask tilgang for toptur på Snøhetta. Dette vernealternativet vil også ha stor negativ konsekvens for sykling, som under 0-alternativet med stor sannsynlighet vil være tillatt på Snøheimvegen som i dag. Dagens bruk av sykkel i området er begrenset til vegnettet og øvrige veger vil være tilbakeført også i et 0-alternativ slik at konsekvensen av vernealternativ 1 for sykling sett bort fra Snøheimvegen vil være ubetydelig.

Det er vanskelig å forutsi særlig nøyaktig hva som vil skje av endringer for bruken av området til friluftsliv i årene framover med vernealternativ 1. Det er imidlertid stor sannsynlighet for endringer i både type og antall besøkende til Snøheim jf. avsnittet over. Vernealternativ 1 vil derimot kunne ha klart positive effekter for den gruppen av friluftslivutøvere som i større grad søker villmarksopplevelser. Villmarksprege områder er en friluftslivkvalitet som er sterkt redusert, og som er under stadig press mot ytterligere reduksjon. En stenging av veien og tilbakeføring av skytefeltet til opprinnelig naturtilstand, vil derfor ha stor positiv konsekvens, særlig i et langsiktig perspektiv, for denne typen naturopplevelser (Vorkinn og Flygind, 2003).

Når det gjelder antall besøkende til Snøheim, kan vi få en pekepinn ved å se på overnattingstall på tilsvarende DNT-hytter med sammenlignbar adkomst med Snøheim i vernealternativ 1: DNT-hytta Sandhaug på Hardangervidda har 80 sengeplasser og er betjent fra og med juli til midten av oktober, samt ved påsketider. Raskeste adkomst er en fottur på ca. tre timer, alternativt via annen hytte og totalt seks timer. De siste tre årene, 2013-2015, har overnattingstallene på Sandhaug variert mellom 2 740 og 3 380. Skogadalsbøen, som ligger i Utladalen ved Jotunheimen, har 87 sengeplasser. Raskeste adkomst hit er en fottur på ca. fem timer. Overnattingstallene på Skogadalsbøen har variert mellom 2 160 og 3 230 i samme periode. Korteste gangavstand til Snøheim tilsvarer rundt 15 km (tilsvarende ca. tre timers gange), dvs. tilsvarende adkomst som Sandhaug og lettere enn Skogadalsbøen. Det er flere folk og sterkere tradisjoner for å gå fra hytte til hytte på Hardangervidda og i Jotunheimen. Samtidig ligger overnattingstallene på den selvbetjente hytta Reinheim – rett nord for Snøheim og med ca. samme gangavstand på sti fra Kongsvold – så høyt som mellom 1 100 og 1 500 i sommersesongen. Ut fra dette er det grunn til å tro at overnattingstallene på Snøheim ikke vil synke veldig mye mer enn til rundt halvparten av dagens nivå (som var 4 800 overnattinger i 2015).

I hvilken grad tilbakeføring av Snøheimvegen vil bidra til økt bruk av mer tilgjengelige deler av utredningsområdet til friluftsliv, eller om en del av dagens besøkende heller vil flytte seg til andre, mer tilgjengelige naturområder, er uvisst.

Vernealternativ 1 vil ha liten betydning for fotturer i området for øvrig, eller for ferdselen opp til Viewpoint Snøhetta. Vernebestemmelsene er ikke til hinder for vedlikehold av eksisterende stier og det er videre hjemmel for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bygging av bruer og legging av klopper, samt oppsetting av skilt og merking av nye stier, etter søknad. Et vern vil imidlertid innebære mye strengere vurderinger dersom det skulle oppstå ønsker om å anlegge en ny sti enn 0-alternativet. Fylkesmannen legger blant annet til grunn at det ikke er aktuelt å tillate ny sti gjennom f.eks. Grøndalen eller andre indre deler av området av hensyn til formålet med et framtidig vern. Dette foreligger det heller ingen konkrete planer om. Likevel kan dette innebære en liten negativ konsekvens for friluftslivet.

I nasjonalpark er dyrelivet vernet mot skade og unødvendig forstyrrelse og all ferdsel skal skje varsomt og ta hensyn til vegetasjon, dyreliv og kulturminner. Dette innebærer i utgangspunktet en økt beskyttelse av dyrelivet enn i 0-alternativet. Et vern vil derfor kunne bety en liten negativ konsekvens for de få som ønsker å gå tett innpå moskus og mer sårbare arter for blant annet å fotografere eller filme.

Jakt, fangst og fiske i samsvar med gjeldende lovverk er tillatt i alle verneformer og vern har ingen betydning sammenlignet med 0-alternativet, med unntak av at adkomsten med skyttelbussen inn i området vil forsvinne for de jegerne som i dag bruker denne muligheten. På den annen side er det en god del jegere som kommer seg inn i området ved å gå inn fra ulike kanter. Vernealternativ 1 vil ut fra dette kunne ha en liten negativ påvirkning for villreinjegere som gruppe. Vernebestemmelsene for landskapsvern er heller ikke til hinder for utsetting av fisk, men utsetting i vann som ligger i nasjonalpark vil kreve dispensasjon etter søknad. Opplag av båt i landskapsvern i samsvar med

forvaltningsplan vil være tillatt, mens det samme krever dispensasjon etter søknad i nasjonalpark. Dette betyr at dagens praksis ved Grisungen kan fortsette som i et 0-alternativ, men at et vern vil ha en viss negativ påvirkning for tilsvarende aktivitet ved Einøvlingsvatnet ved at det innføres en søknadsplikt for opplag av båt. Dette berører likevel svært få. Samlet sett vurderes derfor vernealternativ 1 å ha ubetydelige konsekvenser for jakt, fangst og fiske i området.

For vinterbruken har vernealternativ 1 i hovedsak ubetydelige til små negative konsekvenser. Det er ingen i dag ingen merka eller kvista skiløyper i utredningsområdet og et vern vil ikke ha noen betydning for vanlig skigåing i området. Vernealternativ 1 vil imidlertid virke strengt dersom det skulle oppstå ønsker om merka skiløyper i området. Det er ingen hjemmel for å gi tillatelse til nye skiløyper etter søknad i området, verken i nasjonalpark eller landskapsvernområdet. Dette kan vurderes å innebære en liten negativ påvirkning. Vernealternativ 1, med de rammene for praktisering som følger av notatet med utdyping av enkelte bestemmelser i forskriftene, vil imidlertid ha stor negativ konsekvens for bruken av området til hundekjøring. Det er i dag fritt tilgjengelig for hundekjøring, mens hundekjøring i begge vernealternativene er forbudt.

Vernealternativ 1 vil også ha liten negativ konsekvens når det gjelder hundekjøring på barmark siden dette sannsynligvis fortsatt vil være tillatt på Snøheimvegen under 0-alternativet, men ikke mulig med alternativ 1. Konsekvensen vurderes som liten fordi kun to hundekjørere bruker denne muligheten i dag og i et begrenset omfang.

Konsekvensene for de tradisjonelle hundeprovne og bruken av dressurfeltet for fuglehund på Tverrfjellet er vurdert under kap. 4.4.2 (reiseliv).

Konsekvenser av vernealternativ 2

I vernealternativ 2 blir Snøheimvegen liggende med forbud mot privatbiler og bruk av skyttelbuss som i 0-alternativet. Konsekvensene av vernealternativ 2 vil derfor være ubetydelige når det gjelder ferdsele til og fra Snøheim og tilgjengeligheten for friluftslivsutøvere til Snøhetta og indre deler av Dovrefjell. Det samme gjelder for villreinjegere som benytter skyttelbussen for å komme inn i området.

I vernealternativ 2 blir også Vålåsjøhøvegen liggende og det er lagt til grunn at sykling skal være tillatt på denne strekningen. Samtidig ligger Snøheimvegen i dette vernealternativet i et biotopvernområde med sykkelforbud. Det første har en positiv påvirkning for sykling i området, det andre har negativ påvirkning. Verdien av sykling, inkludert antallet som sykler, på de to veiene har betydning for om summen av dette gir liten positiv, ubetydelig eller liten negativ konsekvens (jf. også vår kommentar under kap. 4.4.2 om konsekvenser for reiselivet). For villreinjegere vil muligheten til å sykle på Vålåsjøhøvegen kunne oppveie forbudet mot sykling på Snøheimvegen, men dette vil sannsynligvis ikke gjelde mange slik at vernealternativ 2 kun vil ha en ubetydelig til liten positiv konsekvens for disse.

For de andre interessene knytta til jakt, fiske og friluftsliv er konsekvensene av vernealternativ 2 de samme som for vernealternativ 1.

Avbøtende tiltak

Flerårige tillatelser til opplag av båt.

Peke ut områder og/eller tider på året der det er lite konfliktylt i forhold til villreinen å kjøre med hundespenn.

Innspill til forvaltningsplan

Det er behov for å finne en praktisk definisjon av hundekjøring / hundespenn som også bidrar til aksept for reguleringer av denne aktiviteten.

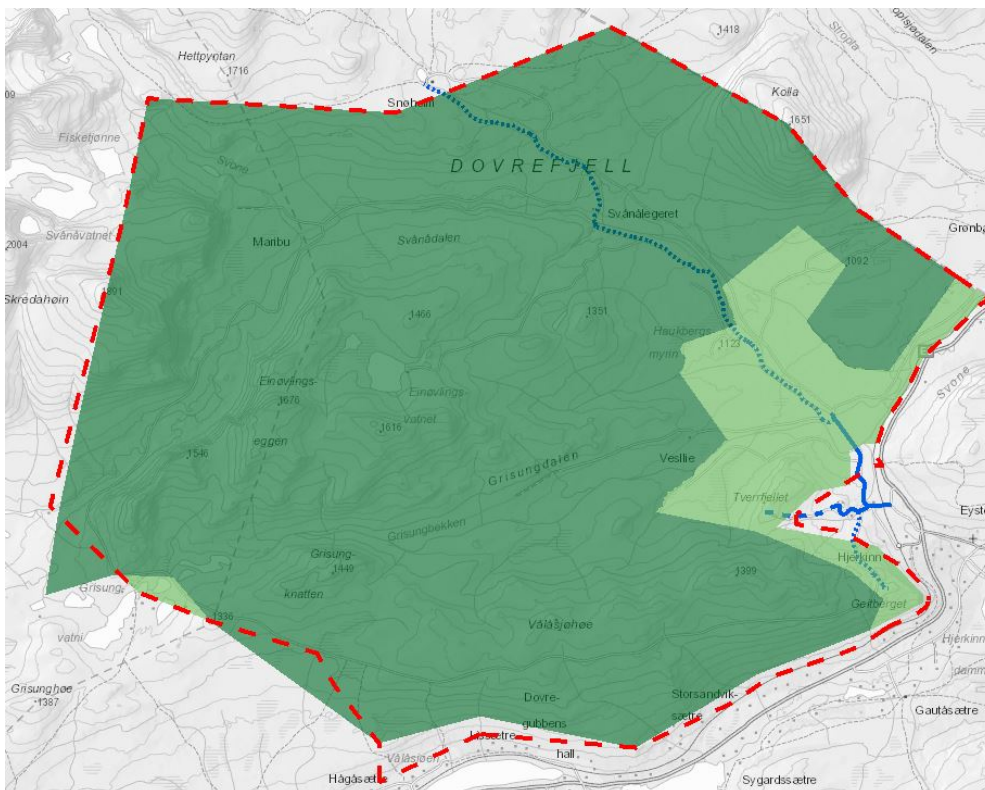
4.4.6 Veger, massetak og annen infrastruktur

Veger og annen infrastruktur har betydning for motorferdsel. Konsekvensene av et vern for motorferdsel er belyst flere steder, både under temaene landbruk (4.4.1), reiseliv (4.4.2) og Forsvarets virksomhet og øvrig operativ- og øvingsvirksomhet (4.4.4), samt i kap. 4.4.8 nedenfor (øvrig motorferdsel). Her belyses konsekvenser et vern vil ha i forhold til å ivareta veger og annen infrastruktur.

Konsekvenser av vernealternativ 1

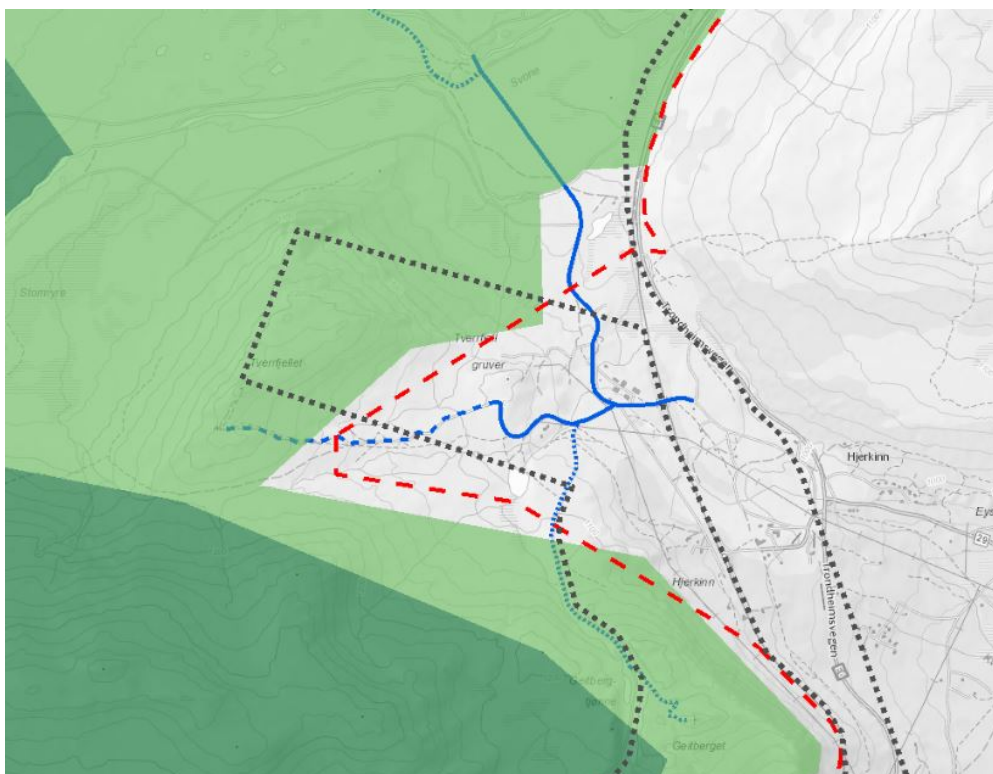
E6 og jernbanen går gjennom utredningsområdet, langs utredningsgrensa mellom Hjerkin og fylkesgrensa mot Sør-Trøndelag, og ligger i sin helhet i landskapsvernområdet i begge vernealternativene. Det må tas inn bestemmelser i verneforskriften som tar hensyn til dette i begge vernealternativene (se under avbøtende tiltak).

For vernealternativ 1 er det lagt til grunn at naturrestaureringsprosjektet er gjennomført i henhold til vedtatte planer, samt at Stortinget i 2017 vedtar at Snøheimvegen også skal tilbakeføres. Det går vei fram til Veslfallbrui (kort delstrekning av Snøheimvegen). Gangvegen opp til Viewpoint Snøhetta er definert som traktorveg. Adkomsten til basestasjonen på Geitberget er et kjørespor som tar av fra vegen som går opp mot parkeringsplassen til Viewpoint Snøhetta. I tillegg er det lagt til grunn for dette alternativet at Gamle Snøheimvegen utgjør et sammenhengende kjørespor fra Veslfallbrui til Snøheim. (Se kartene i figur 34 og 35 nedenfor.)

Figur 34. I alternativ 1 er det lagt til grunn at naturrestaureringsprosjektet er gjennomført i henhold til vedtatte planer, samt at Stortinget i 2017 vedtar at Snøheimvegen også skal tilbakeføres. Heltrukken blå linje er veg, småstiplet blå linje er kjørespor, større stiplet blå linje er traktorveg. Rød stiplet linje er utredningsgrensa.

Alt unntatt kjøresporet mellom Hjerkin (Vesfallbrui) og Snøheim ligger i landskapsvernområdet i dette vernealternativet. I forskriften for landskapsvernområdet er det hjemmel for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til vedlikehold av «eksisterende veg, traktorveg og kjørespor» og motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og tilsyn av disse, etter søknad. (Det er ikke tilsvarende bestemmelser for kjøresporet fram til Snøheim i nasjonalparkforskriften.) Påvirkningen et vern vil få for å ivareta disse strekningene ligger i at det må søkes om tillatelse, og konsekvensen av et vern i forhold til 0-alternativet vurderes som ubetydelig, eventuelt liten negativ.

Figur 35. Kart i større målestokk for det sentrale området rundt Hjerkin med veg fram til Vesfallbrui, traktorveg (gangvegen) opp til Viewpoint Snøhetta og kjørespor fra Vesfallbrui som går videre inn til Snøheim, samt kjørespor opp til Geitberget i vernealternativ 1. E6 og jernbanen går langs og innenfor utredningsgrensa (rød stiptet linje) fra Hjerkin til fylkesgrensa mot Sør-Trøndelag i nord.

Når det gjelder adkomsten til Einøvlingdammen har vi lagt til grunn at dette ikke lenger er et kjørespor, men at naturen selv over tid skal ta dette tilbake gjennom naturlig revegetering jf. tidligere vedtatte planer (oppsummert i tabell 1 under kap. 2.1.1). Traseen skal likevel være framkommelig dersom Statskog en gang i framtiden må inn med maskiner for vedlikehold eller nødvendige tiltak på Einøvlingdammen. Dette har betydning for hvordan Forsvarsbygg rydder de nedre delene av traseen etter at denne ble oppgradert for noen år siden for å lette transporten av mannskap for eksplosivrydding i Einøvlingen. Det skal ikke være behov for vedlikehold eller tiltak på traseen i framtiden og et vern er derfor uten konsekvenser (gjelder begge alternativer).

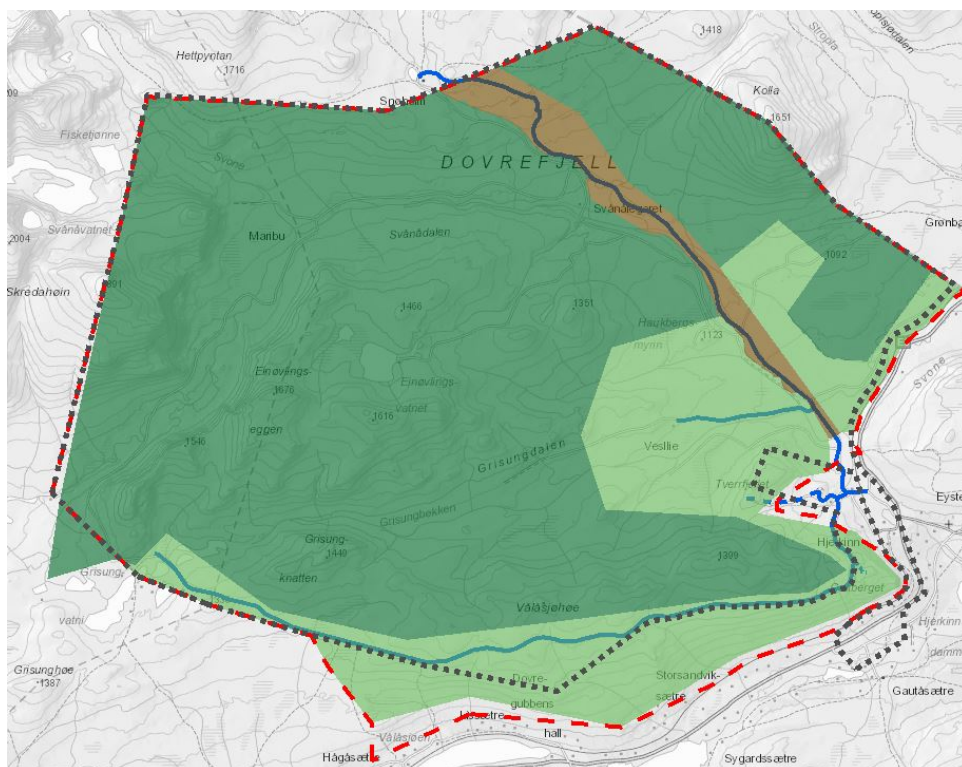
I vernealternativ 1 ligger 22 kV-luftledningen over Hjerkin mot Kongsvoll i landskapsvern. Det samme gjelder luftledningen som fører strøm til kabelen fra Vesfallbrui til Snøheim. Kabelen går fra Vesfallbrui og videre gjennom landskapsvern og nasjonalpark fram til Snøheim. Det er tatt hensyn til dette i begge verneforskrifter. Vernebestemmelsene for nasjonalparken er ikke til hinder for tiltak for nødvendig istandsetting av strømkabel til Snøheim og Forsvarets radiolinjestasjon på Snøhetta ved

akutt utfall. Videre er det hjemmel for å få tillatelse til vedlikehold/oppgradering/fornyelse, samt nødvendig motorferdsel til dette etter søknad. Imidlertid mangler det et unntak fra motorferdselsforbudet i nasjonalparken for nødvendig motorferdsel ved akutt utfall. I landskapsvern er vernebestemmelsene ikke til hinder for hhv. «drift og vedlikehold av eksisterende energi- og kraftanlegg og nødvendig istandsetting ved akutt utfall» og «oppgradering/fornyelse av kraftanlegg og kraftlinjer for heving av spenningsnivå og økning av linjetverrsnitt når dette ikke fører til vesentlig fysiske endringer». Motorferdsel ifm. istandsetting ved akutt utfall krever ikke søknad, men det må sendes melding i ettertid. Øvrig motorferdsel krever dispensasjon etter søknad. Konsekvensene av vernealternativ 1 vurderes som litt negativ på grunn av krav om søknader og mangel av unntak fra motorferdselsforbudet i nasjonalparken ved akutt utfall.

Konsekvenser av vernealternativ 2

For E6 og jernbanen, som går innenfor utredningsgrensa mellom Hjerkin og fylkesgrensa mot Sør-Trøndelag gjelder det samme som for vernealternativ 1.

For vernealternativ 2 er det lagt til grunn at naturrestaureringsprosjektet er gjennomført i henhold til vedtatte planer, men at Stortinget i 2017 vedtar at Snøheimvegen skal bli liggende (som i 0-alternativet). I tillegg er det lagt til grunn at Vålåsjøhøvegen og vegen fram til Vesllie skal bestå jf. føringer fra Klima- og miljødepartementet i brev av 2. juli 2015 (forskjellig fra 0-alternativet). I tillegg kommer gangvegen opp til Viewpoint Snøhetta som er definert som traktorveg, og kjøresporet som her går fra Vålåsjøhøvegen og opp til basestasjonen på Geitberget. (Se kartene i figur 36 og 37 nedenfor.)

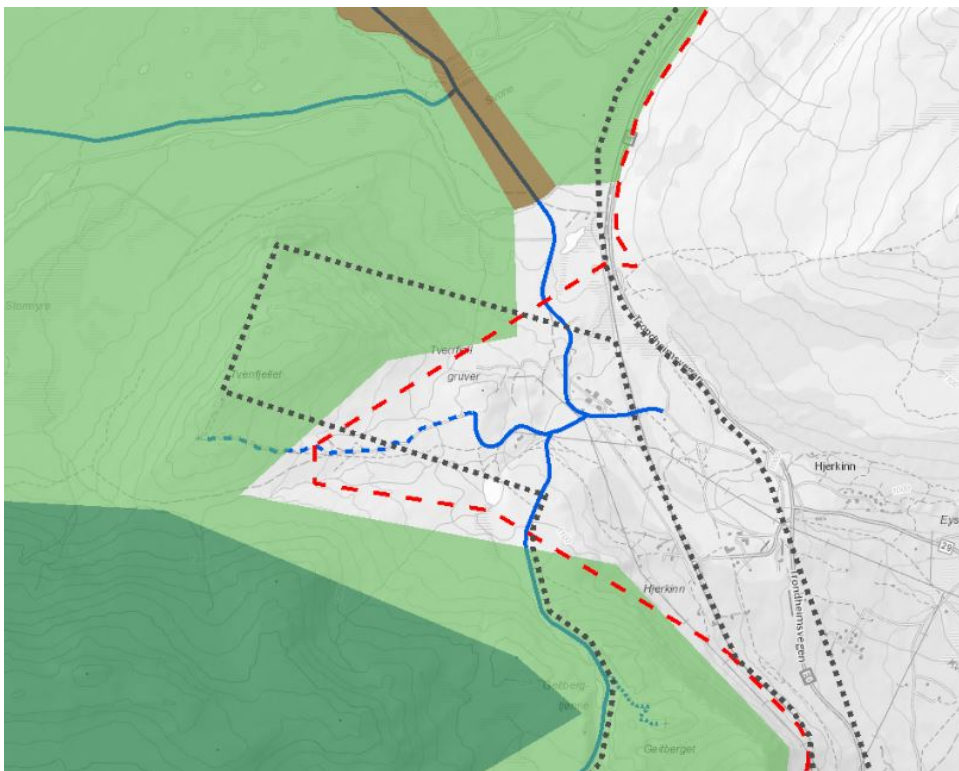

Figur 36. I alternativ 2 er det lagt til grunn at naturrestaureringsprosjektet er gjennomført i henhold til vedtatte planer, samt at Stortinget i 2017 vedtar at Snøheimvegen skal bli liggende. I tillegg er det lagt til grunn at Vålåsjøhøvegen og vegen fram til Vesllie skal bestå jf. føringer fra Klima- og miljødepartementet i brev av 2. juli 2015. Heltrukken blå linje er veg, småstiplet blå linje er kjørespor (opp på Geitberget), større stiplet blå linje er traktorveg. Rød stiplet linje er utredningsgrensa.

Snøheimvegen er lagt i et biotopvernområde (med formål å ivareta område som har særskilt betydning for villreinen). Vernebestemmelsene for biotopvernområdet er ikke til hinder for vedlikehold av vegen. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til nødvendig motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og tilsyn av vegen etter søknad (inkluderer åpning av stikkrenner og brøyting ved behov). Påvirkningen et vern vil få for å ivareta Snøheimvegen ligger i at det må søkes om tillatelse, og konsekvensen av et vern i forhold til 0-alternativet vurderes som ubetydelig, eventuelt liten negativ.

Gangvegen opp til Viewpoint Snøhetta og kjøresporet opp på Geitberget ligger i landskapsvernområdet. I forskriften er det hjemmel for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til vedlikehold av «eksisterende veg, traktorveg og kjørespor» og motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og tilsyn av disse, etter søknad. Påvirkningen et vern vil få for å ivareta disse strekningene ligger i at det må søkes om tillatelse, og konsekvensene av et vern i forhold til 0-alternativet vurderes som ubetydelige, eventuelt liten negativ.

Det samme gjelder også Vålåsjøhøvegen og vegen inn til Vesllie. Disse to vegstrekningene finnes imidlertid ikke i 0-alternativet, og en kan tenke seg at vernealternativ 2 i tillegg har en positiv påvirkning for temaet veger bare ved at disse strekningene opprettholdes, uavhengig av bruken som vurderes under andre temaer (bl.a. motorferdsel).

Figur 37. Kart i større målestokk for det sentrale området rundt Hjerkin i vernealternativ 2, med Snøheimvegen, Vålåsjøhøvegen og vegen fram til Vesllie. I tillegg traktorveg (gangvegen) opp til Viewpoint Snøhetta og kjørespor opp til Geitberget. E6 og jernbanen går langs og innenfor utredningsgrensa (rød stiplet linje) fra Hjerkin til fylkesgrensa mot Sør-Trøndelag i nord.

I vernealternativ 2 ligger 22 kV-luftledningen over Hjerkin mot Kongsvoll også i landskapsvern. Det samme gjelder luftledningen som fører strøm til kabelen fra Veslfallbrui til Snøheim, men denne og/eller kabelen berører også biotopvernområdet. Kabelen går fra Veslfallbrui og videre gjennom landskapsvern og nasjonalpark fram til Snøheim. Det er tatt hensyn til dette i verneforskriftene på

samme måte som i vernealternativ 1, med samme type bestemmelser i biotopvernforskriften som i forskriften for landskapsvernområdet. Her også mangler det et unntak fra motorferdselsforbudet i nasjonalparken ved akutt utfall. Konsekvensene av vernealternativ 2 vurderes tilsvarende som for vernealternativ 1, som litt negativ på grunn av krav om søknader og mangel av unntak fra motorferdselsforbudet i nasjonalparken ved akutt utfall.

Forslag til avbøtende tiltak

Det må tas inn bestemmelser om vedlikehold av jernbane og E6 inkludert rasteplass(er) i forskriften for landskapsvernområdet i begge vernealternativene. Det må også tas inn en hjemmel for at forvaltningsmyndigheten skal kunne gi dispensasjon til tiltak som i framtida kan vise seg å bli nødvendige, etter søknad.

Det er behov for unntak fra motorferdselsforbudet i nasjonalparken for nødvendig motorferdsel i forbindelse med akutt utfall på strømkabelen til Snøheim/Snøhetta, i begge vernealternativ, tilsvarende bestemmelsene for landskapsvern og biotopvernområdet.

Det er behov for bestemmelser i nasjonalparkforskriften i vernealternativ 1, som kan hjemle dispensasjon til vedlikehold av kjøresporet helt fram til Snøheim, samt motorferdsel i den forbindelse.

Hjemmel for ev. gjerdning mot E6/jernbane jf. innspill fra Dovre fjellstyre til oppstartmeldingen?

Innspill til forvaltningsplan

...

4.4.7 Bygninger og anlegg

Alternativ 1 legger til grunn at bygningsmassen i Vesllie fjernes. Disse fem bygningene har vært i Forsvarets eie siden 1950-tallet. Konsekvenser av dette er vurdert under tema landbruk (4.4.1) og vurderes derfor ikke her.

Konsekvenser av alternativ 1

I alternativ 1 ligger tretten av bygningene i nasjonalpark. De øvrige sju ligger i landskapsvern (Viewpoint Snøhetta, bu ved Haukberget og buer med naust ved Storslågvatnet).

Verken vernebestemmelsene for nasjonalpark eller for landskapsvern er til hinder for vanlig vedlikehold av bygninger. Bruksendring av bygninger i nasjonalparken, inkludert vedlikehold som fører til bruksendring, krever tillatelse fra forvaltningsmyndigheten etter søknad. For øvrig er dispensasjonsbestemmelsene like for begge verneformer og forvaltningsmyndigheten kan, etter søknad, gi tillatelse til:

- ombygging av bygninger,
- mindre utvidelse av bygninger, eller oppføring av frittstående bygning som kun skal benyttes til uthus/utedo som ikke kan medføre endret funksjon,
- gjenoppføring av bygninger, anlegg og innretninger som er gått tapt ved brann eller naturskade,
- riving av gamle bygninger, anlegg og innretninger og oppføring av nye med samme størrelse og for samme bruk.

I dette området, der det sentrale verneformålet vil være å ta vare på en viktig del av leveområdet for villreinstammen i Snøhetta, vil det være strenge begrensninger på utvidelse av bygninger. Det kan likevel gis tillatelse til mindre utvidelser dersom det er et konkret behov, dersom dette ikke kan

medføre endret funksjon, herunder større overnattingskapasitet. For nasjonalparken gjelder dette også bruksendringer som kan føre til mer ferdsel. Det kan også gis tillatelse til oppføring av frittstående bygning som kun skal benyttes til uthus/utedo. Det er ellers ingen åpning for nye bygninger, verken i nasjonalpark eller landskapsvernområde.

Tiltakene over som vil bli regulert av verneforskriftene ved et framtidig vern er også søknadspliktige etter plan- og bygningsloven, både under 0-alternativet og med et framtidig vern. Plan- og bygningsloven gir imidlertid noe større rom for bygningsmessige endringer enn landskapsvern og særlig nasjonalpark. Utredningsområdet ligger i sin helhet innenfor det som er avsatt som nasjonalt villreinområde (NVO) i forslag til ny regional plan for Dovrefjellområdet. Tilhørende retningslinje lyder som følger: «Det skal ikke etablerast nye hytter, turistverksemder eller anna utbygging i NVO, og heller ikke skal det gjerast større utvidingar av eksisterande hytter, verksemder eller turishytter.»

På denne bakgrunnen vurderer vi at et framtidig vern etter alternativ 1 vil ha liten negativ konsekvens for bygninger.

Einøvlingsdammen ligger innenfor nasjonalpark. Dersom dammen blir liggende, kan likevel vedlikehold og andre nødvendige tiltak på dammen gjennomføres etter søknad. Behov for dette vil trolig oppstå sjelden og konsekvensene av et vern er derfor ubetydelige.

Konsekvenser av alternativ 2

I alternativ 2 ligger de samme tretten bygningene i nasjonalpark som i alternativ 1. I tillegg til de sju som ligger i landskapsvernområde i alternativ 1, kommer de fem bygningene i Vesllie, som i alternativ 2 er omfattet av landskapsvern. Det er ingen bygninger i biotopvernområdet.

Det er ingen forskjeller i vernebestemmelsene for nasjonalpark og landskapsvern når det gjelder bygninger mellom de to vernealternativene. Vernealternativ 2 vil dermed også ha liten negativ konsekvens for bygninger. Det at bygningene i Vesllie beholdes, kan vurderes som en positiv påvirkning av vernealternativ 2 i seg selv, som da faller noe bedre ut enn vernealternativ 1.

For Einøvlingsdammen er det ingen forskjell mellom alternativene.

4.4.8 Motorferdsel

Konsekvenser for gjennomføring av naturrestaureringsprosjektet

Selv om et vernevedtak fattes før Forsvarsbygg er ferdig med naturrestaureringsarbeidet, vil et vern ikke ha noen konsekvenser for nødvendig motorferdsel i forbindelse med gjennomføring av de resterende arbeidene, jf. også vurderingen under kap. 4.4.4 (forsvarets virksomhet og annen operativ- og øvingsvirksomhet).

Tilbakeføring av Hjerkinnskytefelt til sivile formål er begge forankret i Stortingsvedtaket fra 1999 om å legge ned Hjerkinnskytefelt, tilbakeføre det til naturlig tilstand og innlemme det i eksisterende verneområder. Naturrestaureringsprosjektet er iverksatt for å oppnå den naturtilstanden som er formålet med vernet (defineres som skjøtsel). Alle verneforskriftene har unntak det generelle motorferdselsforbudet for gjennomføring av skjøtelsoppgaver bestemt av forvaltningsmyndigheten.

Konsekvenser for Forsvarets motorferdsel for øvrig

Ingen av vernealternativene vil ha noen betydning for motorferdsel i forbindelse med Forsvarets operative virksomhet og konsekvensene av et framtidig vern vil være ubetydelige (jf. 4.4.4). Motorferdselsforbudet gjelder ikke for gjennomføring av «militær operativ virksomhet og tiltak i

forbindelse med ambulanse-, politi-, brannvern-, rednings- og oppsynsvirksomhet». Dette unntaket vil også gjelde for motorferdsel i forbindelse med eventuelle lensmannsoppdrag ved funn av eksplosivrester i området etter 2020.

Motorferdselsforbudet i vernealternativene er heller ikke til hinder for motorferdsel for nødvendig transport til og fra Forsvarets radiolinjestasjon på Snøhetta etter nærmere retningslinjer i forvaltningsplan (alle verneforskrifter, begge vernealternativ). Fylkesmannen legger til grunn at nåværende rammer videreføres ved at transporten til og fra Snøhetta-linken fortsatt skal foregå med beltekjøretøy på snødekt mark eller med helikopter som i dag (jf. hjemmelen i verneforskriften for eksisterende nasjonalpark sitert nedenfor). Verneforskriftene har ingen egen hjemmel for bruk av kjørespor mellom Hjerkin og Snøheim (Gamle Snøheimvegen) i vernealternativ 1 eller motorferdsel på Snøheimvegen i vernealternativ 2, for eventuell nødvendig transport til og fra Snøheim for Forsvaret. For 0-alternativet gjelder forskrift for eksisterende Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark med unntak fra motorferdselsforbudet for «bruk av beltekjøretøy på snødekt mark og helikopter til nødvendig transport til og fra Forsvarets radiolinjestasjon på Snøhetta» (§ 3 pkt. 6.2 b). Utenfor nasjonalparken gjelder motorferdselloven, der Forsvaret har direkte hjemmel for motorferdsel i forbindelse med øvelser, forflytninger og transporter, men den siste halvannen km av Snøheimvegen fram til Snøheim går i nasjonalparken. Fylkesmannen legger til grunn at transport på kjørespor eller veg i barmarkssesongen ikke lenger kan foregå uten en egen hjemmel for dette i verneforskrift. Når det gjelder transport til og fra Snøhetta-linken vil et framtidig vern påvirke Forsvaret minimalt sammenlignet med 0-alternativet og ha ubetydelige konsekvenser. Konsekvensen vurderes imidlertid som meget stor dersom det er behov for transport til og fra Snøheim i barmarkssesongen, særlig gjelder dette vernealternativ 1 der muligheten for å bruke skyttelbussen heller ikke er tilstede. Se forslag til avbøtende tiltak.

Behov for motorferdsel ifm. akutt utfall, drift, vedlikehold, oppgradering og fornyelse av strømforsyningen til Snøheim og Snøhetta-linken er vurdert under kap. 4.4.6 (veger, massetak og annen infrastruktur).

Vernealternativene vil for øvrig medføre forbud mot Forsvarets lavflyging over området. Det er viktig i et framtidig verneområde særlig av hensyn til villreinen i Snøhetta, men også av hensyn til sårbare fuglearter og annet dyreliv. Lavflygingsforbud vurderes å ha middels negativ konsekvens for Forsvaret.

Når det gjelder vinterøvelser er det hjemmel i verneforskriftene for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til bruk av motoriserte kjøretøy i den forbindelse etter søknad. Det er imidlertid en generell målsetting at Forsvarets øvelser skal legges utenom verneområder. Videre har dette utredningsområdet særlig stor betydning som vinterbeite for villreinen i Snøhetta. Fylkesmannen legger derfor til grunn at Forsvaret under vernealternativene ikke får tillatelse til å gjennomføre vinterøvelser i nasjonalpark, men at øvelsene som en overgangsordning kan tillates i landskapsvernområdet i et begrenset omfang. Påvirkningen av et vern i forhold til 0-alternativet vil dermed både være at Forsvaret må søke om gjennomføring av øvelsene, herunder nødvendig motorferdsel i den forbindelse, og at slik tillatelse bare vil bli gitt for landskapsvernområdet i et begrenset antall år framover. Vernealternativ 1 vil ut fra dette ha stor negativ påvirkning på Forsvarets vinterøvelser i området, mens vernealternativ 2 (som har noe landskapsvern i det området Forsvaret i dag bruker til vinterøvelser), vil ha middels negativ påvirkning. Et framtidig vern kan dermed vurderes å kunne ha middels til store negative konsekvenser for Forsvarets vinterøvelser, og at vernealternativ 1 har klart mer negativ konsekvens enn vernealternativ 2. (Se også konsekvensvurdering og forslag til avbøtende tiltak under 4.4.4.)

Konsekvenser for motorferdsel i forbindelse med annen operativ- og øvingsvirksomhet

Dette er i sin helhet vurdert under kap. 4.4.4 (Forsvarets virksomhet og annen operativ- og øvingsvirksomhet).

Konsekvenser for sivil motorferdsel, vernealternativ 1

Konsekvenser av vernealternativ 1 for motorferdsel i forbindelse med beitebruk er vurdert under kap. 4.4.1 (landbruk).

Motorferdsel for transport av ved, varer, materialer og utstyr til buer og hytter ved Grisungen vil med vernealternativ 1 måtte skje med snøskuter vinterstid eller luftfartøy, på dispensasjon etter søknad. Ved 0-alternativet vil det også være behov for dispensasjon fra motorferdselloven etter søknad. Vernealternativ 1 vil imidlertid innebære noe strengere praksis. Konsekvensen av vernealternativ 1 vil derfor være liten negativ.

Konsekvenser av vernealternativ 1 for motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av Snøheim turisthytte er bare delvis behandlet gjennom konsekvensutredningen for reiseliv. Der er vurderingen basert på at overgang fra skyttelbuss til sti inn til Snøheim vil føre til bortfall av gjester og behov for å opparbeide et annet trafikkgrunnlag mer lik den tradisjonelle hytte-til-hytteturismen (jf. kap. 4.4.2 og 4.4.5). I tillegg til at folk må gå inn til Snøheim, innebærer vernealternativet med tilbakeføring av Snøheimvegen at transport av varer, søppel osv. til og fra turisthytta i stor grad må flyttes over til lufttransport. Personale vil måtte gå til og fra Snøheim. Gamle Snøheimvegen vil i dette alternativet utgjøre et sammenhengende kjørespor og det er hjemmel for å få dispensasjon til nødvendig motorferdsel etter søknad, herunder begrenset motorferdsel på barmark langs dette kjøresporet. Fylkesmannen legger til grunn at slik kjøring fortrinnsvis skal være begrenset til åpningsperioden (f.o.m. siste fredag i juni t.o.m. første søndag i oktober). Vernealternativet innebærer ingen store endringer for motorferdsel i forbindelse med ettersyn av turisthytta vinterstid i forhold til 0-alternativet. Selv om det var et sentralt vilkår at «veien inn til Snøheim skal fjernes som ledd i tilbakeføringsprosjektet for skytefeltet» da DNT Oslo og omegn fikk overta og gjenåpne Snøheim som turisthytte (se kap.2.2), innebærer dette likevel en stor forskjell fra 0-alternativet. Konsekvensene av vernealternativ 1 for motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og drift av Snøheim, vurderes derfor som stor negativ.

Transport av varer og utstyr til Reinheim og Åmotsdalshytta vil ved begge vernealternativer kunne skje med helikopter, ev. skutertransport vinterstid, på dispensasjon etter søknad. Det bør være en målsetting å utføre det meste av denne transporten over på helikopter slik det har blitt gjort de siste par årene. Konsekvensene av begge vernealternativene vurderes som ubetydelig i denne sammenheng.

Transport av varer og utstyr m.v. til buer/hytter ved Einøvlingvatnet vil med begge vernealternativene måtte flyttes over til transport med snøskuter vinterstid eller luftfartøy. Det er ikke hjemmel i noen av verneforskriftene for motorferdsel på barmark for slik transport. I 0-alternativet vil disse trolig fortsatt få dispensasjon etter motorferdselloven for å kjøre inn til dammen. Påvirkningen av et vern vil være middels negativ for noen få og konsekvensen vurderes derfor som liten negativ. Vernealternativ 1 vil ha tilsvarende konsekvens for hytter og buer som i 0-alternativet ligger langs Snøheimvegen, bl.a. Svånålægeret og bua ved Haukberget.

For noen få andre aktører som i dag har dispensasjon fra Dovrefjell nasjonalparkstyre til å kjøre helt inn til Snøheim eller tillatelse fra Fylkesmannen til å kjøre på deler av Snøheimvegen, vil vernealternativ 1 ha stor påvirkning ved at Snøheimvegen fjernes. Dette gjelder særlig Dombås fjellskole og Norsk institutt for naturforskning (NINA), som har flere forskningsprosjekter i området, samt Meteorologisk institutt som har en automatisk værstasjon ved Snøheim. For sistnevnte er det

hjemmel i nasjonalparkforskriften for at forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon etter søknad for bruk av beltekjøretøy på vinterføre eller luftfartøy for transport av materialer til vedlikehold og byggearbeid på bygninger, anlegg og innretninger etter søknad. Ettersyn og noe vedlikehold vil trolig kunne gjennomføres uten tungt utstyr sommerstid, men økt tidsbruk for å komme inn til fots vil likevel innebære en middels negativ påvirkning. Når det gjelder forskningsvirksomhet vil søknader om dispensasjon til motorferdsel måtte vurderes etter naturmangfoldloven § 48 første alternativ, som åpner for unntak dersom det «ikke strider mot vernevedtakets formål og ikke kan påvirke verneverdiene nevneverdig» (jf. Rundskriv om forvaltning av verneforskrifter, Miljødirektoratet, M106-2014). En del av de eksisterende forskningsprosjektene vil trolig kunne følges opp til fots, men vernealternativet vurderes å ha middels negativ påvirkning. De samlede konsekvensene av vernealternativ 1 for denne typen aktører og Dombås fjellskole, samt andre som ville ha fått tillatelse til å kjøre på vegen i et 0-alternativ, vurderes som middels negativ.

NINA sitt behov for motorferdsel vinterstid for oppfølging av fjellrev som er satt ut på lokaliteter i Dovrefjell vil omfattes av hjemmelen for bruk av beltekjøretøy på vinterføre i forbindelse med tiltak som er nødvendige for artsforvaltning. Konsekvensene av begge vernealternativene vil derfor være ubetydelige for dette arbeidet.

Transport av båt til Einøvlingvatnet og Grisungen vil både ved vernealternativ 1 og 0-alternativet måtte skje med beltekjøretøy på vinterføre eller med luftfartøy. Slik transport vil være søknadspliktig etter motorferdselloven, og vernealternativ 1 har liten betydning i forhold til 0-alternativet.

Uttransport av felt elg og hjort med motorkjøretøy på barmark er tillatt etter motorferdselloven. Det er hjemmel for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til slik uttransport med «lett beltekjøretøy som ikke setter varige spor i terrenget, etter søknad, i alle verneformer i begge vernealternativene. Dette gjelder ytterst få tilfeller jf. 3.2.5 (jakt, fiske og friluftsliv) og vern vurderes derfor å ha ubetydelig konsekvens for slik uttransport.

Behov for motorferdsel ifm. akutt utfall, drift, vedlikehold, oppgradering og fornyelse av strømforsyningen til Snøheim er vurdert under kap. 4.4.6 (veger, massetak og annen infrastruktur).

Basestasjonen på Geitberget ligger i begge vernealternativene i landskapsvernområde. I forskriftene er det hjemmel for å få dispensasjon til nødvendig motorferdsel i forbindelse med drift og vedlikehold av anleggene på Geitberget etter søknad. Under 0-alternativet vil motorferdselen opp dit trolig ikke kreve dispensasjon etter motorferdselloven. Påvirkningen av et vern vil i hovedsak dreie seg om søknadsplikt og noe strammere vilkår knyttet til hvorvidt motorferdsel er nødvendig eller ikke. Avstanden fra Hjerinn er kort. Tilsvarende installasjoner finnes også i områder uten veiforbindelse og det er ofte ikke behov for tungt utstyr og derfor fullt mulig å gå (Strand, pers.med.). Konsekvensene av vernealternativ 1 vurderes som ubetydelige til liten negativ.

Dersom det skulle oppstå behov for vedlikehold/tiltak på Einøvlingdammen ved bruk av maskiner, er det hjemmel i alle verneforskriftene for at forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon til nødvendig motorferdsel etter søknad (langs en framkommelig trase jf. kap. 4.4.6). Konsekvensene av begge vernealternativene vurderes derfor som ubetydelig.

Konsekvenser av alternativ 2

Konsekvenser av vernealternativ 2 for motorferdsel i forbindelse med beitebruk er vurdert under kap. 4.4.1 (landbruk).

Motorferdsel for transport av ved, varer, materialer og utstyr til buer og hytter ved Grisungen vil med vernealternativ 2 kunne skje med bil, traktor e.l. langs Vålåsjøhøvegen fram til Grisungen som i dag,

på dispensasjon etter søknad. Dette innebærer en positiv påvirkning av alternativ 2 sammenlignet med 0-alternativet. Dette gjelder relativt mange bu-/hytteeiere ved Grisungen og konsekvensene av vernealternativ 2 vurderes derfor som middels til stor positiv.

Konsekvensen av vernealternativ 2 for motorferdsel i forbindelse med drift, vedlikehold og tilsyn med Snøheim turisthytte vurderes som ubetydelige til liten negativ. Snøheimvegen vil bli liggende som i 0-alternativet med generelt forbud mot privatbiler og transport av turister til Snøheim og Snøhetta med skyttelbuss mellom Hjerkin og Snøheim som i dag. Snøheimvegen ligger i dette alternativet i biotopvern der formålet er å ta vare et område som har særskilt betydning som økologisk funksjonsområde og leveområde for villrein. Forskriften inneholder dispensasjonsbestemmelser som åpner for nødvendig motorferdsel på Snøheimvegen for drift, samt tilsyn og vedlikehold av Snøheim turisthytte sommerstid, samt nødvendig motorferdsel i forbindelse med vedlikehold og tilsyn av turisthytta vinterstid. Et vern vil likevel innebære et større press på DNT for fortsatt å redusere kjøringen på Snøheimvegen enn forvaltningen under 0-alternativet. Påvirkningen av vernealternativ 2 med utgangspunkt i 0-alternativet vurderes derfor som liten negativ.

Konsekvensene av vernealternativ 2 for transport av varer og utstyr til Reinheim og Åmotsdalshytta, samt for transport av varer og utstyr m.v. til buer/hytter ved Einøvlingsvatnet er tilsvarende som for vernealternativ 1 (hhv. ubetydelig og liten negativ). Det er heller ikke hjemmel i verneforskriften for biotopvernområdet for motorferdsel på Snøheimvegen for transport av varer og utstyr m.v. til andre buer/hytter som ligger ved Snøheimvegen (Svånålægeret og bua ved Haukberget). Transport til disse må også skje vinterstid eller med luftfartøy. Konsekvensene av vernealternativ 2 vurderes derfor også som liten negativ for disse dersom forskriften ikke endres.

For de andre aktørene som i dag har dispensasjon fra Dovrefjell nasjonalparkstyre til å kjøre helt inn til Snøheim eller tillatelse fra Fylkesmannen til å kjøre på deler av Snøheimvegen, vil vernealternativ 2 fremdeles ha en viss negativ påvirkning, men noe mindre enn i vernealternativ 1. Verneforskriften for biotopvernområdet har ingen hjemmel for dispensasjon til Dombås fjellskole for bruk av egen buss, men de vil ha anledning til å benytte skyttelbussen som alle andre under vernealternativ 2. Det samme gjelder Meteorologisk institutt ifm. tilsyn og vedlikehold av den automatiske værstasjonen ved Snøheim sommerstid. Vernealternativ 2 vurderes å ha liten negativ konsekvens for disse.

Når det gjelder forskningsvirksomhet vil det være en mulighet til å få dispensasjon etter søknad til nødvendig motorferdsel på Snøheimvegen for ev. transport av tungt utstyr etter naturmangfoldloven § 48 første alternativ. Konsekvensene av vernealternativ 2 vurderes derfor som ubetydelig til liten negativ.

Når det gjelder øvrig motorferdsel er vurderingene de samme som i vernealternativ 1.

Forslag til avbøtende tiltak

Verneforskriften for landskapsvernområdet i begge alternativ må gi unntak fra det generelle motorferdselsforbudet for motorferdsel på E6 og på jernbanen.

Det er behov for en dialog med Forsvaret for å finne alternative områder som kan egne seg like godt til overlevelsestrening vinterstid som det området de i dag bruker til slike øvelser innenfor utredningsområdet, og som er mindre konfliktfylt i forhold til naturverdier.

Det er også behov for en gjennomgang av Forsvarets aktivitet ved Snøheim og behovet for motorferdsel i den forbindelse, i samarbeid med sekretariatet for Dovrefjell nasjonalparkstyre.

Det er videre behov for en felles gjennomgang av hvem som har installasjoner på anlegget oppe på Snøhetta i tillegg til Forsvaret (bl.a. Nødnett, Telenor/Norkring) og ev. behov for motorferdsel ifm. drift, vedlikehold og tiltak ved utfall o.l. (Bjurstedt, pers.med.).

Hjemmelen for å gi dispensasjon for motorferdsel på Vålåsjøhøvegen til Grisungen bør også kunne omfatte transport av båt.

For mange typer dispensasjoner bør det gis flerårige tillatelser. Dette vil forenkle og redusere belastningen ved å sende søknad for brukerne.

Verneforskriften for biotopvernområdet i alternativ 2 bør åpne for at forvaltningsmyndigheten kan gi dispensasjon for motorferdsel på Snøheimvegen for andre buer/hytter som ligger langs denne vegen i tillegg til Snøheim turisthytte, etter søknad.

Innspill til forvaltningsplan

Det vil være behov for å utarbeide nærmere retningslinjer for nødvendig motorferdsel i forbindelse med drift, tilsyn og vedlikehold av Snøheim turisthytte i samråd med DNT Oslo og omegn. Dette gjelder spesielt dersom Snøheimvegen tilbakeføres som i vernealternativ 1, fordi endringene fra dagens praksis vil bli store.

Forvaltningsplanen bør gi føringer om bruk av leiekjører og/eller samordning med andre transporter ved dispensasjoner til bruk av snøskuter.

4.4.9 Lokal identitet, bruk og framtidig forvaltning

I forbindelse med videreføringen av Overvåkingsprosjektet i Snøhettaområdet for perioden 2014-2017 gjennomførte Bygdeforskning en spørreundersøkelse om lokalbefolkningens forhold til Dovrefjell som ennå ikke er oppsummert, jf. også kapittel 3.2.9.

I «Horisont Snøhetta» anbefaler Strand m.fl. (2013) at det legges betydelig arbeid i å oppnå en større legitimitet i forvaltningen gjennom en bedre samordning og samstemthet mellom lokale, regionale og nasjonale vernemyndigheter. De peker på at de lokale forvaltningsmodellene generelt sett har bred støtte, og at det er heller ikke den daglige forvaltningen i mindre saker som virker å være problematisk. De skriver videre: *«Vi har derimot vist at det er store og gjennomgripende saker med nasjonale interesser som først og fremst er problematiske – som vedtaket om tilbakeføring av skytefeltet, diskusjonene rundt Snøheimvegen og reetableringen av Snøheim. Det er ved å se disse sakene i sammenheng med de mange mindre sakene i den daglige forvaltningen, samt de bevisste eller ubevisste verdivalgene som ligger til grunn for lovverk og retningslinjer, at man bedre kan forstå den generelt lave tiltroen til den samlede verneforvaltningen.»*

Strand m.fl. (2013) peker på at en felles kunnskapsplattform og lik begrepsforståelse er svært viktig for aksepten og legitimiteten til forvaltningen, og at verneforvaltningen er avhengig av at den oppfattes rettferdig i forhold til de målsetningene og premissene som ligger til grunn.

5 Forslag til verneplan

Det legges fram to vernealternativer til høring jf. vedlagte kart. Årsaken til dette er at inngrepsstatus etter naturrestaurering av det tidligere skytefeltet har betydning for valg av verneformer og avgrensninger av områder. Siden Snøheimvegen var skilt ut i en egen prosess etter at det ble reist spørsmål om å beholde vegen i Stortinget i 2007 og det senere ble avgjort at Stortinget skal fatte endelig vedtak i 2017, var det allerede ved oppstart av verneplanprosessen klart at det var behov for to alternativer. Videre er føringer i brev fra Klima- og miljødepartementet (KLD) av 2. juli 2015 lagt til grunn for utforming av de to alternativene.

5.1 Valg av verneformer

Stortinget gjorde det overordnede vedtaket om nedleggelse, tilbakeføring og vern av Hjerkinnskytefelt i 1999, gjennom behandlingen av St.meld. nr. 11 (1998-99) *Regionalt skyte- og øvingsfelt for Forsvarets avdelinger på Østlandet - Regionfelt Østlandet*. Vedtaket lyder som følger:

“Hjerkinnskytefelt legges ned i samsvar med pkt. 7.2 i St.meld. nr. 11 (1998-99) som ledd i en omfattende plan for utvidet vern av Dovrefjell gjennom Sunndalsfjella nasjonalpark, som forlengelse av Dovrefjell nasjonalpark, og landskapsområder vestover fra Rondane nasjonalpark, jf. Ny landsplan for nasjonalparker i St.meld. nr. 62 (1991-92).”

På bakgrunn av verneplanprosessen med innhenting av dokumentasjon, møter, befaringer og konsekvensvurderinger, har Fylkesmannen gjennom avveininger mellom verneverdier, brukerinteresser og inngrepsstatus kommet fram til følgende:

Vernealternativ 1:

- Store deler av utredningsområdet foreslås som en utvidelse av Dovrefjell-Sunddalsfjella nasjonalpark. Dette vil i det vesentlige være et naturområde uten inngrep og med store verneverdier når naturrestaureringsprosjektet er gjennomført. Naturrestaureringen omfatter i dette vernealternativet også tilbakeføring av Snøheimvegen, i tillegg til øvrige veger i henhold til prosjektplanen for naturrestaureringsarbeidet, samt fjerning av de tidligere seterbygningene i Vesllie. Dette området utgjør sammen med øvrige deler av Dovrefjell-Sunddalsfjella nasjonalpark, et stort og tilnærmet intakt høyfjellsøkosystem der artene villrein, jerv, fjellrev, kongeørn og ravn har en nøkkelrolle på toppen av næringskjeden. Området har en særlig viktig funksjon som leve- og trekkområde for villreinstammen i Snøhetta. Verneverdiene er ellers knyttet særlig til kalkrike naturtyper, fugleliv, landskap, kulturminner og kvartærgeologiske forekomster. Verneformen nasjonalpark er valgt for å verne området mot nye inngrep og for å ha tilstrekkelige muligheter til å styre ferdsel av hensyn til sårbare arter, herunder villreinen.
- Ved Einølvingen, midt inne i området, ligger det en dam fra 1960-tallet som aldri har vært i bruk, samt noen få hytter og buer. Dammen er et sivilt anlegg og omfattes derfor ikke av planen for tilbakeføring av skytefeltet til naturområde. Siden de øvrige delene av skytefeltet blir restaurert, er det ut fra naturvern hensyn ønskelig at dammen også tilbakeføres. Men inngrepet er såpass lite at verneformen nasjonalpark kan brukes her også dersom dette ikke skjer. Den innerste delen av kjøresporet som går fram til dammen skal i henhold til prosjektplanen for naturrestaureringsarbeidet gro igjen av seg selv. Den fremste delen har vært midlertidig rustet opp for bruk i forbindelse med uttransport av ryddemannskaper for eksplosivrydding, men skal ryddes opp og tilbakeføres. Traseen er ikke definert som kjørespor i verneplanen. Det er et fåtall andre buer innenfor foreslått nasjonalpark (Maribu, Svånålægeret).

- Et mindre område i Grisungen foreslås vernet som landskapsvernområde. Her er det en rekke buer og hytter med naust og en god del aktivitet knyttet til fiske, herunder årlig utsetting av fisk og fiske med oter og garn. Dette området foreslås som en mindre utvidelse av Fokstugu landskapsvernområde fordi to av vannene, Storvatnet/Buatjønne og Holken, ligger både delvis utenfor og delvis innenfor utredningsgrensa.
- Nærområdet rundt Hjerkin som er tyngst berørt av skytefelt-perioden, med den tidligere HFK-sletta, Haukberget og Storranden, foreslås også som landskapsvernområde. Området omfatter også ytre deler av utredningsområdet ved Geitberget, der det står en basestasjon med kjørespor-adkomst, samt ytre deler av utredningsområdet nordover mot fylkesgrensa mot Sør-Trøndelag, som omfatter både jernbanen, E6 og 22 kV-kraftlinje.

Vernealternativ 2:

Vurderinger og valg av verneformer som skiller seg fra vernealternativ 1, er følgende:

- Dette vernealternativet åpner for at Snøheimvegen, Vålåsjøhøvegen og vegen inn til Vesllie skal kunne bestå, jf. egen prosess for Snøheimvegen med endelig avgjørelse i 2017 og nye føringer fra KLD i brev av 2. juli 2015.
- De indre delene av utredningsområdet på hver sin side av Snøheimvegen foreslås som en utvidelse av Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark, med samme begrunnelse som under vernealternativ 1: Når naturrestaureringsprosjektet er gjennomført, inkludert tilbakeføringen av blant annet Store ringveg fra Grisungen gjennom Grøndalen og Svånådalen fram til Stridåbrua, vil disse områdene være naturområder som i det vesentlige er uten inngrep og med store verneverdier.
- Snøheimvegen og arealer omkring denne foreslås som biotopvernområde med formål å ta vare på et område som har særskilt betydning som økologisk funksjonsområde og leveområde for villreinen i Snøhetta villreinområde. Verneformen er valgt fordi det er en nasjonal målsetting å unngå vei i nasjonalpark samtidig som det er behov for tilstrekkelig hjemmelsgrunnlag for å styre ferdselen av hensyn til villreinen. Alternativet landskapsvern er valgt bort fordi den ikke gir hjemmel for å regulere organisert ferdsel til fots, slik både nasjonalpark og biotopvern gjør.
- Både Vålåsjøhøvegen og vegen inn til Vesllie med omkringliggende arealer er foreslått lagt i landskapsvern på grunn av den nasjonale målsettingen om å unngå vei i nasjonalpark. Det er ikke det samme behovet for å regulere organisert ferdsel til fots i disse områdene som på den innerste delen av Snøheimvegen, selv om ferdsel her også er i konflikt med villreinhensyn på ettersommeren og utover høsten.
- KLD ba i brevet av 2. juli 2015 også om at et av forslagene til høring skal være vern av hele eller deler av området som landskapsvernområde, som et alternativ til vern av hele eller deler av området som nasjonalpark (vernealternativ 1). Landskapsvernområdet i vernealternativ 2 er derfor utvidet mer enn det som er nødvendig for å legge til rette for at Vålåsjøhøvegen og vegen inn til Vesllie skal kunne bestå, både langs Vålåsjøhøe, mot Geitberget, rundt Vesllie og mellom Kolla og jernbanen/E6.

5.2 Forslag til avgrensninger

Verneforslaget som nå sendes på høring omfatter et litt større areal enn utredningsområdet presentert i meldingen om oppstart av verneplanarbeidet i 2013. Utredningsområdet er på ca. 179 km², mens det samlede arealet i verneforslaget er ca. 180 km². Det utvidede arealet er to mindre områder som i dag ligger i Fokstugu landskapsvernområde, utenfor utredningsgrensa, på til sammen ca. 2,2 km².

Grenser for foreslåtte verneområder går fram av vedlagte kart. Se også kapittel 6.

Følgende vurderinger ligger til grunn for de endringene som er gjort i ytre avgrensning av foreslåtte verneområder i forhold til utredningsområdet:

- Hele utredningsområdet ligger innenfor det som er definert som nasjonalt villreinområde gjennom Regional plan for Dovrefjellområdet, med unntak av en smal randsoner som dekker jernbanen og E6 i øst. Aggregerte data over tid (GPS-posisjoner fra 2009 og SettRein-observasjoner) viser at villreinen bruker alle arealer innenfor utredningsgrensa.
- Hovedtyngden av verdifulle naturtypelokaliteter finnes delvis i ytterkant av utredningsområdet mot sør – på Tverrfjellet, Geitberget og videre langs hele Vålåsjøhø. I lia ned mot jernbanen og E6, mellom skytefeltgrensa og utredningsgrensa, ligger det flere verdifulle naturtypelokaliteter, herunder to lokaliteter med verdi A - svært viktig (to ekstremrikmyrer). På Geitberget er det også en naturtypelokalitet med verdi A (rik leside/rabbe) nær utredningsgrensa med forekomst av flere rødlistede plantearter. Det samme gjelder lokaliteter på Tverrfjellet. Disse områdene er derfor med i verneforslaget. Grensa for foreslåtte verneområder er videre trukket slik at en verdifull gradient fra Tverrfjellet ned mot Grisungbekken, fra kalkrike områder i fjellet, via høgstaudebjørkeskog ned til bakkemyr og til slutt flatmyr med en svært verdifull palsmyr, kommer med i verneforslaget.
- I øst har foreslåtte verneområder felles grense med eksisterende Drivdalen, Hjerkin og Kongsvoll landskapsvernområder, noe som innebærer at både jernbanen og E6 går gjennom nytt landskapsvernområde her. Formålet med dette er å hindre nye inngrep i dette området, for på den måten å bevare en mulighet for å gjenopprette gammelt villreintrekk mellom Snøhetta og Knutshø villreinområder, f.eks. i forbindelse med eventuelle behov for større tiltak på jernbanen og/eller E6 en gang i framtiden.
- I sørvest foreslås det at to mindre arealer i Fokstugu landskapsvernområde inngår i utvidelsen av nasjonalparken i vernealternativ 1, først og fremst for å få en mer naturlig grense mellom nasjonalpark og landskapsvern, med egnede grensepunkter som lett kan gjenfinnes i terrenget (arronderingsmessige hensyn). Dette er naturområder uten inngrep som like gjerne kan ligge i nasjonalpark som i landskapsvern. Det er ikke knyttet spesielle brukerinteresser til disse områdene. I vernealternativ 2 inngår det sørligste området i nytt landskapsvernområde.
- Randsonen i ytterkant av utredningsområdet i sør, langs jernbanen fra Vålåsjøen over Geitberget, Tverrfjellet, forbi det sentrale Hjerkin-området fram til Grisungbekken, ble utelatt i de to vernealternativene som ble utarbeidet som grunnlag til konsekvensutredninger og -vurderinger (august 2015). Det foreslås ikke vern her etter en avveining mellom brukerinteresser og verneverdier, samt arronderingsmessige hensyn. Det er i etterkant av konsekvensutredningene og -vurderingene kun gjort noen minimale justeringer i denne avgrensningen (november-desember 2016). Dette skyldes i første rekke mer grensetekniske hensyn og bytte av kartgrunnlag.

Nedenfor følger en enkel beskrivelse av grensene for de ulike verneområdene i de to vernealternativene.

Vernealternativ 1

- I vest, nord og nordøst henger foreslått nasjonalpark sammen med eksisterende Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark og blir foreslått som en utvidelse av denne. I øst starter grensen mellom nasjonalpark og nytt landskapsvernområde ved grensen mellom eksisterende nasjonalpark og Drivdalen, Kongsvoll og Hjerkin landskapsvernområder. Herfra går grensen for nasjonalparken sørvestover parallelt med utredningsgrensa fram til Grautbekken og følger så bekken nordover mot Kolla. På denne måten får vi med deler av et område som er

vurdert som svært viktig for blant annet myrhauk, trane og dobbeltbekkasin, med i nasjonalpark. Grensen går videre utenom Storranden, som er lagt i landskapsvern på grunn av de betydelige inngrepene som har vært i dette området, før den igjen går sørvestover og møter Stridåa litt nord for Haukberget.

- Grensa for nasjonalparken følger Stridåa et lite stykke sørover, men er så trukket rundt det mest berørte området ved Haukberget og går videre i retning mot utsiktspunktet på Tverrfjellet (Viewpoint Snøhetta) fram til Grisungbekken. Nasjonalparkgrensa følger Grisungbekken oppstrøms og videre en mindre bekk slik at den går nokså tett på, men utenom den tidligere HFK-sletta. Fra et punkt sørvest for HFK-sletta er nasjonalparkgrensa trukket i rett linje sørøstover helt fram til Geitberget og derfra sørover til ytterkant av verneforslaget, på en slik måte at basestasjonen på Geitberget med tilhørende inngrep blir liggende i landskapsvern.
- Fra Geitberget til Grisungen går grensa for nasjonalparken i ytterkant av verneforslaget. Dersom Vålåsjøhøvegen tilbakeføres i henhold til prosjektplanen for naturrestaureringsarbeidet, er det ingen inngrep i denne delen av utredningsområdet. Her er det i tillegg store verneverdier knyttet både til kulturmiljø, naturtypelokaliteter med kalkrike områder i fjellet og en rekke ekstremrikmyrer, rødlistede plantearter og villrein.
- I sørvest er to arealer fra eksisterende Fokstugu landskapsvernområde, på hver sin side av Grisungen, lagt inn i foreslått nasjonalpark av arronderingsmessige hensyn (jf. kulepunkt i avsnittet over).
- I Grisungen er grensa mellom nasjonalpark og landskapsvern trukket utenom og med god klaring til alle buer/hytter og naust, samt de vannene som brukes mest aktivt i forbindelse med fiske. Utredningsgrensa går tvers over dette området, inkludert to av vannene. Hele dette området bør imidlertid ligge innenfor ett og samme verneområde. Området er foreslått som en utvidelse av Fokstugu landskapsvernområde. Grensa mellom landskapsvern og nasjonalpark er trukket mellom Holken og Storslågåvatnet på den ene siden (i landskapsvern), og Simontjønnin på den andre siden (i nasjonalpark).
- Det er gjort nokså små justeringer i grensa mellom nasjonalpark og landskapsvern etter konsekvensutredninger og -vurderinger i dette vernealternativet. De største justeringene er gjort i øst, der nasjonalparken er utvidet noe rett sør for Kolla for i større grad å ivareta trekkområde for villrein. Dette er kompensert med at landskapsvernet er utvidet i ytterkant av området mot jernbanen.

Vernealternativ 2:

- I dette vernealternativet starter grensen mellom nasjonalpark og landskapsvern samme sted i øst, men dreier nokså raskt nordvestover mot Kolla og videre mot Stridåa, slik at det i hovedsak blir landskapsvern i området mellom Kolla og jernbanen. Grensen opp mot Kolla er imidlertid lagt som i vernealternativ 1.
- Dette vernealternativet skal åpne for at Snøheimvegen skal bestå. Det er derfor lagt inn et biotopvernområde fra ytterkant av forslaget fram til dagens nasjonalparkgrense som dekker Snøheimvegen og arealene omkring denne. Grensa for biotopvernområdet går i rett linje fra Grisungbekken i sør til den møter nasjonalparkgrensa ved Storranden. Deretter går grensa mellom små høydepunkter og lignende i terrenget i litt avstand fra Snøheimvegen fram til nasjonalparkgrensa. På sørsiden følger grensa for biotopvernområdet elva Svone, siden Stridåi, fra nasjonalparkgrensa nesten helt ned til Veslfallet. Det siste lille stykket er grensa igjen trukket i rett linje ned til Grisungbekken.
- I dette vernealternativet ligger biotopvernområdet som en kile inn i nasjonalparken. Grensen mellom nasjonalpark og landskapsvern i området mellom Haukberget og Kolla er ellers lagt som i vernealternativ 1.
- Fra Haugberget går grensa mellom nasjonalparken og landskapsvernområdet lenger opp mot Tjørnhøkollen, lenger vestover mot Bratthøe og sørover helt til Veslknatten, slik at rommet

med landskapsvern også her blir betydelig større enn i vernealternativ 1. Det var tidligere store inngrep i dette landskapsrommet som nå er tilbakeført. Dette åpner også for at vegen fram til Vesllie kan bestå.

- Fra Veslknatten går grensa østover og runder sørover ved den høyeste toppen øst for Breidskardet (1399 m.o.h.). Øst for denne toppen er det kun landskapsvern i dette alternativet, som blant annet omfatter hele dressurtreningsfeltet for fuglehund slik det er avgrenset i gjeldende dispensasjonen fra båndtvangsbestemmelsene fra kommunen.
- Dette vernealternativet skal også åpne for at Vålåsjøhøvegen (Store ringveg fra Hjerkin fram til Grisungen) skal kunne bestå. Derfor er det lagt inn landskapsvern sør for Vålåsjøhø hele veien til Grisungen. Grensa mellom nasjonalparken og landskapsvernet går mellom høydepunkter i lia nedenfor de høyeste toppene i terrenget, blant annet slik at det store fangstanlegget i Vålåsjøhø ligger rett innenfor nasjonalparken.
- Ved Grisungen går grensa mellom nasjonalpark og landskapsvern også i dette alternativet sør for Simontjønnin, slik at disse vannene i sin helhet blir liggende i nasjonalpark.
- I Grisungen går utredningsgrensa tvers over området med buer/hytter og to av vannene der det er stor aktivitet med fiske. Hele området bør imidlertid ligge innenfor ett og samme verneområde. Dette området er foreslått som utvidelse av Fokstugu landskapsvernområde. Det er derfor avgrenset fra resten av forslag til nytt landskapsvern i utredningsområdet. Grensen mot nytt Hjerkin landskapsvernområde går fram til vannkanten i nordøstre hjørne av Storslågåvatnet og følger vannkanten her sørover og videre langs bekk til vannkanten i Holken, som følges til den når utredningsgrensa.
- Det er gjort en del større endringer i grensa mellom nasjonalpark og landskapsvern etter konsekvensutredninger og -vurderinger i dette vernealternativet:
 - I øst er et større område med nasjonalpark mellom Kolla og jernbanen gjort om til landskapsvern, samtidig som nasjonalparken er utvidet noe rett sør for Kolla som i vernealternativ 1.
 - Mellom Vålåsjøhø og Geitberget er også et større område med nasjonalpark gjort om til landskapsvern. Nasjonalparken er videre trukket noe tilbake til høydepunkter i terrenget hele veien fram mot Grisungen.
 - I Grisungen er grensen mellom nasjonalpark og landskapsvern justert noe i motsatt retning, slik at Simontjønnin i sin helhet blir liggende i nasjonalpark. Denne justeringen er også gjort av hensyn til våtmarksområde av stor verdi for fuglelivet og en viktig naturtyperlokaltet (ekstremrikmyr) i området mellom henholdsvis Buatjønne og Holken, og Simontjønnin. Justeringen innebærer at Vålåsjøhøvegen blir ca. 750 m kortere enn det var lagt opp til i grunnlaget for konsekvensutredningen.
- Det er også gjort mindre justeringer i grensa for biotopvernområdet etter konsekvensutredninger og -vurderinger, av mer arronderingsmessige og grensetekniske hensyn. Blant annet er grensa for biotopvernområdet på sørsiden langt langs elva også ved Svånålægeret.

5.3 Navn

Navn på nytt landskapsvernområde (begge vernealternativ) og nytt biotopvernområde (vernealternativ 2) er en del av høringen.

Nytt nasjonalparkareal er foreslått som utvidelse av eksisterende Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark. Utvidelsen er relativt liten i forhold til resten. Det er derfor naturlig å beholde navnet til eksisterende nasjonalpark. Et mindre areal ved Grisungen er foreslått som utvidelse av eksisterende Fokstugu landskapsvernområde. Det samme gjelder her. Fylkesmannen foreslår derfor å beholde navnene «*Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark*» og «*Fokstugu landskapsvernområde*».

5.3.1 Navn på nye verneområder

Det har vært lite fokus på navn for nye verneområder i verneplanprosessen. Fylkesmannen ber derfor spesielt om synspunkter på følgende forslag gjennom høringen, inkludert alternative forslag:

- *«Hjerkinns landskapsvernområde»* (begge vernealternativ)
Nytt foreslått landskapsvern ligger i tilknytning til Hjerkinns og omfatter i hovedsak, eller har som tyngdepunkt, det området som ofte omtales som det sentrale Hjerkinns-platået. Det er derfor naturlig at Hjerkinns blir navnet på det nye landskapsvernområdet.

Ulempen med dette navneforslaget er at det allerede er i bruk fra før. Det eksisterende landskapsvernområdet har imidlertid felles grense og verneforskrift med to andre landskapsvernområder og omtales som oftest sammen med de to øvrige som «Drivdalen/Kongsvoll/Hjerkinns landskapsvernområde». Disse tre områdene ble opprettet i 1974 og ligger på den andre siden av E6. (Det er aktuelt å se nærmere på en sammenslåing av nytt landskapsvernområde i denne verneplanen med disse tre gamle landskapsvernområdene gjennom en ny prosess etter at vernet er vedtatt jf. kapittel 8.)

Det er ingen formelle hindringer i å bruke «Hjerkinns» som navn på nytt landskapsvernområde, men det kan virke forvirrende at det finnes et fra før med samme navn.

- *«Snøheimvegen biotopvernområde»* (vernealternativ 2)
Biotopvernområdet er foreslått å omfatte Snøheimvegen og arealer omkring denne. Formålet er å ha sterk nok hjemmel til å regulere framtidig ferdsel på veien, dersom Stortinget vedtar at den skal bli liggende, fordi den går på tvers av en særlig viktig trekkorridor for villreintrekket rundt Snøhettamassivet. «Snøheimvegen» er derfor et naturlig navnevalg.

5.4 Forslag til forskrifter

I konsekvensutredningene for landbruk og reiseliv, samt Fylkesmannens vurderinger av konsekvenser for de øvrige temaene, ble lokaltilpassede forskriftsmaler for henholdsvis nasjonalpark, landskapsvern og biotopvern lagt til grunn. Fylkesmannen mener at forslaget til forskrifter ligger innenfor det som er konsekvensutredet og -vurdert.

Etter arbeidet med konsekvensutredninger og -vurderinger har Fylkesmannen lagt vekt på å gjøre endringer som følger opp forslag til avbøtende tiltak og innspill fra blant annet referansegruppa. Forskriftene er tilpasset hensynet til både naturverdiene og brukerinteressene så langt dette har latt seg gjøre innenfor rammene til naturmangfoldloven. Det er lagt vekt på å lage lokaltilpassede regler med verneformål som sikrer verneverdiene samtidig som forskriftene ikke er laget strengere enn det som er nødvendig for å ivareta verneformål og verneverdier.

Et mindre areal i Grisungen er foreslått lagt inn i Fokstugu landskapsvernområde, jf. gjennomgangen under kapittel 5.2. Det er gjort uten endringer i verneforskriften for dette landskapsvernområdet. Det var behov for å justere grensen mellom nytt og eksisterende landskapsvernområde for å unngå at grensen skulle gå tvers over flere vann i Grisungen, slik utredningsgrensa gjør her. Justeringen er gjort på denne måten fordi Fokstugu landskapsvernområde ikke ble tatt med i oppstartmeldingen for verneplanarbeidet og det heller ikke har vært gjennomført noen prosess på endringer her under

verneplanarbeidet. Verneforskriften for Fokstugu er mindre streng enn foreslått forskrift for nytt landskapsvernområde. Fylkesmannen kunne derfor ikke foreslå områder fra Fokstugu inn i nytt landskapsvern. Det er imidlertid ønskelig å få en mer helhetlig vurdering ved å utrede muligheter for sammenslåing av landskapsvernområdene over Dovrefjell i etterkant av denne verneplanprosessen.

Verneformålene i forskriftene avspeiler at dette området er en viktig del av leveområdet til villreinen i Snøhetta villreinområde med særlig viktige trekkorridorer for villreintrekket rundt Snøhettamassivet. Verneformålet avspeiler videre at dette er et naturområde med et rikt dyre- og planteliv, herunder kalkrike områder med rik fastmark i fjellet, ekstremrike myrer og en unik karplanteflora, samt et elveslettelandskap med kroksjøer, meanderende elv og åpne sandområder, særpregede kvartærgeologiske forekomster og en rekke kulturminner. Nasjonalparken i sin helhet utgjør et svært stort og tilnærmet intakt høgfjellsøkosystem der artene villrein, jerv, fjellrev, kongeørn og ravn har en nøkkelrolle på toppen av næringskjeden.

De foreslåtte verneforskriftene forbyr lavtflyging mindre enn 300 m over bakken. Dette er gjort særlig av hensyn til villreinen, men også av hensyn til annet dyreliv og friluftslivsinteressene. Det er likevel en åpning for at forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse til flyging under 300 m over bakken for beitedyrleting og dyretellinger, samt for bruk av luftfartøy til enkelte andre spesifiserte formål, herunder transport til buer, hytter og turisthytter i området og materialer til vedlikehold og byggearbeid på bygninger, anlegg og innretninger.

Fylkesmannen har før høring tatt inn bestemmelser i alle forskriftene som hjemler alle tiltak i forbindelse med naturrestaurering og opprydding i tidligere Hjerkinnskytefelt i henhold til vedtatt prosjektplan, uten søknad. Bestemmelsene omfatter også nødvendige tiltak i forbindelse med eksplosivrydding og nødvendig motorferdsel i hele perioden fram til naturrestaureringsprosjektet er gjennomført. Det er videre tatt inn bestemmelser i alle forskriftene som hjemler nødvendige tiltak for uskadeliggjøring av eventuelle gjenværende eksplosivrester som blir funnet i ettertid, herunder også nødvendig motorferdsel, uten søknad. Slike funn skal meldes til politiet, som vil be Forsvaret om bistand for å uskadeliggjøre gjenstanden. Politiet vil likevel være ansvarlig for tiltaket, og det er etter disse bestemmelsene krav om at politiet gir melding til ansvarlig oppsyn for verneområdet i forkant.

Forslag til forskrifter er ut over dette kommentert under gjennomgangen av de enkelte områdene i kapittel 6. Vi viser også til utkastet til forvaltningsplan, som er lagt ved verneplanen som et eget dokument. Dette utkastet utdyper hvordan verneforskriftene vil bli praktisert.

Forslag til forskrifter er lagt ved som et separat vedlegg.

5.5 Forvaltning av verneområdene

5.5.1 Forvaltningsmyndighet

Klima- og miljødepartementet har delegert forvaltningsmyndigheten for nasjonalparker og andre store verneområder til nasjonalpark-/verneområdestyret som består av folkevalgte representanter fra kommune og fylkeskommune, samt Sametinget i samiske områder. Denne lokale forvaltningsordningen ble innført i januar 2010. En, eller flere nasjonalpark-/verneområdeforvalter(e) fungerer som sekretariat for styret. Forvalterne er ansatt hos fylkesmannen, men er underlagt styret i forhold knyttet til verneområdeforvaltningen.

For områdene som nå foreslås vernet går Fylkesmannen inn for at forvaltningsmyndigheten legges til det eksisterende Dovrefjell nasjonalparkstyre. Bakgrunnen for dette er at det foreslåtte vernet

omfatter utvidelse av eksisterende verneområder (herunder Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark) og etablering av nytt/nye verneområde(r) inntil andre verneområder hvor dette styret også har forvaltningsmyndighet i dag. Dovrefjell nasjonalparkstyre består av representanter fra berørte fylkeskommuner og kommuner (bl.a. Lesja og Dovre), til sammen 12 medlemmer. Styret har nedsatt et mindre arbeidsutvalg med representanter fra styret som fatter avgjørelse i noen saker. Dovrefjell nasjonalparkstyre har også delegert myndighet til de to nasjonalparkforvalterne til å treffe vedtak for noen type saker. I tillegg til behandling av søknader om dispensasjon er styrets oppgaver knyttet til forvaltningsplanarbeid, besøksforvaltning, informasjon, skjøtsel, grensemerking, oppfølging av brudd på naturmangfoldloven/verneforskriftene og rapportering. Forvaltning av verneområder krever samhandling mellom mange aktører. Styret har derfor oppnevnt et «rådgivende utvalg» for å legge til rette for slik dialog. Dette utvalget er sammensatt av ulike interessene i området, bl.a. offentlige organ med aktivitet eller interesse i verneområdene (som villreinnemnd/-utvalg og fjellstyre), grunneiere og andre rettighetshavere, næringsliv og frivillige organisasjoner.

Vedtektene for Dovrefjell nasjonalparkstyre er tilgjengelig på hjemmesiden til nasjonalparkstyret: www.nasjonalparkstyre.no/Dovrefjell. Formålet med disse vedtektene er å legge til rette for en helhetlig og kunnskapsbasert forvaltning av verneområdene som styret har ansvar for. Vedtektene skal sørge for at nasjonalparkstyret skal kunne oppfylle formålet med vernet i tråd med nasjonale mål og internasjonale forpliktelser.

5.5.2 Forvaltningsplan

I henhold til paragraf 5 i vernebestemmelsene skal det utarbeides forvaltningsplan for verneområdene. Forvaltningsplanen skal være et hjelpemiddel for å opprettholde og fremme verneformålet. Den skal samtidig sikre en enhetlig forvaltning av verneområdet. Ved hjelp av forvaltningsplanen skal man unngå tilfeldige enkeltavgjørelser som kan være uheldige for verneverdiene. Det kan ikke utformes retningslinjer i forvaltningsplanen som er i strid med vernebestemmelsene. Planen kan imidlertid presisere og utdype verneforskriftene. Forvaltningsplanen er i utgangspunktet ikke et juridisk bindende dokument, men er juridisk bindende der bestemmelser i verneforskriften viser direkte til forvaltningsplanen.

Et utkast til forvaltningsplan er vedlagt verneforslaget. Etter et vernevedtak vil forvaltningsplanutkastet innarbeides i forvaltningsplanen for eksisterende verneområder på Dovrefjell, som det framtidige vernet vil bli en del av. Dette videre arbeidet med forvaltningsplanen vil skje gjennom en egen prosess, med blant annet egen høring. Forvaltningsplanen skal så godkjennes av Miljødirektoratet.

5.5.3 Naturoppsyn

Statens naturoppsyn (SNO) er en del av Miljødirektoratet og er miljøforvaltningens operative feltorgan. SNO løser deler av sine oppgaver gjennom tjenestekjøp fra andre, bl.a. fjellstyrer. SNO vil ha hovedansvaret for oppsynet i de forslåtte verneområdene. Oppsynsoppgaven er todelt og retter seg både mot tilsyn og overvåking av naturtilstanden og tilsyn med menneskers atferd i naturen i forhold til gjeldende regelverk. I tillegg til rene kontrolloppgaver er også veiledning og informasjon om regelverket og bruken av verneområdene en del av naturoppsynets virksomhet. Samtidig utfører SNO registrering, overvåking, tiltak (som tilrettelegging) og skjøtsel på oppdrag fra forvaltningsmyndigheten. SNO har lokalkontor på Hjerkinsknyttet til bl.a. naturveiledning ved Villreinsenter Nord og naturoppsyn i Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark, samt i Rindal knyttet til naturoppsyn.

5.5.4 Informasjon

Forvaltningsmyndigheten for verneområder har det overordna ansvaret for å utarbeide og formidle informasjon om verneområdene. Det skal være et samarbeid med flere aktører om informasjon, som styret, Miljødirektoratet, SNO og eventuelle nasjonalparksentra.

Det er viktig med god formidling om verneområder. Informasjon er, sammen med fysisk tilrettelegging, sonering, oppsyn etc., tiltak for å balansere hensynet mellom verneverdier, besøkende og lokal verdiskaping i et område slik at en oppnår størst mulig nytte for alle tre interesser.

I DN-Håndbok nr. 17 Områdevern og forvaltning står det bl.a. følgende om informasjonsarbeid: *«Informasjonsarbeid er en svært viktig oppgave knyttet til forvaltning av verneområdene. Det gjelder spesielt i forhold til bevisstgjøring og forebyggende arbeid. Målet er å informere om verneområdene, formidle kunnskap om verneverdiene og opplyse om tillatt bruk av områdene, både for folk flest, berørte grunneiere og rettighetshavere og besøkende. Kommersielle aktører og friluftslivs- og idrettsorganisasjoner er viktige målgrupper i områder med mye ferdsel. Informasjon som bygger på lokal kunnskap og brukstradisjoner kan bidra til lokal interesse for natur- og kulturkvalitetene som ligger til grunn for vernet. Slik kan informasjon være med å dempe eventuelle konflikter, en kan øke forståelsen for vern og verneområdeforvaltning, samt engasjere for ivaretagelse av natur generelt. Informasjon om naturfaglige og kulturhistoriske verneverdier, sårbare områder osv. kan dessuten være med å øke kvaliteten på oppholdet for dem som besøker områdene».*

Det er utviklet en merkestrategi for Norges nasjonalparker. Strategien legger føringer for hvordan man skal bygge opp kommunikasjonen på dette feltet. Andre vernekategorier, besøksentre, nasjonalparklandsbyer og -kommuner er også aktører under merket.

Informasjon er et sentralt tema i forvaltningsplaner. I det videre arbeidet med forvaltningsplan for verneområdene på Dovrefjell er det viktig at det samlede behovet for informasjon blir vurdert i sammenheng, jf. det innledende avsnittet her. Etablering av informasjon, som tavler og brosjyrer, skal følge den nasjonale merkestrategien. Ønskede informasjonstiltak skal settes opp i en flerårig tiltaksplan tilknyttet forvaltningsplanen. Midler til informasjon og andre tiltak i verneområdene tildeles årlig fra Miljødirektoratet til forvaltningsmyndigheten, dvs. til nasjonalparkstyret her.

Informasjonssentra i tilknytning til Dovrefjellområdet

Stiftelsen i Nasjonalparker har fungert som et nasjonalparksenter for Dovre/Rondane og Dovrefjell-Sunndalsfjella, som en overbygning for desentraliserte informasjonssentra. Stiftelsen ble lagt ned i 2016. Noen av sentrene er avviklet, blant annet på Dombås. Senteret i Follidal drives videre i annen regi.

Norsk Villreinsenter Nord har bygd opp «Besøksenter villrein» på Hjerkin med flere utendørs attraksjoner, herunder Viewpoint Snøhetta og fangstminneparken hvor de viser folk hvordan fangst og ferdsel på Dovrefjell foregikk i tidligere tider. Villreinsenteret er en naturlig samarbeidspart for videreutvikling av informasjon om verneområdene på Hjerkin.

5.6 Erstatning

Erstatning som følge av oppretting av nasjonalpark, landskapsvernområde og biotopvernområde blir regulert av den nye naturmangfoldloven §§ 50 og 51 som lyder:

§ 50. (erstatning til eiere og rettighetshavere i verneområder)

”En eier eller rettighetshaver i eiendom som helt eller delvis blir vernet som nasjonalpark, landskapsvernområde, naturreservat, biotopvernområde eller marint verneområde, ha rett til erstatning fra staten for økonomisk tap når et vern medfører en vanskeliggjøring av igangværende bruk. For bruk som trenger tillatelse fra offentlig myndighet, gjelder retten til erstatning bare hvis tillatelse er gitt før det er foretatt kunngjøring etter § 42.

Når vilkårene etter første ledd er oppfylt, fastsettes erstatningen for tap i igangværende bruk i samsvar med utmålingsreglene i lov 6. april 1984 nr. 17 om vederlag ved oreigning av fast eiendom (ekspropriasjonserstatningslova). Ved anvendelsen av nevnte lov § 10 er det tidspunktet for vernevedtaket som skal legges til grunn.

Kongen fastsetter ved forskrift hva som regnes som igangværende bruk for virksomhet i henhold til

- a) utvinningstillatelse etter lov 29. november 1996 nr. 72 om petroleumsvirksomhet (petroleumsloven),*
- b) utmål etter lov 30. juni 1972 om bergverk (bergverksloven),*
- c) mineralloven.”*

Grunneier og rettighetshavere har krav på erstatning når et vernevedtak medfører økonomisk tap som følge av at eksisterende bruk blir vanskeliggjort. Restriksjonsnivået går fram av verneforskriften for hvert område. Eksisterende bruk regnes som den bruken som faktisk foregår på vernetidspunktet, i motsetning til bruk som har opphørt eller ikke har kommet i gang. Hva som skal sees på som vanskeliggjøring, må likevel avgjøres konkret i hver enkelt sak.

Retten til erstatning for restriksjoner på bruksendring som krever offentlig tillatelse, f.eks. hyttebygging, gjelder bare dersom slik tillatelse var gitt før det ble kunngjort oppstart av verneplanarbeidet.

Erstatningsreglene for alle kategorier vern er like. Det vil være virkningen av et vernevedtak for den enkelte grunneier eller rettighetshaver som er avgjørende for erstatningsspørsmålet, ikke den vernekategori som benyttes.

§ 51. (fremgangsmåten ved fastsetting av erstatning)

”Staten skal senest ett år etter at vernevedtaket ble truffet, gi tilbud om erstatning etter § 50 til en eier eller rettighetshaver som har fremsatt skriftlig krav om dette innen fire måneder fra vernevedtaket. Departementet kan forlenge fristen og kan også gi oppfriskning for oversittelse av fristen. Bestemmelser i lov 17. juni 2005 nr. 90 om mekling og rettergang i sivile tvister (tvisteloven) om oppfriskning gjelder så langt de passer.

Blir tilbudet ikke akseptert, kan eier eller rettighetshaver senest seks måneder etter at det ble gitt, sette frem krav for fylkesmannen om at staten begjærer rettslig skjønn for tingretten til fastsetting av erstatning etter § 50.

Skjønnen holdes etter reglene i lov 1. juni 1917 nr. 1 om skjønn og ekspropriasjonssaker (skjønnsprosessloven) og reglene i dette ledd. Tingretten kan gi oppfriskning for oversittelse av fristen i annet ledd etter reglene i tvisteloven. For saksomkostninger ved underskjønn gjelder skjønnsprosessloven § 42. Ved overskjønn begjært av staten skal staten dekke grunneierens nødvendige omkostninger. Ved overskjønn begjært av grunneieren får reglene i tvisteloven kapittel 20 anvendelse.”

Dersom det ikke oppnås enighet om størrelsen på erstatningen, kan grunneier og rettighetshavere senest seks måneder etter at statens tilbud ble gitt, sette frem krav for fylkesmannen om at staten begjærer rettslig skjønn for tingretten til fastsetting av erstatningen.

Grunneier vil normalt få dekket nødvendige sakskostnader i første instans (underskjønn). Dersom en grunneier krever overskjønn, vil grunneier normalt få dekket sine kostnader dersom han/hun oppnår et bedre resultat enn ved underskjønnet. Dersom staten krever overskjønn, vil grunneier få dekket nødvendige sakskostnader. Erstatning etter naturmangfoldloven blir utbetalt som et engangsbeløp, og det vil i tillegg bli utbetalt avsavnsrente for perioden mellom vernevedtak og utbetaling av erstatning.

5.7 Nærmere undersøkelser

Larsen (2015) påpeker at de åpne naturlige sandområdene i Grøndalen trolig er helt unike for norske fjellområder. Artsmangfoldet tilknyttet disse forekomstene er mangelfullt utredet. Trolig kan de være interessante særlig med tanke på insekter – muligens også karplanter og moser.

5.8 Forslag til overvåkning

Hvorvidt villreinens arealbruk skal overvåkes videre gjennom bruk av GPS-sendere vil trolig bli drøftet i sluttrapporten fra Overvåkingsprosjektet i Snøhettaområdet 2014-2017. Slik overvåking er kostnadskreven og har også etiske problemstillinger. Det kan likevel være interessant å følge villreinen i dette området videre noen år framover i tid, for å følge eventuelle endringer i arealbruken etter gjennomført restaurering og vern av området.

Videre er det aktuelt å overvåke rovfugl som jaktfalk og myrhauk, samt andre sjeldne fuglearter i området (eksempelvis dobbeltbekkasin, trane). Slik overvåking er gjennomført årlig i forbindelse med naturrestaureringsprosjektet og det foreligger derfor gode data fra mange år tilbake. Norsk institutt for naturforskning (NINA) gjennomfører også registreringer av jaktfalklokalitetene i området i forbindelse med Program for terrestrisk naturovervåking (TOV).

Det er også etter Fylkesmannens vurdering aktuelt å overvåke forekomstene av de rødlistede planteartene som er spesielle for området. Dersom Vålåsjøhøvegen tilbakeføres, vil det også være interessant å gjøre registreringer med jevne mellomrom i de verdifulle naturtypelokalitetene med ekstremrikmyr som ligger på tvers eller nedenfor vegen.

Fjellreven følges opp av et eget Nasjonalt overvåkingsprogram for fjellrev. Alle fjellområder i Norge der det er kjent aktivitet av fjellrev er med, og Dovrefjell er blant de fremste områdene som fortsatt bør følges opp i årene framover.

5.9 Innspill og merknader i verneplanprosessen

5.9.1 Søknader til uttalelse

Av naturmangfoldloven § 44 framgår det at når verneplanarbeid er kunngjort, kan et forvaltningsorgan (f.eks. kommunen) uten videre avslå en søknad om tillatelse til et tiltak i et område som inngår i verneforslaget (f.eks. søknad om bruk av snøskuter etter motorferdselloven, eller byggesøknad etter plan- og bygningsloven). Det ligger i dette at begrunnelsen for avslaget kan bestå i

en henvisning til verneplanarbeidet. Dette er ikke til hinder for at saken kan behandles fullt ut, men skal hindre at det gis en tillatelse som går på tvers av verneplanarbeidet. Det heter i loven at «tillatelse kan bare gis dersom tiltaket er uten nevneverdig betydning for forslaget». I tilfeller der det er vanskelig for sektormyndigheten (f.eks. kommunen) å avgjøre hvorvidt et tiltak kan virke inn på verneverdiene, bør saken forelegges vernemyndigheten (i dette tilfellet Fylkesmannen). Dette følger av forvaltningens generelle utredningsplikt.

Ovennevnte ble formidlet ved oppstart av verneplanprosessen og er bakgrunnen for at Fylkesmannen har fått til uttalelse og vurdering en del saker som ellers normalt ikke ville vært sendt til en slik behandling.

Fylkesmannen har i tillegg til ovennevnte også forvaltet sivil motorferdsel på vegnettet i området på vegne av Forsvarsbygg, som er eier, fra og med sommeren 2014. Fylkesmannen har i den forbindelse lagt til grunn Stortingets foreløpige vedtak om Snøheimvegen og videreføring av skyttelbussregimet i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2014 (Prop. 1 (2013-2014), fra Miljøverndepartementet) og avtalen Forsvarsbygg inngikk med lokale aktører om sivil bruk av det øvrige vegnettet i 2013. All motorisert ferdsel på vegnettet i 2014, 2015 og 2016 er registrert gjennom bruk av kjørebøker, herunder også Forsvarets egen bruk av vegnettet i forbindelse med tilbakeføringsprosjektet og eksplosivryddingen. Forvaltningen av motorferdselen på vegnettet omtales ikke nærmere her.

Under følger en kort oversikt over de viktigste innspillene og enkeltsakene som har kommet opp i løpet av verneplanprosessen. De gjelder både varige inngrep og motorferdsel i utmark:

Vinterkjøring i forbindelse med tilsyn av Snøheim turisthytte ble først drøftet i et felles møte mellom DNT Oslo og omegn, Dovrefjell nasjonalparkstyre, Statens naturoppsyn og Fylkesmannen i Oppland november 2013. Deretter mottok Dovrefjell nasjonalparkstyre søknad om vinterkjøring til Snøheim for perioden 2014-2017 fra DNT Oslo og omegn. DNT redegjorde i søknaden for et behov for å føre tilsyn med anlegget inntil seks ganger i løpet av vinteren, samt dersom det oppstår ytterligere behov ved uvær eller varsling fra brannanlegget. Fylkesmannen sendte uttalelse til nasjonalparkstyret hvor vi påpekte at det var viktig å stille vilkår slik at DNT gjør det som er mulig for å redusere antall turer og sitt bidrag til den totale ferdselen i området vinterstid. De viktigste tiltakene er å samordne tilsynet med Snøheim og Reinheim og å samkjøre med Statens naturoppsyn eller Forsvaret så langt det er mulig. Fylkesmannen påpekte videre at det behov for vilkår om kjørebok slik at styret får oversikt over turene som kjøres. Denne kjøringen har ikke direkte hjemmel i motorferdselbestemmelse om "transport som er nødvendig for drift av turistanlegg (overnattings- og serveringssteder, skiheiser m.v. som ikke ligger til brøytet bilveg)". Søknad om motorferdsel i forbindelse med tilsyn utenom driftsperioden må derfor også behandles av kommunen etter motorferdselloven.

I januar 2014 sendte DNT Oslo og Omegn søknad til Dovrefjell nasjonalparkstyre om kjøring og transport til Snøheim turisthytte sommeren og høsten, samt brøyting av Snøheimvegen om våren, for perioden 2014-2017. I forbindelse med søknaden ble det avholdt et eget møte våren 2014 mellom Forsvarsbygg, nasjonalparksekretariatet, DNT Oslo og omegn og Fylkesmannen hvor behovet for kjøring og transport ble gjennomgått i detalj. Fylkesmannen sendte ikke egen uttalelse, men hadde god dialog med nasjonalparksekretariatet i forkant av søknadsbehandlingen. I den forbindelse har Fylkesmannen lagt vekt på at kjøring og transport til Snøheim må begrenses til det absolutt nødvendige og at turene både inn og ut så langt som mulig skal skje samtidig med skyttelbussen for å minimere belastningen for villreinen jf. anbefalingene i «Horisont Snøhetta» (Strand m.fl., 2013). I april 2015 sendte DNT på oppfordring fra nasjonalparksekretariatet og Fylkesmannen en tilleggs søknad om å få starte med arbeider på turisthytta noe tidligere for å få gjennomført

resterende håndverksarbeider på turisthytta i 2015. Formålet var å rydde unna større arbeider som de ikke ble ferdige med til gjenåpningen i 2012 pga. en konkurs hos entreprenøren, og som måtte gjennomføres utenom perioden hytta er åpen for besøkende.

I løpet av verneplanprosessen er det flere som har søkt om både motorferdsel, bruk av drone og/eller bruk av hundespenn i forbindelse med film- og tv-produksjoner. Fylkesmannens inntrykk er at presset på området er økende også vinterstid. Statens naturoppsyn (SNO) har gitt tilbakemelding om det samme. I uttalelser har vi påpekt at det samlet sett er mange som ønsker å ferdes i området og at det derfor er behov for strenge kriterier for når det skal gis nødvendige tillatelser. Bruk av drone og kjøring med hundespenn i utredningsområdet har ikke vært søknadspliktig under verneplanprosessen. Når det gjelder motorferdsel har Fylkesmannen formidlet at det i utgangspunktet ikke er aktuelt å gi tillatelse der film- og tv-produksjoner er formålet med kjøringen. Unntak har vært produksjoner som har hatt som formål å formidle naturverdiene i området til et bredt publikum, herunder også informasjon om Norgeshistoriens største naturrestaureringsprosjekt. Fylkesmannen har på dette grunnlaget bedt blant annet Dovre kommune om å avslå søknader om motorferdsel. Vi har også i den forbindelse påpekt at kjøring med hundespenn langt inn i området heller ikke er ønskelig. Kommunen har i enkelte tilfeller i samråd med søker funnet alternative områder som har egnet seg til formålet, men som er mindre sårbare.

Meteorologisk institutt søkte i mars 2014 Dovrefjell nasjonalparkstyre om oppføring av en automatisk værstasjon ved Snøheim turisthytte. Plasseringen ligger utenfor utredningsområdet, men Fylkesmannen ga likevel en uttalelse med bakgrunn i at tiltaket også vil medføre behov for motorferdsel gjennom utredningsområdet både sommer og vinter i forbindelse med drift, vedlikehold og eventuelle nødvendige reparasjoner av værstasjonen. Fylkesmannen uttalte at tiltaket kunne vurderes etter § 48 i naturmangfoldloven som et tiltak av vesentlig samfunnsmessig interesse, men at det burde settes strenge vilkår om motorferdsel særlig i forbindelse med drift som forutsetning for en eventuell dispensasjon. Søker hadde etter oppfordring blant annet redegjort for at plasseringen ved Snøheim var nødvendig for at stasjonen skulle kunne supplere de etablerte værstasjonene ved Hjerkin og Fokstugu, dvs. at alternativ plassering utenfor verneområdet var uaktuell. Værstasjonen ble satt opp sommeren 2014.

I april 2014 fikk Dovre kommune en søknad om etablering av et minnesmerke etter et helikopterhavari i 1968, på havaristedet ved Storråndvegen og elva Svåni, ca. 300-350 m vest for jernbanen. Søknaden omfattet også transport av deltakere til en minnemarkering, med minibuss eller privatbiler på Storråndvegen, samt landing med helikopter ved havaristedet på markeringsdagen. Fylkesmannen uttalte at det generelt ikke er tradisjon for å sette opp minnesmerker i fjellet etter tragiske hendelser Norge og at det ikke er ønskelig at det blir gitt tillatelse til et varig inngrep i et område som er under utredning for vern, selv om inngrepet i seg selv er lite. Kommunen foreslo i denne saken alternativ plassering ved rasteplass for sørgående trafikk på E6, noe som Fylkesmannen også syntes var en god løsning. Vi kjenner ikke til hvorvidt denne muligheten ble benyttet av søker.

Dovre kommune har hvert år gitt tillatelse til frakt av ved, varer og utstyr med traktor/bil langs kjøresporet som går opp til Einøvlingdammen, til eiere av buer ved Einøvlingvatnet, i samråd med Fylkesmannen. Det har vært gitt tillatelse til én tur/retur, med unntak av spesielle tilfeller der transportbehovet har vært større. Kommunen har også satt vilkår om at turen må gjennomføres før 20. august. I verneplanen som nå sendes på høring er den aktuelle traseen ikke lenger definert som kjørespor og det er lagt opp til at transporten til buene ved Einøvlingvatnet må skje med snøskuter på vinterføre eller med lufttransport.

Dombås røde kors hjelpekorps (DRKHK) har tidligere gjennomført en årlig vinterøvelse som vanligvis har foregått i utredningsområdet, ofte kombinert med transport av ved, varer og utstyr til Åmotdalshytta. Høsten 2014 utarbeidet DRKHK for første gang en felles øvingsplan med hjelpekorpsene Lesja og Brennhaug. Nasjonalparksekretariatet og Fylkesmannen hadde et felles møte med DRKHK november 2014 i forkant av nasjonalparkstyrets og kommunens behandling av søknaden for perioden 2015-2019 og kom til enighet med DRKHK om at den aktuelle vinterøvelsen isteden kunne legges til fjellområdet øst for Slådalsvegen. Dette er i tråd med nasjonale retningslinjer for gjennomføring av redningsøvelser, som sier at slike øvelser bør legges utenfor verneområder, men at det er en åpning for gjennomføring av kjentmannsøvelser etter godkjent plan. Samordningen mellom de tre hjelpekorpsene medfører også en betydelig reduksjon i det samlede omfanget av øvelser og motorisert ferdsel i utmark i den forbindelse. Det ble åpnet for én kjentmannstur «Dovrefjell NP Øst» i løpet av femårsperioden, som også berører utredningsområdet, og videre én kjentmannstur på Snøhetta sommerstid. I forbindelse med sistnevnte ble DRKHK oppfordret til å flytte turen til perioden da de kunne benytte skyttelbussen mellom Hjerkin og Snøheim.

DNT Oslo og omegn søkte Dovrefjell nasjonalparkstyre om helikoptertransport av ved til Reinheim turisthytte i august 2014. Fylkesmannen var i dialog med nasjonalparkforvalter om saken og sendte en uttalelse til hvor vi påpekte at helikoptertransport av ved og proviant til Reinheim er å foretrekke framfor transport med snøskuter vinterstid. Vi påpekte videre at det burde settes vilkår om at utgangspunktet for helikoptertransporten måtte legges utenfor Hjerkin skytefelt jf. ferdselsregimet på Snøheimvegen av hensyn til villreinen. Slik tillatelse ble gitt for perioden 2014-2016.

Norsk institutt for naturforskning (NINA) søkte januar 2015 om å sette opp midlertidige innhegninger rundt gamle hilokaliteter med rødrevegetabering, for å undersøke betydningen av konkurranse mellom rødrev og fjellrev i forbindelse med avlsprogrammet for fjellreven. To av de aktuelle lokalitetene lå i utredningsområdet, men ble ikke valgt ut.

Norsk institutt for naturforskning (NINA) har/deltar flere forskningsprosjekter og -programmer som er utgangspunkt for søknader om bruk av vegnettet i området. Noen av disse har blitt behandlet særskilt av Fylkesmannen i forbindelse med forvaltningen av sivil motorferdsel på vegnettet, blant annet fordi det i utgangspunktet ble søkt om svært mange turer. Dette gjelder blant annet NINAs deltakelse i GLORIA-prosjektet (europeisk overvåkingsnettverk for å studere klimarelaterte endringer i europeiske fjelløkosystem). Omfanget av kjøringen er i mange tilfeller begrenset i dialogen med søker under søknadsbehandlingen.

I mai 2015 søkte Norsk Villreinsenter Nord og fikk tillatelse til én tur/retur med traktor og henger på Snøheimvegen for å hente ut stein fra Storranden. Steinen skulle brukes til mur og ildsted i årestua som ble bygd opp ved Besøkssenter Villrein i tilknytning til Villreinsenteret på Hjerkin. Søknaden var begrunnet med at det ikke var mulig å hente stein i Kvitdalen som tidligere pga. snøforhold, samt at bygget skulle ferdigstilles til åpning 9. juni. Det var også lett etter stein helt lokalt på området til tidligere Hjerkin gruver, men ikke funnet nok stein som var egnet der. Saken var avklart med Forsvarsbygg.

Det var allerede før verneplanarbeidet startet opp avklart at Lesja fjellstyre skulle få overta Maribu fra Forsvarsbygg, for å benytte bua i forbindelse med oppsyn og tilsyn, med betinget bruksrett for Dovre fjellstyre og Jora sankelag. På grunn av at byggene var i dårlig forfatning, sendte Lesja fjellstyre søknad til Lesja kommune i mars 2016, om få å rive bua og tilhørende utedo og oppføre nye bygg i samme størrelse og utforming og for samme bruk. Fylkesmannen hadde ingen motforestillinger mot denne søknaden under forutsetning om at Maribu kun skal benyttes som oppsyns- og tilsynsbu, og at dette betyr at bua verken kan leies ut eller lånes ut til andre formål, heller ikke jakt og fiske (jf.

endelig vedtak i klagesak om fradeling av tomt i brev fra Fylkesmannen i Oppland av 13. september 2010). Kommunen ga sin tillatelse mai 2016 og tiltaket ble gjennomført sommeren 2016.

Eier av en av buene ved Einøvlingvatnet søkte i november 2016 om utvidelse av bua med 10 m², for å få en bedre løsning med toalettforhold og lagring av ved og annet utstyr. Dagens utedo er en steinborg bygget som hestesko et stykke ovenfor hytta av tidligere eiere. Eksisterende bu har et total-areal på ca. 14,5 m². En slik mindre utvidelse for denne typen formål gis det normalt tillatelse til i verneområder. Det foreligger etter Fylkesmannens vurdering ingen spesielle forhold som tilsier en annen konklusjon i denne saken. Det er også hjemmel for denne typen tiltak i forslag til vernebestemmelser for nasjonalparken.

Desember 2016 søkte Innlandet politidistrikt Dovrefjell nasjonalparkstyre om å avholde øvelse på Snøheim turisthytte i tidsrommet 21.-23. februar 2017. Bakgrunnen for søknaden var at Snøheim er et objekt politiet anser som et mulig sted for et skarpt scenario. For at politiet skal være best mulig forberedt til å håndtere slike scenarioer, er det et mål å øve realistisk, jfr. Politiets beredskapssystem. Det mest grunnleggende var å bli kjent med objektet og området rundt (mulige observasjonsposter, fremrykningsakser, sambandsmuligheter osv.). Det ble videre påpekt at Snøheim også ligger i et område der de i stor grad får trent på vintertjeneste og de utfordringer politiet har i å operere i et slikt område/klima. Søknaden omfattet bruk av inntil fire snøskutere for transport tur/retur området rundt Snøheim turisthytte, med start på Hjerkin. Innlandet hadde på forhånd undersøkt muligheten for å gjennomføre øvelsen på Rondane turisthytte. Fylkesmannen ga muntlig innspill til nasjonalparksekretariatet i saken. Vi påpekte at det er en nasjonal målsetting å holde motorferdsel på et lavest mulig nivå i verneområder og særlig nasjonalpark, og videre at øvelser fortrinnsvis skal holdes utenfor verneområder. Det er rom for øvelser der formålet er å bli kjent, men da bør det være en forutsetning at øvelsen er forankret i en plan, jf. nasjonale retningslinjer for redningstjenesten. Hvorvidt en slik plan foreligger er usikkert.

5.9.2 Andre innspill

Gjennom verneplanprosessen har det kommet en rekke andre innspill, blant annet gjennom høringsinnspillene til oppstartmeldingen i 2013, i møtene med referansegruppa og kontaktutvalget og ved direkte henvendelser utenom dette.

De mest sentrale innspillene gjennomgås og kommenteres kort her:

I sitt innspill til oppstartmeldingen ba Dovre kommune om å få en endelig avklaring av uenigheter fra den tidligere prosessen i 2002-2003 gjennom den kommende verneplanprosessen. Innspill fra flere lokale høringsinstanser til oppstartmeldingen dreide seg også om å beholde hele eller deler av vegnettet, særlig av hensyn til beitebruken i området. Dette har vært et sentralt diskusjonstema gjennom hele verneplanprosessen, der Fylkesmannen stadig har vist til vårt begrensede mandat. Vi har lagt til grunn for prosessen at allerede vedtatte planer skal gjennomføres. Det innebar ved oppstart av verneplanprosessen at alle øvrige veger utenom Snøheimvegen skulle tilbakeføres jf. prosjektplanen for naturrestaureringsprosjektet. Dette ble senest stadfestet av Stortinget høsten 2013 i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet for 2014. Fylkesmannen satte likevel tidlig i prosessen «døra på gløtt» for å konsekvensutrede og vurdere enkelte vegstrekninger av stor betydning for brukerinteressene. En endelig avklaring av hvilke vegstrekninger som kunne vurderes i likhet med Snøheimvegen kom så i brev fra Klima- og miljødepartementet av 2. juli 2015, der Fylkesmannen ble bedt om å legge fram et vernealternativ som også åpner for at Vålåsjøhøvegen og vegen inn til Vesllie skal bestå. Dette er også de to øvrige vegstrekningene det var uenighet om i 2002-2003 (se tabell under kapittel 2.1, avsnitt 2.1.1).

Både Dovre kommune og Dovre fjellstyre har påpekt at redningstjenesten og Forsvaret fortsatt må kunne bruke området på nordsida av E6 mellom Hjerkin og Dombås som trenings- og øvingsområde. Fylkesmannen har hatt en egen dialog med både redningstjenesten ved Dombås røde kors hjelpekorps (DRKHK) og Heimevernets skole- og kompetansesenter (HVSKS) på Dombås. Når det gjelder redningstjenesten viser vi til avsnitt under avsnitt 5.9.1 over. I oktober 2016 ble det avholdt et møte mellom HVSKS, Dovre kommune, nasjonalparksekretariatet og Fylkesmannen. Vi ga i møtet signaler om at det gjennom verneplanen vil bli gitt en åpning for at HVSKS sin begrensede bruk av området til vinterøvelser. Samtidig ble også HVSKS oppfordret til å vurdere alternative områder for sine vinterøvelser, blant annet fjellområdet øst for Slådalsvegen.

På det første referansegruppemøtet i februar 2014, tok Statskog opp spørsmålet om eventuelt tiltak på Einøvlingdammen med utgangspunkt i rapport fra et nylig gjennomført hovedtilsyn, der det ble påpekt at dammen ikke har noen funksjon og at riving burde vurderes. Fylkesmannen har siden utredet mulighetene for å tilbakeføre dammen i samråd med Statskog. Se nærmere om dette under kapittel 2.4.

I forbindelse med at Forsvarsbygg orienterte om planlegging av «vegpakke 1» (tilbakeføring av veger i forbindelse med naturrestaureringen av skytefeltet) under samordningsmøtet for Hjerkin PRO 22. oktober 2015, ble det forslått av flere å beholde dagens bruer selv om selve vegen tilbakeføres, blant annet de tre bruene over Grøna. Det er i henhold til naturrestaureringsplanen gitt at dagens betongbruer skal rives når vegene tilbakeføres. Det vil imidlertid være åpning for å etablere enklere bruer og klopper ved behov, for bruk til fots og av beitedyr. Fylkesmannen inviterte på denne bakgrunnen Forsvarsbygg og representanter for beitelaget og fjellstyrene med på befaringsgjennom Grøndalen i august 2016. Befaringen konkluderte med at beitelaget skal vurderer behovet for bruer gjennom Grøndalen nærmere høsten 2016. Videre prosess vil måtte skje i samråd med fjellstyrene, Statskog og kommunen.

I august 2016 fikk Fylkesmannen spørsmål fra fjellstyrene og villreinutvalget om bruk av el-sykkel på vegnettet i utredningsområdet var tillatt. Dette er en ny problemstilling. Bruk av vanlig tråsykkel er tillatt og reguleres ikke før et eventuelt vernevedtak. Når det gjelder bruk av el-sykkel gjorde Fylkesmannen en vurdering og konkluderte med at bruk av el-sykkel inntil videre ikke er tillatt, verken på Snøheimvegen eller på øvrige deler av vegnettet. El-sykkel regnes som motorkjøretøy etter lov om motorferdsel i utmark. På privat veg kan eier videre forby ferdse med blant annet motorvogn, derunder sykkel med hjelpemotor (el-sykkel), etter friluftsløven. Vegene er formelt sett private og eies av Forsvaret. Fylkesmannen har etter nærmere avtale med Forsvarsbygg overtatt forvaltningen av den sivile motorferdselen fra og med 2014. Det var derfor etter vår vurdering hjemmel for å innføre et forbud. Begrunnelsen for forbudet mot el-sykkel er hensynet til villreinen, herunder målsettingen å begrense all annen bruk og ferdse på Snøheimvegen jf. anbefalingene i «Horisont Snøhetta» (Strand m.fl., 2013).

Når det gjelder sykling generelt, både bruk av el-sykkel og vanlig tråsykkel, er regelverket under endring:

- Stortinget har gjennom behandling av friluftsmeldingen¹⁶ i oktober 2016 vedtatt at det i utgangspunktet skal være tillatt å sykle på eksisterende veger, stier og kjørespor i nasjonalparker og landskapsvernområder. Det skal imidlertid fortsatt være mulig å regulere slik ferdse i nærmere angitte områder dersom verneformålet tilsier det. Verneforskriftene for de enkelte verneområdene må gjennomgås. Ved denne gjennomgangen vil det i henhold til friluftsmeldingen særlig vurderes om dagens reguleringer av bruk av sykkel skal videreføres helt eller delvis i de områdene som er viktige for villrein. Ved disse vurderingene

¹⁶ Meld. St. 18 (2015-2016) Friluftsliv – Natur som kilde til helse og livskvalitet, behandlet i Stortinget 20. oktober 2016.

skal det blant annet legges vekt på føre-var-prinsippet. Etter en nærmere vurdering foreslår Fylkesmannen at det i foreslåtte verneområder bare skal åpnes for sykling på enkelte traseer, delvis også kun en begrenset perioden på forsommeren. Se nærmere beskrivelse i utkast til forvaltningsplan under kapittel 7.2 Reiseliv.

- Etter lov om motorferdsel i utmark er el-sykkel definert som motorkjøretøy og omfattes av forbudet mot motorferdsel i alle gjeldende verneforskrifter. Forslag om adgang til bruk av el-sykkel på opparbeidet sti (etter forskrift for bruk av motorkjøretøy i utmark) har vært på høring. I tillegg er det i høringen foreslått at el-sykkel defineres som sykkel etter verneforskrifter. Nye bestemmelser om dette er pr. i dag ikke vedtatt, men kan få betydning for reguleringen i verneforskriftene.

Gjennom verneplanprosessen er det flere som har uttrykt bekymring for villreinens bruk av området, særlig knytta til forsinkelser i villreinens trekk inn på Hjerkinns-platået i forbindelse med villreinjakta. Enkelte år har trekket stoppet opp over lengre tid i Stropsljødalen, spesielt i 2013 og 2016. Dette kan ha flere årsaker. Ferdsel er uten tvil en av årsakene. Dette gir grunn til bekymring jf. også utviklingen i Rondane. Villreinutvalget henstilte blant annet i sitt høringsinnspill til oppstartmeldingen Fylkesmannen til å få gjennomført tiltak for å minske videre forstyrrelse for villreinen gjennom verneplanprosessen, slik at urgamle trekkveier kan opprettholdes. Tiltak som bør gjennomføres er blant annet å legge ned en del stier (bl.a. gjennom Storstyggsvånådalen) og sanere Reinheim. Fylkesmannen er enig i at dette er aktuelle tiltak å vurdere nærmere i den videre forvaltningen av verneområdene.

Framtidig eierskap og ansvar for blant annet vedlikehold av eventuelle vegstrekninger som gjennom Stortingsvedtak og/eller vernevedtak vedtas at skal bli liggende, er uavklart. Kostnadene for vegvedlikehold i dette fjellterrenget er til dels betydelige jf. Forsvarsbygg sine erfaringstall (se kapittel 2.1, avsnitt 2.1.2). I desember 2016 har både Statskog og Forsvarsbygg klargjort sine standpunkt til spørsmålet om framtidig eierskap og vedlikeholdsansvar:

- Statskog SF er grunneier av eiendommene Dovrefjell statsallmenning 87/1 og Hjerkinns utmåling 1/1 hvor Snøheimvegen ligger. Veggen er bygget av Forsvaret og tillatelse til bygging inngår i Forsvarets avtaler med Statskog om skytefeltet. Statskog påpeker at de tidligere i prosessen med tilbakeføringen av skytefeltet har framholdt at det ikke er aktuelt å overta eierskapet til Snøheimvegen (veg-kroppen) fra Forsvaret. (Dette gjelder også de øvrige vegene forsvarret har anlagt i skytefeltet). En eventuell videre drift og vedlikehold av denne med bruer og innretninger må da overtas av andre. Det vil være påkrevd med en egen avtale mellom Statskog og en ny driver av eventuelle vegstrekninger om tillatelse til å ha veg-kroppen liggende på statens grunn. Statskog har selv liten interesse eller behov for vegene i egen drift og forvaltning av eiendommene. Ordningen som er skissert er ifølge Statskog helt vanlig for lignende veger på Statskog sin grunn. Det er brukerne av veggen og de som har nytte av den som også har ansvaret for drift og vedlikehold, dette gjennom etablerte veglag eller lignende.
- Forsvarsbygg/Hjerkinns PRO ønsker heller ikke å beholde noe ansvar eller bidra til vedlikehold etc. for Snøheimvegen etter 2020. Forsvarsbygg er derimot opptatt av at de har et ansvar for en konstruksjon ovenfor grunneier Statskog, og ser det derfor helt nødvendig, på samme måte som Statskog, at andre aktører er villig til formelt å overta forvaltningsansvaret for veggen. En slik ansvarsoverdragelse fra Forsvarssektoren til annen part må godkjennes av Statskog. (Det samme gjelder eventuelle andre vegstrekninger som måtte bli besluttet at blir liggende for ettertiden.) Når det gjelder Forsvarets behov for Snøheimvegen i forbindelse med anleggene på Snøhetta ber de om å få komme tilbake til detaljene i dette. Forsvarsbygg peker på at de i felles uttalelser til diverse planprosesser har uttalt at Forsvaret ønsker

vegrett, men at behovet og bruken ikke er veldig stor. Det må eventuelt avklares med Forsvaret og rette avdeling med ansvar for installasjonen hvorvidt det er aktuelt å inngå i et veglag, betale en leie for bruk av vegen eller tilsvarende.

Norsk Villreinsenter Nord, skriver følgende i brev av 23. januar 2017:

- Norsk Villreinsenter har ingen interesser i Snøheimvegen, og ønsker heller ikke å delta i en diskusjon om framtidig ansvar for vegen.
- Norsk Villreinsenter har gjennom kontrakt med Trønderbilene hatt ansvar for drift av skyttelbuss Hjerkin – Snøheim i årene 2014-2016 og for inneværende år, 2017. Villreinsenteret har ingen avtale om videre drift av skyttelbussen ut over årets avtale. Dersom det blir vedtatt at Snøheimvegen skal bli værende, og at forvaltningsregimet blir skyttelbuss, er Villreinsenteret åpen for å vurdere framtidig driftsansvar dersom dette er ønskelig.
- Forsvarsbygg har hittil stått for vedlikehold av mesteparten av Snøheimvegen, dvs. fra Hjerkin til Stridåbrua (ca. 10 km). Skyttelbussen og DNT har i felleskap hatt vedlikeholdsansvar for vegen mellom Stridåbrua og Snøheim, en strekning på ca. 4 km. Erfaringstall viser at vedlikehold av kun 4 km veg enkelte år krever større beløp enn årlig overskudd fra bussdrifta. Slik Villreinsenteret ser det må en sikre at et eventuelt overskudd fra bussdrifta tilføres drift og vedlikehold av vegen, uavhengig av hvem som skal drifte skyttelbussen.
- Et vellykket skyttelbussregime forutsetter klare ansvarsforhold og at det sikres en tilstrekkelig økonomi for drift og vedlikehold av vegen.

6 Enkeltområder

I utkastet til forvaltningsplan er det gitt utdypende retningslinjer for de enkelte reglene i forskriftene. Dette er ordnet tematisk; landbruk, reiseliv, friluftsliv, jakt, fangst og fiske, motorferdsel, bygninger, veger og kjørespor, osv. Grunnlaget for valg av verneformer og avgrensninger av foreslåtte verneområder er videre gjennomgått under kapittel 5.1 og 5.2.

Kapitlene nedenfor inneholder en gjennomgang av de enkelte verneområdene med vekt på de avbøtende tiltakene vi har gjort i forslaget etter drøftinger i referansegruppa og kontaktutvalget, innspill fra kommunene og ulike andre aktører/brukergrupper og konsekvensutredningene for landbruk og reiseliv. De avbøtende tiltakene er knyttet til justering av grenser, justering/tillegg i forskrifter, presiseringer/utdypinger i utkastet til forvaltningsplan og valg av verneformer. Ved vurdering av avbøtende tiltak er det gjort avveininger mellom å sikre verneverdiene og å ta hensyn til brukerinteressene på en slik måte at vernereglene ikke blir strengere og mer omfattende enn det som er nødvendig av hensyn til verneformål og verneverdier.

6.1 Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark, utvidelse

6.1.1 Avgrensning

Vernealternativ 1

Ved avgrensning av nasjonalparken er det først og fremst lagt vekt på å fange opp et stort sammenhengende område uten tyngre tekniske inngrep og de verdiene som er nevnt i formålsparagrafen. Dette foreslås som en utvidelse av eksisterende Dovrefjell-Sunndalsfjella

nasjonalpark. I dette vernealternativet er alle veger innenfor foreslått avgrensning av nasjonalparken tilbakeført. Det tidligere kjøreparet til Einøvlingsdammen defineres ikke lenger som kjørespor og skal få gro igjen av seg selv over tid. Området rundt Vesllie inngår i nasjonalparken i dette vernealternativet og det er lagt til grunn at alle bygningene her fjernes. Vegen fra Hjerkinntil Grisungen (Vålåsjøhøvegen) er også tilbakeført i dette alternativet og nasjonalparkgrensa er trukket langt ned mot ytterkanten av utredningsområdet for å fange opp både viktige og svært viktige naturtypelokaliteter og en viktig del av villreinsens leveområde. Av beskrivelsen i kapittel 5.2 framgår det at to mindre arealer i Fokstugu landskapsvernområde inngår i utvidelsen av nasjonalparken for å få en mer naturlig avgrensning av nasjonalparken. Det er ikke knyttet spesielle brukerinteresser til disse områdene.

Det at grensa for nasjonalparken er lagt nær utsiktspunktet på Tverrfjellet, Viewpoint Snøhetta, innebærer at besøkende dit kan oppleve en nærhet til nasjonalparken, noe som også kan benyttes i markedsføring i reiselivssammenheng.

Av beskrivelsen under kapittel 5.2 framgår det også at det bare er gjort mindre justeringer i grensa mellom nasjonalpark og landskapsvern etter konsekvensutredninger og -vurderinger i dette vernealternativet. De største justeringene er gjort i øst, der nasjonalparken er utvidet noe rett sør for Kolla for i større grad å ivareta trekkområde for villrein. Dette er kompensert med at landskapsvernet er utvidet i ytterkant av området mot jernbanen.

Vernealternativ 2

Det er på samme måte som i vernealternativ 1 lagt vekt på å fange opp et stort sammenhengende område uten tyngre tekniske inngrep og de verdiene som er nevnt i formålsparagrafen, som kan inngå i en utvidelse av eksisterende Dovrefjell-Sundalsfjella nasjonalpark. Dette alternativet skal imidlertid åpne for at både Snøheimvegen, Vålåsjøhøvegen (mellom Hjerkinntil Grisungen) og vegen inn til Vesllie skal bestå jf. brev fra Klima- og miljødepartementet av 2. juli 2015. Dette får konsekvenser for avgrensning av nasjonalparken, fordi det er nasjonal politikk at det ikke skal være veger i nasjonalpark.

Av beskrivelsen under kapittel 5.2 framgår det at det er gjort flere endringer i grensa mellom nasjonalpark og landskapsvern etter konsekvensutredninger og -vurderinger i dette vernealternativet. Landskapsvernområdet er utvidet betydelig for å imøtekomme innspill gitt både i kontaktutvalget og referansegruppa, basert særlig på ønsker om større handlingsrom i det sentrale området rundt Hjerkinntil, men også grenser som er lettere leselige i terrenget. Omgjøringen av nasjonalpark til landskapsvern øst for Vålåsjøhøvegen fram mot Geitberget medfører på den annen side at man mister nærheten til nasjonalparken ved Viewpoint Snøhetta. Justeringene er gjort etter en avveining mellom brukerinteresser og verneinteresser. Endringene medfører mindre muligheter til å regulere ferdsel i disse områdene, noe som vil kunne ha negative konsekvenser for villreinen.

I Grisungen er grensen mellom nasjonalpark og landskapsvern justert slik at Simontjønnin i sin helhet blir liggende i nasjonalpark. Denne justeringen er også gjort av hensyn til våtmarksområde av stor verdi for fuglelivet og en viktig naturtypelokalitet (ekstremrikmyr) i området mellom henholdsvis Buatjønne og Holken, og Simontjønnin. Justeringen innebærer at vegen tilbakeføres over dette området slik at den ekstremrike myra restaureres, blant annet gjennom at den naturlige vannhusholdningen gjenoprettes. Her er det også gjort en avveining mellom ulike interesser. Hensynet til verneverdiene har i dette tilfellet veid tyngst. Justeringen vil innebære at beitedyra ved sanking om høsten, må drives langs sti på vest- og sørsiden av Storslågåvatnet fram til et planlagt permanent samlekvu øst for Grisungen, istedenfor på vegen som går nord for Storslågåvatnet i dag.

Vegen over verdifullt våtmarksområde og ekstremrikmyr ved Grisungen. Fylkesmannen foreslår at denne vegstrekningen tilbakeføres av hensyn til verneverdiene. Foto: Line Andresen, Fylkesmannen.

6.1.2 Forskrift

Vernealternativ 1

Ny nasjonalpark i utredningsområdet foreslås som utvidelse av eksisterende Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark. Ny nasjonalparkforskrift vil måtte gjelde for hele nasjonalparken og innebærer derfor en fornyelse av verneforskriften for eksisterende nasjonalpark.

Formålet med nasjonalparken er å ta vare på et stort, sammenhengende og villmarkspreget naturområde som inneholder særegne og representative økosystemer og landskap og som er uten tyngre naturinngrep. Verneformålet avspeiler at nasjonalparken utgjør et svært stort og tilnærmet intakt høyfjellsøkosystem der artene villrein, jerv, fjellrev, kongeørn og ravn har en nøkkelrolle på toppen av næringskjeden. Formålet er å verne om dette verdifulle økosystemet, som også omfatter kalkrike områder med rik fastmark i fjellet, ekstremrike myrer og en unik karplanteflora. Formålet er videre å ta vare på et i nasjonal sammenheng, svært verdifullt elveslettelandskap med kroksjøer, meanderende elv og åpne sandområder i Grøndalen. Et svært sentralt delformål er også å ta vare på leveområdet til villreinen i Snøhetta og Knutshø villreinområder. Foreslått utvidelse av nasjonalparken har en særlig viktig funksjon som trekk- og vinterbeiteområde for villreinen i Snøhetta.

Det var allerede gjort mange tilpasninger til lokale forhold i utredningsområdet, i verneforskriften som lå til grunn for konsekvensutredningene og -vurderingene (med utgangspunkt i standardmalen for nasjonalparker). I ettertid er det gjort ytterligere tilpasninger, blant annet:

- Formålsbestemmelsen er tydeliggjort og formålet med vernet er utdypet nærmere.
- Bestemmelsene om ferdsel er utdypet nærmere og åpner i større grad for bruk av området. Dette er gjort etter en avveining mellom brukerinteresser og hensynet til verneverdier og er avgrenset i tid og rom slik at de viktigste vernehensynene likevel blir ivaretatt.
- Det er åpnet for sykling på kjøresporet mellom Hjerkin og Snøheim (Gamle Snøheimvegen) i perioden fra og med 1. juni til og med 15. juli. Utenom denne traseen og den angitte perioden, er sykling i nasjonalparken forbudt.
- Bestemmelsen om motorferdsel i forbindelse med drift, tilsyn og vedlikehold av Snøheim turishytte er presisert nærmere. Det er i den sammenheng åpnet for at driftssesongen kan

starte allerede 1. juni og vare til og med første *hele helg* i oktober (framfor *første søndag* i oktober).

- Det er tatt inn bestemmelser om nødvendige tiltak i forbindelse med akutt utfall på strømkabelen til Snøheim og Forsvarets radiolinjestasjon på Snøhetta, samt ved eventuelt behov for akutt sikringstiltak på Einøvlingdammen.
- Det er tatt inn en bestemmelse om vedlikehold av kjøresporet mellom Hjerkinns og Snøheim (Gamle Snøheimvegen).
- Det er videre åpnet for bruk av kjøresporet mellom Hjerkinns og Snøheim i forbindelse med sanking av beitedyr i regi av beitelag.
- Forskriftens bestemmelse om støy er også utdypet nærmere for å tydeliggjøre at bruk av drone i utgangspunktet er forbudt og at bruk krever særskilt tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.
- Det er også tatt inn egne bestemmelser om naturrestaurering og opprydding i skytefeltet fram til 2020 (tidligere tenkt dekket av hjemmelen for skjøtsel), samt for nødvendige tiltak i forbindelse med uskadeliggjøring av eventuelle eksplosivrester som blir funnet i ettertid.

Til høring er verneforskriften også tilpasset eksisterende nasjonalpark ved at det er tatt inn bestemmelser om merka skiløyper, bruk av trevirke til bålbrenning og bruk av kvist til snarefangst, uttak av trevirke til brensel for hytter og buer i nasjonalparken, kjørespor til søndre Snøfjelltjønna og kjøresporet fram til Nedre Vårstigseter. Alt dette er tatt inn for å videreføre bestemmelser i verneforskriften for eksisterende nasjonalpark og gjelder forhold utenfor utredningsområdet.

Vi viser ellers til forslag til forskrift for nasjonalparken under kapittel 5.4.1 ovenfor og utdypende kommentarer til de enkelte bestemmelsene i vedlagte utkast til forvaltningsplan.

Vernealternativ 2

Avgrensningen av nasjonalparken er forskjellig fra vernealternativ 1, men verneforskriften er imidlertid identisk, med unntak av forskjellene med utgangspunkt i ulikheter når det gjelder veg og kjørespor. Vi viser derfor i hovedsak til gjennomgangen under vernealternativ 1 over.

Verneforskriften for nasjonalparken i vernealternativ 2, skiller seg fra forskriften i vernealternativ 1 når det gjelder bestemmelser om vedlikehold av kjørespor/veg og motorferdsel i den forbindelse, motorferdsel i forbindelse med Snøheim turisthytte, bruk av skyttelbuss (dersom Snøheimvegen skal bestå) og motorferdsel på kjørespor/veg i forbindelse med beitebruk.

Etter konsekvensutredningene og -vurderingene er det gjort følgende tilpasninger som skiller seg fra vernealternativ 1:

- Det er åpnet for sykling på Snøheimvegen i perioden fra og med 1. juni til og med 15. juli. (Snøheimvegen ligger i dette vernealternativet i hovedsak i biotopvernområde, men den siste 1,5 km ligger i nasjonalparken. I alternativ 1 er det åpnet for sykling i samme perioden på kjøresporet mellom Hjerkinns og Snøheim.) Utenom denne traseen og den angitte perioden, er sykling i nasjonalparken forbudt.

Til høring er det tatt inn de samme tilpasningene til eksisterende nasjonalpark i verneforskriften som i vernealternativ 1. I tillegg er det tatt inn bestemmelser om bruk av den siste 1,5 km av Snøheimvegen som ligger innenfor eksisterende nasjonalpark. Dette gjelder drift av Snøheim turisthytte, skyttelbuss og vedlikehold av vegen.

Vi viser ellers til forslag til forskrift for nasjonalparken under kapittel 5.4.2 ovenfor og utdypende kommentarer til de enkelte bestemmelsene i vedlagte utkast til forvaltningsplan.

6.1.3 Merknader og kommentarer

Ut fra innspill i prosessen og anbefalinger i konsekvensutredningene vil Fylkesmannen spesielt gi følgende kommentarer:

I vernealternativ 1 ligger Vesllie i nasjonalpark. Det er tidligere framsatt ønsker fra både Dovre fjellstyre og to gardbrukere om å overta de to tidligere setrene i Vesllie. Det er imidlertid ingen planer om å gjenoppta seterdriften. Jora beitelag bruker i dag kvea der i forbindelse med sanking av dyr. Forsvarsbygg har bedt om at etterbruken av de to tidligere setrene avklares gjennom verneplanprosessen. Konsekvensutredningen for landbruket peker på at det er mer aktuelt med eventuell tilsynsbu lenger inn i området enn å beholde noe i Vesllie, men at det er ønskelig å bevare kvea der for oppsamling av sau. Fylkesmannen foreslår at alle bygningene i Vesllie fjernes, herunder også at strømkabelen fram til Vesllie fjernes, men at kvea beholdes for videre bruk i regi av beitelaget. Det er etter Fylkesmannens vurdering uaktuelt å beholde noen av bygningene for framtidig utleie eller en bruk som vil øke ferdselen i området.

I konsekvensutredningen for landbruket var et av de foreslåtte avbøtende tiltakene å forlenge Vålåsjøhøvegen (i vernealternativ 2) videre fra Grisungen til «noe nedenfor Buahøin», fordi den aktuelle strekningen (ca. 2 km) er bratt og det vil lette utøvelsen av beitenæringen dersom vegen forlenges. Aktuelt avbøtende tiltak for å redusere negative konsekvenser for naturmiljøet går i motsatt retning. Opprettholdelse av Vålåsjøhøvegen er av Fylkesmannen vurdert å ha stor negativ konsekvens ved naturlig vannhusholdning/drenering langs strekningen ikke blir gjenopprettet. Det berører en rekke naturtyperlokaliteter med ekstremrik myr og rike myrsig/kilder langs hele strekningen. I Grisungen var både et våtmarksområde som er vurdert som svært verdifullt for fuglelivet og en rikmyrlokalitet berørt. Fylkesmannen har her veid hensynet til brukerinteressene opp mot hensynet til verneverdiene og justert forslaget slik at Vålåsjøhøvegen, dersom den skal bli liggende, bare går fram til Grisungen og stopper før dette våtmarksområdet. Vegen blir da ca. 750 m kortere ved Grisungen enn det forslaget som lå til grunn for konsekvensutredningen/-vurderingene av alternativ 2.

Fylkesmannen har i samarbeid med Statskog utredet muligheten for å tilbakeføre Einøvlingsdammen, som er det eneste tyngre tekniske inngrepet som i henhold til vedtatte planer for tilbakeføring av skytefeltet, vil bli liggende igjen. Årsaken til dette er at dammen er et sivilt anlegg og at det derfor ikke ble tatt med i prosjektplanen for tilbakeføring av de militære anleggene. Det er særlig av estetiske hensyn en del lokal motstand mot å fjerne dammen. Dersom den fjernes, vil vannstanden senkes med 1 m, noe som vil medføre at ny strandsone blir eksponert. På grunn av høyden over havet, vil det trolig ta mange tiår før denne gror til. Fylkesmannen mener likevel det er ønskelig å tilbakeføre dammen, som aldri har vært brukt til noe nytteformål, og at dette vil ha positive konsekvenser i et lengre tidsperspektiv.

Det som gjerne omtales som kjøresporet/traktorvegen til Einøvlingsdammen, eller Einøvlingsvegen, er i verneplansammenheng ikke lenger å betrakte som kjørespor. I den vedtatte prosjektplanen for naturrestaureringsarbeidet og i grunnlaget for denne (både kommunedelplanen for Hjerkinnskytefelt og Fylkesmannens naturrestaureringsplan), er det lagt opp til at naturen skal ta kjøresporet tilbake ved at det skal bli liggende og gro igjen av seg selv. Det er derfor gjennom vernebestemmelsene lagt opp til at transport av ved, varer og utstyr til buene ved Einøvlingsvatnet skal skje med snøskuter på vinterføre eller med lufttransport. Det gjelder også fjellstyrehytta som ligger ved dette vatnet.

6.2 Hjerkinns landskapsvernområde, nytt

6.2.1 Avgrensning

Vernealternativ 1

Selv om de mer sentrale delene av utredningsområdet rundt Hjerkinns har til dels betydelige spor etter bruken som skytefelt, er det også her store naturverdier. Det aller meste av utredningsområdet som ikke er foreslått som nasjonalpark, er derfor foreslått som landskapsvernområde. Hele området ligger innenfor det som er definert som nasjonalt villreinområde, med unntak av en smal randsone som dekker jernbanen og E6 i øst. Det går et villreintrekk sørøst for Kolla og over dette området mot Grisungdalen og Vålåsjøhøe. Det er også lagt vekt på å få et sammenhengende vern over mot Knutshø villreinområde. Formålet med dette er å unngå nye inngrep, samt å unngå at det utvikler seg en bruk av dette området, som kan hindre en reetablering av det gamle villreintrekket mellom Snøhetta og Knutshø ved eventuelt framtidig tiltak på E6 og jernbanen her.

Videre er store deler av området hekkeområde for trane og dobbeltbekkasin, samt hekke- og jaktområder for rovfugl, og er derfor vurdert som svært viktig for fuglelivet. Landskapsvernområdet fanger også opp en rekke viktige og svært viktige naturtyperlokalteter som ligger i ytterkant av utredningsområdet på Geitberget og Tverrfjellet, herunder den verdifulle gradienten fra Tverrfjellet ned mot Grisungbekken beskrevet under kapittel 5.2 (andre kulepunkt).

Vernealternativ 2

Dette alternativet skal åpne for at Vålåsjøhøvegen (mellom Hjerkinns og Grisungen) og vegen inn til Vesllie skal bestå jf. brev fra Klima- og miljødepartementet av 2. juli 2015. Dette får konsekvenser for grensen mellom nasjonalpark og landskapsvern, fordi det er nasjonal politikk at det ikke skal være veger i nasjonalpark. I dette vernealternativet omfatter forslaget til nytt landskapsvernområde også et område rundt Vesllie og den sørlige delen av utredningsområdet fra Geitberget til Grisungen. Det er redegjort nærmere for gresedragningen mellom nasjonalparken og landskapsvernområdet, inkludert de endringene som er gjort i forkant av høringen, under kapittel 6.1.1, vernealternativ 2. Ytre avgrensning av landskapsvernområdet i sør, fra Geitberget til Grisungen, er den samme som for nasjonalparken i vernealternativ 1. Landskapsvernområdet er avgrenset mot foreslått utvidelse av Fokstugu landskapsvernområde rundt Grisungen. Vi har valgt å ikke utvide Fokstugu landskapsvernområde til andre deler av utredningsområdet. Årsaken til dette er at verneforskriften for Fokstugu landskapsvernområde ikke er egnet for å ta vare på verneverdiene innenfor foreslått landskapsvern ellers i utredningsområdet.

6.2.2 Forskrift

Vernealternativ 1

Verneformålet synliggjør at dette er et særegent natur- og kulturlandskap av økologisk, kulturell og opplevelsesmessig verdi, og som er identitetsskapende. Verneformålet viser videre at villreinens bruk av området, det rike dyre- og plantelivet, kvartærgeologiske forekomster og kulturminner, herunder spor etter fangst og beitebruk, utgjør en vesentlig del av områdets egenart.

Både jernbanen og E6 går gjennom landskapsvernområdet fra litt nord for Hjerkinns til fylkesgrensen mot Sør-Trøndelag. Det er tatt hensyn til dette gjennom bestemmelser i verneforskriftene.

Det var allerede gjort mange tilpasninger til lokale forhold i verneforskriften som lå til grunn for konsekvensutredningene og -vurderingene (med utgangspunkt i standardmalen for landskapsvernområder). I ettertid er det gjort ytterligere tilpasninger, blant annet:

- Det er tatt inn bestemmelser om vedlikehold og bruk av E6 med sideanlegg osv., vedlikehold og drift av jernbanen, samt nødvendige tiltak i forbindelse med E6 og jernbane som ikke går under vanlig vedlikehold og bruk.
- Det er tatt inn bestemmelser om vedlikehold av eksisterende veg fra Hjerkinntil Veslfallbrui, traktorveg (gangvegen til Viewpoint Snøhetta), kjøresporet til basestasjonen på Geitberget og kjøresporet mellom Hjerkinntil Snøheim (Gamle Snøheimvegen), samt motorferdsel i den forbindelse.
- Bestemmelsen om sykling, kjøring med hundespenn og organisert bruk av hest er presisert nærmere. Det er i hele landskapsvernområdet åpnet for kjøring med hundespenn i perioden f.o.m. 1. desember t.o.m. 31. mars og organiserte rideturer i perioden f.o.m. 1. juni t.o.m. 20. september uten søknad.
- Det er videre åpnet for sykling på kjøresporet mellom Hjerkinntil Snøheim (Gamle Snøheimvegen) i perioden fra og med 1. juni til og med 15. juli, og på vege fram til Veslfallbrui. Utenom disse traseene og den angitte perioden for kjøresporet, er sykling forbudt.
- I verneforskriftens bestemmelse om nødvendig motorferdsel i forbindelse med beitebruk er begrensningene i tid tatt bort. Det er også åpnet for bruk av kjøresporet mellom Hjerkinntil Snøheim (Gamle Snøheimvegen) i forbindelse med sanking.
- Bestemmelsen om motorferdsel i forbindelse med drift, tilsyn og vedlikehold av Snøheim turishytte er presisert nærmere, tilsvarende som i verneforskriften for nasjonalparken.
- Bestemmelsen om transport av båt er tatt bort fordi den ikke lenger er aktuell når området rundt Grisungen isteden inngår i Fokstugu landskapsvernområde.
- Det er også her tatt inn egne bestemmelser om naturrestaurering og opprydding i skytefeltet fram til 2020 (tidligere tenkt dekket av hjemmelen for skjøtsel), samt for nødvendige tiltak i forbindelse med uskadeliggjøring av eventuelle eksplosivrester som blir funnet i ettertid.

Vi viser ellers til forslag til forskrift for landskapsvernområdet under kapittel 5.4.1 ovenfor og utdypende kommentarer til de enkelte bestemmelsene i vedlagte utkast til forvaltningsplan.

Vernealternativ 2

Avgrensningen av landskapsvernområdet er forskjellig fra vernealternativ 1, men verneforskriften er imidlertid identisk, med unntak av forskjellene med utgangspunkt i ulikheter når det gjelder vege og kjørespor. Vi viser derfor i hovedsak til gjennomgangen under vernealternativ 1 over.

Verneforskriften for landskapsvernområdet i vernealternativ 2, skiller seg fra forskriften i vernealternativ 1 når det gjelder bestemmelser om vedlikehold av kjørespor/veg og motorferdsel i den forbindelse, motorferdsel på kjørespor/veg i forbindelse med beitebruk, motorferdsel på veg for transport til buer og hytter, og motorferdsel i forbindelse med Snøheim turishytte.

Etter konsekvensutredningene og -vurderingene er det gjort følgende tilpasninger som skiller seg fra vernealternativ 1:

- Det er i tillegg til at sykling var tillatt på Vålåsjøhøvegen, tatt inn at sykling også er tillatt på vege inn til Vesllie i perioden fra og med 1. juni til og med 15. juli. (I dette vernealternativet ligger Snøheimvegen i biotopvernområde, se under kapittel 6.3 nedenfor.) Utenom disse traseene og den angitte perioden for vege inn til Vesllie, er sykling forbudt.

Vi viser ellers til forslag til forskrift for landskapsvernområdet under kapittel 5.4.2 ovenfor og utdypende kommentarer til de enkelte bestemmelsene i vedlagte utkast til forvaltningsplan.

6.2.3 Merknader og kommentarer

Ut fra innspill i prosessen og anbefalinger i konsekvensutredningene vil Fylkesmannen spesielt gi følgende kommentarer:

I vernealternativ 2 ligger de to tidligere setrene i Vesllie i nytt landskapsvernområde. Alternativet åpner for at vegen inn til Vesllie skal bestå. Fylkesmannen foreslår også i dette vernealternativet at bygningene fjernes, herunder også at strømkabelen dit fjernes, men at kvea beholdes for videre bruk i regi av beitelaget som i vernealternativ 1. Se nærmere om dette under merknader til utvidelse av nasjonalparken under avsnitt 6.1.3 over.

6.3 Snøheimvegen biotopvernområde, nytt (vernealternativ 2)

6.3.1 Avgrensning

Siden Snøheimvegen ikke kan ligge i nasjonalpark, har vi valgt å legge vegen med omkringliggende arealer i et biotopvernområde jf. gjennomgangen under kapittel 5.1. Biotopvern kan hjemle regulering av organisert ferdsel også til fots, noe landskapsvern ikke gjør. Biotopvern er imidlertid ikke et vern av hele økosystemet, men har et langt snevrere verneformål rettet mot den eller de artene det er opprettet for å ivareta – i dette tilfellet villreinen. Vi har derfor valgt å ta med noe areal omkring vegen, men i et begrenset omfang. Verneformen nasjonalpark på de omkringliggende arealene, er like egnet for å ivareta hensynet til villreinen på lik linje med biotopvern. Biotopvernområdet er trukket helt ned til ytterkant av verneområdet mot Hjerkin, der det også deler landskapsvernområdet i to, etter tidlig innspill i referansegruppa om å ha hele Snøheimvegen i samme verneform.

Grensen for biotopvernområdet på sørvestsiden av vegen går i elva, Stridåi fra nasjonalparkgrensen og videre der Stridåi løper sammen med Svone, med unntak av den siste km før enden av området ved Grisungbekken. Grensen på nordøstsiden er lagt til rygger eller høydepunkter i terrenget så langt det er mulig.

6.3.2 Forskrift

Verneformålet synliggjør at området har en særskilt betydning som økologisk funksjonsområde og leveområde for villreinen i Snøhetta villreinområde. Området har betydning fordi det går gjennom helårs beiteområder og krysser særlig viktige trekkorridorer for villreintrekket rundt Snøhettamassivet.

Det var allerede gjort mange tilpasninger til lokale forhold i verneforskriften som lå til grunn for konsekvensutredningene og -vurderingene (med utgangspunkt i standardmalen for biotopvernområder). I ettertid er det gjort ytterligere tilpasninger, blant annet:

- Bestemmelsene som regulerer ferdsel er tilpasset slik at de i størst mulig grad ligner de tilsvarende bestemmelsene som gjelder i omkringliggende nasjonalpark.
- Bestemmelsene om motorferdsel i forbindelse med drift, tilsyn og vedlikehold av Snøheim turisthytte er presisert nærmere. Det er i den sammenheng åpnet for at driftssesongen kan starte allerede 1. juni og vare til og med første *hele helg* i oktober (framfor *første søndag* i oktober), som i vernealternativ 1. Bestemmelsen om skyttelbuss er justert tilsvarende.
- Det er tatt inn en bestemmelse som åpner for bruk av Snøheimvegen for transport til buer og hytter i perioden f.o.m. 1. juni t.o.m. 15. juli.

- Det er også her tatt inn egne bestemmelser om naturrestaurering og opprydding i skytefeltet fram til 2020 (tidligere tenkt dekket av hjemmelen for skjøtsel), samt for nødvendige tiltak i forbindelse med uskadeliggjøring av eventuelle eksplosivrester som blir funnet i ettertid.

6.3.3 Merknader og kommentarer

Ut fra innspill i prosessen og anbefalinger i konsekvensutredningene vil Fylkesmannen spesielt gi følgende kommentarer:

Referansegruppa og kontaktutvalget har gjentatte ganger gjennom verneplanprosessen pekt på at det er vanskelig å forstå og akseptere bruken av biotopvern langs Snøheimvegen. Det er isteden foreslått at veggen bør ligge i landskapsvernområde eller nasjonalpark. Det er vist til at det går veger inn andre nasjonalparker og at det vil være lettere å legitimere et mindre komplisert vern med færre verneformer og grenser. Det er også pekt på at det bør være samme verneform langs hele Snøheimvegen fram til og med Snøheim turisthytte, både av hensyn til brukerinteresser og av hensyn til forvaltningen. Fylkesmannen begrunner biotopvernområdet med at det er en nasjonal målsetting å unngå veg i nasjonalpark og fordi landskapsvern ikke er godt nok for å regulere ferdselen på veggen.

6.4 Fokstugu landskapsvernområde, utvidelse

6.4.1 Avgrensning

Vernealternativ 1

Området i Grisungen med buer/hytter og naust, samt de vannene som brukes mest aktivt i forbindelse med fiske foreslås som landskapsvernområde. Utredningsgrensa går tvers over dette området, inkludert to av vannene, og store deler av området ligger i eksisterende Fokstugu landskapsvernområde. Hele dette området utgjør en enhet og bør derfor ligge innenfor ett og samme verneområde. Siden verneforskriften for eksisterende Fokstugu landskapsvernområde er mildere enn verneforskriften for nytt landskapsvernområde, er området foreslått som en utvidelse av Fokstugu landskapsvernområde. Grensa mellom landskapsvern og nasjonalpark er trukket mellom Holken og Storslågavatnet på den ene siden (i landskapsvern), og Simontjønnin på den andre siden (i nasjonalpark). Det er ingen bygninger i det som foreslås som nasjonalpark her. Det har vært satt ut fisk i Simontjønnin tidligere, og forskriften åpner for at det kan gis tillatelse til fiskeutsetting etter søknad dersom det skulle bli aktuelt igjen.

Vernealternativ 2

Med samme begrunnelse som under vernealternativ 1 foreslås et nærmere avgrenset område i Grisungen, med hytter/buer og naust og annen aktivitet, som en utvidelse av eksisterende Fokstugu landskapsvernområde. Dette området er avgrenset fra forslag til nytt landskapsvern ellers innenfor utredningsområdet, som i dette vernealternativet går helt fram til Grisungen for å åpne for at Vålåsjøhøvegen skal kunne bestå.

Disse landskapsvernområdene er atskilt ved Grisungen fordi eksisterende verneforskrift for Fokstugu landskapsvernområde ikke er egnet til å ivareta verneverdiene i det øvrige arealet innenfor utredningsområdet. Det har heller ikke vært aktuelt å fornye og tilpasse eksisterende verneforskrift for Fokstugu til nytt landskapsvern i utredningsområdet i slutfasen av denne verneplanprosessen.

6.4.2 Forskrift

Eksisterende verneforskrift for Fokstugu landskapsvernområdet skal gjelde inntil videre uten endringer (<https://lovdata.no/dokument/MV/forskrift/2002-05-03-435>). Det foreslås imidlertid en etterfølgende prosess når vernet er vedtatt for å se landskapsvernområdene fra Fokstugu til Hjerkinndrivalen/Kongsvoll landskapsvernområder i sammenheng. I den forbindelse bør også verneforskriften for Fokstugu landskapsvernområde fornyes. Det gjelder spesielt motorferdsel, som det ikke er noen bestemmelser om i dagens forskrift, samt ferdse.

6.4.3 Merknader og kommentarer

Ut fra innspill i verneplanprosessen og anbefalinger i konsekvensutredningene for henholdsvis reiseliv og landbruk, vil Fylkesmannen spesielt gi følgende kommentarer:

Grisungen sameie og Lesja kommune ønsker at Simontjønnin ved Grisungen inngår i landskapsvernområdet sammen med de øvrige vannene i Grisungen istedenfor i nasjonalpark. Dette på grunn av at det tidligere er satt ut fisk i Simontjønnin og at det også ligger noen båter i opplag her. Fylkesmannen har lagt både inngrepsstatus og verneverdier (våtmarksområde, fugl og ekstremrik myr) til grunn for at Simontjønnin inngår i nasjonalparken, og viser til at verneforskriften åpner for både utsetting av fisk og opplag av båt gjennom at det kan gis tillatelse etter søknad.

7 Økonomiske og administrative konsekvenser

Miljødirektoratet har myndighet til å fastsette hvem som skal være forvaltningsmyndighet for verneområdene. Se kapittel 5.1 for nærmere omtale av dette.

Kostnader i forbindelse med merkingen av grenser, oppsyn m.m. blir dekket innenfor forvaltningsmyndighetens ordinære budsjettposter.

Arbeidet med en forvaltningsplan for områdene vil bli videreført etter vernevedtak. Eventuelle utgifter til erstatning og gjennomføring av en eventuell erstatningsprosess, samt merking og oppsetting av skilt, informasjonstiltak, utarbeiding av forvaltningsplan og etablering av oppsyn og skjøtsel vil dekkes innenfor de til enhver tid gjeldende budsjetttrammer.

Konsekvenser av vernet for ulike interesser er beskrevet i kapittel 4.

8 Forslag til etterfølgende prosess

Verneplanen bør følges av en ny prosess der en ser på mulighetene for å slå sammen nytt Hjerkinndrivalen landskapsvernområde med eksisterende Drivalen /Kongsvoll/Hjerkinndrivalen landskapsvernområder, som i henhold til verneforslaget vil få felles grense i området nord for Hjerkinndrivalen fram til fylkesgrensa mot Sør-Trøndelag. Formålet med en slik prosess er å forenkle verneområdeforvaltningen både for brukerne og forvaltningen selv, ved å redusere antall verneområder. Det er også behov for å fornye den gamle verneforskriften for eksisterende landskapsvernområder fra 1974.

Det kan være naturlig at en slik etterfølgende prosess også omfatter en vurdering av en mer naturlig avgrensning mellom nytt Hjerkinns landskapsvernområde og eksisterende Fokstugu landskapsvernområde, eventuelt en sammenslåing av disse, herunder også en fornying av gjeldende verneforskrift for Fokstugu landskapsvernområde. Behovet for fornyelse går etter Fylkesmannens foreløpige vurdering særlig på å få inn bestemmelser om motorferdsel og fornye/utvide bestemmelsene som regulerer ferdsel.

9 Referanser

- Amundgård, E. (2016). Innspill til KU Landbruk fra Jora beitelag – beregning av tidsforbruk tilsyn og sanking. Notat, januar 2016.
- Bråtå, H. O. m.fl. (2016). Vern av tidligere Hjerkinnskytefelt – Konsekvenser for landbruket av to vernealternativ. ØF-rapport nr. 13/2015.
- Eide, N. m.fl. (2016). Fjellrev i Norge 2015 – Resultater fra det nasjonale overvåkingsprogrammet for fjellrev. NINA-rapport 1219.
- Feste Lillehammer AS (2003). Hjerkinnskytefelt – Tema utredning landskap. Feste Lillehammer AS landskapsarkitekter mnl.
- Fjeldstad, H. (2008). Vern av Ormtjernkampen-Skaget. Konsekvensutredning tema Naturmiljø og biologisk mangfold. Miljøfaglig utredning, Rapport 2008:44.
- Flemsæter, F. m.fl. (2013). Dovrefjells moralske landskap. Bygdeforskning, rapport 4/2013.
- Fylkesmannen i Oppland (2003). Naturrestaurering av Hjerkinnskytefelt. Vurdering av muligheter for framtidig vern etter naturvernloven. Høringsdokument.
- Fylkesmannen i Sør-Trøndelag (2006). Forvaltningsplan for moskusstammen på Dovrefjell, rapport nr. 1-2006.
- Gundersen, V. m.fl. (2013). Ferdsel i Snøhettaområdet – Sluttrapport. NINA-rapport 932.
- Gundersen, V. m.fl. (2013b). Ferdsel i Snøhettaområdet – Del 2. Dokumentasjonsrapport fokusområder og lokaliteter. NINA-rapport 934.
- Gundersen, V. m.fl. (2016). Kunnskapsgrunnlag om ulike scenarier for Snøheimvegen. NINA-rapport 1313.
- Heggenes, J. m.fl. (2010). Villrein og forstyrrelser med særlig referanse til Hardangervidda. Norsk Villreinsenter, NVS-rapport 5/2010.
- Henriksen S. og Hilmo O. (2015). Norsk rødliste for arter 2015. Artsdatabanken, Norge (<http://data.artsdatabanken.no/Rodliste>)
- Hjerkinnskytefelt (2016). Miljørapport – Dokumentasjon for 2015. Forsvarsbygg.
- Isaksen og Sollid (2002). Løsavleiringer og permafrost i Hjerkinnskytefelt, Dovrefjell. Rapport, Universitetet i Oslo.
- Jerpåsen, G., m.fl. (2003). Tilbakeføring av Hjerkinnskytefelt til sivile formål, Tema kulturmiljø og kulturminner. NIKU-rapport 02/03.
- Jerpåsen, G. (2014). Verneplan for Hjerkinnskytefelt – Tema kulturminner og kulturmiljø. NIKU-rapport 159/2014.
- Jora beitelag (2016). Notat til Østlandsforskning datert 18. januar 2016.

Bjurstedt, C. 2016. Nasjonalparkforvalter, Dovrefjell nasjonalparkstyre.
Svendsgard, K. 2016. Fjelloppsyn og daglig leder, Dovre fjellstyre.
Nørstebø, H. 2016. Representant for Grisungen sameie i referansegruppa for verneplanprosessen.
Strand, E. 2016. Norkring AS, Region SørØst.
Flæmsester, F. 2017. Seniorforsker, Bygdeforskning.
Skorem, J. 2017. Daglig leder, Norsk Villreinsenter Nord.

10 Vedlegg

1. Oppsummering av innspill til oppstartmeldingen i 2013
2. Medlemmer i referansegruppe og kontaktutvalget
3. Viktige naturtypelokaliteter jf. Reitan m.fl. (2014) og Larsen (2015)
4. Registrerte rødlistede karplanter i tidligere Hjerkinnskytefelt jf. Reitan m.fl. (2014) og Larsen (2015)
5. Truede fuglearter i utredningsområdet jf. Reitan m.fl. (2014)
6. Temakart villrein (A4)
 - a. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i juni måned
 - b. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i første halvdel av juli
 - c. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i andre halvdel av juli
 - d. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i første halvdel av august
 - e. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i andre halvdel av august
 - f. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i første halvdel av september
 - g. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i andre halvdel av september
 - h. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i oktober måned
 - i. Villreinens samlede arealbruk i Snøhetta villreinområde basert på alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner over tid, kartarbeid: Norsk Villreinsenter Nord, oktober 2016
7. Temakart (A3):
 - a. Viktige naturtypelokaliteter og viktige fuglelokaliteter i utredningsområdet
 - b. Kulturminner og kulturmiljøer i utredningsområdet, fra NIKU-rapport 159/2014 (Jerpåsen, 2014)
 - c. Villreinens arealbruk i Snøhetta villreinområde med funksjonsområder basert på temakart i NINA-rapport 800 (Jordhøy m.fl., 2012), kartarbeid: Norsk Villreinsenter Nord, januar 2017
8. Kart over verneområdene på Dovrefjell inkludert forslag om vern av tidligere Hjerkinnskytefelt
 - a. for vernealternativ 1
 - b. for vernealternativ 2
9. Kart over verneforslaget (separate vedlegg i A2-format):
 - a. Vernealternativ 1
 - b. Vernealternativ 2
10. Forslag til verneforskrifter (separat vedlegg, hefte):
 - a. Vernealternativ 1 (NP og LVO)
 - b. Vernealternativ 2 (NP, LVO og BVO)

Vedlegg 1

Oppsummering av høringsinnspill til oppstartmelding for verneplanarbeid for tidligere Hjerkinnskytefelt

Fylkesmannen i Oppland, 18. november 2013

Melding om oppstart av verneplanarbeid for tidligere Hjerkinnskytefelt ble sendt bredt ut til nasjonale, regionale og lokale høringsinstanser 1. juli 2013. Oppstart av verneplanarbeid ble videre kunngjort i følgende aviser: Oppdalingen, Gudbrandsdølen Dagingen, Vigga, Adresseavisen og Norddalen. Fristen for høringsinnspill ble utsatt fra 15. til 31. oktober. Åpent møte om oppstart av verneplanarbeidet ble avholdt på Toftemo turiststasjon i Dovre den 10. oktober.

Det har kommet inn 24 høringsinnspill, seks fra nasjonale, seks fra regionale og tolv fra lokale høringsinstanser (femten offentlige organer, åtte organisasjoner – hvorav én paraplyorganisasjon på vegne av sju organisasjoner, samt én felles uttalelse fra to privatpersoner). Alle innspillene er lagt ut på nettsida vi har opprettet for verneplanprosessen: fylkesmannen.no/hjerkinnskytefelt

Her følger en oppsummering av de enkelte høringsinnspillene:

Landbruks- og matdepartementet

LMD vil behandle verneplanen i forbindelse med regjeringsbehandlingen og vil derfor ikke avgi høringsuttalelse i forbindelse med oppstarten av arbeidet.

Samferdselsdepartementet

Ingen merknader. Ber om at eventuelle merknader fra underliggende etater og virksomheter ivaretas.

Arbeidsdepartementet

Ingen merknader.

Lesja fjellstyre (uttale)

Fjellstyrets rolle i verneplanprosessen er å ivareta de bruksberettigedes interesser for å sikre framtida for jordbruket i statsallmenningen, samt handlerom for jakt, fiske og framtidig oppsynsvirksomhet. Beitebruken står sterkt i området som skal vernes. Bevaring av Store ringvei og veien inn til Vesllie (Rolstadsetre) vil ha stor betydning for framtidig utnytting av beiteressursene. Foreslår landskapsvernområde i området øst for Grøna fram til Svåne og herfra til Snøheim for å sikre bedre kår for landbruksdrift. Nasjonalpark vest for denne grensa inn mot eksisterende nasjonalpark. Høsttrekket for villrein inn i skytefeltet har i 2012 og 2013 uteblitt. Må sikre reinens trekkruter inn i skytefeltet i framtida. Ferdsel inn og ut av området må kunne reguleres. Ferdsel i området bør fortsatt kartlegges for å se på hvilken innvirkning dette har på villreinens trekk i forhold til årene før åpning av Snøheim. Villrein på Snøhetta øst må fortsatt merkes for å overvåke endringer i trekkruter eller uteblivelse av trekk. Kunnskapsnivået om ferdsel i skytefeltet er ikke tilfredsstillende. Moskusen bør innlemmes i planarbeidet, skytefeltet utgjør vesentlig del av dens leveområde.

Dovrefjell nasjonalparkstyre (uttalelse)

Nasjonalparkstyret tar meldingen fra Fylkesmannen i Oppland til orientering. Nasjonalparkstyrets leder velges som representant til kontaktutvalget, med nestleder som vararepresentant.

Sametinget

I lys av tidligere undersøkelser (NIKU og Oppland fylkeskommune), samt Sametingets egen kjennskap til områdene, er det ikke hensiktsmessig med en fullstendig befaring av områdene fra Sametingets side etter samiske kulturminner. Men senere års undersøkelser i nærområdet til Dovrefjell (Aursjøen, Trollheimen) har vist at sannsynligheten for samisk historisk tilstedeværelse på Dovrefjell er betraktelig økt. Ser at det vil kunne være av interesse for verneplanprosessen at det gjennomføres begrensede undersøkelser og intervjuer av personer med kjennskap til den samiske reindrifta i de søndre delene av Trollheimen. Dette vil danne grunnlag for de befaringer Sametinget ønsker å utføre og som vil kunne gi en utfyllende kunnskap om historien rundt Dovrefjell. Begrensede undersøkelser, intervjuer, samt C-14-dateringer er presentert til en kostnad på 211 300 kr.

Asbjørn Bentsdal og Ola Jo Botheim

Setrane i Vesl-lie var tidlegare knytt til gardane Nørdre Rolstad (gnr./bnr. 133/1, etablert 1870) i Lesja og Bentsdal (gnr./bnr. 11/1, etablert 1931) i Dovre. Botheim (Lesja) og Bentsdal (Dombås) er nåverande eigarar av landbrukseigedomane og har allereie 09.10.2012 gjort Forsvarsbygg og Statskog m.fl. kjent med at dei er interessert i å få setrane tilbakeført til gardane. Dei er innstilt på å restaurere, skjøtte og verne om verdiane gjennom aktiv bruk av setrane så langt det er mogleg, gjerne i samarbeid med Fylkesmannen si landbruksavdeling og praktisk samarbeid med Jora beitelag. Vegetasjonen i området kan tilbakeføres til ein betre naturtilstand og større mangfald gjennom meir omfattande beitebruk. Behov for å leggje ei modernisert form for aktiv beitebruk til grunn. Det krev transport med store, effektive dyrebilar. Infrastruktur i beitenæringa særskilt viktig. Anlegg for slepping, samling og lasting av dyr greitt å etablere ved setrane. Vegen til Vesl-lie må derfor ikkje fjernast. Ta omsyn ved å gje den austre delen av skytefeltet status som landskapsvernområde. Understreker behovet for raskast mogleg avklaring i høve til framtida for setrane. Fryktar interessemotsetningar dersom planprosessen ikkje tidsnok avklarar verneformål og -form sett opp mot Forsvarsbygg sin framdriftsplan for opprydding og avvikling i skytefeltet, gjeld spesielt vegproblematikken.

Lesja og Dovre bonde- og småbrukarlag

Deler av skytefeltet ligger innenfor statsallmenning der landbrukseiendommer i Lesja og Dovre har beiterett. Da skytefeltet ble etablert, ble det inngått avtale om årlig erstatning for tapt husdyrbeite pga. forsvarets aktiviteter i området. Erstatningen har hvert år blitt utbetalt til fjellstyret som forvalter av beiteretten. Erstatningen forteller om hvor stor verdien av beitet er. Bøndene har i alle år brukt beiteretten. Når skytefeltet blir tilbakeført, er det svært viktig å ta hensyn til beiteretten i området jf. fjellovens § 2: "Rett til allmenningsbruk ligg til bygd eller grend som frå gamal tid har hatt slik rett. Retten skal kunne nyttast på ein måte som til kvar tid er i samsvar med rasjonell bruk, og som er naturleg etter tida og tilhøva." I tidligere tider var det store felæger både på Skredalægeret og Svånålægeret. De store beiteressursene og retten til beite tilsier at skytefeltet bør vernes som landskapsvernområde og at et av verneformåla må være at området skal brukes til beiteområde for husdyr. Ringvegen er avgjørende for transport og tilsyn av beitedyr.

Grisungen sameie

Grisungen sameige har som formål å forvalte ressursene i Grisungen på en best mulig, langsiktig og fornuftig måte. Det er avgjørende at fisket og bruken ellers kan bli utøvd som tidligere. Fiskebuene og naustene må kunne holdes vedlike, det må kunne settes ut fisk og foretas prøvefiske. Med tanke på vedlikehold og eventuelt nybygg er det viktig at Grisungen og Ringveien fra Hjerkinntil Grisungen blir liggende i landskapsvernområde. Før ble materialer, båter og utstyr kjørt inn med traktor fra Gardsenden, noe som var lite gunstig for naturen. Sameigets forslag er som tidligere at alt sør og øst for Grøna-Svåne må være landskapsvernområde.

Jora beitelag

Om beitelaget

Jora beitelag er en sammenslutning av (pr. i dag) 14 stk. landbrukseiendommer fra Lesja og Dovre kommuner som slipper beitedyr i utmark. Skal i fellesskap legge forholdene til rette for en best mulig utnytting av utmarksbeitet, redusere tap av dyr og sikre dyrenes velferd gjennom organisert tilsyn, organisert sanking og andre målrettede fellestiltak. Er den største næringen og brukeren innenfor utredningsområdet. Slipper hvert år ut ca. 2000 beitedyr i utmarka, omtrent 70 % holder til innenfor skytefeltområdet i beiteperioden. Området er av stor betydning og helt avgjørende for eksistensgrunlaget til berørte landbrukseiendommer. Bruken strekker seg flere hundre år bakover i tid.

Om prosessen

Beitelaget tolker den inviterte medvirkningen slik at en nå går inn i en planprosess med bredere syn og med nye og åpne øyner for å vurdere blant annet ivaretagelse av landbruksinteresser på nytt. Det er mange brukerinteresser knyttet til blant annet bevaring av veier. Dersom deler av vegnettet blir bevart, må bruken av veier reguleres i samarbeid med grunneier, fjellstyrene og kommunene, som gjennom lang tid har bevist at de har forvaltet området på svært god måte. Lokal kunnskap om bruk og forvaltning bør vektlegges i stor grad i verneplanprosessen og det bør være full enighet om arealbruken. Beitelaget forventer at landbruksnæringen blir vurdert nøye og ivaretatt på en annen måte enn det som var tilfelle gjennom kommunedelarbeidet.

Sunn fornuft og lokale høringsmerknader ble gjennom prosessen som munnet ut i naturrestaureringsplanen totalt tilsidesatt. Tolker ting som har skjedd i nyere tid (Viewpoint, Snøheim, Snøheimvegen) dithen at holdningen til området i dag er annerledes, og at primærnæringens nødvendige, jordnære og naturlige bruk ihensyntas. Må være utgangspunkt for prosessen som er igangsatt, hvis ikke vil høringsprosessen være bortkastet og interesserte parter vil bli holdt for narr.

Nasjonalpark/landskapsvern

I skytefeltet ligger bebyggelse som er og blir brukt ifm. tilsyn og sanking av beitedyr, jakt og fiske. Gamle kjørespor og veier brukes ifm. forvaltning, landbruk, utøvelse av bruksretter, jakt og fiske. Dersom vernet blir så strengt at veier må bort og motorferdsel ikke blir tillatt, vil det måtte bygges tilsynsbuer og flere samlekeveer. Beitebruken kan i verste fall opphøre som følge av beslutninger knyttet til vernet. Landskapsvern er den naturlige verneformen ut fra gammel, eksisterende og framtidig bruk og forenkling av byråkrati med tanke på framtidige søknadspliktige tiltak. Nasjonalpark er et varemerke som vil dra folk fra inn og utland inn i området, gi økt ferdsel og økte problemer. Lokalbefolkningens nødvendige bruk av området og bruk av vegnett etter behov har aldri vært til hinder for villrein eller andre dyr. Dette må vektlegges i verneplanprosessen. Problemer i nyere tid knyttet til villrein er trolig en følge av forsvarets ryddeaktivitet og generering av folk til området som følge av utbygging av Snøheim. Beitebruken forstyrrer ikke villrein i nevneverdig grad.

Rovdyr

Området ligger innenfor rovdyprioritert område for jerv. Beitelaget har ved flere anledninger hatt akutte fellingsaksjoner. Det vil ikke være mulig å organisere fellingsaksjoner som i dag dersom hele vegnettet blir fjernet, heller ikke mulig å oppdage akutt rovdypangrep tidligst mulig. Området er stort og selv med organisert tilsyn, vil tilsynsturene bli så lange at tilsynet innenfor det viktigste området vil bli betydelig svekket. Vil ha betydning for å finne og få dokumentert dyr som er tatt av rovdyr, noe som er svært viktig for å søke om erstatning. Dersom deler av vegnettet ikke blir bevart, blir primærnæringen tvunget ut av området. Det er viktig å reflektere over hvordan landbruket i dag blir utøvd (bl.a. presset økonomi, de fleste har arbeid ved siden av).

Landbruksfaglig utredning, veier, storfebeite, fjelloven

Beitelaget forventer en grundig landbruksfaglig utredning. Den bør sendes ut for gjennomsyn med muligheter for å komme med merknader. Det forventes også at Mattilsynet involveres i utredningen. (Se detaljerte krav til innhold i uttalelsen.) Beitelaget er opptatt av å kunne beholde deler av vegnettet for utøvelse av beiteretten. Det har aldri vært konflikter mellom beitebruken og villrein. Dersom veiene blir fjernet, er dette trolig det eneste beiteområdet i Norge der det ikke er akseptert å ha eller benytte seg av veier og motorferdsel. Har til alle tider vært kontrollert ferdsel. Beitelaget er innforstått med at dersom deler av veinettet består, må ferdselen fortsatt skje under bestemte kontrollerte former. Da skytefeltet ble opprettet, ble storfebeitingen borte i deler av skytefeltet. Forsvaret har betalt årlige beiteerstatninger til fjellstyrene. Erstatningens størrelse sier hvor viktig skytefeltet er som beiteområde. Viser til at det er opprettet et storfebeiteprosjekt. Meningsløst å bruke flere hundre tusen kroner på storfebeiteprosjektet dersom en i neste omgang legger et vern som nærmest gjør det umulig å utnytte beitemulighetene samt fjerner veier som er helt nødvendig for å utnytte beitet. Viser til fjelloven § 2 om beiteretten og at «retten skal kunne nyttast på ein slik måte som til kvar tid er i samsvar med rasjonell bruk, og som er naturleg etter tida og tilhøva». Å fjerne nødvendige veier er helt uten fornuft og ikke i samsvar med dette. Landbruksinteressene må ivaretas i samsvar med rasjonell drift og i samsvar med den utvikling som landbruket har vært gjennom for tilpasning til moderne tid.

Oppland fylkeskommune

Samordning av planprosesser

I og med at skytefeltet også inngår i planområdet for revisjon av Fylkesdelplan for Dovrefjellområdet, er det viktig med god dialog og koordinering mellom de to prosessene. Målet med det regionale planarbeidet er en helhetlig forvaltning av fjellområder som er spesielt viktig for villreinenes framtid i Norge. Hele skytefeltet inngår i planområdet for den regionale planen. NINA rapport 800 og Horisont Snøhetta gir sammen et godt kunnskapsgrunnlag når det gjelder villrein og ferdsel i dette området. Begge peker på Hjerkinnområdet som viktig for villreinen. God samordning mellom prosessene og å sikre medvirkning fra alle berørte parter blir viktig. Fylkeskommunens representant i kontaktutvalget vil bli oppnevnt i fylkesutvalget den 5. november. For å få best mulig samordning, ønsker fylkeskommunen også å være representert i referansegruppa. Den framdriftsplanen og organiseringen av verneplanarbeidet som er skissert ivaretar dette på en god måte, men man må ta høyde for endringer i framdriftsplanen for å kunne tilpasse de forskjellige planprosessene til hverandre.

Viktige tema

Hva som skal skje med de øvrige veiene utenom Snøheimvegen vil bli et viktig tema både i verneplanprosessen og i den regionale planprosessen. Andre tema det er spesielt viktig å belyse er villreinen, kulturminner, ferdsel og beitedyr. For å lette forståelsen og forvaltningen av planene, vil det være en fordel å tilstrebe sammenfall av nasjonalpark- og landskapsverngrensler med grenser for nasjonalt villreinområde og buffersoner der dette er mulig. Den regionale planen skal ifølge bestillingen også bidra til "... å medvirke til en positiv utvikling for de områdene som er mest utsatt når det gjelder bosetting og arbeidsmarked. Det legges vekt på å utvikle næringsvirksomhet basert på det lokale ressursgrunnlaget og regionale fortrinn". Det blir viktig at også verneplanprosessen tar hensyn til slik næringsvirksomhet ved blant annet å legge til rette for videre utvikling av Viewpoint Snøhetta og fangstminneparken på Hjerkin. Kan være relevant for verneplanprosessen at Dovrefjellområdet skal inngå i en europeisk villreinregion sammen med Rondane.

Kulturminneregistreringer

De regionale kulturminnemyndighetene har gjennom et godt samarbeid med Forsvarsbygg hatt muligheten til å gjennomføre et unikt registreringsprosjekt i Hjerkin skytefelt. Automatisk fredede kulturminner er innarbeidet i den nasjonale kulturminnedatabasen Askeladden. I etterkant av de

seinere kulturminneregistreringene bør det gjennomføres ny vurdering av hvilke kulturmiljøer som har stor verneverdi i planområdet. Etter sju sesonger med registreringer i Hjerkinnskytefelt, i perioden 2006-2012, er det påvist og kartlagt et høyt antall nye kulturminner sammenlignet med de om lag 65 fornminnene som var kjent pr. 2003. Ca. 240 enkeltkulturminner fra førreformatorisk tid er nyregistrert, bl.a. et stort massefangstanlegg på Vålåsjøhøi. Spor etter villreinjegere dreier seg for øvrig om små og mellomstore fangstanlegg. Videre er det registrert noen steinalderboplasser, eldste datert til 4500-4300 f.Kr., og et sannsynlig gravminne som kan ha sammenheng med samisk tilstedeværelse og bruk av området. I tillegg er det registrert en rekke kulturminner fra nyere tid. (Se mer om kulturminneregistreringene i uttalelsen, samt kartvedlegg.)

Kulturminner og kulturmiljø i verneplanarbeidet

Kulturarvenheten stiller seg til disposisjon når det gjelder å skaffe mer detaljert oversikt over og gi en faglig vurdering av kulturminner, kulturmiljø og kulturlandskap i planområdet, og vil gjerne bidra i vurderingene omkring konsekvenser for kulturarvinteressene. Kan også bidra med nedlasting av kulturminnedataene fra Askeladden for innarbeiding i kartmaterialet. Viktig å vurdere kulturminnernes sårbarhet kontra eventuell tilrettelegging. De automatisk fredede kulturminnene (fra før år 1536) og en sone på 5 m omkring dem er beskyttet mot direkte inngrep etter kulturminneloven (kml.). Det er viktig å innarbeide hensynet til kulturminnene i medhold av kml. i bestemmelsene til verneplanen. Imøteser dialog omkring eventuelt ytterligere behov for befaringer i planområdet. Dersom det skal fjernes anlegg i planområdet, f.eks. veier, kan det være nødvendig å registrere kulturminner på forhånd, eller overvåke arbeidet. Dette er særlig aktuelt på de stedene der det er kjent steinalderlokaliteter i Grøndalen, eller på steder med potensial for slike.

Dovre fjellstyre (uttalelse)

Vil at verneplanprosessen skal lede fram til en verneform som i framtida ivaretar fjellstyrets ansvar for tilrettelegging og bruk av nåværende Hjerkinnskytefelt i henhold til fjellovens bestemmelser, samt ivaretar verneformålet for Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark. Fjellstyret viser til at de i samråd med Forsvarsbygg har gjort vedtak om å overta bygningsmassen i Vesllie (fjellstyrets vedtak fra 2012 er vedlagt høringsinnspillet). Fjellstyret vil at nødvendige veier for næring og forvaltning skal bestå, samt (statlig) gjerding over Dovrefjell. Det er viktig at redningstjenesten og Forsvaret fortsatt kan bruke området mellom Hjerkinnskytefelt og Dombås på nordsida av E6 som trenings- og øvingsområde.

Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø (vedtak)

Villreinnemnda er tilfreds med at det vil bli gitt en nærmere utredning av hvilken funksjon skytefeltet har i en større sammenheng for villreinen i Snøhettaområdet, og hvilke konsekvenser ulike verneformer kan få for villreinen. FoU-prosjektet om villrein og ferdsel, med sluttrapporten "Horisont Snøhetta", representerer et solid kunnskapsgrunnlag som må brukes videre. Men det er fortsatt behov for å følge utviklingen av ferdselen langs Snøheimvegen spesielt og på Hjerkinnskytefeltet generelt. Villreinnemnda oppfordrer Fylkesmannen til å delta aktivt for å få videreført et overvåkningsprogram her. Dette vil være viktig også for å vurdere behovet eventuelle tiltak for å sikre villreinen videre bruk av skytefeltet før områdevernet trer i kraft.

Dovre kommune

Har deltatt i flere møter om oppstart av verneplanarbeidet og er positiv til prosessen som det legges opp til i det videre arbeidet. Viser til innspillene fra kommunen på disse møtene. Vil særlig presisere at det ved gjennomføring av planprosessen i 2002-2003 ikke ble foretatt noen reell diskusjon eller avveining mellom Fylkesmannens innspill til Naturrestaureringsplan og det utkastet til kommunedelplan som i 2003 ble vedtatt av kommunestyrene i Lesja og Dovre. Ingen megling eller forsøk på å komme fram til omforente valg vedrørende arealbruk der det var uenighet mellom forslagene. Det å ikke legge opp til en endelig avklaring av disse uenighetene nå i forbindelse med

verneplanprosessen og revisjon av kommunedelplanen for skytefeltet, er etter kommunens syn ikke demokratisk. Viser til St.meld. nr. 11 (1998-99) som i kapittel 7.2 peker på at: "Det er en omfattende oppgave å fjerne installasjoner, sikre og frigi områder som kan være farlige mht. blindgjengere og forurensning, restaurering av sår i landskapet med mer. Graden av tilbakeføring til opprinnelig tilstand må avklares i samråd med de parter som har interesser i området". Det er derfor viktig at planprosessen blir gjennomført på en slik måte at alle berørte parter har reell innvirkningskraft på resultatet. Viser til at kommunene er i startfasen på rullering av kommunedelplanen for skytefeltet og at Forsvarsbygg er inne i siste fase av tilbakeføringsprosjektet, med behov for avklaringer omkring etterbruken av arealene. Det må legges til grunn at samordnet planlegging mellom staten, fylkeskommunene og kommunene skal gjennomføres.

Forum for natur og friluftsliv Oppland

Er positive til meldingen om oppstart av verneplanarbeid. Villreinen har status som norsk ansvarsart og en nedlegging av Hjerkinnskytefelt vil sikre et svært stort og tilnærmet intakt høg fjellsøkosystem for villrein og andre høyfjellsarter i en tilnærmet naturlig tilstand for framtiden. At restaurerings- og verneprosessen også bidrar til en økning av nasjonale INON-områder er svært positivt. Det er avgjørende at hensynet til villreins nåværende bruk og potensielt framtidig områdebruk vektlegges ved fastsetting av vernetyper, vernegrenser og forvaltningen av områdene. Utfordringene vi står foran ved klimaforandringer for villreinen og fjelløkosystemet må også ivaretas på en tilstrekkelig måte. Større sammenhengende og lite påvirkede naturområder er mer robuste og vil være bedre i stand til å møte dette trusselbildet. Viser i denne sammenheng til NINA-rapporten "Forventede klimaendringer og ei framtid for villreinen" (Olav Strand). Ved mulig interessekonflikt mellom naturverdier og næringslivsinteresser, er det vesentlig at naturens tåleevne legges til grunn. Forventer at forvaltning og turismeaktivitet i randområdene skjer i samsvar med naturmangfoldloven og vesentlige elementer i denne: § 1 (lovens formål), § 4 (forvaltningsmål for naturtyper og økosystemer), § 5 (forvaltningsmål for arter), § 6 (generell aktsomhetsplikt), § 8 (kunnskapsgrunnlaget), § 9 (føre-var-prinsippet) og § 10 (økosystemtilnærming og samlet belastning), samt § 11 (kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver) og § 12 (miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder) som også er relevante i denne sammenheng.

Følgende organisasjoner støtter uttalelsen: Norges jeger- og fisker forbund – Oppland, Oppland orienteringskrets, DNT Gjøvik og omegn, Naturvernforbundet i Oppland, Vestoppland krets av Norges speiderforbund, Gudbrandsdal krets av Norges speiderforbund og Norsk ornitologisk forening – Oppland.

Lesja bondelag

Utredningsområdet har gjennom hundrevis av år vært brukt som beiteområde og er av stor betydning den dag i dag. Landbruket er i dag den største næringen innenfor utredningsområdet. Tilbakeføring er bra, men er redd et vern vil tilsidesette lokale næringsinteresser. Beitebruk må være en viktig del av verneformålet. Verneformen nasjonalpark vil være uheldig for området da dette tiltrekker seg folk. Økt ferdsel har vært meget uheldig for villreinen de siste årene. Den bruken lokalbefolkningen står for er marginal i forhold. Landskapsvern medfører lokal forvaltning av området, av folk som kjenner det. Er enig i at det er viktig å sikre allmennheten tilgang til uforstyrret naturopplevelse, men når vi ser den enorme trafikken i området i senere tid blir dette alt annet enn uforstyrret. Vegnettet bør bestå da dette er en viktig del av beitebruken. Området er stort og vidt og tilgjengelighet er et stikkord for utøving av rasjonell beitedrift med mye tilsyn og gjeting. Lokalbefolkningen har skjøttet området på en bærekraftig måte gjennom beitebruk, jakt og fangst. At det nå skal legges til rette for helt nye næringer som genererer støy og forstyrrelser, vil forringe området.

Lesja beitesamlag

Beitesamlaget er et samarbeidsorgan for de sju beitelagene i Lesja kommune. I Lesja er ca. 24 % av den yrkesaktive befolkningen sysselsatt i jordbruk, først og fremst innen husdyrhold. Utmarksbeitet har til alle tider vært av økonomisk betydning. Deler av skytefeltet ligger i Dalsiden statsallmenning hvor landbrukseiendommer i Lesja har beiterett. Ved etablering av skytefeltet ble det inngått avtale om årlig erstatning for tapt husdyrbeite pga. forsvarets aktiviteter. Årlige utbetalinger (ca. 240 000 kr i 2012 for arealet i Lesja), forteller noe om verdien av husdyrbeitet i området. Beitesamlaget mener det er viktig å ta hensyn til beiteretten og viser til fjelloven § 2. I store beiteområder er veier inn i områdene og innenfor områdene en forutsetning for godt tilsyn, spesielt i år med store rovdyrskader. Effektiv sanking av husdyr om høsten tilsier bruk av sankekvever forskjellige steder i beiteområdene og rask transport ned fra fjellet. Deler av veinettet i skytefeltet bør derfor bestå "i samsvar med rasjonell bruk, og som er naturlig etter tida og tilhøva". I fremtiden må det være mulig å kunne samle storfe i organiserte fedrifter i det tilbakeførte skytefeltet som tidligere (Skredalægeret, Svånålægeret). Skytefeltet bør vernes som landskapsvernområde med utmarksbeiting med husdyr som et godt skjøtselstiltak i landskapet som et av formålene. Det å verne og ta vare på et område er i utgangspunktet positivt, men beitelagene i Lesja har erfart at forvaltningen i verneområdene er fjern, tungrodd og lite smidig jfr. Lordalen beitelag sin søknad om bygging av tilsynsbuer i sitt beiteområde. Bør være rom for lokal forvaltning på små tiltak knyttet til landbruksrelaterte rettigheter.

Forsvarsbygg

Vurderer oppstartmeldingen som målrettet og ryddig om oppstart av verneplanprosessen. Omtale av bakgrunn og formål med vern viser at vernesaken og prosjektet for tilbakeføring av skytefeltet er to sider av samme sak. Forsvarsbygg setter pris på at vernesaken kommer i gang. Transformasjonen fra område for Forsvaret til verneområde må forberedes av partene i samarbeid. Forsvarsbygg vil kunne komme med synspunkter senere i prosessen når det gjelder valg av verneformer og innholdet i forslag til forvaltningsplan, spesielt i forhold til å håndtere restrisiko knyttet til eksplosiver i feltet. Forsvarsbygg understreker nødvendigheten av å ha tilgang til området de kommende ryddesesongene og at vern ikke må være til hinder for såkalte lensmannsoppdrag i forbindelse med funn av eksplosivrester i framtida.

Forsvarets virksomhet inkludert motorferdsel

Bestemmelsen om motorferdsel til og fra Forsvarets anlegg på Snøhetta i verneforskriften for Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark (§ 3 pkt. 6.2 bokstav b), må inkluderes i vernebestemmelsene for det nye verneområdet. Forsvaret har også behov for helårs ferdselsrett på Snøheimvegen fram til Snøheim ifm. drift av dette anlegget, alternativt bruk av terrenggående kjøretøy dersom Snøheimvegen fjernes. Forsvaret har videre ønske om fortsatt å kunne benytte fjellområdene ved Hjerkinntil overlevelsestrening vinterstid. Det innebærer ferdsel av personell og bruk av beltekjøretøy, samt ønske om å kunne benytte setrene i Grisungdalen. Luftforsvarets helikopter- og kampflypiloter har lavflyging som en sentral disiplin for å kunne opprettholde beredskap for redningstjeneste, terrorbekjempelse og andre luftmilitære operasjoner. Egnede områder blir stadig innskrenket. Forsvaret ønsker i utgangspunktet ikke flere områder med restriksjoner. Ser at hensynet til villreinen kan medføre nødvendig forbud, men ber om at et slikt forbud kun vurderes i de områder og perioder av året hvor dette er nødvendig. Ber om unntak fra motorferdselsforbud for militær operativ virksomhet og militær øvelseskjøring på vinterføre tilsvarende som i verneforskriften for Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark.

Bygninger og anlegg

Mange bygninger og anlegg er allerede fjernet fra skytefeltet, flere er planlagt revet i 2014/15 (se detaljer i høringsinnspillet). Landingsplass og tankanlegg for helikopter ved Snøheimvegen fjernes seinere. Det samme gjelder ammunisjonsigloo på Storranden og sambandsinstallasjon på Tverrfjellet. Forutsetter at nedgravd kraftledning gjennom skytefeltet fram mot Snøheim, med tilhørende

transformator, blir værende. Forsvarsbygg oppfatter at alle sivile parter som har fulgt ryddeprosjektet er enig i at å fjerne de i alt 32 blenderingene ute i feltet vil medføre større skade enn nytte (store terrenginngrep). Øvrige bygg er enten i sivil eie eller forutsatt overført til sivile eiere (Maribu, Bandbui, bu på Haukberget, buer ved Einøvlingen og Svånålægeret, samt den falleferdige "Lensmannsbua" ved Tjørnhø, samt de to tidligere setrene i Grisungdalen – se *detaljer i høringsinnspillet*). Det er ønskelig at rammer for framtidig disponering av setrene i blir drøftet gjennom verneplanprosessen, i forkant av en avhending.

Veger

Forsvarsbygg forholder seg til sentral statlig beslutning om Snøheimvegen. Arbeider med en detaljert plan for fjerning av øvrige veger. Den gamle kjerrevegen til gamle Reinheim/Snøheim og kjøresporet til Einøvlingdammen er å betrakte som private, men eventuell forbindelse til disse fra annen infrastruktur bør drøftes gjennom verneplanprosessen.

Statens vegvesen

Har planlagt utbedring av rasteplasser langs E6 over Dovrefjell i det aktuelle utredningsområdet, med oppstart 2014, og forutsetter at verneplanarbeidet ikke vil være til hinder for dette arbeidet. Forutsetter videre at E6 med nødvendig sideareal ikke blir en del av verneområdet, slik at det ikke oppstår hindre for vanlig vedlikehold og eventuelle utbedringer og utbygginger i framtida.

Lesja kommune (vedtak i kommunestyret)

Om prosessen

Opplever informasjon knytt til oppstartsvarslet som inkluderende og god. Kommunen ynskjer å vere ein aktiv deltakar og samarbeidspartnar i planprosessen. Det må klargjerast at det er i verneplanprosessen alle avklaringane skal takas, og ikkje i bakgrunn av brev frå 30. sept. 2005.

Verneformer

Lesja kommune meiner området øst for Grøna fram til Svåne og herfrå til Snøheim skal vera landskapsvernområde. Nasjonalpark vest for denne grensa inn mot eksisterande nasjonalpark. Dette av hensyn til primærnæringene.

Veger og bygningar

Tilbakeføring av vegar eller ikkje må avklarast tidleg, med ein reell påverkningsmoglegheit. For å ivareta Lesja sine beiteinteresser skal Ringvegen og vegen til Vesl-lia/Rolstadsetra bestå. For å ivareta dyrevelferd og arbeidsmiljø for beitebruket, må behov for bygging av tilsynsbuer vurderast.

Kunnskapsgrunnlaget

Det trengs oppdatert kunnskap på beitebruk (inkludert aktuell framtidig bruk), kulturminner og kulturmiljø (samle eksisterande og innhente fagleg og lokal vurdering av kulturmiljøa), bygningar og bruk av bygningar, og bruk av området til jakt og fiske. Verneplanprosessen bør belyse både fordelar og ulemper ved å tilbakeføre eller behalde dei ulike vegsystema, samt evaluere bruken av vegane i dag.

Restrisiko

Ansvarsforhold må sikrast: Blindgjengere og andre ammunisjonsrester i området er Forsvarets ansvar i all framtid i forhold til skader som måtte oppstå for menneske og dyr. Retningslinjer og god informasjon for bruk av området er viktig, slik at det er trygt for folk og dyr og ferdas.

Kommunedelplanen frå 2004

Kommuneplan for Lesja hadde oppstart i 2008, arealdisponering er her foreslått som kommunedelplan frå 2004. Planen er kommet så langt i prosessen at den må kunne vedtas uavhengig av verneplanprosessen. Hjerkinnområdet er i arealdelen foreslått beholdt som eige delplan og kan seinare revideras som følgje av nasjonale retningslinjer og verneplan Hjerkin.

Snøhetta villreinutvalg

Villreinutvalget er en sammenslutning av alle rettighetshavere i Snøhetta villreinområde. Ønsker å belyse enkelte forhold som vil være avgjørende for den siste ekte villreinstammen i Europa. For områdets bæreevne vil det være av stor betydning at villreinen igjen får bedre tilgang til de rike beitemarkene i det østlige Snøhettaområdet. Skytefeltet representerer svært viktige habitatkvaliteter og helårsressurser for reinen. Fjerning av faste tekniske inngrep, slik som naturrestaureringsarbeidet av skytefeltet er, vil øke andelen av kvalifisert villmark i området betydelig. Dette vil sikre tilbakeføring av villreinens leveområde og tilhørende kvaliteter som tilsvarer tilstanden før etableringen av skytefeltet. Ut i juli er det normalt en bevegelse av fostringsflokkene sør- og sørvestover i leveområdet, blant annet til skytefeltområdet. Her blir de stående store deler av tiden fram mot februar/mars. Dette skjedde ikke i 2012. I 2013 har det vært noe forflytning, men historisk lite i forhold til 2011 og tidligere. I Stroplesjødalen har det de siste tiårene vært minimalt med villrein i sommerhalvåret. Stroplesjødalen er blitt en barriere på grunn av stor menneskelig aktivitet, noe som hindrer trekk mellom viktige funksjonsområder. Villreinutvalget ser med bekymring på utviklingen av forstyrrende elementer i Snøhetta villreinområde. Villreinutvalget henstiller Fylkesmannen til å få gjennomført tiltak for å minske videre forstyrrelse for villreinen gjennom verneplanprosessen, slik at urgamle trekkveier kan opprettholdes. Tiltak som bør gjennomføres er blant annet å legge ned en del stier (bl.a. gjennom Storstyggsvånådalen) og sanere Reinheim. Vi må forvalte den siste rest av villfjellrein i Europa etter "føre-var-prinsippet".

Bevar Dovrefjell mellom istidene (BDMI)

Har ingen spesielle merknader til høringsforslaget, og finner forslaget dekkende for en god forvaltning såfremt tiltak som er satt i gang og ønskes satt i gang overvåkes/overveies nøye. Begrepet "ikke nevneverdig grad" bør defineres klarere.

Oppdal kommune (vedtak i bygningsrådet)

Mener at oppstartmeldingen gir en god oversikt over de fagtemaene som er sentrale for vurderinger i forbindelse med verneplanprosessen. Oppfordrer Fylkesmannen til å følge opp at det skjer en videre overvåkning av ferdsel i Hjerkin-plataet for å styrke kunnskapsgrunnlaget om villrein og ferdsel. Oppfordrer Fylkesmannen også til å nøye følge utviklingen av aktivitet innenfor Hjerkin skytefelt som kan ha negativ påvirkning av villreinen, og eventuelt vurdere aktuelle tiltak som kan sikre villreinens videre bruk av sine leveområder også innenfor skytefeltet. Ber Fylkesmannen om å avklare hvilken påvirkning en sterkt voksende moskusstamme har på levestandarden for villreinstammen, gjennom verneplanarbeidet.

Fylkesmannen i Sør-Trøndelag

Ser forslaget som et viktig tilskudd til verneområdene på Dovre. Området bør i hovedsak bli nasjonalpark og inngå som en utvidelse av Dovrefjell-Sunndalsfjella nasjonalpark, av forvaltningsmessige hensyn og for å ivareta de verneinteressene som vil være i området etter restaurering. I nasjonalparksammenheng vil en gjenvinning av såkalte villmarkspregede områder være sentralt. Eksisterende infrastruktur bør derfor så langt som mulig fjernes/tilbakeføres til fjellnatur. Norge forvalter de siste livskraftige bestandene av den opprinnelige ville fjellreinen i Europa. Det bør være et mål å gjøre områdene så godt egnet for villreinen som overhode mulig når en nå har muligheten til å restaurere store fjellområder tilbake til villmark. Svært positivt å legge opp til at utkast til forvaltningsplan samordnes med revisjonen av forvaltningsplanen for verneområdene

på Dovrefjell. Retningslinjer og praksis for forvaltningen av gammelt og nytt verneareal bør bli så lik som mulig.

Fuglehundklubbenes forbund (FKF) sendte inn sitt innspill i desember 2013, etter at oppsummeringen var sendt ut. Alle enkeltinnspillene til oppstartmeldingen, herunder også innspillet fra FKF, er lagt ut på internettsida for verneplanprosessen (fylkesmannen.no/hjerkinn) i sin helhet.

Vedlegg 2

Medlemmer i referansegruppa og kontaktutvalget opprettet ved oppstart av verneplanprosessen

Referansegruppa for verneplanprosessen:

Navn	Representerer
Bernhard Svendsgard	Dovre kommune
Marit Svanborg (vara: Elise Lyftingsmo)	Lesja kommune
Line Stabell Selvaag	Forsvarsbygg
Trond Berger	Statskog
Kari Svendsgard	Dovre fjellstyre
Tommy Sønsterud	Lesja fjellstyre
Erland Løkken	Snøhetta villreinutvalg
Tore Rødseth Ulvund	Villreinnemnda for Snøhetta og Knutshø
Endre Amundgård	Jora beitelag
Hans Nørstebø	Grisungen sameie
Martin Ekre Hjerkind	Representant for reiselivsbedriftene på Dovrefjell
Jan Erik Reiten	DNT Oslo og Omegn
Brynjar Berge (vara: Ole Morten Fossli)	Forum for natur og friluftsliv
Sverre Løvaas	Bevar Dovrefjell gjennom istidene
Carl Bjurstedt (observatør)	Nasjonalparksekretariatet
Lars Børve (observatør)	Nasjonalparksekretariatet
Trond Stensby (observatør, 2013-2014)	Sekretær for Regional plan for Dovrefjellområdet

Kontaktutvalget, opprettet for å samordne de ulike planprosessene berører utredningsområdet:

Navn	Representerer
Bengt Fasteraune	Dovre kommune
Hanne Alstrup Velure (vara: Steinar Tronhus (2013-2015) / Mariann Skotte (2016-2017))	Lesja kommune
Aud Hove	Oppland fylkeskommune
Odd Erik Martinsen (2013-2014) og Pål Skovli Henriksen (2015-2017)	Forsvarsbygg
Trond Berger (vara: Borghild Simengård)	Statskog
Ola Røtvei (2013-2015) og Hilde Frankmo Tveråen (2016-2017)	Dovrefjell nasjonalparkstyre
Jon Halvor Midtmageli (observatør)	Oppland fylkeskommune

Fylkesmannen selv, henholdsvis Kristin Hille Valla og Sigurd Tremoen, har ledet møtene i kontaktutvalget.

Vedlegg 3

Viktige naturtypelokaliteter jf. Reitan m.fl. (2014) og Larsen (2015)

R står foran lokalitetsnumrene i Reitan m.fl. og L foran lokalitetsnumrene i Larsen (2015).

Lok. nr.	Lokalitetsnavn	Naturtype(r)	Dominerende del-naturtyper	Verdi
R1	Vålåsjøhøe sør 1	Rikmyr	Åpen ekstremrikmyr i høgereliggende områder	B
R2	Vålåsjøhøe sør 2	Rikmyr	Åpen ekstremrikmyr i høgereliggende områder	B
R3	Vålåsjøhøe sør 3	Rikmyr	Åpen ekstremrikmyr i høgereliggende områder	B
R4	Vålåsjøhøe sør 4	Rikmyr	Åpen ekstremrikmyr i høgereliggende områder	B
R5	Vålåsjøhøe sør 5	Rikmyr	Åpen ekstremrikmyr i høgereliggende områder	B
R6	Vålåsjøhøe sør 6	Rikmyr	Åpen ekstremrikmyr i høgereliggende områder	B
R7	Vålåsjøhøe	Rik fastmark i fjellet	Rik rabbe, rik leside	B
R8	Storslågavatnet nord	Rikmyr	Åpen ekstremrikmyr i høgereliggende områder	B
R9	Einøvlingseggen	Rik fastmark i fjellet/ur og rasmark	Rik leside, kalkrik ur og rasmark	A
R10	Einøvlingshøe	Rik fastmark i fjellet	Rik rabbe, rik leside	B
R11	Einøvlingseggen sør	Rik fastmark i fjellet	Rik rabbe	B
R12	Buahøin	Rik fastmark i fjellet	Rik rabbe, rik leside	B
R13	Einøvlingen	Rik fastmark i fjellet	Rik leside	B
<i>R14</i>	<i>Grøna nordøst for Skredalægeret</i>	<i>Utgår. Erstattes av lokalitet nr. 34 i Larsen (2015)*</i>		
R15*	Skredahøin	Rik fastmark i fjellet/ur og rasmark	Rik leside, kalkrik ur og rasmark	B
R16	Grøna under Skredahøin	Rikmyr	Åpen ekstremrikmyr i høgereliggende områder	C
R17	Grøna under Einøvlingen	Kilde		C
R18	Svånådalen	Kilde		B
R19	Svånålægeret 1	Kilde		B
R20	Svånålægeret 2	Elveslette	Meandrerende elveløp	C
<i>R21</i>	<i>Svånålægeret 3</i>	<i>Utgår. Erstattes av lokalitet nr. 3 i Larsen (2015)</i>		
R22	Kolla	Rik fastmark i fjellet	Rik leside	B
R23	Storranden	Rikmyr	Åpen ekstremrikmyr i høgereliggende områder	B
R24	Storranden øst	Rik fastmark i fjellet	Rik leside	C
R25*	Haukberget	Ultramafisk og kis-rik mark		B
<i>R26</i>	<i>Rollstadsætre</i>	<i>Utgår. Erstattes av lokalitet nr. 4 i Larsen (2015)</i>		

R27	Grisungdalen under Bratthøe	Rikmyr	Åpen ekstremrikmyr i høyereliggende områder	C
R28	Blendering 32	Erstatningsbiotop		C
R29*	Grisungbekken sør	Palsmyr		A
R30*	Grisungbekken	Erstatningsbiotop		B
R31	Tverrfjellet nordøst	Rik boreal løvskog	Høgstaudebjørkeskog	B
R32	<i>Tverrfjellet</i>	<i>Utgår. Erstattes av lokalitet nr. 18 i Larsen (2015)*</i>		
R33	<i>Geitberget</i>	<i>Utgår. Erstattes av lokalitet nr. 9 i Larsen (2015)</i>		

(* det står feil i tredje avsnitt s. 15 i rapporten til Larsen (2015); her står det at lok.nr. 23 og 17 erstatter hhv. lok.nr. 14 og 32 i Reitan m.fl. (2014) – det riktige er at hhv. lok.nr. 34 og 18 erstatter lok. nr. 14 og 32 i den tidligere rapporten)

(* disse fire lokalitetene har fått supplerende beskrivelse, artsfunn og/eller avgrensning i Larsen (2015), for lokalitet nr. R25 innebærer dette også ny verdisseting)

Lok. nr.	Lokalitetsnavn	Naturtype(r)	Delnaturtype(r)	Verdi
L1	Rollstadsætre vest	Erstatningsbiotop på berg og åpen jord/rikmyr/kilde	Åpen sand- og grusmark (40 %), åpen ekstremrik myr i høyereliggende områder (40 %), kilde (20 %)	B
L2	Storfallet	Naturlig åpne sandområder	Sandskreinter, elvebredder og strender	B
L3	Svånålægeret	Naturbeitemark	Fattig beitetørreng (70 %), rik beitetørreng (20 %), rik beitefukteng (10 %)	B
L4	Vesllie	Naturbeitemark	Rik beitetørreng	B
L5	Grisungbekken	Flommark/naturbeitemark	Rik grasflomsone (70 %), elveør (20 %), rik beiteeng (10 %)	B
L6	Tverrfjellet sør	Rikmyr/rik fastmark i fjellet/kilde	Åpen ekstremrikmyr i høyereliggende områder (60 %), rik leside (30 %), kilde (10 %)	B
L7	Veslefallet øst	Rikmyr	Åpen ekstremrikmyr i høyereliggende områder	B
L8	Veslefallet SØ	Boreal hei/naturbeitemark	Rik boreal hei (70 %), rik beitetørreng (30 %)	B
L9	Geitberget	Rik fastmark i fjellet	Rik leside (80 %), rik rabbe (20 %)	A
L10	Vesle Geitberget	Rik fastmark i fjellet	Rik leside (90 %), rikt snøleie (10 %)	B
L11	Tverrfjellet nord	Rik fastmark i fjellet	Rik leside (60 %), rik rabbe (40 %)	A
L12	Stormyre	Rikmyr	Åpen ekstremrikmyr i høyereliggende områder	A
L13	Bratthøe sør	Naturbeitemark	Rik beitefukteng (70 %), rik beiteeng (30 %)	B
L14	Bratthøe øst	Rik fastmark i fjellet	Rik rabbe (70 %), rik leside (30 %)	B
L15	Bratthøe SØ	Rikmyr/kilde	Åpen ekstremrikmyr i høyereliggende områder (90 %), kilde (10 %)	B

L16	Koll-lægeret	Naturbeitemark	Fattig beitetørreng (80 %), rik beitetørreng (20 %)	C
L17	Kollberget	Rik fastmark i fjellet	Rik leside	C
L18	Tverrfjellet	Rik fastmark i fjellet	Rik rabbe (80 %), rik leside (20 %)	A
L19	Buaranden NØ	Rikmyr/kilde/rik fastmark i fjellet	Åpen ekstremrikmyr i høyereliggende områder (80 %), kilde (10 %), rik leside (10 %)	A
L20	Kurraren vest	Rikmyr	Åpen ekstremrikmyr i høyereliggende områder	B
L21	Kurraren	Rik fastmark i fjellet/ skogbekkekløft	Rik leside (80 %), fjellskogsbekkekløft med lauvskog og/eller furuskog (20 %)	B
L22	Kurraren NV	Rik fastmark i fjellet	Rik rabbe (70 %), rik leside (30 %)	B
L23	Lispynten	Rik fastmark i fjellet	Rik rabbe	B
L24	Veslefallet	Erstatningsbiotop på berg og åpen jord	Åpen sand- og grusmark	B
L25	Veslefallet vest	Naturbeitemark/boreal hei	Rik beitetørreng (60 %), rik boreal hei (40 %)	B
L26	Storranden sør	Rikmyr/kilde/flommark	Åpen ekstremrikmyr i høyereliggende områder (70 %), kilde (20 %), rik grasflomsone (10 %)	B
L27	Hegglingen nord	Dødisgrop	Dødisgrop med myrbunn (60 %), dødisgrop med temporær dam (40 %)	B
L28	Geitberget SV	Rikmyr/kilde	Åpen ekstremrikmyr i høyereliggende områder (60 %), rik leside (20 %), kilde (20 %)	B
L29	Langranden SV	Rikmyr/kilde	Åpen ekstremrikmyr i høyereliggende områder (80 %), kilde (20 %)	A
L30	Langranden nord	Rikmyr/kilde/rik fastmark i fjellet	Åpen ekstremrikmyr i høyereliggende områder (70 %), kilde (20 %), rikt snøleie (5 %), rik leside (5 %)	B
L31	Vålåsjølia	Rik boreal lauvskog	Høgstaudebjørkeskog (80 %), lågurtbjørkeskog (20 %)	B
L32	Lispynten SØ	Rikmyr/kilde	Åpen ekstremrikmyr i høyereliggende områder (60 %), kilde (40 %)	B
L33	Grøndalen nord	Naturlig åpne sandområder	Sandskrenter, elvebredder og strender	A
L34	Grøna NØ for Skredalægeret	Kroksjø, flomdam og meandrerende elveparti/elveslette	Meandrerende elveløp (20 %), tydelig flompåvirket kroksjø (20 %), tydelig flompåvirket flomdam (10 %), elveslette (50 %)	A
L35	Tverrfjellet NV	Rikmyr/rik leside/kilde	Åpen ekstremrikmyr i høyereliggende områder (60 %), rik leside (40 %)	B

Vedlegg 4

Registrerte rødlistede karplanter i tidligere Hjerkinnskytefelt jf. Reitan m.fl. (2014) og Larsen (2015)

Vitenskapelig navn	Norsk navn	Rødlistestatus 2010	Rødlistestatus 2015
<i>Phippsia algida</i>	Snøgras	VU	VU
<i>Poa lindebergii</i>	Knutshørapp	VU	EN
<i>Taraxacum dovreense</i>	Dovreløvetann	VU	EN
<i>Carex rufina</i>	Jøkulstarr	NT	- (står ikke på rødlista)
<i>Cerastium nigrescens</i>	Snøarve	NT	NT
<i>Comastoma tenellum</i>	Småsøte	NT	NT
<i>Draba alpina</i>	Gullrublom	NT	NT
<i>Erigeron eriocephalus</i>	Ullbakkestjerne	NT	NT
<i>Gentianella campestris</i> ssp. <i>campestris</i> *	(bakkesøte)	NT	NT
<i>Kobresia simpliciuscula</i>	Myrtust	NT	-
<i>Micranthes foliolosa</i>	Grynsildre	NT	NT
<i>Micranthes tenuis</i>	Grannsildre	NT	NT
<i>Primula scandinavica</i>	Fjellnøkleblom	NT	-
<i>Pseudorchis albida</i>	Hvitkurle	NT	NT
<i>Pulsatilla vernalis</i>	Mogop	NT	-
<i>Ranunculus nivalis</i>	Snøsoleie	NT	NT
<i>Sagina caespitosa</i>	Stuttsmåarve	NT	EN
<i>Silene wahlbergella</i>	Blindurt	NT	-
<i>Carex fuliginosa misandra</i>	Dubbestarr	-	NT
<i>Ranunculus glacialis</i>	Issoleie	-	NT

* taxonomisk usikker

Rødlistestatus:

CR = kritisk truet (Critically Endangered)

EN = sterkt truet (Endangered)

VU = sårbar (Vulnerable)

NT = nær truet (Near Threatened)

DD = datamangel (Data Deficient)

Norsk rødliste for arter 2015 er en oversikt over arter som kan ha en risiko for å dø ut fra Norge. Lista er utarbeidet etter Den Internasjonale naturvernunionen (IUCN) sine retningslinjer. Rødlista er utarbeidet av Artsdatabanken i samarbeid med fagekspertene. Den første rødlista ble publisert i 2006. Den ble revidert i 2010 og 2015.

Vedlegg 5

Truede fuglearter i utredningsområdet jf. Reitan m.fl. (2014)

	Fugleart	Rødlistestatus 2010	Rødlistestatus 2015
<i>Haukefugler</i>	Myrhauk	Sårbar (VU)	Sterkt truet (EN)
	Fjellvåk	- (står ikke på rødlista)	-
	Sivhauk	Sårbar (VU)	Sårbar (VU)
	Havørn	-	-
	Kongeørn	-	-
<i>Falkefugler</i>	Jaktfalk	Nær truet (NT)	Nær truet (NT)
	Dvergfalk	-	-
	Tårnfalk	-	-
<i>Andefugler</i>	Bergand	Sårbar (VU)	Sårbar (VU)
	Sjørørre	Nær truet (NT)	Sårbar (VU)
	Svartand	Nær truet (NT)	Nær truet (NT)
	Havelle	-	Nær truet (NT)
	Toppand	-	-
	Krikkand	-	-
	Laksand	-	-
	Siland	-	-
<i>Lommer</i>	Storlom	Nær truet (NT)	-
<i>Tranefugler</i>	Trane	-	-
<i>Vadefugler</i>	Dobbeltbekkasin	Nær truet (NT)	Nær truet (NT)
	Vipe	Nær truet (NT)	Sterkt truet (EN)
	Strandsnipe	Nær truet (NT)	-
	Svømmesnipe	-	-
	Myrsnipe	-	-
	Skogsnipe	-	-
<i>Spurvefugler</i>	Fjellerke	-	-
<i>Ugler</i>	Jordugle	-	-
<i>Måker</i>	Fiskemåke	Nær truet (NT)	Nær truet (NT)

Rødlistestatus:

CR = kritisk truet (Critically Endangered)

EN = sterkt truet (Endangered)

VU = sårbar (Vulnerable)

NT = nær truet (Near Threatened)

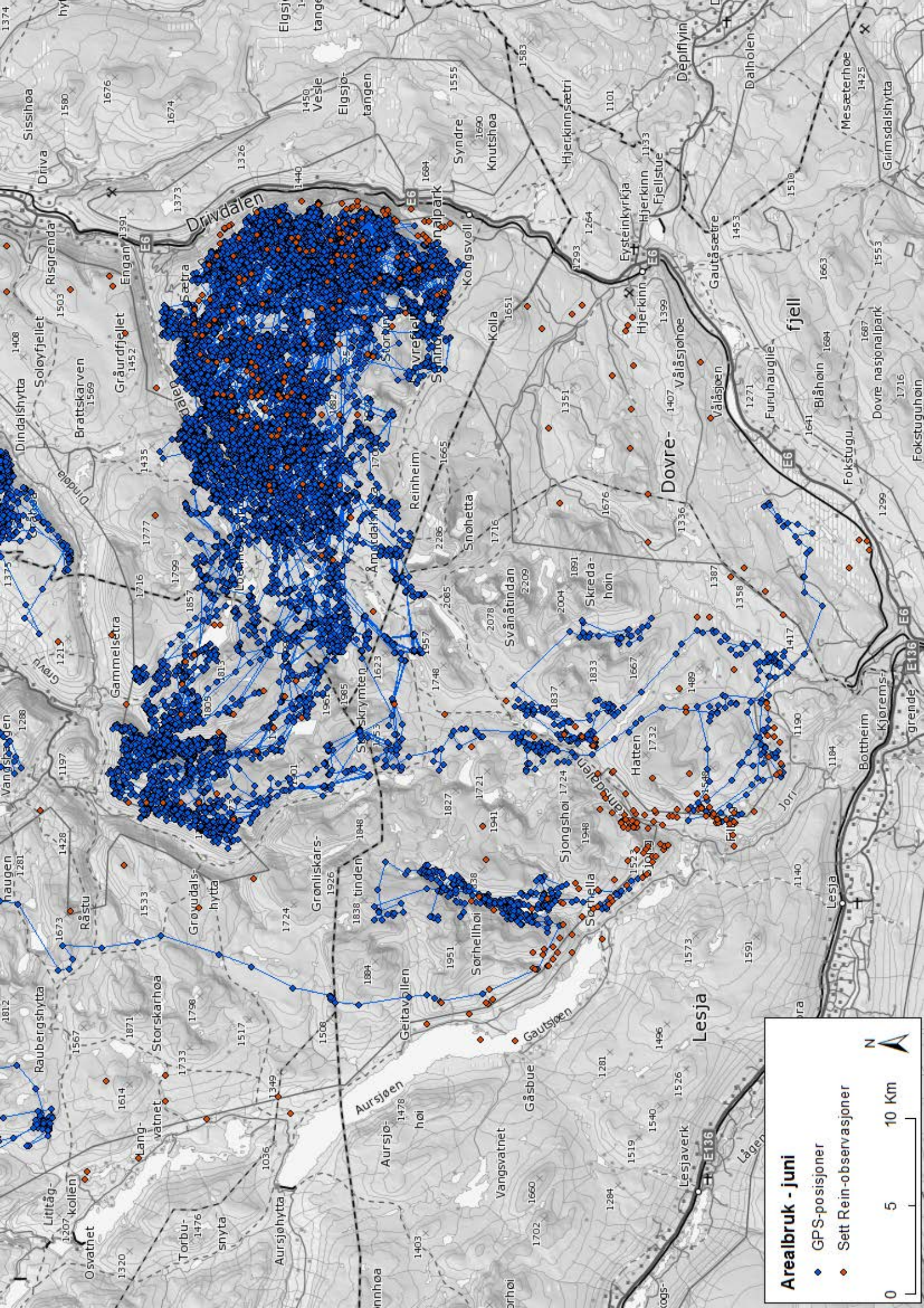
DD = datamangel (Data Deficient)

Norsk rødliste for arter 2015 er en oversikt over arter som kan ha en risiko for å dø ut fra Norge. Lista er utarbeidet etter Den Internasjonale naturvernunionen (IUCN) sine retningslinjer. Rødlista er utarbeidet av Artsdatabanken i samarbeid med fagekspertene. Den første rødlista ble publisert i 2006. Den ble revidert i 2010 og 2015.

Vedlegg 6 (A4-vedlegg her)

Temakart villrein

- a. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i juni måned
- b. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i første halvdel av juli
- c. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i andre halvdel av juli
- d. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i første halvdel av august
- e. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i andre halvdel av august
- f. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i første halvdel av september
- g. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i andre halvdel av september
- h. Alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner i oktober måned
- i. Villreinens samlede arealbruk i Snøhetta villreinområde basert på alle GPS-posisjoner og Sett Rein-observasjoner over tid, kartarbeid: Norsk Villreinsenter Nord, oktober 2016

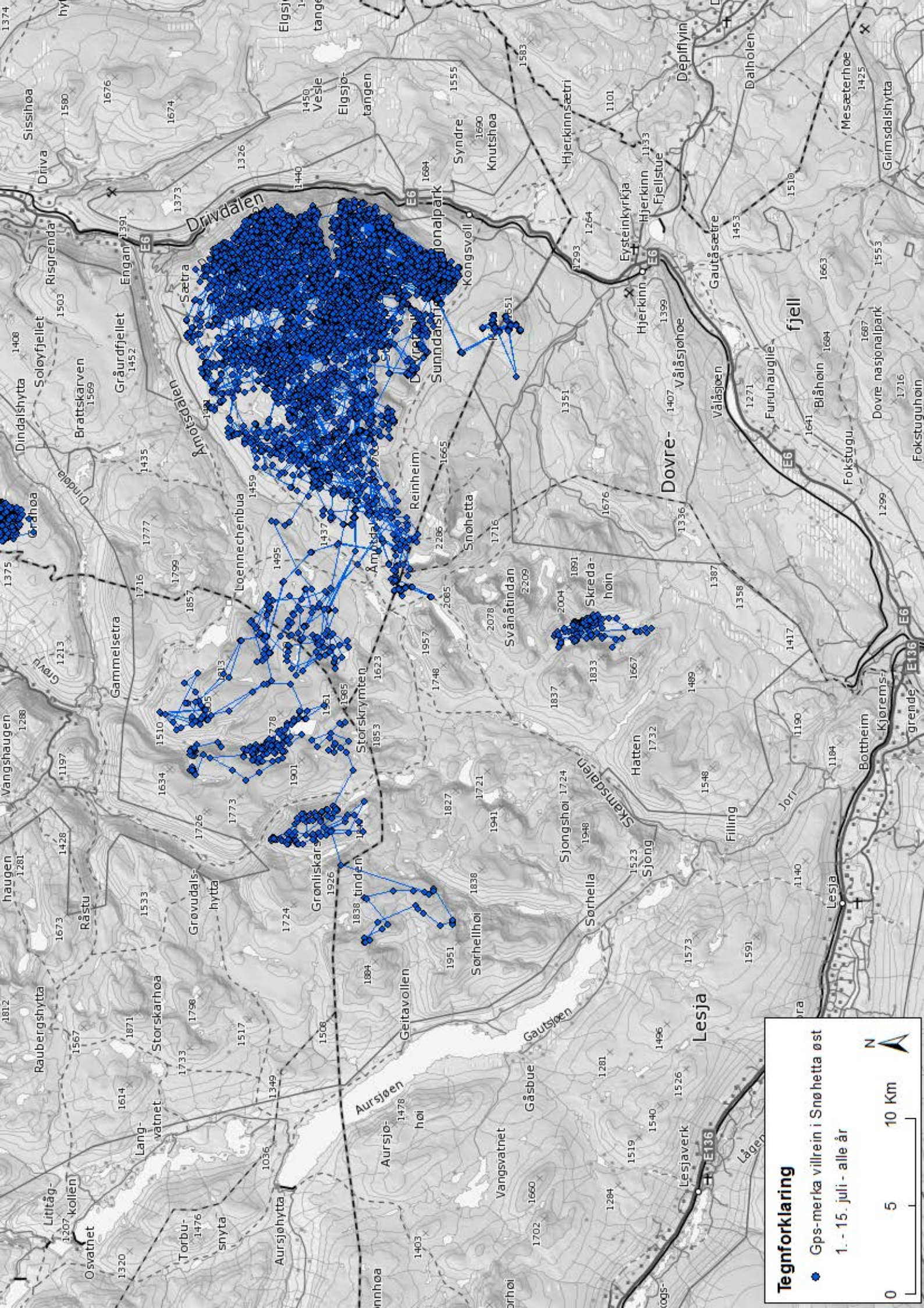

Arealbruk - juni

- ◆ GPS-posisjoner
- ◆ Sett Rein-observasjoner

0 5 10 Km

N

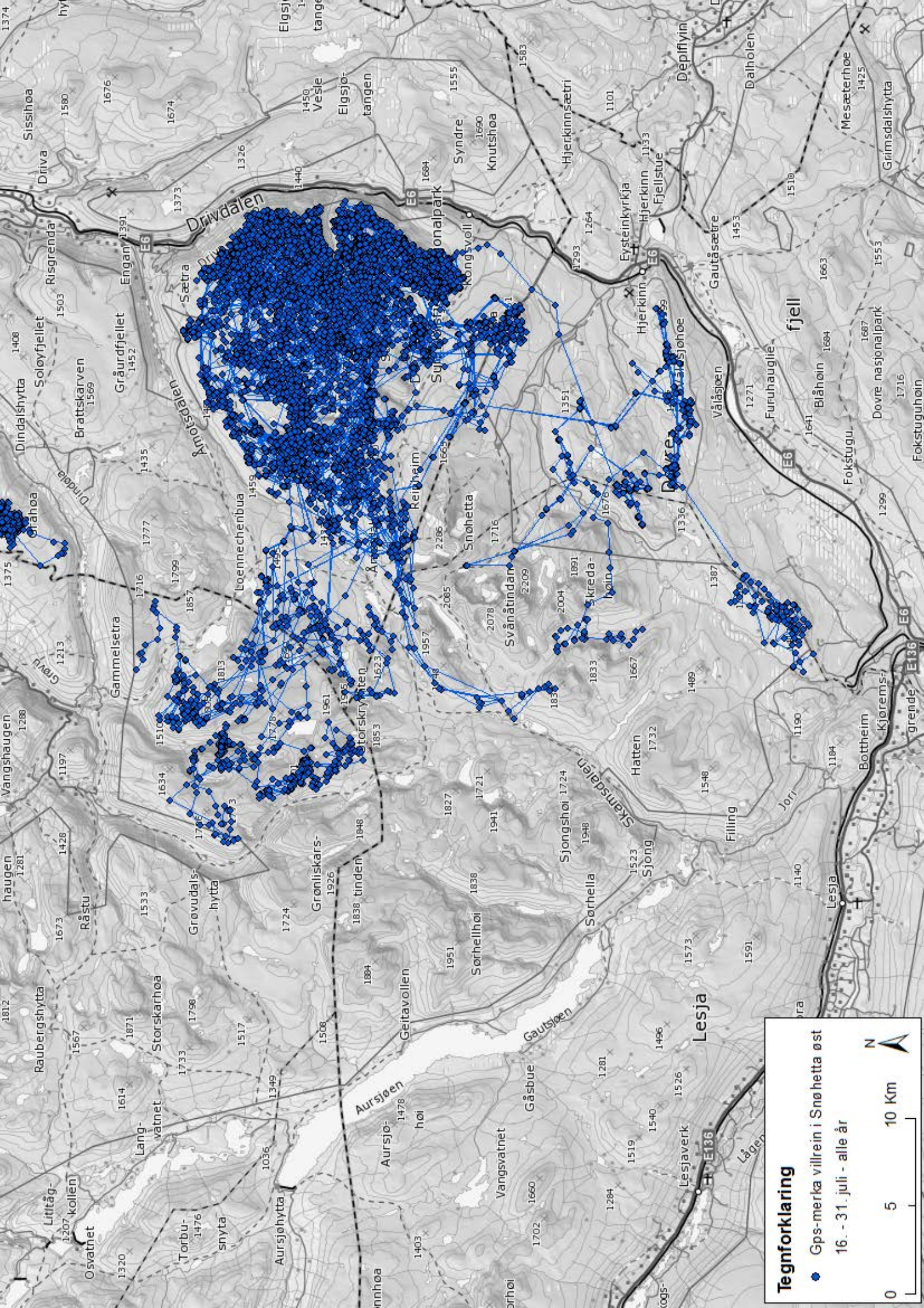
Tegnforklaring

- Gps-merka villrein i Snøhetta øst

1. - 15. juli - alle år

0 5 10 Km

N

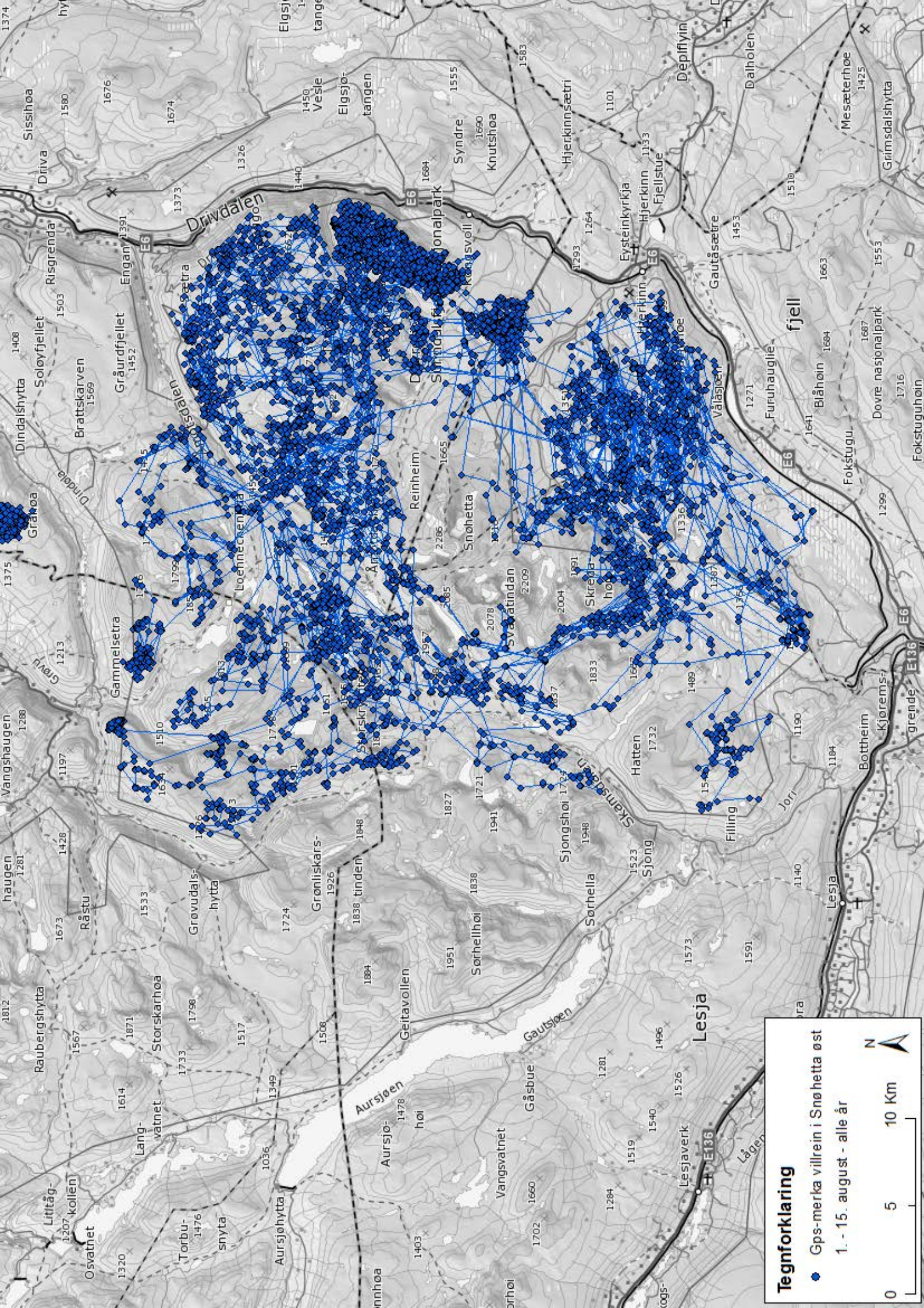
Tegnforklaring

- Gps-merka villrein i Snøhetta øst

16. - 31. juli - alle år

0 5 10 Km

N

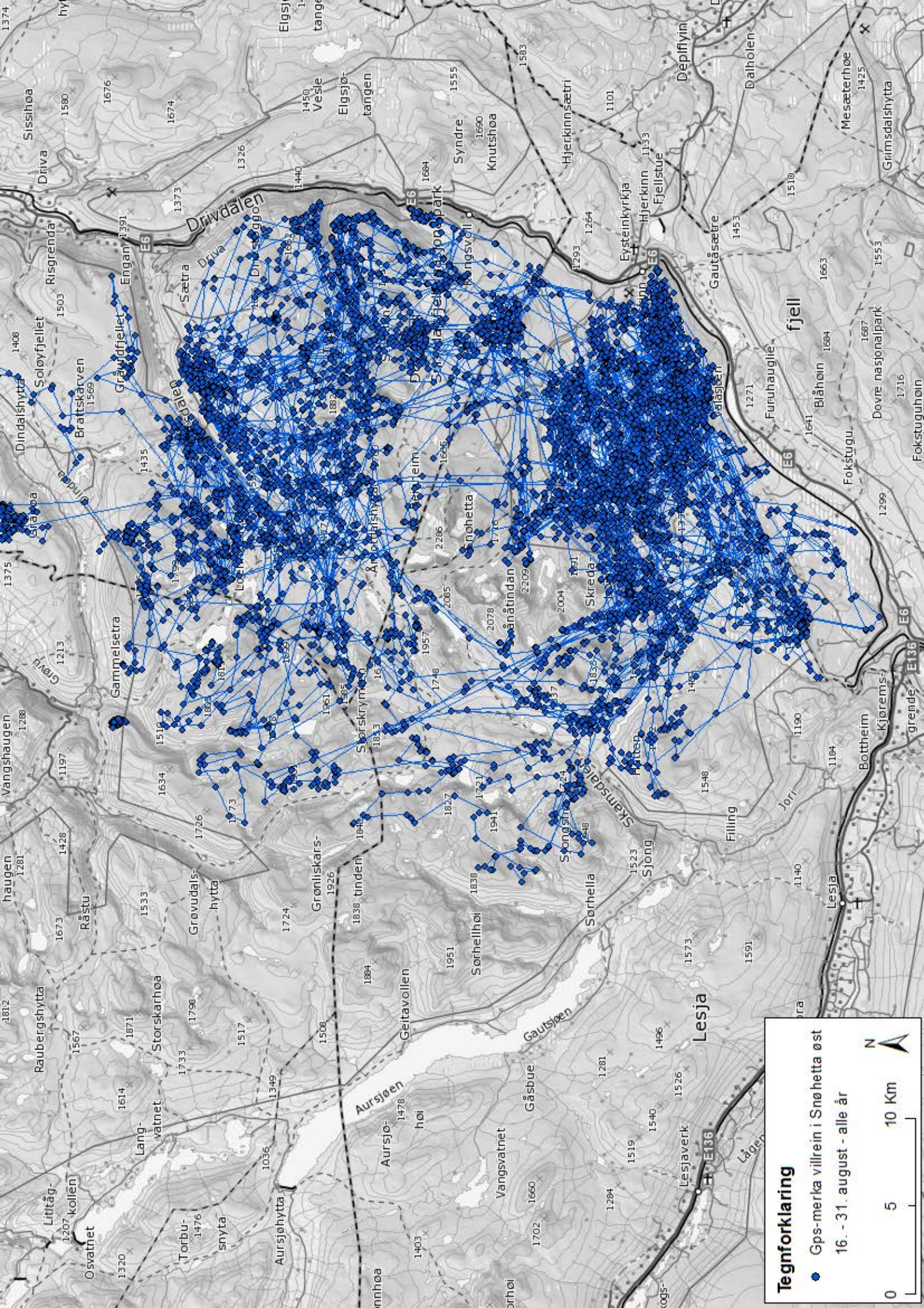
Tegnforklaring

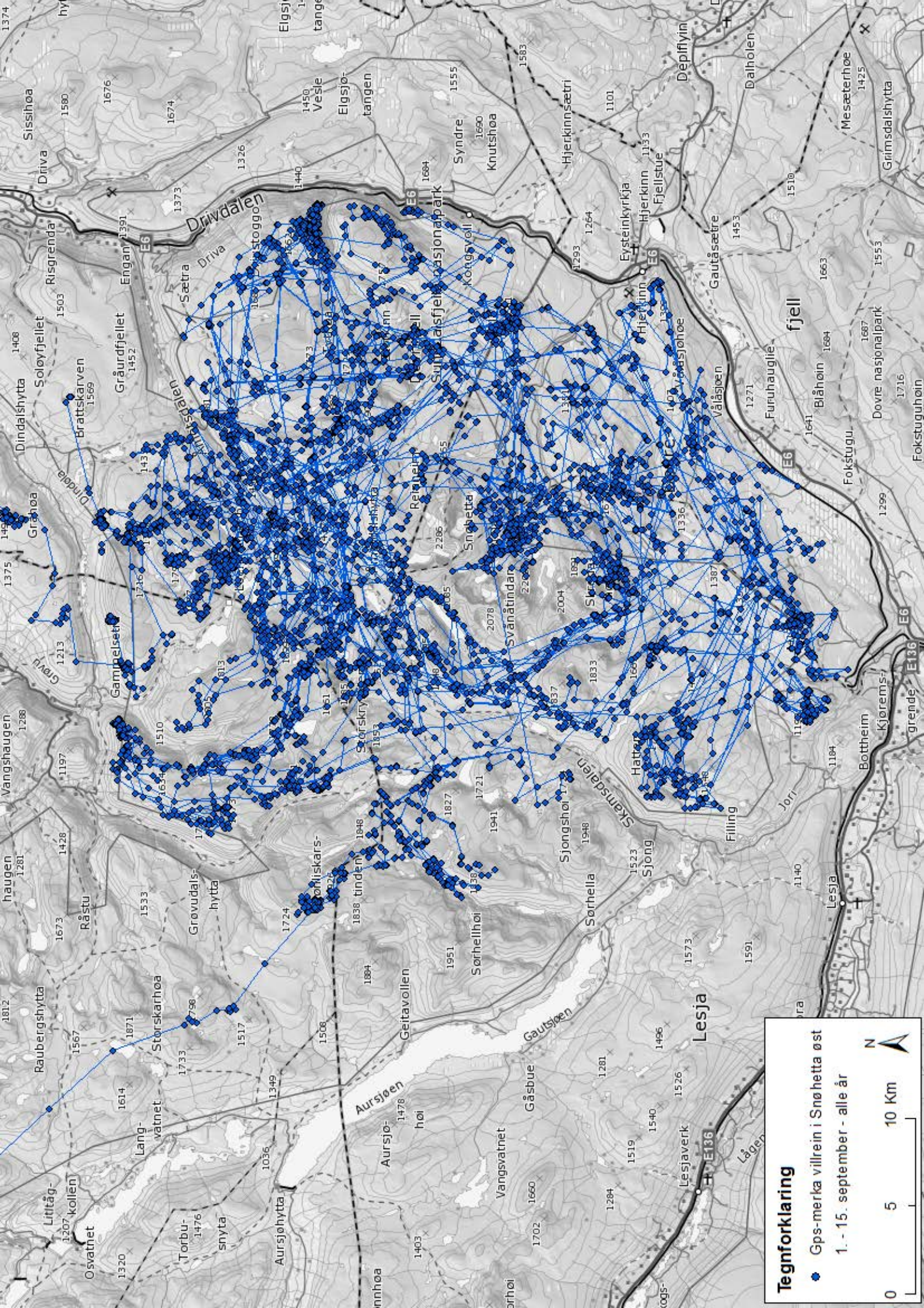
- Gps-merka villrein i Snøhetta øst

1. - 15. august - alle år

0 5 10 Km

N

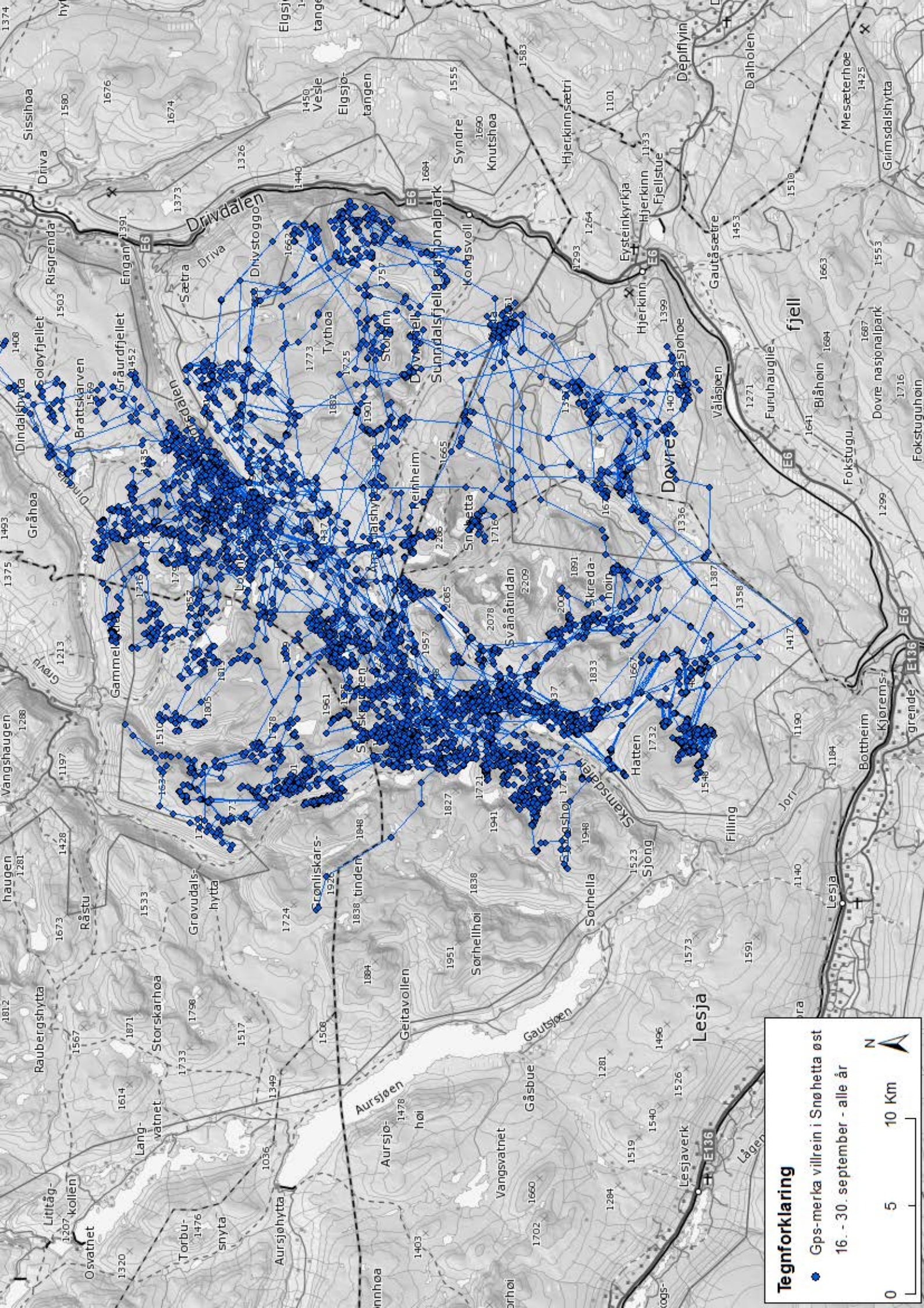

Tegnforklaring

- Gps-merka villrein i Snøhetta øst
1. - 15. september - alle ár

0 5 10 Km

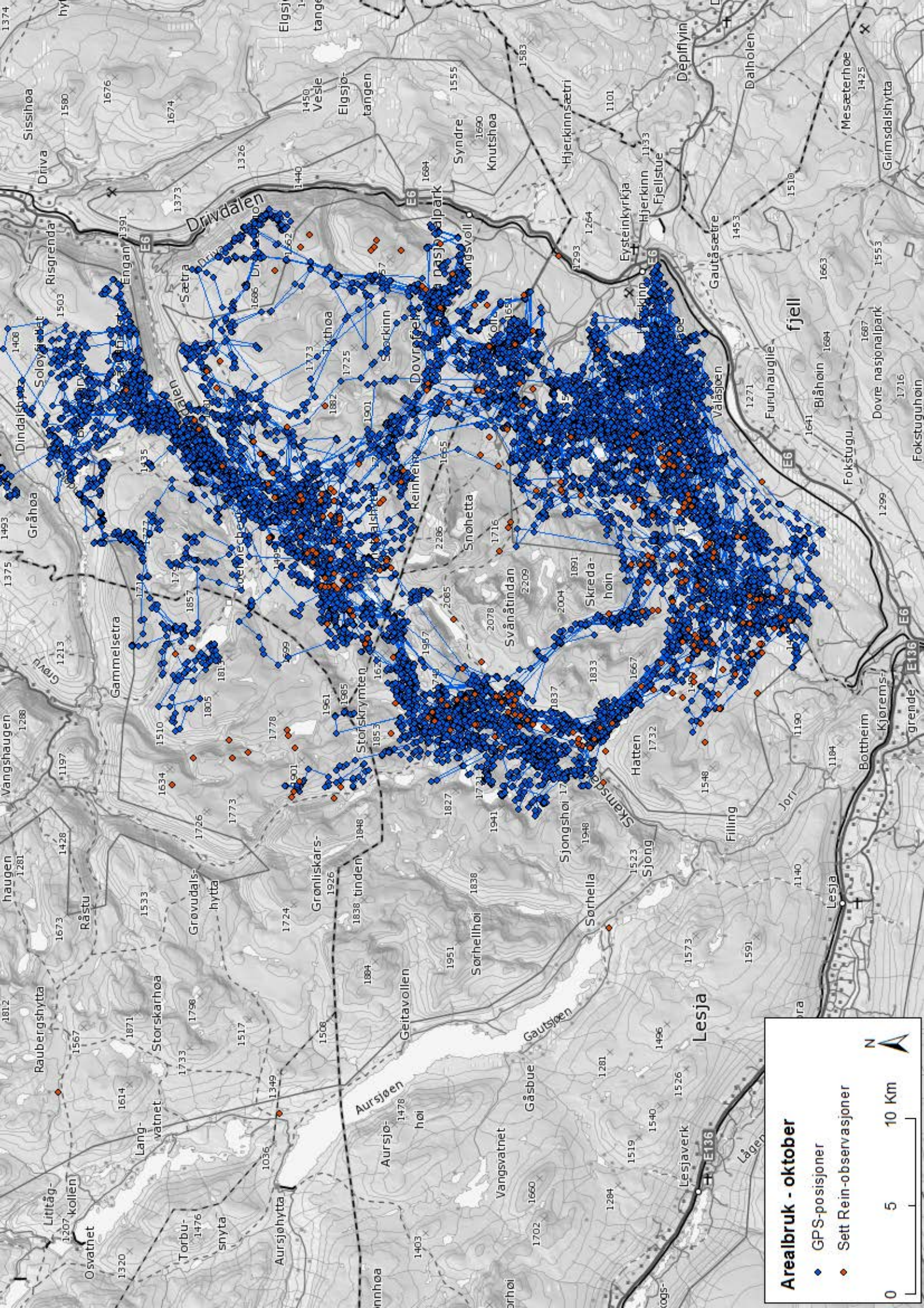

Tegnforklaring

- Gps-merka villrein i Snøhetta øst
16. - 30. september - alle år

0 5 10 Km

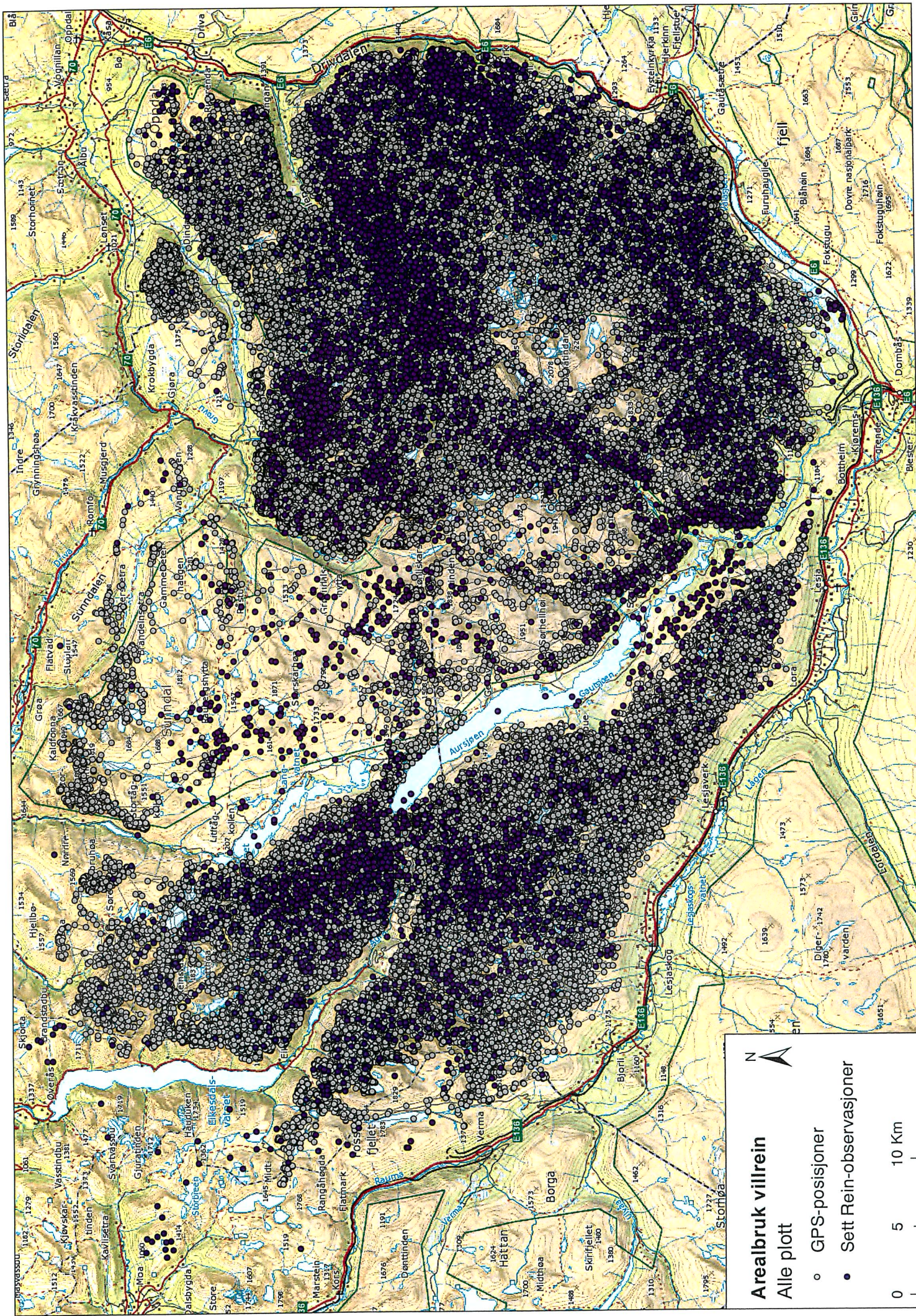

Arealbruk - oktober

- ◆ GPS-posisjoner
- ◆ Sett Rein-observasjoner

0 5 10 Km

N

Kartbakgrunn: Statens kartverk. Kartarbeid: Norsk Villreinsenter Nord, 24.10.2016

Vedlegg 7 og 8 (A3-vedlegg her)

7. Temakart:

- a. Viktige naturtypelokaliteter og viktige fuglelokaliteter i utredningsområdet, etter Reitan m.fl. (2014) og Larsen (2015)
- b. Kulturminner og kulturmiljøer i utredningsområdet, fra NIKU-rapport 159/2014 (Jerpåsen, 2014)
- c. Villreinens arealbruk i Snøhetta villreinområde, etter NINA-rapport 800 (Jordhøy m.fl., 2012), Norsk Villreinsenter Nord, januar 2017

8. Kart over verneområdene på Dovrefjell inkludert forslag om vern av tidligere Hjerkinnskytefelt

- a. for vernealternativ 1
- b. for vernealternativ 2

Vedlegg 9 – separate vedlegg i A2-format
Kart over verneforslaget

- a. Vernealternativ 1
- b. Vernealternativ 2

Vedlegg 10 – separat vedlegg, hefte
Forslag til verneforskrifter

- a. Vernealternativ 1 (NP og LVO)
- b. Vernealternativ 2 (NP, LVO og BVO)

